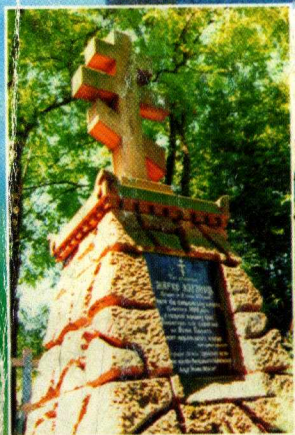

63.3 (Числ 3)

Р-82

Т. Гаврилишин
В. Гаврилишин

Коронець

Т. Гаврилишин

В. Гаврилишин

Коронець

НБ ПНУС

679978

Історія і спогади

Тернопіль

«Воля», 2004

63.3(4Укр3)

ББК 84(4Укр) – 444(2)

Г – 52

Гаврилишин Т.Ю., Гаврилишин В.П. Коропець. Історія і спогади: – Тернопіль: „Воля”, 2004. – 240 (+ вст. 32) с.

Гаврилишин Тетяна Юліанівна, 1958 р.н. Народилась в с. Гориглядах Монастириського району Тернопільської області. В 1980 р. з відзнакою закінчила Київський державний університет ім. Т.Г. Шевченка. Працює вчителем історії в Коропецькій ЗОШ І-ІІІ ст. ім. М. Каганця. Член товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка (1990 р.).

Гаврилишин Володимир Петрович, 1946 р.н., уродженець смт. Коропця, Монастириського району Тернопільської області. Закінчив юридичний факультет Львівського державного університету ім. Івана Франка 1977 р. Завідуючий Коропецьким історико-краєзнавчим музеєм з 1991 р. Член товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка (1990 р.), член Всеукраїнської спілки краєзнавців (1991 р.). Автор низки статей краєзнавчого характеру на сторінках газет та журналів. Бере активну участь в пошуково-дослідній роботі по вивченню рідного краю.

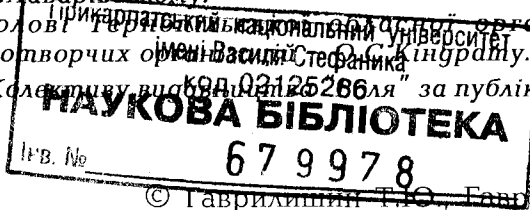
Складаємо подяку коропчанам, завдяки яким
книга побачила світ:

Гаврилишину Богдану Дмитровичу,
Мельник Стефанії Миколаївні,
Собків Марії Михайлівні,
Мацьківу Михайлу Івановичу,
Гринчишину Володимирі Ярославовичу,
Плаксію Миколі Ярославовичу,
Сенчуку Остапу Микитовичу,
Петриву Ярославу Петровичу,
Бандяку Михайлу Івановичу,
Делявському Роману Михайловичу,
Довбенко Марії Дмитрівні,
Тимківу Петру Степановичу,
Мельниченко Євгенії Петрівні,
Мар'яш Єві Іванівні.

Директору Державного архіву Тернопільської області –
Б.Ф.Хаварівському.

Голові Тернопільського національного університету,
імені Василя Стефаника

Коллективу видавництва “Воля” за публікацію цього видання.

© “Воля”, 2004.

© Гаврилишин Т.Ю., Гаврилишин В.П., 2004.

*Я намагаюся
репрезентувати Коропець у
світі, як вияв поваги до рідної
землі.*

*Тут мої корені, тут я
народився, тут пройшло моє
дитинство...*

Б. Таврилишин

Слово до читача

Пізнання історії своєї Батьківщини на основі історії рідного краю та його традицій розширює світогляд кожної людини, виховує глибокі патріотичні почуття, національну гідність, підвищує загальний культурний рівень.

Які ми і хто ми? Ким були наші прадіди? Що пов'яує нас з нашими предками, котрі жили на цій землі сто і тисячу років тому? Що вони заповідали нам? Які події відбувалися на нашій землі? Який відгомін вони залишили після себе? Де б ми не були, куди б не закинуло нас життя, нас невимовно тягне до рідної домівки, до отчого порогу, де народилися і зробили перші кроки на життєвій дорозі, вперше почули легенди про свою вулицю, село, край, дізналися як тісно переплітається між собою історія людини, рідного краю, народу.

Так народився задум написати книгу про історичну долю Коропця. Перші нариси з'явилися в газеті "Вісті Придністров'я" в 1991-1992 рр. Але з часом кількість матеріалів збільшувалася, і виникла потреба їх систематизувати, викласти і довести до відома читачів. Сама робота над книгою проходила в досить непростих умовах, викликаних в першу чергу тим, що людська пам'ять недовговічна і надто суб'єктивна, що основні історичні джерела інформації знаходяться в архівах Тернополя, Львова,

Польщі, адже Коропець в давнину був одним з шести повітів Галицької землі Руського воєводства Польського королівства. А враховуючи загальні проблеми нашого часу, працювати там не завжди випадало можливим. Історичні документи часто суперечливі і завжди несуть на собі відбиток своєї доби. Потребує детальнішого вивчення діяльність ОУН-УПА в нашому регіоні і видання окремою працею.

Тому, незважаючи на те, що представлений текст – маленька частина можливої інформації про Коропець, було прийнято рішення до 585-річчя містечка видати цей літопис, залишивши надію, що майбутні дослідники розширять і доповнять його. Хочеться тільки побажати їм успіху та наснаги. А також подякувати всім, хто не став осторонь, а допомагав своїми спогадами, знаннями. Їхні прізвища читач знайде на сторінках видання.

На закінчення хотілося б звернутися до всіх читачів, передусім коропчан, бути небайдужими до своїх коренів, до своєї трагічної і славної, чорно-білої і золоті минувшини. Дорогі земляки! Записуймо давні перекази, інформацію від старших людей про минулі події, збираймо родинні архіви, укладаймо родоводи, плекаймо свої духовні надбання, бо саме це допоможе утвердитися нам у світовій спільноті, в колі цивілізованих народів як нації, про яку

писатимуть і говоритимуть з повагою, бо в світі шанують тільки тих, хто себе і своє шанує.

Будемо раді почути відгуки, вислухати зауваження тих, хто прочитає і допоможе тим, хто продовжить розпочату роботу по дослідженню історії славного містечка Коропець, що на Тернопільщині.

Автори

*Що є милішого від відчуття
тепла рідного батьківського
порогу, тої хатини і землі,
в якій вівся твій рід?*

Т.Гаврилишин

Коропець

П.П.Шмигельський

*Закружляли на схилах зелені ліси,
І намистою білють Карпати.
Не побачиш ти більше такої краси,
Не захочеш свій край покидати.
Вже ранкові тумани блукають в садах,
Над Коропцем проноситься осінь.
Бачу радість і сміток в знайомих очах,
Зупинити цю мить вони просять.*

*Коропець, Коропець,
Наддністрянська долина чудова.
Вже і літа кінець,
Але ми ще зустрілися знову.
Коропець, Коропець,
Як побачиш – біжиш навпростець,
Серце кличе тебе
По стежині до рідного дому.*

Тут ми разом купались, ми разом росли,
Тут навчались і тут розійшлися.
Наче батьківський сон, промайнули роки,
Журавлями над Дністром піднялися.
Не потрібно вже більше надуманих мрій,
Не потрібно скривати тривогу.
Тільки погляд і муку мою зрозумій,
Щоб сюди не забути дорогу.

Вступ

Гарне і велике наше селище Коропець. Своєю історією воно сягає глибини віків. Археологічні пам'ятки, знайдені на території селища, датуються добою палеоліту.

Історія Коропеччини тісно пов'язана з історичними процесами нашої Батьківщини. І зараз, як ніколи, нам потрібно знати історію землі, на якій ми живемо, силу своєї землі, її голос, її красу. Адже знання свого родоводу, своєї історії — це такий компонент цивілізації, який і робить людину власне людиною.

В минуле відходять події, стираються з пам'яті імена. Та є легенди, пісні, обряди, назви вулиць, могили предків, церкви, збудовані прадідами, де історія живе і промовляє до нас. Вони служать сполучною ланкою між минулим і майбутнім. Вони не дадуть забути і стати манкуртами нам і нашим дітям, донесуть прийдешнім поколінням правду про нас. Хто ми? Чийх батьків сини?

Джерела написання книги: археологічні знахідки на території Коропця та його околиць; ономастичні джерела — топоніми, гідроніми, антропоніми, ойконіми (назви урочищ, річок, струмків, скель, імен людей і т. д.), топографічні карти і письмові документи, де згадується Коропець в різні історичні періоди, дані Тернопільського обласного архіву, Львівського ЦДА та архіву Монастирської райдержадміністрації, спогади людей, легенди. При написанні книги використані історичні дослідження вчених І.Крип'якевича, О.Субтельного, Я.Пастернака; матеріали історико-мемуарних збірників "Бучач і Бучаччина", "Теребовлянщина у спогадах емігрантів", "Бережанщина в спогадах емігрантів", "Довідник з історії України" під редакцією Р.Шуста та І.Підкови, книги спогадів про Коропець І.Максимова, М.Собківа; багатотомна "Історія Української РСР".

Коропець — селище міського типу Монастириського району Тернопільської області, знаходиться за 30 км від районного центру, 90 км від обласного центру, 24 км від залізничної станції Бучач.

Простягнулося воно з заходу на схід — довжиною 5 км, а з півночі на південь, до самого Дністра, — 10 км. На південь від нього на відстані 8 км знаходиться село Горигляди, на заході — с.Вістря (3 км), на південному заході — с.Вербка (6 км), на півночі — с.Садове (6 км), на південному сході — с.Стігла (2,5 км).

З південного заходу містечко омивається водами стрімкого Дністра, а з півночі на південь воно лежить обабіч притоки Дністра — річки Коропець. Територія Коропця знаходиться в межах Волинсько-Подільської плити, яка є частиною давньої Східно-Європейської платформи. На глибині 2000-3000 м залягає докембрійський кристалічний фундамент. Поверхня його вкрита осадовими породами раннього протерозою, палеозою, мезозою та кайнозою. Найдавніші породи, з яких складений фундамент, на поверхню не виходять. Можна спостерігати відслонення девонських відкладів (палеозою) в долині річок Дністер і Коропець. До них належать аргіліти, пісковики. Вони перекриті породами кайнозойської ери — лісовидними суглинками, піском, галькою, гравієм. Рельєф горбистий. Гора Лиса сягає 363 м, Пастівник — 355 м, гора Пар — 240 м. На схилах річкових долин Коропця і Дністра утворюються яри і балки. Поверхня селища має нахил з півночі на південь.

На наших землях зустрічаються корисні копалини. Провідне місце належить природнім будівельним матеріалам і сировині для їх виробництва. Граніти залягають на великій глибині і не доступні для видобутку. По берегових схилах Дністра і Коропця зустрічаються невеликі скупчення фосфоритів.

Наше містечко розташоване у західному регіоні національного парку Дністровського каньйону в Коропецько-Дністровській долині.

Розмаїття залісненого горбистого ландшафту на узбережжі річок Дністер і Коропець утворює своєрідну зону відпочинку, названу в народі "Малою Швейцарією", що привертає увагу туристичних груп, які подорожують вниз по Дністру.

Клімат на відріжку Дністровського каньйону м'який і теплий. Середня температура січня $-4,7^{\circ}$, липня $+18^{\circ}$. Середня кількість опадів -610 мм на рік. Площа зелених насаджень $-11,8$ га.

Багата флора налічує понад 1000 видів. Основні лісоутворюючі породи Дністровського каньйону $-$ дуб звичайний, дуб скельний і бук лісовий зустрічаються в урочищі Вадова, дубовий ліс $-$ в урочищі Вістря. На околицях Коропця у вигляді домішок ростуть граб, клен польовий, явір, липа серцелиста, ясен звичайний, береза бородавчата, осика, в'яз, берест, інтродуковані з інших фізико-географічних районів $-$ сосна, модрина, ялина, горіх чорний. Серед кущів в нас росте ліщина, глід, терен, кизил, шипшина, жимолость, малина, калина, ожина, бузина, крушина ламка, вовчі ягоди звичайні, аронія.

Рослинний світ нашого терену надзвичайно різноманітний: копитняк європейський, медунка, фіалка лісова, конвалія, пролісок, барвінок малий та трав'янистий. Серед цього розмаїття зустрічаються рідкісні види, які занесені до Червоної книги: шафран Гейфеля або крокус, цибуля ведмежа Левурда, підсніжник, первоцвіт звичайний, пролісок дволистий, дзвоники персиколісті, любка дволиста, астранція велика.

Захоплює мальовничістю Коропецький парк, розташований у колишньому маєтку графів Бадені, зараз $-$ територія школи-інтернату. Заснований парк у другій

половині XVII ст. на базі природного лісового масиву — про це свідчать вікові дерева місцевих порід. Серед них — один з найстаріших на Україні ясен звичайний, вік якого сягає 400—500 років та 150-ти річні дерева білої тополі. Деревні місцеві породи представляють: дуб звичайний, клен гостролистий, тополя, явір, ясен, липа, акація, вільха чорна та інші. Із Германівського парку завезено понад десятки видів хвойних дерев і кущів. З екзотів тут збереглися два дерева породи гінкго дволопатевого. Гінкго — одне з найстаріших дерев нашої планети, справжнє ботанічне диво, яке з'явилося ще наприкінці палеозою (понад 300 млн. років тому), майже без змін дійшло до нашого часу. Тепер у природних умовах гінкго зустрічається лише на невеликих ділянках своєї батьківщини — у Китаї та Японії. Також милують око відвідувачів гледичія, платан східний і західний, райські яблуні. Екзотична берека зустрічається в Коропецькому лісництві.

Своєрідність Коропецької землі зумовлена ще й тим, що вона знаходиться на кордоні етнографічних районів Опілля-Поділля-Покуття, ввібрала особливості кожного краю, і це знайшло відгомін у наших обрядах, звичаях, традиціях, промислах і давньою його заселеністю — на території краю у ранньослов'янський період проживали поруч білі хорвати та дуліби.

Мальовнича і неповторна краса нашого краю. На крутих схилах берегів, де Коропець вливає свої води у древній Тірас-Дністер, — хвилює вітер жовтогарячі суцвіття пахучого пижмо, стеляться в ноги п'янка холодна м'ята і запашний полин, чіпляються колючками гілки ожини. У шумі водограїв, в задумі тихих плес сивий Дністер та його ровесник Коропець ведуть неквапливу мову про вікодавні бувальщини народу, про його незабутніх героїв, віддзеркалюючи красу природи Коропецької землі.

Походження назви смт.Коропець

Як людина немислима в суспільстві без власного імені, так і плем'я, народ, село, місто не може існувати серед сусідів без своєї назви. Потреба етнічних груп, племен, населених пунктів, річок з'являється уже на ранніх етапах людської історії. Відрізняючи себе від інших, свою місцевість від іншої, люди надавали їй ім'я.

Серед власних імен прийнято розрізняти кілька груп: етноніми – назви народів, племен, етнічних груп; антропоніми – імена та прізвища людей; топоніми – назви населених пунктів, місцевостей; гідроніми – назви річок, озер, морів. Саме ці назви – важливе джерело вивчення історії рідного краю, дають досить цікаві відомості про минуле нашого терену. Завдяки їм ми отримуємо знання про ті часи, від яких не залишилося жодних письмових згадок.

Про походження назви Коропець існує кілька легенд, переказів.

Одна з легенд розповідає, що в сиву давнину перші люди селилися на берегах річки, яка була досить повноводною. Вона давала їжу першим поселенцям: у ній водилося багато риби, особливо коропів. Помітивши це, люди назвали річку Коропцем, а від річки пішла назва і людського поселення. Отже, топонім Коропець пішов від гідроніма Коропець.

Інша легенда говорить про те, що у даній місцевості жили ремісники, які робили короби. Ще один давній переказ дає таке пояснення топоніму Коропець: селище з усіх боків оточене горами знаходиться посередині, ніби в коробці.

Мабуть, найбільш вірогідною є перша версія давніх легенд. В історії існує багато випадків, коли назви населених пунктів і навіть держав походять від назв річок. Взяти хоча б історичну назву нашої держави

"Русь", що походить від назви річок "Рось", "Росава", "Роставиця".

Гідронім Дністер

Річка Дністер — найбільша річка Галичини. На території селища р.Коропець виступає природною межею між Тернопільською й Івано-Франківською областями. Бере початок у Карпатах, з-під гори Розліг у Середньому Бескиді, недалеко від села Вовче Львівської області, на висоті 1000 м і несе свої води в Чорне море. Його загальна довжина 1962 км. Дністер дуже звивистий і утворює меандри. На території селища Коропець долина річки глибока, має каньйоноподібну форму. Заплави виявлені слабо. Дністер має швидку течію.

Цікаву гіпотезу назви р.Дністер наводить В. Перов у праці "Етногенез слов'ян". Він висловив припущення, що багато річок мають двочленні назви. Етимологія назви Дністер походить від слова дана — вода, основа — стр, від старослов'янського строуя, руського струя, українського струміль, що означає стрімка вода. Багато притоків Дністра мають цю назву: Бистриця, Стрипа, Стриня, Стрий та ін.

Береги Дністра надзвичайно мальовничі. Іноді наш край називають Наддністрянщиною.

Гідронім Коропець

Річка Коропець розділяє своєю течією смт. Коропець на дві частини — східну та західну, впадає в Дністер і є його лівою притокою. Початок річки — біля села Козівка Козівського району. Ширина долини річки від 0,2 до 1,2 км. Походження назви р. Коропець ми подали вище.

Цікавими є топоніміка околиць села, мікротопоніми урочищ, вулиць, полів.

На схід від центру селища відкривається горбиста рівнина, в яку врізається р. Дністер. На ній знаходиться вулиця Горби (вул. Незалежності). Назва цього топоніму походить від горбистого рельєфу. Тут збудовано 17 поселень. З лівого боку підноситься гора Пастівник, на якій випасають худобу, від чого і походить її назва.

Зійшовши вузькою стежкою по крутому схилу р. Дністра, можна опинитися біля джерела "Вертече". Розповідають, що в цьому районі нашого селища знаходилася цегельня, на якій з'являлась нечиста сила — "вертіль". Ця "вертіль" крутила погодою в різні пори року. Джерело знаходиться на південний захід від дороги, що веде до села Стігла, на відстані 150-200 м від найближчого будинку. За годину джерело дає 150 л води. Розташоване в ущелині, тому підхід до нього важкодоступний. Дійти до нього можна тільки кругою стежкою. Вода, без запаху та кольору, температура її 10⁰С, витікає із червоних пісковиків, придатна для споживання. Джерело упорядковане, хоча під'їзду до нього немає.

Топонім Стігла

З лівого боку дороги до села видно ліс Баранові корчі. Це близько 6 га лісових насаджень із сосни, дуба, берези. Подекуди ростуть яблуні, груші і чагарники: жимолость, ліщина, калина, вільха. Назва цього топоніма походить від того, що колись тут жив чоловік, який випасав баранів та овець у цій місцевості.

Село Стігла (в давнину присілок Коропця) знаходиться в мальовничій долині на лівому березі р. Дністра за 3 км від центру смт. Коропця. Потопає воно в черешнях, славиться запашними і стиглими полуницями, що прекрасно ростуть на глинистих ґрунтах і швидко досягають. Звідси і походить назва села. Недалеко від села, вниз по течії Дністра — гідрологічна пам'ятка

природи — водоспад “Дівочі сльози”. Він утворився на крутому лівому березі. Джерела, що б’ють з-під землі, зливаються в один струмок на висоті 3,5 м, звідси вода падає у вигляді тисячі і тисячі краплинок-сльозинок. За 10 секунд водоспад дає 1 л води.

Давним-давно, оповідає нам легенда, долиною Дністра проходив Чорний шлях сліз і горя українського та польського народів. По ньому вели бранців татари. Одного разу, повертаючись зі свого походу, татари зупинилися на скелі над Дністром. Вели вони в полон дівчат. Вночі, коли ординці втратили пильність, дівчата, плачучи, кинулися із кручі у воду, щоб не терпіти знущань та поневірянь на чужині. А на тому місці і до цього часу падають дівочі сльози у вигляді водоспаду.

Вниз по течії Дністра, на схилі гори, по лівому березі, неподалік с.Стінки ми бачимо “Печеру пустельника”. Ще одна така печера знаходиться на правому березі Дністра біля села Делева.

Топонім Луги

Луги — народна назва північної частини селища. На сьогоднішній день — це частина вулиці ім. І.Франка. В давнину тут було багато землі із сіножатними лугами. Лугам передували вулиці Надвода та Міжвода, які отримали назву через своє розташування відносно р.Коропця та його притоки Млинівки. В давнину в місцевості Міжвода знаходилося давнє городище, стояв замок і костьол, які заснував король Ягайло, і від яких вже немає й сліду, але назва городища збереглася по сьогоднішній день. Пізніше тут тримали приборство греко-католицькі священики, тому в народі побутувала й інша назва — Плебанія.

Далі від городища — урочище Когутів. Там було кілька хат, а півні, які співали зранку, будили весь Коропець.

Закінчуються Луги урочищем Рогачів (від форми розташування) — дві вулички розходяться так, ніби два роги впираються в щось.

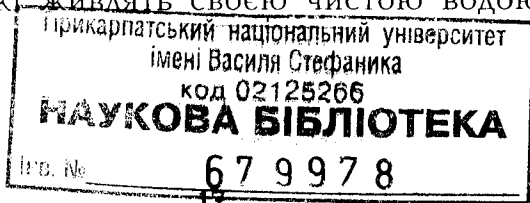
В кінці вул. І. Франка, на правому березі Коропця, біля лісництва, розкинулося урочище Красне, за ним — Замчище. Давним-давно знаходилося в цих місцях укріплене городище, яке було зруйноване в результаті нападів монголо-татар та набігів турків.

На лівому березі річки — урочище Дубове, колись тут росли дуби. Ближче до центру — урочище Деренова, росте багато кущів кизилу, який в народі називають дерен. Урочище Погоріле — в давнину тут знаходилося село, яке було спалене татарами під час їх набігів, зараз тут росте ліс. Урочище Фастова — походження назви встановити не вдалось.

На північному заході від центру, височиться Лиса гора, — найвище місце Коропця, звідки відкривається неповторний краєвид на Карпати і долину р.Дністра. Влітку схили Лисої гори квітнуть петровими батогами, синенькими сокирками, ніжними чашечками берізки. Гріються проти сонця непоказні грицики, деревій, шипшина, сірий від гіркоти полин, чудодійний чебрець. А називається гора Лисою тому, що колись на ній не росло жодне дерево, взимку з її вершин вітер здував сніг.

Під Лисою горою знаходиться урочище Загнилець, багате на поклади глини.

Північні околиці Коропця багаті на джерела: Підстрикове, на Дубовій, на Погорілій, Дереновій, Підпанькове, на Фастовій. Багато з них перетворюються у струмки, які живлять своєю чистою водою річки Коропець.

Топонім Підтемне

Підтемне — західна околиця нашого містечка. Підтемним закінчується центральна вулиця ім. М. Каганця, яка тягнеться через увесь Коропець із сходу на захід. Росли там віковічні дерева, через густе листя яких проміння сонця не торкалося землі, навіть літом тут панувала тінь.

Центр села називається Горішня. Цю назву пояснити важко. Можливо, це відгомін сивої давнини. Центр руських городищ, через розташування в ньому урядових установ панівної верстви, називався Горою. В центрі Коропця знаходились установи самоврядування, ратуша, базарна площа, школа.

Топонім Вагнірівка

На сході вулиця М. Каганця врізається в урочище Вагнірівка (вул. Лесі Українки). Колись полями цієї місцевості володів австрійський багач Вагнер. Вагнірівка — горбиста місцевість, з-під каміння б'є одне-єдине джерело, яке в дощову погоду перетворюється у стрімкий потік. В кінці XVIII ст. тут була збудована церква Св. Миколая.

Біля Вагнірівки — урочище Додатки, в давнину в цій місцевості додавали селянам поле.

Топонім Перевіз

На південь від центру селища тягнеться вул. Т. Шевченка, давня назва якої Підпар, бо стелиться вона під горою, яка з сивої давнини зветься Паром. Може тому, що гору ніколи ніхто не орав, не копав. Старі люди передають з уст в уста, що колись на цій горі ріс дубовий ліс, коли дуби були вже старі і кремезні, їх вирубали і збудували з них церкву Успіння Пресвятої Богородиці, яка й досі підноситься на пагорбі, а їй більше 200 років.

Біля церкви молодь водила на Великдень гаївки. Із самого вершечка гори Пар лунало на весь Коропець: "Христос воскрес" (записано зі спогадів М. П. Мазурів).

Кінець вулиці Т. Шевченка має назву Перевіз. Вона розташована недалеко від р. Дністра. Особливе місце в господарському житті Коропця в давнину відігравала відома переправа через Дністер. По праву сторону вулиці розташовані Коноплиці (вул. І. Дворського). Здавна жителі цієї місцевості сіяли коноплі, збирали їх і обробляли. Від вул. Т. Шевченка в бік відходять маленькі вулички, які в давнину мали свої назви: Кут (місце розташування), Вивіз (вуличка дуже стрімка, важко виїхати кіньми вверх), Мельницька (стояв у кінці вулиці млин), Зелена (від буйної зелені).

По ліву сторону Перевіз закінчується урочищем Царинки, які розкинулися над самим Дністром.

За Коноплицями знаходиться урочище Чиста — б'є джерело з кришталево чистою прохолодною водою, що живить ставок.

Назви полів:

1. Франчекове — поляк Франек тримав поле.
2. Михайліцке — походження назви встановити не вдалося.
3. Піддубина — під дубовим лісом.
4. Колосіява — завжди колосилися жита.
5. Корчівка — був чагарник (корчі).
6. Дебакове — якийсь Дебак тримав поле.
7. Ставища — в давнину були стави, які зникли в результаті меліорації.
8. Ризи — від форми полів: довгі і короткі.
9. Коритище — має форму корита.
10. Надпар — знаходиться над Паром.

11. Загора — знаходиться за горою.

12. Плита — рівне місце.

Назви лісів

Славиться Коропеччина лісами, які розкинулися на північних околицях селища.

1. Гнила — повільно росте ліс.

2. Чорний ліс — ліс дуже густий, високий.

3. Садок — колись був сад пана.

4. Гризотів сад — коло ліса росте сад, в якому постійно проводилися фестини.

5. Ястрібне — водилося багато яструбів.

6. Вила — від форми розташування.

7. Вертеп — ліс має дуже глибокі яри, які переходять в урвища. В старовину говорили, що в них водилася нечиста сила, застерігали самому не ходити в цій місцевості, дітям не пасти худобу, бо нечистий може зле посміятися над живою душею.

Надто багата і мальовнича природа нашого краю. В своїй задуманій красі зберігає вона багато таємниць. Одні для нас вже втрачені назавжди (Бісурменське поле, Турів ліс), відгомін інших вона донесла до сьогоднішніх днів.

Отже, ми бачимо, що топоніми, гідроніми, ойконіми дають нам цікаві, часом унікальні відомості про минуле рідного краю. Це дуже важливо для вивчення історії нашого терену, адже разом зі старшим поколінням можуть відійти і вже відходять безцінні свідчення про минулі часи, від яких не залишилося жодних документів, тільки давні назви населених пунктів, гір, лісів, полів, урочищ зберігають пам'ять предків, їхню мову.

Археологічні дослідження та знахідки

Частина Поділля, так зване Опілля, на якому розміщена Коропеччина, лежало багато мільйонів років тому на дні Галицько-Басарабського моря. Близько 50 млн. років тому поверхня земної кори стала повільно підніматися, море відступило в басейн Чорного моря. Землі стали суходолом з континентальним кліматом, буйною рослинністю й багатим тваринним світом. Близько 600 тис. років тому наступив льодовик, що вкрив своєю 1000-метровою товщиною Східну Європу, доходячи на Поділлі тільки до гір Товтри. Окремий льодовик вкрив Карпати. Згодом, приблизно 15 тис. років тому, клімат потеплішав, льодовик відступив. Могутні шари льоду обох льодовиків почали танути з півдня, і їх води вижолобили русла Дністра та його приток — Коропця, Стрипи, Золотої Липи та інших.

Перша людина в Україні, як і взагалі в Європі, з'явилась 300 тис. років тому. Ще в сиву давнину територія селища та його околиць була заселена, про це свідчать археологічні знахідки. Первісні мисливці кам'яної доби вже оцінили багатство земель вздовж Дністра і селилися там. Для виявлення перших людських поселень на території нинішніх Бучацького та Монастириського районів проводились організовані археологічні дослідження з кінця ХІХ ст. В розкопках брали участь: І.Коперницький (1878 р.), Л.Козловський (1922-23 рр.), Ю.Костишевський (1925 р.), Т.Сулімірський (1932 р.), Я.Пастернак (1935 р.), Ю.Полянський (1935 р.), І.Круковський (1935 р.). В 1964 р. археологічні розкопки в урочищі Красне і на Лисій горі проводила археологічна експедиція Львівського держуніверситету.

Проведення широких досліджень археологічних пам'яток в нашому краї дало можливість уявити в повній мірі як жили первісні люди, відтворити історичні події дописемного періоду. Археологічні матеріали не втрачають свого значення і при вивченні пізніших епох. Вони значно доповнюють письмові джерела, допомагають повніше висвітлити історичні процеси, що відбувалися в давнину, рівень розвитку господарства і культури різних племен і народів.

Матеріали розкопок і численні знахідки зберігаються у музеях Львова, Тернополя, Кракова, Варшави, Відня. Археологами доведено, що заселення Опілля (в тому числі і Коропця) сягають сивої давнини — раннього палеоліту, так званої ашельської епохи, що в часі є 40-25 тис. років тому, а також середнього та пізнього палеоліту — епох мустьєру та оріньяку.

Перші поселенці — кочуючі племена, що прийшли з пониззя Дністра, селились, як правило, на підвищених місцях вздовж ріки та її приток. Адже саме ріки давали їм питну воду, частину продуктів харчування, зв'язували їх з іншими поселенцями. Жили вони великими родами, на чолі яких стояла жінка. Це був час матриархату. Кочовики споруджували курені з галуззя, дерну. Основним заняттям було рибальство та мисливство. Користувалися луком та стрілами, що були першими винаходами людства. У 8-х місцях археолог Ю.Полянський виявив пам'ятки палеоліту: в Берем'янах, Губині, Коропці, Красіїві, Лазарівці, Сновидові, Усті-Зеленому. Викликають цікавість знахідки археологів в Коропці. Пам'ятки старовини тієї доби — це грубо оброблені різні крем'яні знаряддя праці: загострений камінь, ручні рубила, крем'яні нуклеуси, навіть зуби дикого коня (урочище Загнилець).

В долині Дністра на околиці села Лука Монасти-

риського району (18 км від Коропця) вчителем історії Рівним В.М. знайдено бивні мамонта та його зуб. Виявлені знахідки зберігаються у Коропецькому історико-краєзнавчому музеї. Археологічні пам'ятки початку доби неоліту (5000-3500 тис. р. до н.е.) виявлені в десяти місцевостях (Коропець, Бобрівники, Лядське, Монастириська, та селах Бучацького р-ну). Це сліди поселення й окремі знахідки крем'яного приладдя: сокири, ножі для господарського та домашнього вжитку.

Неолітичне поселення Коропеччини, як і всього західного регіону, жило в землянках, що були надійніші від наметів кочовиків доби палеоліту, сухіші й опірніші сильним вітрам. З'явилися ці племена з Центральної Європи в середині 5 тис. до н.е. і розселились на всій території Західної України. Населення вже вело осілий спосіб життя, займалося землеробством і розводило домашню худобу. Землю обробляли під посів кам'яними і роговими мотиками. Знали ремесла і ткацтво, гончарство, виготовлення крем'яних знарядь та мотик з оленячих рогів. Сліди кременярської майстерні виявлено на полях Коростятина. Ці хліборобські племена культури лінійно-стрічкової кераміки створили оригінальну в своєму роді кераміку, прикрашену ритим спірально-волютовим орнаментом. Сліди цієї культури знайдено в Бучачі, на горі Федір. Вони підтримували тісні торговельні зв'язки з племенами буго-дністровської культури і, найімовірніше, були витіснені ними в кінці 5 тис. до н.е.

Населення Коропеччини та його околиць, зокрема Бучаччина, на думку професора Я.Пастернака, було генетично споріднене з носіями так званої надбузької культури в західних частинах Поділля й Волині, які були праісторичними предками племені дулібів. З другої половини IV тисячоліття територію України від Карпат

до Дніпра заселяють племена трипільської культури, що прийшли з Балкан і своєю історією пов'язали в єдине ціле історичний розвиток західноєвропейських та східноєвропейських неолітичних племен. Наступила доба мідно-кам'яного віку — енеоліту. У 20-30 рр. XIX ст. були виявлені археологічні пам'ятки даної культури в 14 місцевостях нашого краю, серед яких: Берем'яни, Бобрівники, Коропець, Лядське, Монастириська, Стінка, Язлівець та інші. Це залишки поселень з прикметною, досконалою керамікою, яка прикрашена мальованим геометричним орнаментом (спіралі, волюти). Посуд розмальовувався білою, червоною та чорною фарбами. Трипільці були хліборобами. Землю обробляли роговими або кам'яними мотиками, будували наземні житла. Трипільські поселення на Бучаччині досліджували польські археологи Л.Козловський та К.Стояновський у 1922 р. На горі Федір в Бучачі знайдено мідне шило, що засвідчує зв'язок Бучаччини із Закарпаттям, оскільки тут покладів міді немає. В Коропці розкопки проводились на Лисій горі та в урочищі Красне. Знайдено крем'яні ножі, сокирка, прясельце, уламки керамічного посуду. Знахідки зберігаються у місцевому музеї. На території Монастириського р-ну відомо 53 таких поселення. Як правило, трипільці селились на високих берегах річок, на плато із родючими ґрунтами. Сіяли пшеницю, ячмінь, просо, вирощували льон. Велике значення мало впровадження дерев'яного плуга, завдяки чому землеробство стало більш надійним, ніж мисливство, способом добування їжі. Ще одним нововведенням було застосування першого металу — міді. Але поряд з мідними знаряддями праці використовувалися удосконалені знаряддя з каменю та кременю. Був винайдений перший механізм із найпростіших — лучковий дріль з крем'яним свердлом для свердління різних матеріалів. На полі

Михайліцкому, неподалік Лисої гори, під час весняної оранки коропчанином Я.Куйловським знайдено кам'яну сокиру-молот з просвердленим посередині отвором. Такі сокири належали вождю племені і дуже цінувалися. Менші сокирки цього періоду виявлені істориком І.Я.Сем'янчуком на полях сусіднього села Вістря. Дані пам'ятки знаходяться в Коропецькому історико-краєзнавчому музеї. На трипільських поселеннях нашого краю (Язлівець, Яргорів), та й взагалі на Західному Поділлі знайдено багато крем'яного приладдя, виробленого з волинського сірого сирівцю. Воно засвідчує жвавий товарообмін праісто-ричних наших предків з кременярськими майстернями на Західній Волині, які виготовляли це приладдя на експорт у Подністров'я, Подніпров'я, Прибалтику. Свідком товарообмінних зв'язків предків нашої місцевості є крем'яна сокирка зі смугастого сирівцю, викопана в Бобрівниках, родовища якого є в Польщі в районі Кельце. Трипільські племена відіграли значну роль у формуванні первісного суспільства на території України і були найдавнішими предками слов'ян-праукраїнців.

Під кінець енеоліту спокійне життя місцевого населення переривається міграційними хвилями із Заходу. Приблизно 5 тис. років тому на наші землі прийшли племена з території сучасної Польщі, які в археології отримали назву культури кулястих амфор. Історія цих племен слабо вивчена. На території України ще не повністю досліджені поселення цієї культури. Багато в чому це загадкові племена. Відомо, що основним заняттям пришельців було скотарство. Особливу роль відіграло розведення свиней. До речі, цій культурі притаманний цікавий похоронний обряд. Померлих ховали в "кам'яних скриньках", які слугували своєрідними сімейними гробницями. Така гробниця була знайдена ще в 1898 р. в Гориглядах.

"Кам'яні скриньки" дбайливо склали з кам'яних плит. Поява таких поховань, напевне, пояснюється більш розвиненим культом померлих, детальним оформленням культових уявлень та посиленою вірою у містичне загробне життя ("будинки померлих"). Над похованнями не збереглися (можливо, їх не було) ніякі зовнішні ознаки. Тому поховання культури кулястих амфор зустрічаються випадково. Такі родинні поховання з вирядом в дорогу на той світ (горщики для харчів, крем'яні сокири) виявлені під час земляних робіт в кінці XIX — початку XX ст. крім Горигляд, ще в Дулібах, Берем'янах, Губині та Нижневі. В Берем'янах в 1827 р. в одному "скриньковому гробі" виявили аж п'ять поховань.

Племена цієї культури, захопивши величезну територію Поділля, проіснували тут недовго, лише кілька століть. На зміну їм прийшли племена шнурової кераміки, які вже відносяться до початку бронзової доби. Ці войовничі племена захопили величезну територію в другій половині III тис. — першій половині II тис. до н.е. від Рейну до Волги. Інша назва — племена культури бойових топірців. Їх вважають предками балтів, німців і слов'ян. Поховання цієї культури виявлені в Медведівцях та Пороховій на Бучаччині. Покійникам, крім бойових топірців, давали у глиняних глечиках харчі в дорогу в потойбічний світ, і одна така посуда, прикрашена ще до випалу відтисками шнурка, була викопана з могили в Коропці. Зберігалась ця "шнурова амфора" до Другої світової війни в Археологічному Інституті Львівського університету.

На початку II тис. до н.е. давнє населення краю починає використовувати бронзу. На наших землях в той час проживали племена різного походження, зокрема тшинецько-комарівської культури, в яких дослідники вбачають предків слов'ян. Свою назву вони отримали від села Комарів Галицького р-ну Івано-Франківської

обл., де вперше виявлені поселення і могильник цієї культури, а також від могильника Тшинца в Польщі. Матріархат повністю витісняється владою чоловіків – патріархатом. Поліпшується техніка обробки знарядь праці – гострі сокири, у військовій справі – довгі мечі. Знаряддя праці в своїй основі залишаються кам'яними. Селились, як і їхні предки, на берегах річок. Основне заняття – землеробство і скотарство. Пам'ятки культури, виявлені в навколишніх населених пунктах – Велеснів, Задарів, Бучач, Коржова. Ця культура в XIII-XI ст. до н.е. витісняється племенами культури Ноа, яка була тісно пов'язана з фракійським світом, і на межі II і I тисячоліття до н.е. теж витісняється носіями культури фракійського гальштату, які проживали в межах сучасних Івано-Франківської, Тернопільської та Чернівецької областей. Жили невеликими неукріпленими поселеннями, на високих берегах річок, створили високої якості кераміку. У Борщівському р-ні були знайдені 2 скарби золотих речей VII ст. до н. е., що належали фракійському цареві. Вдалося врятувати 7,5 кг золота від шукачів скарбу. Поселення цієї культури відомі поблизу Задарова, Красієва, Коржової, Яргорова. Окрім того, в Яргорові знайдено скарб, до якого входили 42 бронзових вироби. З бронзової доби походять викопані у Коропці та Язлівцях бронзові мечі, які використовувало населення для оборони своїх земель.

З тис. років тому бронзовий вік змінюється ранньозалізним. Поселення того часу відкрите на північній околиці села Доброводи. Багато залізних наконечників для стріл добуто із могили в селі Зубрець, яке знаходиться за 12 км від Коропця, і збережено в Тернопільському краєзнавчому музеї. Історик в діаспорі професор Я.Пастернак вважає ці знахідки наслідком опору місцевого населення кочовим племенам скіфам, які

просувалися на Західне Поділля.

Близько 2 тис. років тому через територію нашого району з північного заходу до Північного Причорномор'я просуваються військові зағони носіїв пшеворської культури. Створили дану культуру західні слов'яни (жили між Одером та Віслою), в середовище яких проникли германці. Свідченням цього стали знахідки списа в околицях Маркови та меча в Задарові.

Цим же шляхом в II-IV ст. просувались на південний схід племена готів — гепідів.

До II ст. на наших теренах жила група гетських племен, які залишили після себе пам'ятки липецької культури. Розкопки їхніх селищ та тілопальних могил проводились в 30-ті рр. XX ст. в Бучацькому повіті, до якого належав Коропець, під керівництвом Я.Пастернака. Залишки гетських поселень виявлені в Дулібах, поховання — в Сороках ще в 1913 р. В обкладеній камінням урні були засипані перепалені кістки, між ними знайдено намистинки зі скла, оздоблений бронзовий гудзик, що вказувало на вищий суспільний стан похованої жінки. Пізніше гети асимілювались у місцевому населенні, що називалось антами.

В той самий період населення краю налагоджує зв'язки із Римською імперією. В результаті цього до місцевих жителів починають надходити римські монети та інші вироби. Ще в 40-х рр. XIX ст. в Красіїві було знайдено скарб, що налічував 2281 срібний динарій (він зберігається в Природничому музеї у Відні), інший менший скарб із Задарова залишився у приватній колекції. Ще один великий скарб був виораний 30 років тому у Швейкові. Окремі римські монети добуто із землі в Берем'янах, Язлівці, Гориглядах.

Подібні скарби археологи пов'язують з носіями черняхівської культури, що проживали 1800-1400 р. тому

на території лісостепової України, і яку створили слов'янські племена антів. Крім зв'язків зі східними провінціями Римської імперії вони підтримували зв'язки із сусідами: скіфами, сарматами, готами, аланами, таврами. Торгували анти хлібом, худобою, медом, воском, рибою, продавали полонених у рабство. Від антів бере початок історія української народності: цивілізація на Україні (а отже і на наших теренах) нараховує близько 2-х тис. років. В нашому краї сліди поселень черняхівської культури відкриті на околицях сіл Красіїв, Швейків, Доброводи і Ковалівка. Історики доводять існування державного союзу в антів, деякі з них ототожнюють державне утворення Артанію з територією антів.

Під час Великого переселення народів місцеве слов'янське населення змушене боротися проти навал нових ворогів: готів (II-IV ст.), гунів (V-VI ст.) і, особливо, аварів (VI-VII ст.), які дійшли до Карпат і поневолили місцеве населення. Саме під ударами останніх розпалися племінні союзи антів, дулібів. З цього періоду на території Коропеччини та її околиць, на жаль, не виявлено жодних археологічних пам'яток. Історики висловлюють припущення, що в цей період антський державний союз роздробився на менші союзи племен. За літописними даними, землі краю в цей час населяють східно-слов'янські племена білих хорватів. Наступає княжа доба (800-1340 рр.). Білі хорвати жили обабіч Карпат, заселяли Західне Поділля, Верхнє Придністров'я, мали добросусідські стосунки з дулібами, і навіть дозволяли їм селитися на своїй території (с. Дуліби Буцацького району).

Поступово племінними центрами стають городища. На терені Коропеччини та прилеглих територіях їх виявлено у шістьох місцевостях: Коропці (2 городища — Красне та в центрі — урочище Міжвода), Монастириську, Заліссі,

Стінці, Фільварках, Губині. Останній згадується у Галицько-Волинському літописі. Всі вони були побудовані за загально-українським зразком. Розміщені на природно оборонних місцях — на вершинах горбів, на схилах хвилястого терену серед рівнин, у розтоці двох рік або серед мочарів. Типово українською була будова їхніх оборонних валів. Вони були укріплені зверху частоколами, іноді дерев'яними оборонними вежами. Після розпаду аварського каганату у кінці VIII ст., землі наших країв були недосяжними для набігів кочівників (лише у 893-896 рр. тут пройшли, переселяючись до Карпат, племена угрів-мадяр). Звичайно, це не могло не викликати господарського піднесення. Відбувається економічне і політичне зміцнення місцевої родоплемінної знаті, яка стає панівною верствою населення. Побудовані городища стають осідками бояр, купецько-промисловими центрами. В цих городищах під час археологічних розкопок у 20-30 рр. XIX ст. знаходили дрібне залізне знаряддя домашнього і господарського вжитку, глиняні прясельця, залишки від веретен та багато уламків керамічного посуду. В Коропецькому історико-краєзнавчому музеї знаходяться археологічні пам'ятки городища Красне — наконечник списа, уламки глиняного випаленого посуду, прясельце. Наконечник списа свідчить, що городище Красне було не тільки ремісничо-торговельним центром, але й оборонною спорудою. Можливо, в цей час робляться спроби поширення серед населення краю християнства, так званого слов'янського обряду, відомою переважно у західних слов'ян самобутньої церкви, що визнавала зверхність Риму.

У середині X ст. польським князям вдалося ненадовго захопити землі нашого краю. Але вже в 981 році київський князь Володимир Святославович здійснює переможний похід у Галичину і приєднує дані території до Київської

Русі. Вхідження західних земель у склад Київської держави мало величезне значення для нашого краю, який став єдиним державним цілим з іншими руськими землями. Серед населення зміцнюється думка про спільну руську національну єдність. Сама назва "русини" зберігається у Західній Україні аж до кінця ХІХ століття. Поширення в ХІ ст. християнства, як державної релігії, ще більше зміцнило цю єдність. Після розпаду Київської Русі у 1084 р. виникає удільне Теревовельське князівство, куди входить Коропецька земля. В 1141 році з виникненням Галицького князівства, його складовою частиною стала Теревовельщина. В 1199 р. створюється Галицько-Волинське князівство, до якого увійшли усі землі нашого краю в тому числі Коропеччина.

Своєрідну групу пам'яток княжої доби творять в Бучацькому та Монастириському районах викуті в скелях комори — в Берем'янах в горі Орлице, при гирлі Стрипи в Дністер, в Пороховій — Монастирець. Вони є найдавнішими пам'ятками християнства на наших землях, залишками колишніх монастирів і "першими свідками повного аскетичного самовідречення в ім'я нової, христової віри, що заміняла поганські забобони і містику новою, християнською філософією й етикою, новим світоглядом...", — вважає професор Я.Пастернак. Жили також монахи самотньо у скельних печерах ("Грот монаха" в урочищі Городище біля Горигляд, в Переволоці й Скоморохах). Одна така "Печера пустельника" знаходиться на лівому березі Дністра за 5-6 км від Коропця вниз по течії. В середині якої — підвищення, можливо, то був стіл або лавка. Колись, як згадують старожили, були написи на стінах, до сьогоднішнього дня вони не збереглися. Ще одна така печера є на другому березі Дністра біля села Делева. Старожили згадували, що давним-давно і там жив пустельник. Але ці печери

потребують фахового дослідження.

Похоронний обряд княжої доби ще мало вивчений. Але є цікавою знахідка археолога А.Шнайдера (1878 р.) у с.Новосілці. Під час вивчення поховання він виявив кістяк у дерев'яній домовині, а біля нього – зуб тура. Можливо, покійник брав участь у княжих ловах на турів, які водилися тоді у наших краях. У Коропці одне урочище зветься "Турів ліс". В 30-х рр. ХХ ст. в наших краях виявлено поховання княжої доби в 12 селах: Бариш, Коропець, Лука, Новосілка, Порохова, Пужники, Фільварки та ін. Але вони були недосліджені, і на сьогодні їх сліди загубилися.

Ще одна цікава історична пам'ятка, яка дійшла з тих часів до наших днів – "кам'яні баби". Ще на початку ХХ ст. львівський археолог А.Шнайдер мав відомості про них аж з 32 місцевостей, серед яких: Бариш, Бучач, Золотий Потік, Слобідка Горішня, Залісся, Делева та ін. Призначення їх невідоме, оскільки зображення не збереглися. Окремі дослідники, серед них Я.Пастернак, схиляються до думки, що це були примітивні ранньослов'янські статуї язичеських богів, прототипи відомого Світовида, знайденого на р. Збручі.

Необхідно згадати про такі пам'ятки старовини, як давні замки пізнішого середньовіччя (XIV-XVI ст.). Їхні залишки збереглися в Бучачі, Язлівцях, Золотому Потоці. В Коропці є урочище Замчище, де збереглися ще вали і навіть лаз до підземного входу. Перекази говорять, що тут в давнину стояв замок. Інший замок, вже пізнішого часу, зводився в місцевості Горби, але будівництво з невідомих причин не було завершене. Ще до 20-х рр. минулого століття залишалися його руїни. На сьогодні не збереглося жодних ознак, крім спогадів старих людей.

В XIII ст. наші землі зазнають навали монголо-татар.

Ними було зруйновано більшість городищ краю, в тому числі Красне. Про перебування завойовників на Коропецькій землі на початку ХХ ст. свідчили назви Ганова (Ханова) могила, поле Бісурменське, які вже згадувалися вище.

Як бачимо, на підставі археологічних пам'яток, наша земля була заселена ще в часи палеоліту, а в добу бронзи з'явилися племена, що були предками слов'ян. Коропеччина стала батьківщиною племен, яких можна віднести до найдавніших предків українського народу. Проте повного археологічного дослідження наших теренів на сьогодні ще немає. Перед археологами та істориками стоїть важливе завдання систематичного вивчення минулого нашого краю, щоб повніше відтворити картину сивої давнини і заповнити прогалини в історії Коропеччини.

Коропеччина в історичних документах та спогадах

Під гнітом Польщі

В 1349 р. Галичиною заволодів польський король Казимир III, і до 1772 року місцеве населення знаходилося під владою феодалної Польщі. В 1370 році галицькі землі після смерті Казимира переходять під владу Угорщини. В 1372-1379 рр. на землях Східної Галичини утворюється вассальне від Польщі та Угорщини своє державне утворення — Руське королівство, до якого ввійшла територія нашого краю. В 1379р. королівство ліквідоване, а його землі відійшли до Польщі. У 1387 р. поляки на східно-галицьких землях створюють нову адміністративну одиницю — "Королівство Русі", надавши йому деяку автономію. Після ліквідації автономії у 1434 році землі ввійшли до Польського королівства.

З XVI століття Галицьке староство стає повітом Галицької землі Руського воєводства з центром у Львові. Цікавою для нас буде "мапа Боплана" з написом: "Ukraine pars, qual Podolia Palatinatus vulgodicitur" (частина України, що, звичайно, називається Подільським воєводством). На цій карті Поділля включає в себе і частину нинішньої Галичини аж до річки Коропець з містами Золотий Потік, Бучач. Ця територія носить на мапі назву Україна. Далі за Коропцем подана частина Галичини з написом: "Russia Pars" (частина Русі).

Саме на цей період припадає народження Коропця, який на той час мав статус міста. Як у світовій, так і у вітчизняній науці вихідною датою заснування того чи іншого міста, села прийнято вважати першу письмову згадку про цей населений пункт.

Так, вперше Коропець згадується в історичних джерелах за 1421 рік.

Того ж року парафіяльний костюл у Коропці заснував польський король Ягайло.

Ці місця так сподобалися Ягайлу, що він виділив частину своїх статків.

Давня легенда говорить, що в наших лісах водилося багато оленів. Великий князь Ягайло, одружившись з польською королевою Ядвігою, приїздив сюди на полювання і вполював оленя. Роги оленя оздобили золотом і поклали до каплиці, яка знаходилася недалеко від того місця, де зараз стоїть пекарня. Пізніше їх забрали до Кракова.

В документі №2006 із "Збору документів Мало-польських" (І.Сулковська-Курас, С.Курас), говориться про те, що "Владислав (Ягайло) – король Польщі надає у власність Олежкові Хмаржичу села Коропець, Новосілку, Стінку, Космирин, Горигляди, що знаходяться біля річки Дністер, та Олешу. Села даруються Олежкові Хмаржичу за довготривалу і вірну службу королю. Надаються у власність також землі, ліси, гаї навколо сіл, риба, що знаходиться у річці Дністер. Олежко Хмаржич може розпоряджатися даною власністю: продавати, обмінювати, заповідати своїм нащадкам. За це Олежко Хмаржич зобов'язаний надавати військову допомогу королю. Даний документ видано в таборі Краківському, року Божого 1421, в канцелярії короля Польщі".

Звичайно, за давниною літ дата може бути вказана не точно, діапазон від 1423 р. до 1427 р.

Олежко Хмаржич – ім'я та прізвище не польського походження, можливо, він русин (українець). Назва села Горигляди написана як Horigladi, Коропець – Cropiecz, річки Дністер – Niesthr (Неестр). Можливо, Коропець і не походить від слова "короп"? Це вимагає ретельного історичного дослідження.

В середині XVст. Галичина ділилася на 6 повітів, з яких три — Тереховлянський, Коропецький і Червоноградський знаходилися на території Тернопільщини. Отже, Коропець був повітовим центром. Цю цікаву інформацію ми знаходимо в історичному дослідженні "Наш край — Тернопільщина" тернопільських істориків Бармак М. В., Бармак О. Я.

У городських і земельних актах, датованих 1453 роком, вказано, що власник містечка Михайло Бучацький дозволив посесорові розбудувати його і заселити новими мешканцями. (Михайло Бучацький відігравав значну роль при польському королівському дворі. Його предки мали славу заслужених оборонців кресів, ширителів західної культури і католицизму. Прославились і заслужили право на маєтності та чини, воюючи з литовським князем Свидригайлом та відбираючи у Литви землі Поділля).

Того ж 1453 р. Коропцю надано Магдебурзьке право. Згідно цього права наше містечко отримало самоврядування і звільнилось від адміністративної та судової влади своїх власників. Управління Коропцем здійснював виборчий орган — магістрат на чолі з бургомістром. Разом з війтом, якого призначав власник міста, магістрат складав загальну містечкову адміністрацію. Усе це давало певну автономію в господарюванні і сприяло розвитку продуктивних сил, а також консолідувало громаду, розвиваючи місцеву самовідданість до об'єднання спільних інтересів. Також Коропець разом з цим отримав право на щорічне проведення ярмарків. Надання містечку Коропець Магдебурзького права свідчить про досить значний його господарський та соціальний розвиток, політичний статус у першій половині XV ст., ймовірно, заснування його припадає на більш ранній час, ніж письмова згадка за 1421 р.

Слушною з цього приводу є думка досвідчених краєзнавців, що перші письмові згадки не говорять про

час виникнення села. Вони тільки підтверджують, що те чи інше село існувало вже раніше.

Середньовічне містечко зберігало багато ознак села, на його околицях, як правило, мешканці займалися землеробством.

З 1461 р. Коропець належить родині Кієрдеїв – володарів Золочева і Гологір, що на Львівщині. У 1589р. володарем давнього замку в Коропці, від якого вже немає й сліду, був подільський воєвода Ян Сенінський.

Із загарбанням наших земель польськими феодалами запроваджувався тяжкий соціальний і національний гніт.

Польські магнати почали закріпачувати селян. Спочатку було обмежене право переходу селян, а з 1505р. це право скасували зовсім. Вводилася панщина та оброк. З 1557р. в селах та містечках Галичини запроваджувалися фільваркові господарства. У 1588р. Литовським статутом селяни позбавлялись будь-якого права власності на землю. На Тернопільщині у XV-XVI століттях найбільшими землевласниками стають Потоцькі, Бучацькі, Собеські, Вишнівецькі та інші.

Страшною "чумою", котра безжально нищила розвиток продуктивних сил нашого краю в той час, були татарські і турецькі набіги, які тривали чотири з половиною століття (з 1241-1699 рр.). Через Тернопільщину пролягали Кучманський (Кримської орди) та Волоський (буджацьких татарів) шляхи. Вони нищили і палили все на своєму шляху, а людей забирали в неволю. В результаті нашестя орди гальмувався розвиток краю. Зруйновані міста і села відроджувалися повільно, а деякі не відновлювались зовсім (село в урочищі Погоріла, Красне). На плечі міщан та селян лягали обтяжливі обов'язки відбудувати свої житла, міські укріплення, утримувати війська, закупляти порох, мушкети та інше військове спорядження. Особливо руйнівним був напад на Коропець 1607 р. Татари зрівняли містечко з землею.

Спустошливі напади татаро-турецького війська, лихо, яке вони несли українському люду, навіки закарбувалися в пам'яті наших краян, географічних назвах: легенда про водоспад "Дівочі сльози", назва поля "Бісурменське".

Ян Пекарський, власник Коропця у 1604-1615 рр., відбудовує зруйнований замок.

У 1615 р. власником коропецьких земель стає брацлавський воєвода Стефан Потоцький. Після смерті Яна III Собеського Коропець з 77 селами і 6 містечками переходить королевиці Костянтину.

Коропець став прикордонним населеним пунктом. Це сталося в результаті війни між Річчю Посполитою і Османською імперією в 1620-1621р. Польсько-турецький кордон був встановлений по Дністру. 1629 р. татари знову пройшлися нашою землею, через Бучаччину дійшли аж до Бурштина. На зворотній дорозі їм перепинив шлях під Монастириськами воєвода Станіслав Любомирський і розгромив їх.

У 1648-1657р. на Великій Україні відбулася національно-визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького. Военні стежки гетьмана пролягали і на Тернопільщині. Згідно актів громадянського суду в Тернополі, витяги з яких надруковані Науковим товариством ім. Т. Шевченка у Львові в "Джерелах до історії України", повстанський рух найбільше був поширений на Тернопільщині північніше від лінії Чортків-Бучач. Але, напевно, відгомін тих подій був відчутний і на Коропеччині. Відомо, що селяни сусіднього села Горигляди брали участь у штурмі польського укріпленого замку в Палагичах у складі загонів Семена Височана. Цікаві дослідження з історії визвольних подій в нашому краї проводить краєзнавець Дмитро Лупинсів із села Нижнів. На основі пошукової роботи, вивчення давніх переказів, свідчень старожилів навколишніх сіл він доводить, що козацький отаман Бульба був схоплений поляками і

спалений на правому березі Дністра на горі Жовковиця напроти села Вістря (3 км від смт. Коропець). Здійснюючи поїздки до Варшави (саме через Нижнів проходила дорога до польської столиці) М.Гоголь, напевно, чув про ці події від місцевих жителів і описав їх у повісті "Тарас Бульба". "Місцевий люд, який був здебільшого неписьменний, навряд чи читав російськомовну повість М.Гоголя, швидше автор скористався почутою в наших краях легендою, яка базувалася на реальних подіях", — вважає Д.Лупинців.

Поступово втрачаючи своє значення, Коропець у документах за 1664р. згадується вже як село. Того року тут налічувалося 119 господарств, працювало 7 ремісників, діяло 2 млини. Руйнівні польсько-турецькі війни другої половини XVII ст., постійні напади турків і татар, реквізиції та постої польських військ вкрай розорили село. В квітні 1666р. польські жовніри забрали в жителів багато худоби, фуражу, грошей. Щоб зібрати гіберну (військовий податок), селян навіть били костурами.

Королівська скарбниця і старости з метою отримання прибутку також чітко визначали торговельні шляхи, якими могли проїжджати купці. Заборонялося під загрозою штрафу і конфіскації товарів обминати митні шляхи. Тому купці Коропця, які їздили торгувати в Кременець або до інших міст Волині, мусили їхати через Тернопіль і платити податки від кожного воза на користь міста. Це свідчить також і про те, що в другій половині XVII ст. торгівля в нашому містечку була ще досить розвинута та існував великий прошарок населення — купецтво. (Дані взято із "Rocznik kolka naukowefow Ternopolu". 1892. s. 17-18, 24)

У 1672р. 100-тисячна турецька армія, очолювана султаном Магометом IV вторглась на Поділля, несучи з собою руїни і згарища. Були спалені Бучач, Язлівці,

Золотий Потік та інші міста і села нашого краю. Коропець також не обминула ця лиха година. Був він пограбований і спалений турецько-татарським військом. Населення втікало від нападників в дрімучий ліс поблизу Кізі. Там мешканці вирубали ліс на декількох гектарах. Утворилася кругла галявина, де було побудовано невеличке укріплення, огорожене дерев'яною стіною. Одна жителька, розповідають старі люди, не встигла втекти. Щоб врятувати своє життя і статки, вона проковтнула золоті монети і заховалась у бочку, дивом залишившись живою.

Великого лиха завдавали селянам і посесори, які збільшували панщину, платежі. Село розорювалося, пустіло. Щоб забезпечити приплив населення, його власники на кілька років звільняли мешканців від податків, повинностей. Наприкінці XVII — в першій половині XIX ст. сюди переселяють селян із Самбірщини, Молдовії, а найбільше з гірських сіл Солотвинського староства, що на Івано-Франківщині.

Але вже на початку XVIII ст. польська шляхта з ще більшим, ніж раніше, завзяттям почала вводити феодалні повинності для українських міщан та селян.

За переписом 1724 р. в Коропці налічувалося 70 тяглових господарств, з них 7 мали по 1 воліві, 55 — по 2 воли, 7 — по 4 воли. Крім того, було 11 піших господарств. Тяглові та інші господарства змушені були відробляти на користь фільварку по 2 дні панщини на тиждень від півланового наділу, по три толоки, зажинки, обжинки, зборки, оборки, закоски та обкоски. Селяни ремонтували дороги і греблі, відбували по черзі нічну і денну варту, вносили податки натурою. Незначна частина населення займалася ремеслами, торгівлею. В селі працювало 12 ремісників, 5 ткачів, 4 мельники, коваль, гончар, кушнір. Вони платили великий чинш, відбували повинності до фільварку.

Коропець за часів австро-угорського панування

Внаслідок першого поділу Речі Посполитої в 1772 р. Східна Галичина переходить до Австрійської імперії. Австрійці на захоплених землях утворили нову адміністративно-територіальну одиницю імперії — "Королівство Галичини і Лодомерії", до якого ввійшли Галичина і Буковина. Австрійський уряд поділив землі Галичини на 19 округів (циркулів), село Коропець і ще 38 сіл Бучацького і Монастириського районів належали до Станіславської округи, яка ділилася на 11 доміній. До Коропецької домінії входили: с.Коропець із громадою, села Залісся, Зубрець, Новосілка Коропецька, Порохова, Стінка.

Коропець був осередком домініальної адміністрації для довколишніх фільварків і виконував адміністративні і панщинні служби для домінії і фільварків. Слід зауважити, що за всю історію нашого краю тут не було більш "цивілізованого окупанта", як Габсбурська монархія. 1 жовтня 1786 року цар Йосиф II, знавець освіченого абсолютизму, своїм декретом передав землю у власність селян, яка раніше була в їхньому розпорядженні, звільнивши від суду пана, ще й панщину обмежив до 100 днів у році. 10 лютого 1789 р. панщина була скорочена для безземельних селян. Окремим декретом 1784 року священникам наказав посилати своїх синів до гімназії. Було засновано у Відні "Барбареум" для теологічних студій, а у Львові — духовну семінарію. У свою чергу, єпископ М.Білянський (1790-1798рр.), митрополит А.Ангелович (1806-1814рр.) відповідними курендами зобов'язали духовенство на місцях закладати парафіяльні школи, а парохам і дякам — учити грамоти селянських дітей.

За "Йосифинською метрикою" (земельний кадастр) в 1787р. за селом Коропець числилося 2199 моргів орної землі, 2360 моргів городів, пасовища та 3964 морги лісу. Середня врожайність — 11,1 корця з морга. Частина селян зовсім не мала землі, наділи більшості були мізерними.

У 1820р., згідно "Францисканської метрики", в Коропці проживало 1748 жителів, було 307 господарств, 11 дворів користувалися польовими наділами понад 20 моргів, 104 двори — по 10-20 моргів, 146 — від 5 до 10 моргів землі. Австрійський морг — 0,59 га. 21 родина мала по кілька моргів городу.

Селяни, як і раніше, відбували панщину, платили непомірно високі податки.

Через неправильну класифікацію ґрунтів селяни, які мали землі гіршої якості, сплачували більший земельний податок, ніж поміщик. На початку ХІХ ст. вони вносили 704 ринських золотих земельного податку, а поміщик — 681.

Крім виконання повинностей феодалу, селяни змушені були відробляти прямі і непрямі податки, державні шарварки, постачати підводи для війська, служити в австрійській армії. Жорстока експлуатація призводила селянські господарства до повного занепаду. Часто селяни жили з худобою та птицею в одній хаті. М'ясні страви були рідкістю на столі — 1-2 рази на рік на найбільші релігійні свята. Багато збитків завдавали стихійні лиха, особливо часті повені Дністра і Коропця. В 1819-1820 рр. від повені потерпіло понад 80 дворів села.

Панщинні повинності і чинші в австрійській монархії в гобу феодалізму

Зобов'язанні повинності	Сеянин, який має 24 морги поля, 4 морги сіножаття і пару коней	Сеянин, який має 12 моргів поля, 4 морги сіножаття і коня	Халу-пник, який має хату і город	Комір-ник, (осілий) який жив у чужій хаті	Реміс-ник	Мель-ник, ткач	Дрібна шляхта	Євреї	Хто має свою хату в долині (в дворі)	
Робота кіньми	133 дні		52 дні пішо	12 днів	12 днів влітку					
Далекий повоз	1 (або в золот.)									
Дароваробота	12 днів	12 днів								
Шарварку	12 днів	12 днів								
Стовкти просо	2 корці									
Коноплі вимочити і вим'яти	2 копи	1 копа								
Випрясти	2 мотки двірського мотвила	3 мотки								

Овес	2 корці								
Каплуни	2								
Кури	2								
Яйця (шт)	20								
Вудик	10 ^п						10	10	
Вівці	10-та з приплодом або 8 грошів за штуку, 12 грошів за голову дор.худоби, 6 грошей за голову молодняка, 3 злоті від 10-ї яблуні, 15 грошів від кожної сливи						10-та з приплодом, або 8 грошів за шт.		
Від худоби							12 грошів за голову дорослої, 6 грошів за голову молодняка		
Садове							3 злоті від 10-ї яблуні, 15 грошів від кожної сливи		
Чинші							Відповідно до площі		
Відгодувати кабана (на рік)						Мельник 1			
Полотна						Ткач 1/2 сотки			
Сторожова служба									По черзі
"Столове"					12 грошів на утримання служителів культу				

Крім того, були ще інші дарові повинності: вантаження зерна на сплав, виробництво солом'яних мот, переробка зерна на крупу, ловля риби, очистка і заповнення ставів рибою, сінокосіння, вирощування овочів і розсади капусти, збір коноплі, льону, віддавання пір'я і пуху, частування приказчика, плетіння кошиків, вивіз гною, обкоси, збирання грибів, ягід.

Револьюційні події 1848 р., що сколихнули Європу, не обминули австрійську імперію та наш край, зокрема.

Цісарський уряд змушений був йти на поступки. Ліквідація панщини в Галичині відбулася 16 квітня 1848 р., на 5 місяців раніше, ніж в інших австрійських краях.

З 1838 року на наших територіях вирували селянські бунти, частішали подання скарг, втечі селян, потрави панських посівів і лук, вирубування лісів, розправи над сільськими старшинами, підпали панських садиб, гуралень. Селянські виступи відбувалися в Дрищеві (Підлісне), Товстообабах (Високе), Красієві, Задарові, Усте-Зеленому, Коропці. 22-23 квітня на Великдень цісарський патент на знищення панщини був оголошений народу. З 15 травня всі панщинні роботи на Східній Галичині скасовувались, і селянам надавалось право власності на землю. Але землероби втрачали право користуватися громадськими лісами і пасовищами. Це поставило їх в досить скрутне становище, що призводило до соціальних конфліктів на селі.

У Львові 2 травня 1848р. була створена Головна Руська Рада — українська політична організація, а по всій Галичині — її філії. В червні відбулися перші вибори до австрійського парламенту. Активне і пасивне виборче право мали особи від 24 років. На Галичину припадало 96 послів. Від Станіславської округи (входив Коропець) послом був обраний голова окружної Руської Ради в м.Станіславі — парох із с. Угриніва, отець Григорій

Шашкевич, який твердо обстоював інтереси українського народу. Пізніше працював радником в міністерстві освіти в м. Відні, відав шкільництвом Галичини, був автором української граматики для народних шкіл.

Для ознаменування перших роковин скасування панщини у 1849 по Східній Галичині було встановлено велику кількість хрестів і висаджено біля них липи. Хрести встановлювались на найбільш людних і значних місцях: в центрах містечок і сіл, на роздоріжжі доріг, на кордонах земель населених пунктів. В народі їх називали "Хрестами свободи", "Вічними липами". Один з таких хрестів, обсаджений чотирма липами, знаходився недалеко від церкви св. Миколая, по правий бік дороги, з написом:

*Україна волі жде,
Хай насильства не буде,
Нам пора на волі жить,
Не пора на панів робить.*

Більшість цих народних пам'яток знищили комуністи в 60-70 рр. ХХ ст.

Пережитки панщини залишалися ще до кінця ХІХ століття. Вони були значною перешкодою для господарського розвитку краю. Натомість давали велику політичну й економічну перевагу панському польському дворові в Галичині, що становив окрему адміністративну одиницю.

Згідно з інформацією "Географічного словника" Коропець з 1867 р. входить зі своєю громадою до Бучацького повіту.

Маєтності та землі в Коропці з 40-х рр. і до кінця ХІХ ст. належали пану Мисловському — Равичу Антіну, який був колятором греко-католицьких парафій. В 70-х роках ХІХ ст. в Коропці працювало 3 млини (на Перевозі, в центрі і на Лугах), одна гуральня.

В кінці ХІХ ст. родина Мисловських продає Коропецький маєток Станіславу Бадені, краківському

маршалку. Він збудував новий палац на подвір'ї старого. Палац збудований у псевдокласичному стилі. Своєю розкішністю він так вразив простих селян, що про його зведення і про багатство графа виникла легенда: граф Бадені вирішив у танцювальній залі викласти підлогу срібними монетами. Але для цього мав одержати згоду цісаря. Вислухавши забаганки пихатого графа, цісар сказав: "Ваша ідея, графе, заслуговує на увагу і може бути схвалена за однієї умови — монети на підлозі будете вкладати на ребро. Бо ж не гоже, щоб об викарбуване на монетах мос обличчя ваші гості витирали своє взуття". Сконфужений граф був змушений відмовитися від примхливої забаганки. Тепер у колишніх графських маєтках розміщена школа для сиріт і напівсиріт.

Рід Бадені герба "Боньча" свої корені веде із Волощини. Так називалася місцевість біля м.Сучави. В 1659 р. представники цього роду переселяються на постійне проживання до Львова. Ян Бадені, володар біскупства Краківського, у XVIII ст. є засновником генеалогічної вітки коропецьких Бадені.

Станіслав Бадені був рідним братом Казимира Бадені, "залізного губернатора" Галичини, у 1888-1895 рр. Крім того, Казимир Бадені був ініціатором укладання в 1890 р. угоди з народолюбцями, яка отримала назву "нова ера" і мала на меті стабілізувати українсько-польські відносини в Галичині. В 1895-1897 рр. він — президент-міністр Австро-Угорщини. У 1897 р. під час парламентських виборів у Галичині розгорнув збройний антиукраїнський терор (криваві "баденівські вибори"), в результаті якого загинули люди, 28.11.1897 р. змушений був подати у відставку.

Родина Бадені була прихильницею політики польського шовінізму на західноукраїнських землях і вважала Галичину частиною майбутньої польської держави. В своїх книгах-спогадах про Коропець Стефан Бадені, син

Станіслава Бадені, який успадкував маєтності в 1912 р. після смерті батька, щодо Галичини вживає тільки назву Малопольща.

Маєтностями у Коропці Бадені володіли до вересня 1939 року. Потім емігрують до Будапешту. Події, що розгорталися у їхньому житті після 1939 р. Стефан Бадені виклав у другій книзі "Дорога до пекла". В Будапешті у 1941 р. помирає його дружина – Марія Бадені, уродженка Яблоновська (1891-1941).

Сам граф був ув'язнений у концтабір Маутхаузен і дивом залишився живим. Останні роки життя Стефан Бадені (1885-1961) провів у м. Дубліні (Великобританія).

Ян Бадені (1921-1995), син Стефана, в роки Другої світової війни воював в англійській армії. Після війни жив у Лондоні, мріяв побувати у Коропці. Жертводавець на будову церкви Св. Миколая. Софія Бадені (1918-1951), донька Стефана, померла в 33-річному віці у Токіо (Японія). Коропець відвідав у 1995 р. син Софії Людвиг Баворовський.

Австрійський цісар Франц-Йосиф II, дійшовши згоди з польською та мадярською шляхтою, передав їм у руки крайову адміністрацію. "В Галичині, – як казав цісар, – він русинів подарив полякам".

Провідниками цієї політики на наших землях були намісники: граф Агенор Голуховський (1849-1859 рр.), граф Казимир Бадені (1883-1897 рр.), граф А. Потоцький (1902-1908 рр.).

Місцева польська адміністрація, що отримала з Відня широкі владні повноваження, створювала для українців нестерпні умови праці, часто взагалі намагалась позбавити права на неї. Виключно в єврейських руках перебувала торгівля, на державну службу приймали здебільшого поляків. Таким чином, здійснювалась повномасштабна політика колонізації українців.

Життя селян в ці роки було надзвичайно важким. Це призводило до написання громадами скарг на панів, висилалися делегації аж до Відня, відбувалися сутички з двірською службою за ліси й пасовища.

Почалася масова еміграція селян за кордон у пошуках кращої долі. Виїжджали цілими сім'ями, одні, заробивши грошей, поверталися назад, інші залишалися жити на новому місці. Зараз важко сказати скільки коропчан виїхало під час першої хвилі еміграції.

В 1-ій книзі Стефана Бадені "Szczesliwe dni" є цікавий факт, який засвідчує, що коропецькі селяни їздили на заробітки аж до Американського континенту. Повертаючись автомо-білем з Підгаєць до Коропця, граф Бадені вирішив підвезти селянина, який йшов по дорозі. На запитання графа, чи бачив він колись таке диво, селянин недбало відповів, що ще десять років тому він їздив в Америці на такій машині.

"На роботу виїжджали з нашого села і на фабрики до Німеччини. Попрацювавши два роки, поверталися та й купували по 3 морги поля. Виїжджали й на літні роботи хлопці і дівчата, не раз і понад 100 осіб", — згадував О.Мельник. — 50 родин виїхало до Боснії (серед них родина Тимківих) і залишилися там, до Чехії — 3 родини, до Аргентини — сім'я Данчуків Степан та Гриць і ще одна особа до Америки.

Злиденне життя, низькі заробітки призвели до того, що 15 липня 1902 р. майже в усіх селах Бучацького повіту відбулися "хлопські страйки". 24 липня до Коропця було послано 30 уланів і 50 піхотинців арештувати страйкуючих форналів. З газетних повідомлень тих років відомо, що страйк тривав 20 днів. Це був перший вияв солідарності селян.

У другій половині XIX ст. австрійський уряд видавав для населення Галичини "Галицько-руський вісник". Газета виходила у Львові тричі на тиждень. Друкувалася кирилицею і відіграла позитивну роль у поширенні

загальноосвітніх знань серед галичан. В Коропці їм отримували священники, які знайомили прихожан з подіями, що відбувалися у той час.

У 1907 році видатний польсько-єврейський ліберал Вільгельм Фельдман писав: "У ХХ столітті багато народів постало з попелу, але відродження небагатьох відбулося так швидко й енергійно, як відродження українців Австрії... їхнє несподіване й бурхливе зростання в основному сталося завдяки тому, що вони навчилися самопомозі та впертій боротьбі за свій кожен здобуток".

Біля витоків громадського життя нашого селища стояли дві непересічні постаті, які змогли піднятися вище сірої повсякденності і особистим прикладом та жертовністю згуртувати коропчан на боротьбу за свої соціальні, культурні та політичні права. Цими особистостями були Марко Каганець та Ілько Максимів. Той буремний час тісно переплів їх життєві долі. Майже однолітки, обидва служили в австрійській армії у Львові, там познайомилися з українським визвольним рухом, і сформувалися їхні політичні погляди.

У вирі боротьби за українські права Марко Каганець загинув дуже молодим. Ілько Максимів продовжив справу розпочату Марком. Йому судився довгий вік, але життєва стежка його була тернистою. На схилі літ змушений був покинути рідні пороги і поневірятися по світах. Помер на чужині у Франції у притулку для престарілих. Залишив після себе книгу спогадів про своє життя та рідний Коропець — своєрідний заповіт нащадкам.

І навіть цим він прислужився своїй громаді. Бо і тепер читаємо його спогади і дізнаємося багато цінного про ті далекі події, що відбувалися у Коропці на зорі ХХ століття.

Зростанню організованості і суспільній дисциплінованості українців нашого краю сприяли такі чинники

як діяльність товариств "Просвіта", "Січ", "Сокіл", кооперативний рух різних форм.

Цю роботу розпочало товариство "Просвіта", засноване в 1868 році народовцями у Львові. Присвятивши себе справі піднесення культурного й освітнього рівня селянства, це товариство за допомогою сільських вчителів і парафіяльних священиків поступово поширило по всій Галичині мережу читалень і бібліотек, заохочуючи селян читати пресу і обговорювати політичні та соціальні питання. З часом почали діяти хори, аматорські гуртки, гімнастичні товариства, кооперативи, що сприяло зростанню популярності цих читалень. До 1914 року товариство мало 77 регіональних відділень, близько 3 тисячі читалень та бібліотек.

У Коропці читальню "Просвіти" заснував у 1906 р. Марко Каганець. Хоча у спогадах старожилів селища О. Мельника, Д. Гаврилишина наводиться дата 1905 р. Але в архівах Тернополя нами знайдено лист-прохання М. Каганця до високого намісництва у Львові дозволити організувати у Коропці читальню "Просвіти". Лист датований 28.02.1906 р.

Також на нього накладена резолюція Головного товариства "Просвіта" у Львові від 7.03.1906 р. про дозвіл на заснування.

Необхідність заснувати читальню "Просвіти" у селі диктувалась ще й тим, що свідомістю і переконаннями коропчан крім поляків намагалися заволодіти і москвофіли. В 1896 р. до Коропця на парафію прибув священик І.Проскурницький (москвофіл за своїми переконаннями), який заснував читальню ім. Качковського. Його сини Степан і Роман були українофілами, навчались у Львові і допомогли Каганцю та національно-свідомим коропчанам заснувати читальню "Просвіти". Спочатку приміщення винаймали

у селянській хаті, а згодом було збудовано окреме приміщення в центрі села.

Велику допомогу в організації читальні надав Стефан Танчаковський, нотаріус із Золотого Потоку, який викупив площу і виділив значні кошти на будівництво "Просвіти" на ринку (зараз на тому місці їдальня). Ця читальня стала власністю Головного товариства "Просвіта" у Львові.

Зі звіту діяльності читалень товариства "Просвіта" Бучацького повіту за 1908 р. дізнаємося, що в Коропці є читальня "Просвіти" під Підтемнем, що нараховує 115 членів, бібліотека — 220 книг, каса, хор — голова І. Вінтоняк та читальня на Перевозі.

Селяни Коропеччини поступово залучаються до активної громадської діяльності.

Для того, щоб успішно протистояти полякам в колонізації Східної Галиччини, її мешканці мали бути зорганізовані не тільки політично, культурно, але й економічно.

Народовці кинули гасло "Спирайся на власні сили", воно було підхоплене українською інтелігенцією, яка зобов'язалася допомогти селянам пристосуватися до вимог тогочасного суспільства, тобто покращити долю селян шляхом створення кооперативів.

Саме кооперативи творили bastiони українського економічного життя, які під кінець XIX ст. фактично стали суперничати із єврейськими торговими підприємствами. Ініціаторами їхнього заснування часто виступали просвітяни.

Зі спогадів О.Мельника про шинки на початку XX ст.:
"А щодо коршем, то в Коропці було їх багато. Наприклад, вулиця Перевіз тягнеться на 3 км, вулиця Луги на 5 км — на цім просторі було 5 коршем; на просторі вулиць Підтемне — Вагнірівка, що тягнуться на 6 км, були три коршми; в середині села що третій дім, то коршма.

В середині села був заїздний дім, де колись, за козацьких часів, заїзджали на відпочинок чумаки з возами, що везли з Криму сіль і тут міняли її на оковиту".

Перша спроба мобілізувати селян мала місце у 1870-х роках, коли духовенство розпочало кампанію проти пияцтва на селі. Ілько Максимів у книзі спогадів про своє життя розповідає про те, як на Івана Купала 1900 р. за ініціативи священика Павла Чужака було засноване "Молоде братство церковне" з юнаків і дівчат, які склали присягу на вірність Богові, і серед пунктів присяги була обітниця не пити горілку.

У 1904 році утворився "Ревізійний союз кооперативів", який керував кооперативним рухом. У 1914р. у нього входило понад 600 кооперативів.

У 1904 р. засновано перше кооперативне товариство Бучацького повіту — повітове товариство ощадностей й позичок "Праця". В 1907 р. за сприяння отця В.Крохмалюка в Коропці засновано статутову позикову касу, головою якої був Марко Каганець. Краєвий союз кооперативів виділив позику в сумі 10000 крон для коропецького населення.

За роки свого існування (1904-1914 рр.) товариство "Праця" розвинулося в потужну фінансову установу з фондом в 300000 крон. Своєю діяльністю і засобами "Праця" охороняла населення від нещасних випадків і надавала позики для виїзду селян на заробітки в Америку чи Канаду. Члени товариства зобов'язувалися страхувати своє майно від вогню, тому селяни вступали у страхову компанію "Дністер".

Перша світова війна перешкодила діяльності товариства. Свою працю воно відновило на початку 1920-х років і перейменувалось на "Український кооперативний банк", а сільські кредитові кооперативи прийняли назву "Українська райфазенка". Була вона і в Коропці.

Український рух досягнув таких відчутних результатів, що поляки з острахом називали той період "українським завоюванням Галичини". На початок ХХ ст. виросла свідома нація. Розгорнулася гостра політична боротьба. Головними гаслами були: поділ Галичини й національна автономія для її української частини, заснування українського університету у Львові і, передусім, загальне виборче право. Стратегічне завдання — незалежність України.

Введення загального виборчого права дозволило б українцям мати в австрійському парламенті та місцевих органах влади достатню кількість захисників національних інтересів.

Вибори ж до парламенту проводилися по куріальній системі, що давало можливість для великих зловживань польській адміністрації.

В 1895 р. намісник Галичини — граф Казимир Бадені провів з великими зловживаннями вибори до Галицького сейму. Зі 150 послів було 14 українців. Слід сказати, що у 1861 р. у сеймі було 46 українців. Під час виборів до австрійського парламенту 1897 р. відбулися масові протести, що перейшли у криваві сутички. В боротьбу за загальне виборче право активно включилось і селянство Коропця.

У 1906 р. під цим гаслом відбулося 30-тисячне віче у Львові. У 1907 р. була проведена реформа парламенту. Загальні вибори збільшили українське представництво. Якщо в 1879 р. українці мали в парламенті трьох представників, то після виборів 1907 р. — 27 із Галичини і 5 із Буковини.

Продовжувалась боротьба і в Галицькому сеймі. Намісник Галичини Андрій Потоцький намагався іти протореним шляхом своїх попередників.

За його не менш кривавих виборів 1908 р. загинув від багнетів австрійських жандармів Марко Каганець, свідомий селянин, організатор і громадський діяч Коропеччини.

Зі спогадів Дмитра Гаврилишина, сусіда Марка Каганця:

"Народився Марко Каганець у Коропці в селянській родині в 1881 р. або 1882 р. Мав він брата Івана і сестру Юстину. Марко прагнув бодай трохи навчитися читати й писати. Мав я старшого брата, з яким Марко часто зустрічався, бо ми жили в сусідстві. А що ми обидва з братом мали охоту до науки, то учитель почав учити нас німецьку мову. Та приїхав інспектор, довідався про ці лекції й заборонив їх. Тоді тато постановив винайняти для нас учителя німецької мови. І мій брат запропонував Марку Каганцю приходити до нас на заняття. Восени Марко пішов до війська і служив у Перемишлі. У війську зустрівся він з українцями, які були прихильні до нього і допомагали в науці. Повернувшись додому, Марко познайомився з синами отця Проскурницького. Вирішили вони заснувати в селі читальню "Просвіти", де б люди сходилися і свідомості набиралися. Тим більше, що мали правника Романа Проскурницького. Марка вибрали головою читальні. Люди почали гуртуватися і записуватися в члени читальні. Пан Проскурницький передплатив два часописи, закупив книжки для бібліотеки читальні. У той час були проголошені вибори до сейму. І люди обрали комітет, до якого увійшли пан Проскурницький, Марко Каганець і Микита Василик. Цей комітет виявив зловживання адміністрації у виборах і вніс свій протест до староства.

Було 20 січня 1908 року. Люди ще святкували Різдво. Чекаючи відповіді на протест зі староства, Марко пішов на пошту, дорога вела попри пастерунок. Жандарми зупинили його на мості. Почали збігатися люди. Комендант вимагав розійтися, але люди стояли непорушно. Коло ратуші комендант Ябчинські засунув багнет у Марка. Він іще підніс руки догори і останні

слова промовив: "Люди, за вас віддаю я життя!" Звістка про трагічну кончину Марка Каганця блискавкою рознеслася по цілім повіті. З усіх сіл приїжджали і приходили люди. До ранку всі вулиці в селі були заповнені. На похорон поз'їздилося багато священників із сусідніх парохій, наші послы з Відня і зі Львова. Над могилою промовляли наш парох о. Проскурницький й інші священники, а після них мали промову послы.

На могилі Марка Каганця поставили гарний пам'ятник. Щорічно тут на Зелені Свята священники правили панахиду. Люди в селі та й по інших селах ставали свідоміші, почали закладати читальні "Просвіти", "Соколи", "Січі".

Своїми враженнями про події 1908 р. в Коропці ділиться Омелян Мельник:

"Вже в 1905 р. народ ставав більш національно свідомим завдяки заходам Марка Каганця. Під час служби у війську Марко познайомився з українцями, бував в українських установах, був на аудієнції митрополита Андрея Шептицького. Так він став національно свідомим. Повернувшись з армії, заснував восени 1905 р. читальню "Просвіти".

У 1907 р. сейм ухвалив, що голосування має проходити "тайно і безпосередньо". Граф Багені відправив свою довірену особу до Марка Каганця, щоб він "був такий добрий" і прибув до графа на аудієнцію. Граф поставив умову, щоб Марко не брав участі у виборах до парламенту, за це дістане винагороду — 15 моргів поля. Марко Каганець відмовився від цієї ласки. Першого лютого 1908 р. надійшли закони про тайне і безпосереднє голосування. Марко Каганець, як голова читальні "Просвіти", скликав членів "Просвіти", щоб вибрати комітет із 15 осіб, піти до сільської громади й домогтися пояснення того закону.

З будинку сільської ради вийшли два жандарми з карабінами в руках і крикнули: "В імені цісарсько-королівської моці розійтися, бо стріляєм!" Делегація не розходилася. Жандарми пхнули два багнети у груди Марка Каганця. Він зробив іще кілька кроків і впав неживий".

Львівська газета "Діло" про вбивство Марка Каганця: "Діло", ч.29, 7 лютого (25 січня) 1908 року. Перша стаття на першій сторінці: "Пролялася кров!"

"Телеграми: Бучач — в Коропци при виборах жандарм забив селянина. Зареквіровано військо.

Золотий Потік — член Народного комітету Марко Каганець в Коропци заколений нині жандармами з причини передвиборчої агітації. Кажуть, що його нарочно замордовано.

Ми нічого не знаємо тільки те, що в Бучаччині кандидує радикал д-р Северин Данилович, а проти нього граф Генрик Бадені, який хоче "заступати" українське селянство. З роду Бадені був граф Казимир — галицький намісник і австрійський президент міністрів, винувник перших в Галичині кривавих виборів.

Посли Вячеслав Будзиновський і Євген Левицький — демарш у президента Бека".

"Діло", ч.30, 8 лютого (26 січня) 1908 року. "Кривава подія в Коропци".

"Польська преса за винятком соціалістичного "Голосу" не подала ніякої вістки, а тільки інформація покладається на "Діло", подаючи, що не було правиборів, бо вони розписані на 13/2, але трагічна подія "була наслідком бійки, яка повстала між самими рускими селянами".

Товариш і друг Каганця, якийсь п.З., подає характеристику Каганця: "Інтелегентний, очитаний, засновник "Просвіти" і "Каси позичкової", член "Народного комітету".

"Діло", ч.32, 11 лютого (29 січня) 1908 року.

"Урядове донесення: Львівська філія ц.к. Кореспонденційного бюро подає, що Марко Каганець побив разом з іншими трьох політичних противників тяжко. Жандармерія арештувала головних винувників Гнатюка і Каганця. Каганець ставив опір і охопив обома руками два карабіни жандармів. Тоді жандарми його вкололи двічі легко, а третій був смертельний".

Часопис "Просвіти": покутська газета "Рідна земля" про події лютого 1908р. в Коропці:

"В четвер 6 лютого 1908 року упав від жандармського багнета один з найсвітліших представників нашого селянства Марко Каганець з Коропця Бучацького повіту, цілою душею відданий праці й боротьбі за лучшу долю своїх братів. Не посідав він великої освіти, але посідав те, чого брак у тисячі освічених людей — повну любов'ю душу. Він сам себе просвітив, сам себе освідчив, учився де тільки міг, в нашій літературі був ліпше прочитаний, ніж який інтелегентний. Був давним членом нашого товариства "Просвіта" та його головою, що світло стояла під його проводом; в політичній життю брав якнайважливішу, якнайдіяльнішу участь, і під час останніх виборів до сейму він також робив все, що був в силі, аби вибори випали світліше, аби не удалося повалити українського кандидата. І за те — стріла його передчасно смерть від багнета жандарма, і робітник народний упав серед білого дня, на руках своєї жінки й сестри на мосту.

Громом вість пронеслася по всій Русі-Україні й далеко поза її границями. Величавий похорон своєму братові влаштували селяни.

На каровані домовина покрита в двох місцях синьо-жовтими покривалами, посередині вінець з цвіту, а над головою мученика — терновий.

Карован тягнуть чотири коні, прибранні синьо-жовтими стрічками, а на конях їдуть хлопці, одинаково одиті в білі шапки і чорні сіраки та перепоясані народними лентами.

Веде свого провідника в далеку дорогу почесна сторожа в чорних сіряках і кучмах. На чотирьох рогах несуть народні прапори, по боках по трьох селян, перев'язаних лентами. На переді походу іде селянин з хрестом і процесія, а за ними п'ять священиків.

За домовиною в першій ряді брат покійного, вдова, сестра-жалібниця, що свою грудь наставляла на жандармські багнети, за ними непроглядні маси народні, між котрими делегати зі всіх сіл Бучаччини, Галичини, Товмаччини, Золотопотіччини.

А коли похід зблизився до місця смерті, — плач і зойк затряс народ, як буря, і лише читання Євангелія успокоїло наріг. Бо кожний знав, що заколено одного із найсвітліших провідників народних. Але гніт придавлює слабих, свідомість народна — це вогонь, гніт — це вітер. Малий вогонь вітер задув, але великий — тільки роздмухає більше".

Із газети "Діло" від 24.02.1908 р. дізнаємося, що 25 числа в кафедральній церкві Св. Юра "відбудеться заупокійне богослужіння і панахида за душу б.п. Марка Каганця год. 8.30 заходом українського жіноцтва".

"Браття і сестри, а передовсім ти, молода Україно, що виростаєш на ниві, справленій кров'ю старших братів твоїх! Явисься всі одною великою громадою на богослужіння і тим дайте доказ, що вміємо віддати честь народних робітників, що ворожий ген, хоч ломить одилиці, народні маси і сили зломити не спроможен, що кров мучеників се тільки новий посів нових героїв на ниві народній.

Українське жіноцтво

Жертви, зібрані в часі панахиди, призначаємо на фонд стипендійний імені покійника".

Мирослав Січинський, хлопець зі Збаражчини, студент Львівського університету, кинувши звинувачення наміснику Галичини графу А. Потоцькому "За Каганця, за мій народ", виніс вирок, смертельно поранивши останнього.

Невдовзі стараннями Народного комітету почався збір коштів на спорудження пам'ятника на могилі народного героя. Пожертви надходили з усіх куточків Галичини.

І донині стоїть цей пам'ятник у вигляді хреста, як символ скорботи і пересторога тим, що збайдужіли до своїх святинь чи з'яничарившись, втратили родову пам'ять. На ньому надпис: "Тут спочиває Марко Каганець. Вродився 12 січня 1881 року. Загинув від жандармських багнетів 6 лютого 1908 року в обороні народних прав. Пам'ятник цей здвигнув на вічну пам'ять з лепт українського народу народний комітет. Нехай рідна земля, зрошена кров'ю народного мученика, буде йому пером!"

Але вбивці М. Каганця теж понесли заслужену кару. З архівних документів дізнаємося, що жандарм Ябчинський дослужився до повітового вахмайстра австрійської жандармерії в Заліщиках. Але в 1918 р., в час ЗУНР, він був звільнений, проти нього було розпочате слідство за вбивство М. Каганця. "Ябчинський, боячись, що його заарештують, переховувався у селі Касперівці у лозах над Серетом. Мучений совістю і лякаючись суду, він збожеволів і незабаром помер". (Зі свідчень Р. Коцика, урядовця повітового комісаріату в Заліщиках у 1918-1919 рр.).

Події тих років лягли в основу оповідання Г.Хоткевича "Троє" та роману Є.Куртяка "Губернаторські вали". Іванна Блажкевич напише свою поезію "Грудка на могилу Марка Каганця" (1908). Народ складе свої пісні.

У роки страшного лихоліття не один десяток років вперто замовчувалося ім'я М. Каганця, коли вшанування

пам'яті національних героїв вважалося найстрашнішим гріхом. Зараз коропчани знову повертаються до своїх цілющих джерел, знову замайоріли національні знамена над могилою героя.

Його іменем названо центральну вулицю селища та одну з вулиць у Львові, його ім'я носить місцева школа.

І знову прислужився він своїм землякам, вдихнувши в них віру і надію у свій народ, в його невичерпну силу і велике майбутнє на шляху загальнолюдського поступу.

Трагічні події 1908 р. ще більше згуртували наших краян у їх прагненні відстояти свою національну ідентичність.

Організатором громадських справ в Коропці після смерті М.Каганця став Ілько Максимів. В період трагічних подій лютого 1908 р. він служив в австрійській армії у Львові, підтримував тісні стосунки з земляками Ольгою та Миколою Курцебами, активними учасниками українських національно-визвольних змагань: "А як Марка Каганця зарізали, то я в той час був у Ольги Курцеби в "Сільськiм господарі" у Львові. Заходить дуже знервований брат Микола, і заледве вимовив: "Марка зарізали..." І подає телеграму. Ольга читає: "Три жандарми на мості пробрили багнетами Марка Каганця наскрізь. Марко загинув на місці. Коропець 6.02.1908. С. Танчаковський, нотар".

І там же я присягнув при сестрі та братові, що працюватиму для відродження свого народу і для неньки-України" (Зі спогадів І. Максиміва).

Завдяки його зусиллям збудовано Народний дім на Перевозі, в 1910 р. засновано кооператив з виробництва цементової дахівки, засновано товариство "Січ".

Члени товариства "Січ" займали провідні позиції в усіх починаннях коропчан. І. Максимів очолив статутову позичкову касу, книговодство при ній вів січовий четар Михайло Довбенка, а касу – січовий скарбник Михайло Гнатюк.

Січовики очолили і дахівкарську фабрику, взяли активну участь у заснуванні аматорського гуртка. "Де не глянь, там січовик і січовичка. "Січ" машерує, "Січ" вправи робить, "Січ" пожар гасить, хто б то не горів. Січ вже числила 120 хлопців і 40 дівчат. "Січ" машерує четвірками з Перевозу на Луги. Село горить від лент січових, а хорунжий Омелян Мельник держить гордо малиновий Прапор, а вітрець розвинув шовкове і золотим френзльом обшите тло Прапора. А на тлі на білим кони вріс в сідло Великий гетьман Богдан Хмельницький. На другім боці Св. Михаїл з обосічним мечем, до котрого спинаєсь гордий Галицький Лев... Січовики з Кошовим сусідні громади рухають, як Вістра, Делява, Будзин, Горигляди, Порохова, Зубрець, а навіть Жизномир, бо в повіті "Січ" в Коропці – перша".

Товариство "Січ" брало участь у Січовому народному здвизі у 1911 р. (1912р.) в Стрию і в Січовому злеті 28 червня 1914 р. у Львові. "... тоді було нас 25 людей коропчан, разом з усіма Січовиками проходили ми головними вулицями Львова, з балконів домів ми чули оклики: "Слава Коропцеві – Каганцеві!", а найбільше окликів було по Личаківській вулиці". (Записано в спогадах хорунжого "Січі" О.Мельника).

Заходами Ілька Максиміва було зорганізовано аматорський гурток при читальні "Просвіта", який у 1910 р. дав першу виставу "Ой, не ходи, Грицю..." Роль Гриця виконував Михайло Максимів, Хому грав Микола Мельник, Дмитра – Пилип Попів. Суфлером був січовий сурмач Михайло Садівський (Габар).

Нижче наводимо цікавий документ, який характеризує стан "Просвіти" в Коропці та його околицях:

"Письмо з "Просвіти"

ч. 5. , Львів, май 1912.

Львів, дня 6 червня 1912.

4. 3919 / 3562

Потвержене

Головний Виділ Товариства "Просвіта" у Львові потверждає оцим, що Високоповажний пан Стефан Танчаковський ц.к. нотар в Золотім Потоці, почесний член Товариства "Просвіта" у Львові, читальні "Просвіти" у Золотому Потоці, читальні "Просвіти" у Пороховій, читальні "Просвіти" у Ліщинцях, декретом з 13 квітня 1904 р. ч.1385 іменованій делегатом Товариства "Просвіта" на повіт Золотопотіцький, придбав в Золотопотіччині в рр. 1905-1909 на власність Товариства "Просвіта", а для пожитку.

1. громади Вістра суму 647 К 43 сот. зложеноу 4 червня 1912 на 4 1/2% в Львівськiм Краєвiм Союзi Кредитовiм на книжочку щадничу ч. 3648.

2. осади Дiброви ад Вістра, Нижнiв, Лядске i Коропець суму 524 К 57 с. зложеноу 4 червня 1912 на 4 1/2% в Львівськiм Краєвiм Союзi Кредитовiм на книжочку щадничу ч. 3649.

3. осади Стiйла, Стiгла ад Коропець суму 512 К 50 с. зложеноу 4 червня 1912 на 4 1/2% в Львівськiм Краєвiм Союзi Кредитовiм на книжочку щадничу ч. 3650.

4. передмiсте Коропець-Порохова суму 638 К 25 с. зложеноу 4 червня 1912 на 4 1/2% в Львівськiм Краєвiм Союзi Кредитовiм на книжочку щадничу ч. 3651.

5. передмiстя Коропець-Луги суму 512 К 50 с. зложеноу 4 червня 1912 на 4 1/2% в Львівськiм Краєвiм Союзi Кредитовiм на книжочку щадничу ч. 3652.

6. громади Коропець-мiсто а) площа будiвельна вартости 800 К, б) суму 339 К 96 с. зложеноу 4 червня

1912 р на 4 $\frac{1}{2}$ % в Львівськiм Краєвiм Союзi Кредитовiм на книжочку щадничу ч. 3653.

7. громади Новосiлка Коропецька...

17. громади Лiщинцi...

I) сума придбана в переданих книжочках щадничих — 6307 К 96 с.

II) в готiвцi в адмiнiстрацiї мiсцевiй — 1639 К 02 с.

III) реальностi — 10 630 К.

Власнiсть тов. "Просвiти", щодо тих недвижимостей i капiталiв є слiдуючими, ухвалою з 71 засiдання Головного Видiлу з дня 4 червня 1912 прийнятими застереженнями обмежена. Реальностi повищi призначенi на платне або безплатне помiщенє всiх в дотичнiй мiсцевостi iснуючих русько-українських товариств просьвітних (читальнi, бiблiотеки, школи, унiверситети людovi), виховавчих (захоронки, свiтськi неклерикальнi, бурси), виховавчо-гiгiєнiчних (руханковi, фреблiвки, Сiчи не на статутi Трильовського), просьвітно-економiчних (школи фаховi, взiрцевi варстати), економiчних (склепи, магазини, робiтнi), культурних (музичнi, спiвацькi, драматичнi), фiнансовi (банки, каси, шпихлiрi), гуманiтарнi (шпиталi), i т.п. оскiльки i як довго товариства тi будуть пiд патронатом чи протекторатом тов. "Просвiта" у Львовi, а капiтали повищi призначенi назакупно в своiм часi нових, або розширених iснуючих реальностей та на будованє iснуючих площах мурованих домiв в названий (в жаднiй иншiй) мiсцевостi на власнiсть Тов-ва "Просвiта" у Львовi у повищих цiлях. Капiталiв тих не вiльно ани тимчасово, ани частинно уживати на иншi цiлi, як виключно лиш на цiль призначену: не вiльно iх мiняти мижи собою, лиш кождий з них має бути окремо адмiнiстрований: не вiльно доповняти iх грiшми даними на иншi хотяйби подiбнi цiлi i пiд иншими хотяйби

подібними услів'ями: в кінці не вільно їх льокувати і фруктифікувати в жадній хочайби просвітній інституції в Золотопотіччині...

О тім повідомляємо Влов. Стефана Танчаковського і оповіщуємо се в "Письмі з Просвіти".

За Головний Виділ Товариства "Просвіта",

Іван Кивелюк, голова

Антін Гапак, за секретаря.

Дуже урочисто заходами читалень "Просвіти" Коропця було відсвятковане 9 березня 1914р. століття народження Тараса Шевченка.

"Просвіта" виховала національно-свідому молодь, членів товариства "Січ", з яких багато було потім усусами. "Просвіта" відстояла Коропець від полонізації, піднімала політичний, культурно-освітній рівень нашого селянства.

Дальше розвивається кооперативний рух, який стає все масовішим.

В 1909 р. у Бучачі засновано Повітову господарську торговельну спілку з обмеженою порукою. Мета — залучити українських селян до торгівлі.

Відомо, що в 1911 р. з 27 березня до 15 квітня товариство "Просвіта" організувало торговельно-касові курси у Бучачі. В програму курсів входили:

1. Торговельне і касове книговодство;
2. Наука про торгівлю і купецькі звичаї з урахуванням найважливіших моментів з вексельного права;
3. Наука про товарознавство;
4. Наука про спільництво;
5. Купецькі рахунки;
6. Наука про закони;
7. Історія України;

Урочисте закінчення курсів і вручення свідоцтв відбулося 15 квітня за участю слухачів курсів, вчителів,

членів відділу товариства "Просвіта" й місцевої інтелігенції. Свідоцтва закінчення курсу одержали, серед інших курсантів, Федь Гарасимів літ 20, з Коропця, Михайло Гриник літ 20, крамар з Коропця... (Інформація з мемуарного збірника "Бучаччина").

На початку ХХ ст. у Бучацькому повіті починає поширювати свою діяльність молодіжне товариство "Сокіл". У повітових містечках і селах організовувались відділи товариства, вони виховували в молоді дисципліну, прагнення до співпраці та знань, розвивали почуття патріотизму. На 1914 р. товариство налічувало 974 місцевих відділення і понад 33 тис. членів. Відтворити діяльність товариства "Сокіл" у Коропці досить важко, бо в живих не залишилося людей, які могли б розповісти про ті часи, не знайдено таких даних і в архівах. Зі збірника "Бучаччина" дізнаємося, що в нашому селищі товариство "Сокіл" було засновано у 1904 році. Основна його мета — руханкові і спортивні справи.

Як бачимо, національне відродження, яке розпочалося в Галичині в кінці ХІХ ст., охопило всі ділянки нашого суспільного життя: політичну, економічно-господарську, культурно-освітню, не обминуло воно і нашої місцевості, зокрема Коропця.

На жаль, ці процеси перервалися Першою світовою війною, яка принесла страшні руйнування і жертви нашому краю.

Коропець в роки Першої світової війни

28 червня 1914 р. розпочалася Перша світова війна, яка стала для Європи жахливим випробуванням. Мабуть, найважчі наслідки війна мала для українського народу. Наш край протягом усіх воєнних літ був ареною найбільших і найкровопролитніших побоїщ на Східному фронті. Населення зазнало великих збитків від руйнувань і спустошень. Та ще більша трагедія полягала в тому, що український народ був розділений лінією фронту, що він боровся і вмирав за імперії, які століттями придушували його національне життя.

Уся свідома молодь Коропця відгукнулася на заклик українського проводу — Головної Руської Ради стати в ряди українських січових стрільців, щоб зі зброєю в руках вибороти незалежність для своєї Батьківщини. Серед них: І. Сем'янчук, М. Садівський, А. Гнатюк, М. Гнатюк, І. Максимів, М. Мельник та інші. Не всі повернулися до рідної домівки, для багатьох з них останнім притулком стало чорне поле та чисте небо.

Із серпня 1914 р. по 1915 р. Коропець перебував в руках російських військ внаслідок Галицької битви, що відбулася 23 серпня - 21 вересня 1914 р. В травні 1915 р. був знову захоплений австрійськими солдатами. 4 червня 1915 р. почався Брусиловський прорив, під час якого загинули тисячі військових. Фронт проходив через село, більшість жителів вигнали до с. Стриганців та інших сіл на Станіславщині, де люди зазнавали поневірянь і голоду.

Наступ проходив урочищем Красне. Після штурму ліс був посічений гарматним вогнем, як стерня, "одна вулиця Над Водою теж була зовсім знищена".

Вбитих звозили фірами і ховали на цвинтарі в центрі села. Зараз там могила Січових Стрільців.

З липня 1917 р. і до осені 1918 р. в Корощі знову відновлюється австрійське панування. У жовтні 1918 р. розпадається Австро-Угорська імперія. На наших теренах влада у містах і селах переходить до Української національної ради, яка проголошує Західноукраїнську Народну Республіку. Щоб відтворити ці бурхливі події, перегорнемо сторінки тогочасної преси. Найавторитетніша львівська газета "Діло" у листопаді 1918 р. повідомила: "Бучаччина. Дня 2 падолиста 1918 р. місцевий український організаційний комітет обняв надзир над діловодством бувшого староства й зарядив урядування в українській мові. Поки що полишено всіх урядників староства на їх становищах аж до фактичної передачі староства в руки вибраного комісара повітової УНР, увільнено лишень з посади інспектора Вагнера. Того самого дня перебрав місцевий український організаційний комітет і управу міста Бучач в свої руки та означив тимчасовим комісарем Клима Рогозинського".

Зі спогадів Ілька Максимова: *"Я з товаришами розоружили австрійську жандармерію, сформували зі січовиків український пастерунок, вивісили синьо-жовтий прапор. Багато радуються, а ще більше плачуть, бо їх сини, мужі, брати і заручені не зобачать своєї України, бо спочивають у сирій землиці. Я тріумфую, бо дали мені війтівську торбу. Ох, кяшка була та торба".* Як війт, Ілько Максимів почав ділити панську землю між людьми. *"До розподілу землі сільський уряд призначив старшого господаря Куриляка, якого прозвали Колька; мав він одинадцятро дітей, 10 хлопців і 1 дівчину. У церкві був старшим братом. Коли прийшла польська армія, поляки вели його на розстріл, але люди відпросили його і поляки пустили..."*

Впродовж української влади (листопад 1918 – липень 1919 року), незважаючи на те, що 25% населення повіту становили поляки, 10% – євреї, Бучаччина не втратила почуття порядку і дисципліни, виявилася зрілою до державницького життя. Не було зорганізовано жодного непослуху, і хоч було надзвичайно важко, виконувала все, що вимагала молода Українська держава. Це свідчить також про те, що українську владу підтримували національні меншини. Через стан воєнного часу не можна було провести нормальних виборів, тому повітові ради обирали представників повіту до парламенту (Української Національної Ради). Від Бучаччини були обрані: д-р Осип Назарук, Остап Сіяк, Ілько Максимів з Коропця і Михайло Плиска із Задарова.

Багато коропчан воювало в Українській Галицькій Армії. В її рядах бились і єврейські добровольці з Коропця. В І Гуцульським курені II Галицької бригади була жидівська чота, де були вояками євреї, вихідці з Бучаччини, навіть *"...жид із нашого села був старшиною в Українській армії, а по війні поляки замордували його. Його батько завжди підтримував нашу "Рідну школу", прикро, що не пригадую собі його прізвища"*, – **здаував коропчанин В.Маркевич.**

Із середини травня 1919 р. УГА змушена була відступати перед переважаючими силами добре організованого польського війська. Державні секретаріати із Станіслава були евакуйовані до Бучача. До 6 червня тривав відступ, потім розпочалася Чортківська офензива 25 тисячної УГА проти 100 тисячної польської армії. Бригади III корпусу 10 червня зайняли Язлівець і *"11 червня продовжували наступ в напрямі на м. Коропець і Монастириська"*, а 12 червня 8 бригада звільняє Коропець. Селяни Коропця разом із солдатами гнали поляків аж до Дністра. Особливо жорстокий бій відбувся за Нижнів біля залізничного моста. Наступ тривав до 28 червня. Протягом липня УГА, не маючи навіть мізерних запасів озброєнь,

відступала, а потім переправилася на другий берег Збруча, щоб допомогти УНР.

Трохи більше, ніж через рік після цих подій, Коропець та його околиці, як і вся Східна Галичина знову стають тереном боїв Української армії вже з більшовицькою армією. Командував українським військом генерал М. Омелянович-Павленко, штаб якого перебував у м.Бучачі. З огляду на загрозливе становище, генерал викликає з резерву 2 дивізії армії УНР: Волинську – в смугу Зубрець-Порохова-Стінка-Коропець і Київську – в смугу Соколів-Золотий Потік.

Цікаві дані про свого батька Степана Тимківа надав його син Петро, який зараз проживає в Польщі: *“Після переходу УГА за Збруч, батько воював в армії УНР. Деякий час він охороняв державну казну і з гідністю виконав завдання отамана С. Петлюри – доставити її в безпечне місце”.*

Під час радянсько-польської війни, захопивши у липні 1920 р. наш край, більшовики проголосили 15 липня Галицьку Соціалістичну Радянську Республіку зі столицею у Тернополі. Тут знаходився її уряд – Галревком (голова – В. Затонський). На місцях створювалися ревкоми. Членами ревкому у Коропці були Гнатюк Степан, Шмигельський Федір. 50 жителів села вступили до лав Червоної армії.

З 21 вересня 1920 р. до 1939 р. наш край знову окупувала Польща.

Список українських січових стрільців, вояків Української Галицької Армії, які полягли на полях боїв, померли від тифу, у польському полоні і пропали безвісти (1914-1920 рр.).

1. Андрієшин Михайло, син Петра.
2. Баб'юк Петро, син Степана.

3. Бандяк Михайло, син Івана.
4. Бобин Федір, син Гриня.
5. Гарасимів Андрій, син Івана.
6. Гарасимів Ілько, син Тимка.
7. Гарасимів Микола, син Луки.
8. Гарасимів Федір, син Тимка.
9. Гнатюк Михайло.
10. Гринчишин Петро, син Івана.
11. Гуцман Гаврило, син Петра.
12. Гуцман Онуфрій, син Петра.
13. Данчук Микита, син Василя.
14. Данчук Микола.
15. Калиняк Іван, син Якова.
16. Коропецький Василь.
17. Куликовський Андрій, син Петра.
18. Куликовський Петро, син Федя.
19. Куликовський Федір, син Панька.
20. Куриляк Петро, син Гриня.
21. Литвинів Іван, син Гриня.
22. Лучин Федір, син Проця.
23. Мазур Василь.
24. Мельник Володимир, син Федя.
25. Мельник Дмитро, син Романа.
26. Мельник Микола, син Дмитра.
27. Мельник Микола.
28. Мельниченко Олекса, син Гриня.
29. Мельниченко Степан, син Петра.
30. Мельничук Іван, син Миколи.
31. Мочкодан Іван, син Івана.
32. Мочкодан Михайло, син Гриня.
33. Мочкодан Федір, син Гриня.
34. Мурган Петро, син Тимка.
35. Николин Михайло, син Івана.
36. Николин Петро, син Івана.

37. Павлюк Михайло, син Олекси.
38. Петрів Михайло, син Луки.
39. Пізюк Михайло, син Степана.
40. Пізюк Михайло, син Якима.
41. Пілецький Степан, син Гриця.
42. Піцьків Іван, син Івана.
43. Піцьків Іван, син Миколи.
44. Піцьків Матвій, син Михайла.
45. Прокоп'юк Михайло, син Степана.
46. Прокоп'юк Петро, син Якима.
47. Рожнів Петро.
48. Савчук Петро, син Івана.
49. Садівський Йосиф, син Гриня.
50. Садівський Микита, син Гаврила.
51. Садівський Михайло, син Андрія.
52. Сенчук Данило, син Ілька.
53. Соляник Іван.
54. Собків Михайло, син Адама.
55. Тимків Іван, син Михайла.
56. Тимків Микола, син Степана.
57. Тимків Онуфрій.
58. Тимків Петро, син Якима.
59. Федорів Петро, син Степана.
60. Федорчук Петро, син Михайла.
61. Шмигельський Микола.
62. Шмигельський Юліан, син Микити.
63. Яцків Михайло, син Юрка.

Список взято з історико-мемуарного збірника "Бучаччина" (Нью-Йорк – Лондон – Париж – Сідней – Торонто, 1972 р.). Це зумовлено тим, що наші спроби відтворити списки з пам'яті людей не увінчалися успіхом. Також до цього часу не знайдено архів УГА.

Коропець в роки польської окупації (1920-1939 рр.)

Свої спогади про цей період залишили нам Максимів Ілько, Маркевич Володимир, Мельник Стефанія, Собків Марія, Куриляк Василь, Тимків Петро, Гаврилишин Богдан та інші.

Наш край опинився під владою Польщі у відповідності зі статутом мирного договору 1921 р., підписаного між РРФСР і УРСР з одного боку й Польщею з другого. В перші місяці польської окупації почалися репресії проти учасників національно-визвольних змагань, активістів встановлення радянської влади в Коропці та, зрештою, і проти всього мирного населення. Був заарештований один із активних учасників українського руху Ілько Максимів, який відбув ув'язнення у Бригідках. Репресії не обминули і тієї частини єврейського населення, яке активно підтримувало Українську державу або воювало в рядах УГА. Так, зі спогадів Маркевича В. відомо, що жандарми замордували єврея, колишнього старшину УГА.

Повернувся до свого маєтку граф Стефан Бадені. Селяни повертали землю, отриману в результаті аграрної реформи, що проводила ЗУНР.

Через деякий час, десь на початку 1921 р., військову адміністрацію замінила цивільна влада. До своїх домівок поверталися ув'язнені коропчани, життя поволі поверталось у звичайне русло. Село стало оживати.

На основі статистики Польщі за 1933 р. (Skorowidz qmin, Koqewodztwa poludniowe. S. 68, 69) Коропецька громада в 1921 р. займала територію в 55,46 кв. км, мешкальних дворів було 1000; в 1931 р. мешкальних дворів уже 1326, тоді як у Монастириську — 1176, а в Бучачі — 1110. Отже, Коропець був найбільшим населеним пунктом Бучацького повіту.

Якщо порівняти національний склад населення цього часу з початком століття, то видно кількісне зростання польського елемента.

1900 р. — 3942 (74%) — українці;
1089 (20,5%) — поляки;
295 (5,5%) — євреї;
2 — інші.

1939 р. — 4760 (69,2%) — українці;
1880 (27,3%) — поляки;
240 (3,5%) — євреї.

В тематизмі за 1938 р. подано, що до Коронця належали присілки: Луги, Стігла, Вадові, Діброва, Вербівка.

Центр села знаходився по вулиці Горішня (зараз вул. М. Каганця, 9). Тут розміщувалася сільська управа — гміна (приміщення знаходилося зразу ж біля поліклініки, пізніше знесене). На цій вулиці жили поляки та євреї. Останні, як правило, в своїх оселях тримали магазини.

Вулиця Горіше (Горішня) розпочиналася 3-х вальцевим млином (на тому місці — училище). Дальше на захід — поліцейська управа (магазин будівельних товарів по вул. М. Каганця, 9). Навпроти через дорогу — поліцейська тюрма. За нею — забійне приміщення для тварин, власником якого був пан Йоган, чи то поляк, чи чех.

Через міст (в приміщенні селищної ради) знаходилась польська молочарня. Будинок теперішньої музичної школи належав двом єврейським родинам: Міллерам і Фаєрштайнам.

Сім'я Лейби і Сарі Фаєрштайн була найбагатшою єврейською сім'єю, мала магазин, торгувала взуттям і шкірою. Одну кімнату здавала в оренду під аптеку.

Приміщення шкільного гуртожитку і бухгалтерії лікарні теж належали євреям — братам Штігліц. На території скверика була базарна площа. Ярмарки з давніх-давен проводилися щовівторка.

На місці теперішнього двоповерхового житлового будинку по вулиці М. Каганця, 14 розташовувались теж єврейські оселі. Одна сім'я тримала буфет. Далі знаходилася читальня "Просвіти" (зараз — їдальня і ресторан). На шкільному подвір'ї були єврейські будиночки. Шиман Годель мав у власності магазин тканин, Волько — кондитерську. До наших днів уцілів будинок Ш. Годеля (магазин обрядових послуг по вул. М. Каганця).

Колишній єврейський заїжджий двір знаходиться зараз у власності підприємця Петреб'яка Ігоря з Монастириська (вул. Каганця, 17). Сьогоднішнє приміщення аптеки колись було єврейською аптекою. В будинку старої пошти по вул. М. Каганця, 24 знаходився ще один єврейський магазин тканин. Де зараз незавершена новобудова у 30-х роках євреї тримали дві крамниці — залізних виробів і мішаних товарів. У житловому будинку, що навпроти школи (Каганця, 26) в одній половині розміщувалась пошта, а друга половина належала графу Бадені, і жив там його фірман Боднар.

Сільська школа знаходилася на тому місці, де сьогодні початкова школа, тільки була одноповерховою. За нею, біля підніжжя гори Лисої, розташовувалися польське приборство (теперішня лікарня) та костюол. Навпроти школи сім'я Гаврилишиних тримала масарпю і галантерейну крамницю (вул. М. Каганця, 30). В центрі села були дві єврейські синагоги: одна — на тому місці, де лазня, інша — біля поліклініки. Обидві розвалені в 1941-1942 рр.

В приміщенні поліклініки в 20-30 рр. була захоронка, де жили черниці, які опікувалися сиротами, каліками, дітьми з багатодітних сімей, хворими. Біля захоронки — польське кулко (читальня) — знаходилось в скверіку біля поліклініки. У 80-х роках в цьому приміщенні був родильний будинок, зараз воно знесене.

В Коропці було три аптеки: одну, як вже сказано вище, тримала єврейська родина Шварців, інша була власністю поляка Кромбека, він орендував приміщення у Фасерштайна, третя була в руках українців – спочатку там працював доктор Роман Осінчук, пізніше – доктор Зубик. Аптека знаходилась у теперішньому будинку по вул. М. Каганця, 30. У відносинах між поляками, євреями та українцями не було яскраво виражених протиріч. На селі було багато змішаних польсько-українських шлюбів.

"Поляки, – згадує Б. Гаврилишин, – були якісь українізовані. Огин мій дядько, який мав польське прізвище Войткув, взагалі не вмів говорити польською. Він ходив до костьола раз на тиждень, і я жартував, що який він поляк, якщо не може ані слова сказати по-польськи".

Євреї жили дещо відокремлено, утворюючи свою громаду (кагал). Вони мало займались сільським господарством, більше уваги приділяли торгівлі, тримали шинки, заїжджі двори. І це викликало певне ставлення до них. Богдан Гаврилишин про відносини між українцями і євреями на той час говорить так: *"Було деяке упередження до євреїв почасти тому, що вони займалися торгівлею. Але це були місцеві євреї, і якоїсь ненависті не відчувалося. З євреїв сміялися, як вони справляли свої свята, тому вони з тим трохи ховалися. Говорили вони українською...*

Мій батько, наприклад, торгував з деякими євреями і говорив з ними на їдиш. Вони приходили інколи до нашої хати. Відносини з ними були досить приятельські". Мельник С.М. згадує, як вона постійно гралася з єврейськими дітьми, зокрема із родини Штігліців – Естер, Ізьом і Майорком.

Разом навчалися в школі, відвідували українські фестини, вчили один одного своїх молитов.

Єврейські будинки в центрі села, як правило, були зведені із цегли або каменю. Мурованими були і приміщення державних установ, будівлі заможних поляків і деяких українців: Ф. Федоріва (Баштуна), М. Садівського (Габара), В. Гаврилишина, С. Гнатюка (писаря гміни). Криті вони були червоною черепицею, яку привозили переважно з Коломиї, і бляхою. Більшість селянських хат були вальковані з глини і покриті солом'яною стріхою. Стіни білили кілька разів на рік підсиненим вапном. Долівка теж була з глини, її змащували перед великими святами рідкою глиною. На зиму ззовні вздовж стін клалася загата для збереження тепла всередині приміщення. Згідно плану будівництва хата складалася з двох кімнат і сіней.

Життя родини зосереджувалося в одній кімнаті, в якій найбільше місця займала піч разом з кухнею. Піч розмальовували різноманітними узорами, в яких переважав рослинно-квітковий орнамент. Це був свого роду оберіг від злої сили — відгомін сивої давнини. Житло, піч, родинне вогнище завжди були священними для селянина. Адже вогонь обігрівав, годував, гуртував у спільну родину. Піч мала лежанку, на якій гралися, спали малі діти. Під стіною стояли лавки, посередині — стіл. Єдине ліжко було відведене для батьків. Решта членів сім'ї спали на лавках або на розкладених на землі матах. Часом можна було побачити царок — шафу для зберігання посуду.

Стелю в хаті підтримували сволоки. Їх теж наділяли священним значенням. Це був символ міцності будови, міцності сім'ї, міцного здоров'я всіх мешканців цього житла. На сволоці часто робили орнаменти, хрести, написи, які були своєрідними оберегами. Зберігся сволок з будівлі Мельника Миколи (Перевіз), на ньому в центрі вирізаний хрест, що оберігав оселю від нечистого, по

боках вирізані ім'я господаря та дата — червень 1868 — ймовірно час зведення будинку.

Друга кімната була чистою, святочною. Тут теж стояли лавки попід стінами та куфери — скрині, у яких зберігали одяг, коштовні речі, полотна тощо. Скриня належала жінці. Вона була частиною дівочого посагу. Дівчина поступово наповнювала її різними речами, необхідними для майбутнього подружнього життя: вишиваними рушниками, хустками, сорочками, веретами та іншим. Чим більша і красивіша скриня тим багатша наречена. Скрині були різьблені, ковані, а в бідних — з чистого неприкрашеного дерева. Дівчина, залишаючи батьківський дім, вивозила свою скриню до хати чоловіка, де вона передавалася в спадок після смерті.

Дерев'яні меблі цього помешкання були з ясена, рідше з дуба, прикрашені різьбою, орнаментом. Могла бути і грубка з глини. Господиня також розмальовувала її квітками.

До господарських будівель належали стайня, стодола. Їх теж будували з глини. Заможні селяни мали ще комори (з дерева), обороти, щоб зберігати корми для худоби. Одну криницю копали спільно всі господарі, які проживали на даній вулиці.

Одяг коропчан в 20-30-х рр. минулого століття теж характеризував соціальну і національну приналежність власника, відрізнявся за формою, кроєм і якістю тканини.

Євреї одягалися, як говорили в народі "по шляхетське". Такий одяг носили службовці, чиновники, а також та коропецька молодь, яка навчалася в гімназіях та школах Бучача, Товмача, Станіслава.

Одяг коропецьких селян зберігав багато традиційних форм і рис культури українського народу. Був він з білого полотна. Чоловіки носили білі полотняні сорочки та штани. Жінки — білі вишиті сорочки і спідниці

різних кольорів, обов'язково пов'язували фартушки, яким приписували магічну силу, як і вишивці. "Село було велике, близько семи тисяч мешканців, і зберігало свій фольклорно-етнографічний колорит. До того часу, доки не прийшла радянська влада, а потім німці, люди вбиралися в національні убрання. Навіть у бугень ходили у вишиваних сорочках, а не тільки на свята", – згадує **Б. Гаврилишин**.

На свята, в неділю до церкви одягали святковий одяг – вишиті сорочки, білі вишиті лейбики та вишиті фартушки.

"Зокрема, в неділю й свята жіночий світ являв собою каскад барв, красок, – подає цікаві спогади **д-р Петро Мельник, уродженець Стінки**. – Тільки в двох сусідніх місцевостях, **Коропці й у Космирині, одягалися подібно. Мода йшла з Коропця, що кількістю населення сягав Бучача. В останні роки перед війною почала втискатись в село міська ноша, в першу чергу серед хлопців і молодих чоловіків; жінок і дівчат вона не сягнула**". Це підтверджує і **В.Деркач, житель Космирина**.

Взимку коропецькі селяни носили вовняні сардаки та важкі кожухи, які теж були прикрашені гарною вишивкою.

Господарське життя

Намагаючись колонізувати наші землі, у грудні 1920 р. польський сейм прийняв спеціальний закон про утворення земельних фондів у східних воєводствах та про їх колонізацію. Осадників вербували серед ветеранів польської армії, потім більшість їх була з цивільного населення. Як правило, їм діставалися кращі землі. У Бучацькому повіті в 24 населених пунктах були розміщені колоністи, вояки, які боролися за польську державу. Найбільше їх було у селі Пилява – 330 чол., в с. Сороках – 320 чол., в Коропці – 230 чол.

Колоністи-осадники, яких коропчани називали мазурами, отримали землі біля Вербки та на хуторі Пужники. Так, у 1939 р. на Пужниках проживало 1020 чол. (98%) польського населення.

За селом в цей період числилося 5143 га землі. Переважна частина її (2606 га орних угідь і 913 га лісу) належала маєтку Стефана Бадені та польським колоністам-осадникам. Решта землі припадала на селянські господарства. Селянські наділи були невеликими — 1-2 морги. Заможних селян було мало: Куликовський Микола, брати Вовки, Мельник Михайло, Максимів Ілько, (в середньому мали по 10-40 моргів поля), Гудзовський Федір, який крім поля мав олійницю. Мельник Юрій, Мельник Дмитро, Пілецький Гнат, спільно володіли млином, який разом збудували, але після війни продали за поле графу Бадені.

Працьовитість була характерною рисою галицького селянина. Але крім відданості старим традиціям, йому було властиве прагнення до чогось нового. В своїх господарствах він не боявся експериментувати, культивувати нові види рослин.

Зі спогадів Б.Гаврилишина:

"Мій батько починав життя дуже бідним, але, побувавши в Західній Європі, як молодий офіцер австрійської армії, повернувся під сильним враженням від краще розвинених країн. Він зрозумів, що це пов'язано з вищим рівнем освіти. Він закінчив шість класів, мама — чотири. З тої війни він повернувся з рішенням, що його діти одержать добру освіту. З Чехословаччини він привіз хміль і засадив ним своє поле. З цього мав великий прибуток, бо і пиво робили в Галичині, і хміль імпортували за великі гроші. Батько продав свою маленьку господарку в Коропці і купив уже більше поля під Бучачем (15 га). На ті обставини він уже був великий фермер, "куркуль".

Коропчанин Михайло Василик (зліва) під час служби у польській армії. 1934 р.

Пасіка у Коропці. 1937 р.

*Літній одяг молоді
Коропця. 1935 р.*

*Початок будівництва церкви Св. Миколая.
Заготівля каменю для фундаменту. 1938 р.*

Коропецькі вечорниці. 1939 р.

*Управа читальні "Просвіта" на Лугах, 1935 р.
В центрі у 2-му ряді стоїть керівник П.Я.Шмигельський.*

*Управа секції жінок при читальні
"Просвіта" в центрі с. Коропця.
1-й ряд: Ганна Мацьків, Настя Андрієшин, керівник —
Ганушевська, Настя Петрів, Марія Садівська.
2-й ряд: Ганна Гаврилишин, марія Гарасимів,
Софія Сем'янчук.*

*Молодь Коропця 30-40-х років.
Попереду їх чекають важкі випробування...
В 1-му ряді другий зліва Дмитро Мурган.*

*Дитячий садок на Перевозі. 1937 р.
Керівник – Ганушевська.*

*Український січовий
стрілець Михайло
Садівський. 1915 р.*

*Український січовий
стрілець Михайло
Шмигельський. 1915 р.*

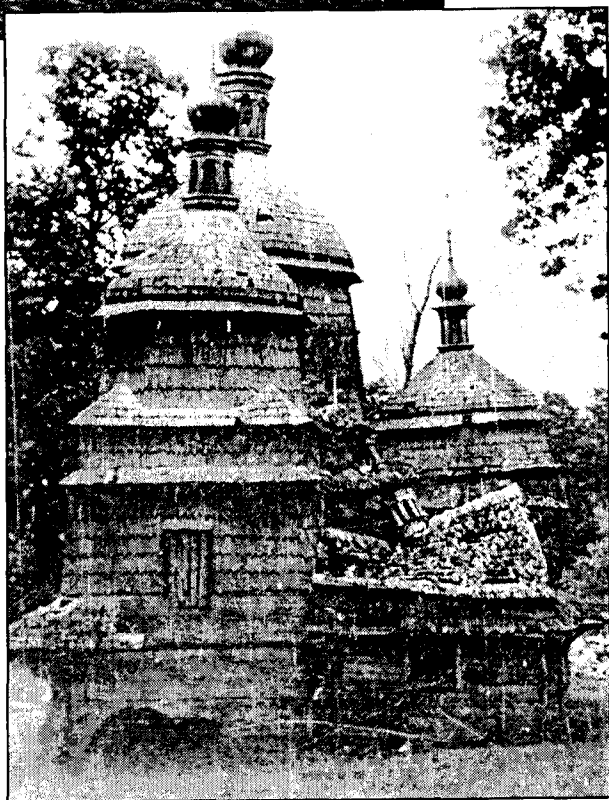
*Фестин коропецької молоді.
Перевіз, 1936 р.*

*Виконавці програми відзначення роковин
Тараса Шевченка в Коропці. 1935 р.*

*Типове
обістя
коропецьких
господарів,
1938 р.*

*Церква
Св. Миколая,
1964 р.*

*Управа секції господинь
товариства "Сільський
господар", 1936 р.*

*Верхній ряд: Петрина
Мельник, Ганна Тимків,
Федоня Тимків.*

*Сидять: Євгенія Максимів,
керівник – Ганушевська,
Олена Мельник.*

*Мандолінова оркестра. 1930 р.
В центрі керівник – о. Антін Борса.*

Духовий оркестр. 1954 р.

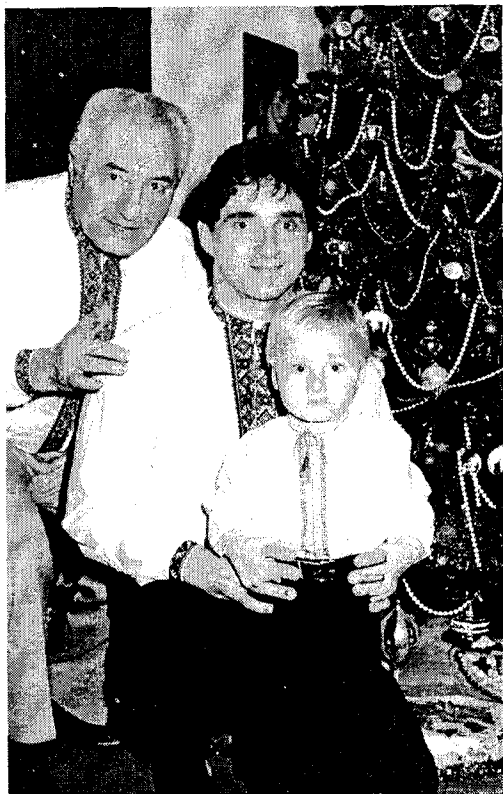
Концерт у старовинному парку. Виступають самодіяльні аматорські колективи Коронця. Художній керівник Д.В.Данчук. 1956 р.

Улюбленці коропчан,
активні учасники
художньої
самодіяльності Богдан
Тимків (зліва) та Іван
Гринчишин. 1956 р.

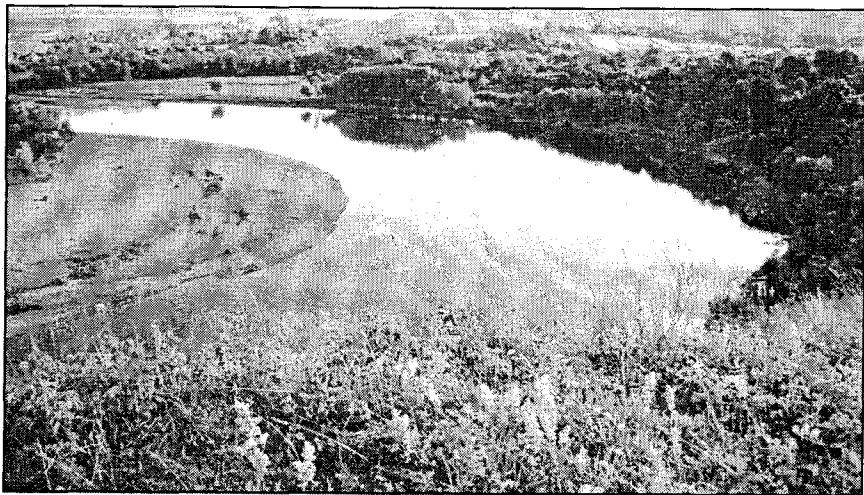
Духовий оркестр Коропецької середньої школи-
інтернату. Керівник С.М.Пігирний. 1960 р.

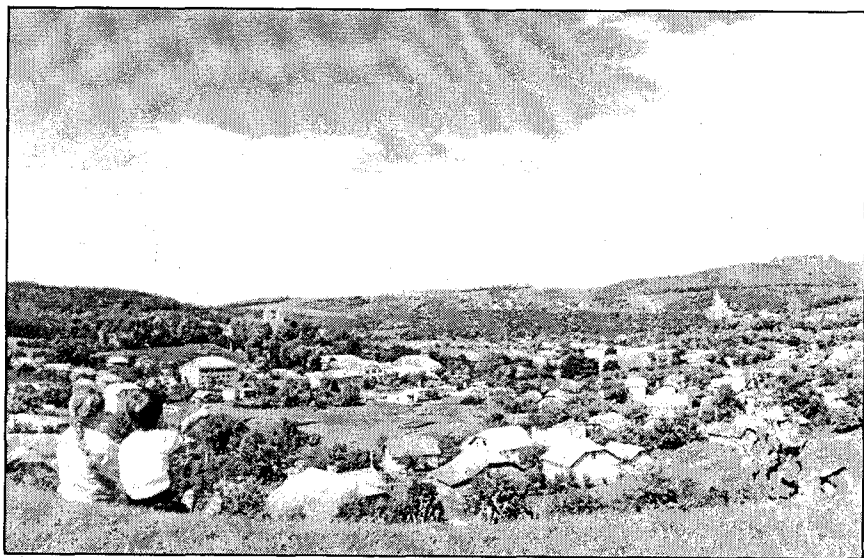
*"Нашого цвіту по
всьому світу". Три
покоління коропчан:
дідуся Богдан
Садівський
(народився в Україні),
син Олег (Англія) і
внук Матвій
(Канада). 2002 р.*

*Юнь Коропця
на світанні
третього
тисячоліття.
2001 р.*

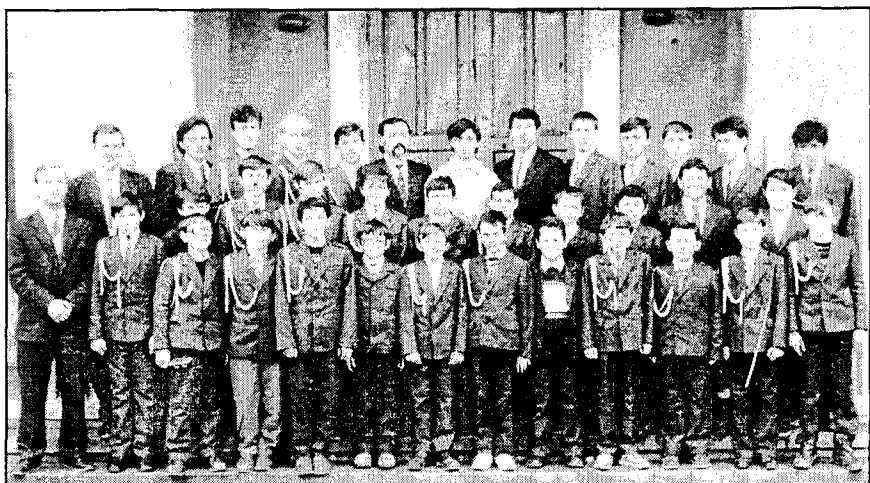
Вид на р. Дністер біля містечка Коропець. 2003 р.

Коропець (центр), загальний вид з гори Пар. 2002 р.

*Коропецький народний аматорський
джаз-ансамбль "Діксіленд".
Керівник Петро Сагівський (другий зліва). 2000 р.*

*Народний аматорський духовий оркестр Коропецької
державної музичної школи. Керівник Л.Л.Яворський. 2000р.*

Голова колгоспу, заслужений працівник сільського господарства України С.Г.Кудринський (зліва) та інженер Василь Федорів (США) під час розмови. Коропець, 1982 р.

Вручення професором Б.Ф.Гаврилишиним премії Антоновичів студентам Коропця. 1982 р.

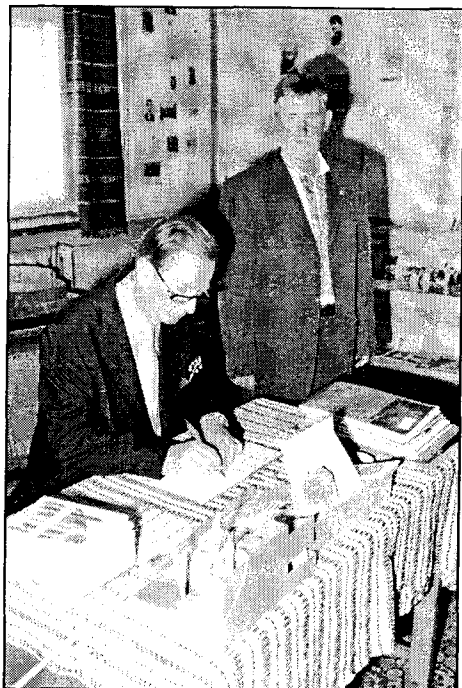

*Зустріч
випускників
Коропецької ЗОШ
ім. М.Каганця
чезез 40 років
після закінчення
школи. 2003 р.*

*Випускники
Коропецької середньої
школи-інтернату
зустрілися через
40 років після
закінчення школи.
Коропець, 2001 р.*

*Педагогічний
колектив
Коропецької
ЗОШ І-ІІІ ст.
ім. М.Каганця.
2002 р.*

*Надзвичайний і
повноважний посол
Швейцарії в Україні
Жан Франсуа Каммер
(зліва) і завідувач музеєм
В.П.Гаврилишин
у Коропецькому
народному історико-
краєзнавчому музеї.
2002 р.*

*Посол Ж.Ф.Каммер і професор Б.Д.Гаврилишин
під час відвідин Коропецької ЗОШ. 2002 р.*

Із південної Франції в другій половині ХІХ ст. до Коропця були завезені коропчанами, які повернулися з заробітків, кущі винограду. Селяни дуже швидко опанували методику його вирощування, використовували для господарських потреб.

Із німецького міста Магдебург привезена картопля, її так і назвали в нашій місцевості — магдебурка, і досі старі мешканці селища користуються цією назвою.

Десь на початку 20-х років в селі була закладена шкілька найновіших сортів фруктових дерев та кущів, яка поставляла саджанці для всієї округи.

Багато селян були безземельними, і їм доводилося наймитувати. В 1937 р. в селі їх налічувалося 55 чол.

Якщо працю наймита використовували в заможній селянській родині, то, за словами М. Собків (1913 р.н.), він у такій сім'ї був за свого. Працював на рівні з господарями, їв з ними за одним столом. З таким наймитом укладалася угода на рік: який об'єм роботи він мав виконувати, за яку платню; на неділю, яка була вихідним днем, господарі давали йому злотий.

Наймита, які працювали в графському маєтку, називались форналями. Форналі були місячні та річні. Якщо угода укладалась на рік, граф зобов'язувався платити форналеві 12 корців збіжжя, 12 метрів дров. Наймит, який мав корову, міг випасати її на панському пасовищі, взимку щосуботи йому завозили з панського двору сіно та буряки. Якщо наймит не мав корови, то щодня отримував з панської ферми 2 л. молока, а також в користування 50 сотих городу. Крім цього всім форналям виплачувалось по 7 злотих щомісячно. (За 1 злотий тоді можна було купити 2 курки, 1 яйце взимку коштувало 3 гроші, влітку — 1,5 гроша, чоботи з доброї шкіри — 20-25 злотих, корова — 80-100 злотих, 1 кг рису — 15 грош).

Жіноча праця цінилась дешевше, ніж чоловіча. Якщо місячні чоловіки-форналі отримували 7 злотих і один корець (центнер) зерна, то жінки, відповідно, 5 злотих і 75 кг зерна.

Графський маєток спеціалізувався на вирощуванні зерна — пшениці, ячменю, жита. Граф мав у володінні 2 млини — трьохвальцевий в центрі села, біля свого маєтку, а другий закупив у селян. Цей млин знаходився в кінці вулиці Мельниківської. Мірошником тут працював Йойна, мельником — Вйонзак. Також граф тримав велику ферму: розводив корів та коней.

Крім орних угідь була велика площа городовини, де вирощували огірки, помідори, моркву, квасолю, мак. Ще культивували рослину "шпарагу" (спаржа). Вона вживалась в їжу як делікатес і коштувала дуже дорого — за 1 кг давали 5 злотих.

Заходити в панський двір селянам заборонялося. Тільки після жнив, коли святкувались обжинки, двері маєтку відчинялися, організовувались фестини. Дівчата несли сплетені вінки з пшениці, жита, ячменю. За гарний вінок граф платив 15 злотих.

Але зароблених грошей катастрофічно не вистачало, щоб купити землю. Адже саме вона була в ті часи мірилом достатку і соціального статусу коропецького селянина. *"Якщо ти мав поле, ти був газда, а не мав, то руки подати ніхто не хотів, бо вважалося, що ти ледащо, раз нічого не придбав", — згадує Марія Собків.*

Правда, в різних місцях вартість землі була не однаковою, особливо цінилась земля на Перевозі, де переважав чорнозем. М. Мельник у 20-х рр. купив город під Паром — 22 ари орної землі за 220 доларів. (Курс долара в 1925 р. був у співвідношенні 1 долар — 12 злотих, у 1935 р. — 1 долар — 5 злотих).

На селянські плечі припадав також тягар податків. Основним податком був поземельний податок. Крім нього

селяни сплачували місцевий маєтковий, зрівняльний податок, кризову надбавку. Платили вони за корову, коня, свиню, собаку, на утримування в'їта, поліції тощо.

Щоб здійснилась їхня віковична мрія, селянам доводилось у пошуках заробітку емігрувати. На 20-30-і роки припадає друга хвиля еміграції коропецьких селян в Канаду, Боснію, Македонію.

Важке становище селян призвело до виникнення сільськогосподарського страйку в Бучацькому повіті в 1937 р. Згідно даних Тернопільського облдержархіву, в страйку взяли участь такі коропецькі селяни-форнали: Лукасевич, Баранецький, Кащевський, Гудзовський, Мацьків, Сцібор, М. Бук, С. Бук, Н. Бук, Токарський, Карпінський, Жданович, Гаманюк.

Промислових підприємств в Коропці на той час не було. Працювали дрібні напівкустарні підприємства. В селі налічувалось 39 ремісників.

В 1927 р. Ілько Максимів разом з Михайлом Чепітою, інженером зі Львова, організували майстерню з виробництва спортивних човнів. Максимів у своїх спогадах називає її "вартат водного спорту". Крім членів його сім'ї, працювали 4 найманих робітники — М. Тимків, В. Максимів, І. Куриляк, М. Максимів, які отримували по 4 злотих на день. Виробляли "веслові і моторові човни і каяки" на замовлення. Замовлення було велике, іноді не встигали вчасно його виконати. Майстерня проіснувала до початку Другої світової війни. Була гуральня, кілька олійниць. Українці мали 4 масарні, ресторан, пекарню.

Торгівля, як вже було сказано, перебувала в руках євреїв, які мали крамниці, де торгували залізом, дошками, мішаними товарами, тканинами, гуртівню мішаних товарів, три корчми тощо.

Важливу роль в економічному, суспільному та культурно-освітньому житті Коропця відігравала коопе-

рація. Відновлювались довоєнні та організовувались нові кооперативи. Зі спогадів Ілька Максиміва, Володимира Маркевича дізнаємося про кооперативний рух на Коропеччині.

В 1925 р. в Коропець зі Львова прибув ревізор Іван Федак від Красвого ревізійного союзу. Він проводив ревізію наявних кооперативів. Скликав громадян Коропця і відновив Українську господарську спілку (банк), яка називалась тоді "Щаднича кооперативна спілка райфазенка". Довоєнні фінансові книги банку його голова Микола Куриляк (Колька) переховав у війну.

Під керівництвом І. Федака був заснований новий кооператив "Єдність" — крамниця мішаних товарів на Перевозі. Книговодом (діловодом) став Микола Мельник, касиром Микола Маркевич; головою — Андрій Довбенко, членом від Надзірної ради — Іван Мельник. Згодом в центрі села виникає другий кооператив "Поступ", в дирекцію якого входили: Онуфрій Садівський, Дмитро Маркевич і Сов'як. Пізніше виник і третій кооператив на Лугах.

Два рази на рік проводилася перевірка стану кооперативів, результати обговорювались на спільних засіданнях. Ревізії від ПСК (повітового союзу кооперативів), проводились раз на рік, і раз на два роки — від РСУК (Ревізійний союз українських кооперативів). ПСК щорічно організовував курси для книговодів, крамарів, скарбників.

Кооперативи Коропця, як і всієї Галичини, сплачували зі своїх прибутків внески (10-20 злотих) на товариства "Рідна школа", "Українські інваліди", "Просвіта".

Українські кооперативи ставали на ноги, міцнішали, змогли вистояти під час економічної кризи 1929-1933 рр. та пацифікації.

В 1925 р. в селі також поновлено страхове агентство компанії "Дністер". Очолив його І. Максимів. Навесні

1926 р. за почином Михайла Соляника, який повернувся з італійського полону, де працював в молочарні, і при підтримці Ілька Максиміва, за згодою Станіславівського "Маслосоюзу", вирішено заснувати молочарський відділ при споживчій кооперації в Коропці. Спочатку молочарня знаходилася в дерев'яній домівці при споживчій кооперації, що не відповідало всім вимогам. Необхідне було нове приміщення, оскільки доставка молока з навколишніх сіл все зростала. Директором молочарні став Павлюк Павло, книговодом Микола Мельник, скарбником Ілько Максимів, головою надзірної ради А.Довбенко, членом надзірної ради М.Маркевич. Михайло Соляник був першим працівником на виробництві масла.

На початку 1931 р. молочарня відокремилась від споживчої кооперації і утворилось самостійне товариство – "Районова молочарня" – кооператив з обмеженою відповідальністю. Керівництво кооперативу почало збирати гроші на будівництво нового приміщення, яке б відповідало всім санітарно-гігієнічним нормам.

Ілько Максимів так описує ті події:

"Коли треба було наперекір полякам збудувати молочарню, а в нас грошей нема. Кооператива споживча слаба, а поляки дістали 10 000 злотих безпроцентно на десять літ, то ми завзялися перемогти поляків. Зійшлись, пересварились та й ввадили позичити грошей. Я, Михайло Мельник (Даламан) і Павлюк Петро ідемо до польського міщанина Нідбора (Мазур), котрий позичав в доларах на вексель, хто мав запоруку. Він заявляє, що на українське товариство грошей не позичає. А може позичити на реальність і то виключно Ілька Максиміва за підписами двох ручителів, на що я згодився. Ручителями були М. Мельник і П. Павлюк. І я беру на своє мізерне поле 2 000 доларів і всі кидаю на українську молочарню".

Зводилось нове приміщення молочарні всією громадою. За інженерні роботи відповідав Гриньов Володимир із села Долина, муляром був Іван Думанський у Язлівцях. План нового приміщення виготовив кооператив інженерних робіт у Львові.

9 квітня 1933 р. відбулися загальні збори, які вибрали нове керівництво. Директором молочарні став інженер Зенон Коропецький із села Долина Товмацького повіту. Був він колишнім українським січовим стрільцем, після війни почав трудитися на господарській ниві, помер після Другої світової війни у Чехії. Книговодом залишався Микола Мельник, скарбником став Микола Маркевич.

Урочисте відкриття новозведеної молочарні припало на осінь 1933 р. На свято прибуло багато народу із навколишніх сіл, було запрошено визначного громадського діяча Галичини доктора Івана Макуха, який виступив з промовою.

Історична довідка

До когорти забутих імен України, які повертаються в наші дні, належить доктор Іван Макух. Він дуже багато зробив для розвитку національної свідомості людей нашого краю.

Іван Макух народився 17 вересня 1872 р. в с. Дорожеве на Самбірщині. Вчився в гімназії у Дрогобичі і, закінчивши правничі студії у Львівському університеті, почав працювати адвокатом у Товмачі. Вже з студентських років був членом Української Радикальної партії. На ширшу політичну арену вступив 1908 р., коли був обраний послом до Галицького сейму. Громадсько-політичний і кооперативний діяч, організатор "Січей", один з провідних діячів Української Радикальної партії (згодом УСРП) у Галичині, член Головної управи й голова (1930-1939 рр.), редактор її органу "Новий громадський голос" (1905 р.), посол до Галицького сейму (1908-1918 рр.), член Національної

Ради й секретар внутрішніх справ ЗУНР, голова Крайової Ради в Хмільнику на Поділлі (1919р.), працівник Міністерства внутрішніх справ УНР (1920 р.), член польського сейму (1928-1935рр.) У 1944 р. І. Макух виїхав на захід й поселився в Зальцбургу в Австрії, де почав писати спогади, які були видані посмертно 1958 р. в Детройті під назвою "На народній службі". Помер 1946 році.

Ілько Максимів у своїх спогадах подає дані, що в молочарні тоді працювало 32 кружлівки, що виробляли 4-5 метрів масла денно.

В 1936 р. "Ревізійний союз українських кооперативів", як найвищий керівний орган, видає розпорядження, щоб усі агрономи, які працюють в кооперації, перейшли до "Сільського господаря". Це товариство організувало у своїй системі агрономічне обслуговування кооперативів. Зенон Коропецький залишає Коропець і переїжджає працювати повітовим агрономом в Броди.

Директором і техніком коропецької молочарні стає Мирон Ганушевський, абсолювент молочарської школи в Стрию. Микола Мельник тоді ж, за власним бажанням, передає діловодство Пилипу Попіву. Скарбником і надалі залишався Микола Маркевич.

Нове керівництво в 1937 р. закупило для молочарні мотор, що постачав електричне освітлення і приводив у рух бочку місткістю 800 літрів, в якій вироблялося масло. Молоко до молочарні доставляли селяни із 20 навколишніх сіл.

Зі спогадів Василя Деркача, жителя с. Космирина:

"Районову молочарню перебрав Коропець. Спочатку був клопіт, бо господині ще вірили у старі звичаї: якщо змішати молоко від своєї корови з молоком від іншої корови, то може пошкодити корові. Але інструктор пояснив, які бувають причини, що корова часом губить

молоко. Але згодом, як кожна отримала по кілька сот польських злотих, то вже ніхто не боявся відъму".

Управа молочарні виплачувала селянам щомісячно 20 тисяч злотих за доставлене молоко (1 л молока коштував 18 грош). Вироблену молочну продукцію відвозили до Бучача, Станіслава, а звідти вона експортувалася в країни Європи. Настільки сильно були розвинуті молочарські кооперативи, що "Маслосоюз" планував закупити корабель для експорту молочної продукції до Америки.

Щодо коропецької молочарні, то в кінці 30-х років планувалось її повністю електрифікувати та закупити найновіше устаткування. Але початок Другої світової війни звів нанівець усі сподівання. Польська ж влада називала українську кооперацію "державою в державі".

Крім української молочарні в Коропці була і польська молочарня (сучасне приміщення селищної ради). До польської молочарні постачали молоко поляки та з ферми графа С. Бадені, а також польські поміщики з довколишніх сіл.

Провідники села́ планували збудувати в Коропці гарбарню, де б виправляли шкіру. Але через нестачу коштів до будівництва справа не дійшла, хоча вже була закуплена площа і навіть завезений камінь. Мала вона зводитись біля молочарні.

В 20 роках розширює свою діяльність товариство "Сільський господар", центр якого знаходився у Львові. Це була організація, що захищала інтереси хліборобського стану, поширювала серед селян хліборобську освіту, сприяла поліпшенню їх господарств і піднесенню добробуту селянства. На прапорі товариства — золотий сніг на зеленому полі з синьо-жовтою перепаскою, а навколо написана назва товариства.

У звітах товариства "Просвіта" знаходимо, що філія товариства "Сільський господар" у Бучачі заснована ще

1912 р. Звідти починає формуватися розгалужена сітка товариства по всіх селах повіту. Особливо активізувалася ця діяльність після війни у 20-30 рр. ХХ ст.

Історична довідка

Шляхи праці товариства "Сільський господар":

1. Заступати інтереси членів перед державними і самоврядними властями та перед другими господарськими установами і старатися про це, щоб його члени-хлібороби користали з усіх цих прав, які дають йому існуючі закони.

2. Висилати своїх підпоручників — як представників товариства на загальні збори, з'їзди, наради і засідання, по своїй діяльності споріднених організацій і інституцій.

3. Видавати, друкувати та поширювати книжки, журнали, часописи, афіші та інші друки.

4. Закладати філії та кружки і гуртувати у них хліборобів.

5. Навчати сільського господарства через закладення шкіл, ведення курсів, заснування бібліотек, улаштування лекцій та рефератів, влаштування сільськогосподарських вистав, мандрівних катедр, окремих сходин, кінових вечорів, радіювих станцій, улаштування курсів, фестинів, забав і сходин іншого характеру.

6. В усіх ділянках сільського господарства організовувати і вести при своїх кружках вишкіл молоді в практиці сільського господарства, і що включено для дітей і молоді своїх членів.

7. Закладати і вести взірцеві господарства, сади, хліви, пасіки, курники...

8. Допомогати фаховою порадою до організування подібних уладжень у своїх членів і вести над ними фаховий нагляд.

9. Організувати охорону тваринної продукції.

10. Уділювати помочі та посередничати при закупі і продажі землі, домашніх звірів, машин і т. д."

Заняття гуртка "Сільський господар" в Коропці організував інженер Луцький, після його від'їзду — Михайло Гаврилишин. Пізніше навчання проводив інженер Андрій Жук. Вони висвітлювали досягнення агрономічної науки, роз'яснювали нашим селянам як правильно обробляти поле, організовувати сівозміни, доглядати за садом, використовувати гній та інші добрива, як годувати худобу, щоб давала більше молока, популяризували пасічництво. Курс ветеринарії проводив лікар Юзвяк із Бучача.

Гурток "Сільський господар" спільно із молочарнею організував в Коропці двотижневі господарсько-ветеринарні курси під керівництвом ветеринара, доктора Володославського та агронома-інженера Луцького.

Велику увагу товариство звертало на виховання української молоді села — майбутніх господарів. Була заснована секція хліборобського вишколу молоді. Взимку молоді слухачі вивчали теоретичний курс по веденню польових робіт та відгодівлі домашніх тварин. Навесні-влітку працювали на ділянках своїх батьків. Інструктор перевіряв і контролював їхню роботу. А восени влаштовувалися прилюдні іспити для учнів секцій. Крім секції хліборобського вишколу молоді діяла секція господинь. Очолювала її вчителька Ганушевська, дружина директора молочарні. Щочетверга жінки-господині збиралися на заняття. Їм читались лекції про ведення домашнього господарства, санітарію та гігієну, догляд за дітьми, консервування. В управу цієї секції входили: Мельник Петрина, Тимків Ганна, Тимків Федорина, Максимів Євгенія, Мельник Олена.

"Союз українок" за допомогою гуртка "Сільський господар" провів у Коропці двотижневі курси куховарства під проводом вчительки Ганушевської.

"Сільський господар" випишував для коропецьких хліборобів зі Львова часописи та журнали, зокрема часопис "Руське слово", в яких друкувалися матеріали на сільськогосподарську тематику.

В 1929-1933 рр. країни Європи охопила Велика економічна криза. Стала відчутною вона і на українських землях, що входили до складу Польщі. В першу чергу це позначилося на рості безробіття, особливо в сільськогосподарських регіонах. Падав попит на продукцію, яку давало село, значно зменшувалися прибутки селян, погіршувалося їхнє матеріальне становище.

Все це призвело до значного ускладнення українсько-польських відносин. Неприязнь до польських колоністів зростала. З літа 1930 р. протистояння набуло гострого характеру. Восени цього ж року в Тернопільському воєводстві відбулося 89 великих селянських виступів. У відповідь польський уряд вдався до масових жорстоких дій. Розпочалася кампанія пацифікації.

Історична довідка

Пацифікація – офіційна назва масових репресій щодо українського населення Галичини, проведених урядом Польщі (прем'єр Ю.Пілсудський, міністр внутрішніх справ Ф.Славой-Складовський) восени 1930 р. Приводом для "П" послужили численні протипольські акції, як підпал майна польських власників, пошкодження ліній зв'язку та інше, що відбувалося в краї влітку та восени 1930 р. За даними польської офіційної статистики, було спалено 62 житлових будинки, 87 стодол, 78 господарських будинків, 112 скирт збіжжя. Відповідальність за ці гії польська влада поклала на українське підпілля – ОУН. Для проведення каральної операції уряд використовував спеціальні відділи поліції (17 рот, загальною чисельністю понад 1000 осіб) і війська (10 ескадронів кавалерії), а

також місцеві поліційні підрозділи. Репресивні заходи польського уряду тривали з 14 вересня до кінця листопада 1930 р. Було проведено чисельні арешти українських активістів (1739 ув'язнених осіб). Звичним явищем стали фізичні розправи і знущання над місцевими українськими селянами, учителями, священиками (7 чоловік загинуло), які часто доповнювались моральним приниженням жертв, глузленням над їх національною гідністю.

Застосовуючи принцип колективної відповідальності, поляки не тільки фізично розправлялися з людьми, але руйнували культурні осередки та господарські установи українських громадян, плюндрували читальні, конфісковували майно українських кооперативів, троцюли їх обладнання, знищували документацію тощо.

В. Маркевич про ті події згадує так:

"В 1930 р., коли почалася пацифікація, від села пішла делегація до графа Бадені, щоб він вжив заходи в старостві в Бучачі, аби військо не знущалося над людьми та й не нищило майна. І в нас пацифікації не було".

В квітні 1931 р. на засіданні ради Міжнародного союзу кооперативів в Брюсселі було обговорено та засуджено польську пацифікацію. Ліга Націй створила спеціальний комітет по виявленню каральних дій Польщі на Галичині і в січні 1932 року на своєму спеціальному засіданні засудила дії польського уряду. Одним із головних наслідків "П" стало зростання національної свідомості, настроїв ворожості до польської держави.

Незважаючи на понесені збитки, українські кооперативи відновили свою роботу і набирали все більшого розмаху.

Громадське життя

Після воєнних лихоліть на початку 20-х років поживішало і громадське життя Коропця. В міжвоєнний період в містечку продовжували свою діяльність читальні "Просвіти": на

Перевозі, Лугах, в центрі. При них були створені аматорські гуртки та хори. Диригентами на Перевозі були Михайло Садівський, Пилип Попів, а перед Другою світовою війною — Іван Довбенко. В центрі села хор і мандоліновий оркестр організував священик о. Антін Борса. Сам він диригував хором, а оркестром — його брат, сестра Оксана грала на піаніно. Після Борси диригував дяк Володимир Мельниченко.

Згідно даних архіву, збори членів товариства "Просвіта" відбувалися щорічно. На них обиралися голови читалень, обговорювалися найбільш важливі питання громадського життя, організовувалися святкові заходи. Наводимо лише окремі витяги зі зборів членів товариства "Просвіта" (дані Держархіву Тернопільської області), які свідчать, як активно до роботи залучалися все нові люди, як формувалися в них організаційні здібності та навички, давалася можливість проявити себе на громадській ниві.

17.08.1924 р. у читальні "Просвіти" відбулися надзвичайні загальні збори про внесення змін до Статуту товариства. Вів збори Дмитро Кіндрат, секретарював Стефан Мороз, Петро Гарасимів.

21.04.1925 р. аналогічні збори відбулися і на Лугах у філії товариства "Просвіта". Голова — Дмитро Тимків, секретар — Петро Гринів.

24.03.1935 р. збори відбулися на Лугах, в читальні "Просвіти". Голова — Іван Гарасимів, 1885 р.н., заступник — Федір Сем'янчук, 1886 р.н., секретар — Петро Шмигельський, 1912 р.н., скарбник — Петро Басистюк, 1904 р.н.

16.02.1936 р. — Луги, читальні "Просвіти". Голова — Станіслав Василик, 1907 р.н., секретар — Петро Шмигемський, 1912 р.н., скарбник — Петро Басистюк, 1904 р.н.

Останні збори "Просвіти" відбулися 5.02.1939 р. Голова — Дмитро Басистюк, 50 років, заступник — Олекса Сем'янчук, 37 років, секретар — Петришин Михайло.

Як згадують старожили селища, дуже величаво відзначалось в Коропці 70-ліття "Просвіти". Відбувся похід від церкви Успіння на Перевозі до центральної площі. Привітальну промову висловив представник із Бучача. Відбулися фестини за участю хорів і танцювальних гуртків із навколишніх сіл.

Відновила свою діяльність сокільська організація. Соколи проводили змагання з футболу, легкої атлетики. В 1924 р. польська влада заборонила спортивно-пожежну організацію "Січ".

Постало питання організації сільської молоді. Хоча вона залучалась до діяльності читалень "Просвіти" і до гуртка "Сільський господар", але всього того, що потрібно молоді, вона там не знаходила: їй треба було мати власну організацію. Необхідність організувати сільську молодь полягала ще й в тому, що польська влада по селах, де жили поляки, засновувала відділи напіввійськової організації "Стшельц". Стшельци намагалися залучати у своє товариство українську молодь, відволікаючи її від українського національного життя.

У другій половині 1920-х років в Бучацькому повіті формується розгалужена сітка товариства "Луг".

Історична довідка

"Луг" – українське фізкультурно-спортивне товариство, засноване в 1925 р. у Галичині. Створене за ініціативою Р. Дашкевича з метою національно-патріотичного виховання української молоді і підготовки її до боротьби за незалежність України. Виникло після заборони в 1924 р. організації "Січ". Організаційна структура "Л" складалася з трьох ступенів: центральний відділ у Львові, повітові і місцеві осередки товариства. Організації "Л", маючи напіввійськовий характер, забезпечували активну участь членів товариства у військовій підготовці, керували розвитком спорту серед української молоді в 1920-30-х рр. "Л" став одним з основних організаторів

спортивного і культурного життя української молоді. З ініціативи та під керівництвом "Л" по всій Галичині проводились спортивні свята, ставилися вистави і концерти, члени товариства виступали з доповідями.

Два осередки товариства утворились у Коропці. На Перевозі керівником і засновником "Л" став Ілько Максимів, на Лугах — Петро Шмигельський. Луговики носили однострої, мали топірці, виступали на національних святах, фестинах, брали участь у лугівських змаганнях. Щонеділі відбувалися показові виступи луговиків на Зарінку біля української молочної.

В товаристві "Луг" на Перевозі в кінці 30-х р. налічувалося до 50 членів. Керівниками були Володимир Куликовський та Василь Мельник. Як згадує Куликовська Анастасія Яківна, (1928 р.н.) луговики розучували руханкові вправи, українські патріотичні пісні. Двічі на тиждень збиралися при читальні "Просвіта". З виступами вони відвідували с. Будзин, Долину, Делеву Тлумацького повіту. Коропецький "Луг" був також завжди учасником святкування пам'ятних дат і в навколишніх селах. Василь Деркач, житель Космирина, подає цікаві спомини: "Зорганізували в селі "Луг", до якого належала вся молодь і молоді господарі. Спочатку ми були в цивільному одязі, а потім ми вже всі мали однострій. І коли був у котрімсь селі фестин, то сусідні села брали участь в ньому. "Луг" із Космирина, Стінки, Коропця усі в одностроях, з оркестром — це виглядало, як армія. Полякам це не подобалося, почали переслідувати нас, шукали способу аби скарати, а потім почали таки добре карати".

Осередки "Лугу" в Коропці організували лекції з історії України, проводили іспити з читання й писання. Члени "Лугу" були зобов'язані прочитати певну кількість книг, вчилися протипожежній майстерності і надавали

дієву допомогу коропецьким пожежникам. В Коропці в 20-30 рр. була пожежна команда з повним обладнанням. Уся протипожежна техніка того часу — це бочки з водою і ручні помпи, що були вмонтовані на спеціальні вози, запряжені кіньми.

Влітку 1928 р. повітовий "Луг", який очолював інженер А. Король, провів перший з'їзд "Лугів" Бучаччини. З'їзд відбувся надзвичайно гарно та вдало. В ньому взяло участь 2000 луговиків і лувовичок в уніформах, у тому числі з Коропця. Він розпочався походом кінноти, на чолі якої їхав інженер А. Король. Похід завершився на площі Топольки показом вправ і знань луговиків. На з'їзд прибув організатор "Лугу" доктор Р. Дашкевич зі Львова. Цей захід дав сильний поштовх для подальшої діяльності осередків товариства в повіті, активізації лугівського руху.

Осередки товариства "Луг" виконували велику роботу серед коропецької молоді для її самоусвідомлення. Не один коропчанин, доля яких розкидала по всій планеті, саме "Лугові" завдячує збереження своєї національної свідомості. Фізичне і духовне загартування, мужність стали в пригоді у важкому житті емігранта в чужому світі.

В останні роки перед Другою світовою війною все більшою популярністю користуються ідеї та політика Організації українських націоналістів.

Історична довідка

ОУН — український політичний рух, що ставив собі за мету встановлення незалежної Української держави. ОУН виникла внаслідок об'єднання Української військової організації (УВО) та декількох студентських націоналістичних спілок — Групи української національної молоді, Ліги українських націоналістів, Союзу української націоналістичної молоді, 1929 р. у Відні. Основна частина

діяльності організації була спрямована проти польського режиму. Членами ОУН були переважно студенти та молодь. Чисельність організації в 1939 р. сягала 20 тисяч чоловік. Проте вплив ОУН значно перевищував кількість її членів. Властивий організації дух самовідданості, що доходив до фанатичної самопошви на національній справі, виявився надзвичайно привабливим для молодих людей. Ідеологія ОУН сформувала політичний світогляд цілого покоління західних українців.

ОУН працювала над піднесенням освіти та національної свідомості юнаків і дівчат. Осередки ОУН були майже в усіх селах та містечках нашого краю і охоплювали значну кількість молоді.

Провідники ОУН використовували всі можливості для своєї пропаганди: товариства "Лугу", читальні "Просвіти". Майже всі легальні газети, що виходили тоді, розділяли погляди ОУН.

Великим поштовхом до формування національної свідомості був політичний процес і страта Д. Данилишина і В. Біласа 24 грудня 1932 р. У момент їх страти по всьому краї дзвонили дзвони. Їх передзвін переходив від церкви до церкви, від села до села.

Середовищем формування національних політичних переконань юнаків і юнок Коропця була родина священика о. А. Борси, яка була національно свідомою і патріотичною. Брат і сестра о. Борси навчалися у Львові. В їхньому домі завжди збиралися молоді хлопці і дівчата. Велися розмови на різні теми, в тому числі про політичні події і про місце українця у боротьбі за незалежність своєї держави. Читалися та обговорювалися матеріали української періодики. Також коропецька молодь знайомилася з ідеями ОУН та вступала в її лави під час навчання в гімназіях та школах Бучача, Товмача, Станіслава.

В кінці 30-х р. в Коропці утворився осередок ОУН. Організація трималася на суворій дисципліні і мала свою особливу структуру: 3 особи складали трійку, яку очолював провідник. Мережа трійок в населеному пункті називалась станицею. Трійки були сформовані і в сусідніх селах Вістря, Вербка. Вся діяльність була глибоко законспірована, навіть у сім'ях не знали про причетність їхніх рідних до ОУН.

Станичним провідником ОУН став О. Садівський, повітовим провідником – В. Гаврилишин, учасниками підпілля були Р. Гнатюк, П. Делявський, В. Садівський, В. Каганець, О. Овчарик (Вістря), А. Петрів (Вербка) та інші.

В 1934 р. в Березі Картузькій на Поліссі польські власті заснували концентраційний табір, куди висилали учасників українського національно-визвольного руху, членів оунівського підпілля, серед яких були і наші країни.

В 1938-1939 р. проводилися чергові арешти та висилка ув'язнених до табору. Серед ув'язнених коропчан на початку 1939 р. був В. Мельник, активний член товариства "Луг", читальні "Просвіта". Як пізніше згадував В. Мельник, в Березі Картузькій серед заарештованих були брати Степана Бандери. За підпільну роботу був заарештований Галущак Дмитро, який відбував ув'язнення у Чортківській тюрмі, за причетність до ОУН – Овчарик Олекса (с. Вістря) та інші.

Релігійне життя

Національне життя було тісно пов'язане з релігійним. Греко-католицька церква завжди була опорою національних інтересів нашого народу і підтримувала прагнення українців мати свою державу. Без її провідників не

обходилося жодне святкування національних пам'ятних дат, подій, а члени товариства "Луг", читальні "Просвіти" брали дієву участь у церковному житті.

В Коропці у 30-х рр. діяли дві греко-католицькі церкви: на Перевозі та в центрі села. Церкву Успіня Пресвятої Діви Марії на Перевозі збудували 1772-1785 рр., дочірну — Святого Миколая в центрі села 1786 року. Церква Святого Миколая являла собою зразок майстерності народної творчості та вміння. Перед Другою світовою війною почали зводити на старому цвинтарі нову церкву, але збудувати не встигли, поставили лише фундамент. Цікавим є той факт, що графиня М. Бадені пропонувала гроші на будівництво церкви з умовою, що в ній буде увіковічений її родинний герб. Але коропчани відмовилися від цього і зводили храм на власні кошти. У євреїв було дві синагоги, які не збереглися до наших днів. Поляки мали один костюл.

Населення Коропця урочисто відсвяткувало 945-річчя і 950-річчя хрещення Русі-України. **Про ці події залишив нам спогади В. Маркевич:** *"У 1933 р. процесії з одної та другої церков зустрілися на середині села і разом відправляли Богослужіння, по якому з обидвох гзвіниць гзвонили гзвони 33 рази з перервами. Ще більше свято було — 950-ліття хрещення Русі-України в 1938 р. Тоді коло церкви на Перевозі поставили на горбі високий дубовий хрест, а коло церкви всередині села стояв високий березовий хрест на пам'ятку полеглим за волю України, за нашу Державу. Під тими хрестами на Зелені Свята і 1 листопада відправляли панахиди за полеглих. Хрест на Перевозі польська поліція зрізала. А в жнива, чи не 1938 р., вночі п'ять стшельців зрізали й березовий хрест, віднесли до Дністра, обв'язали його гротом та камінням і викинули в річку. Наші люди, що були на громадській варті все*

те бачили і впізнали тих стшельців. На другий день рибалки з сусіднього села вилунали той хрест і дали знати до нашого села. Жінки і діти, бо чоловіків могла б чіплятися поліція, взяли коні з возом і поїхали по хрест. Коли вже везли, тоді з церкви вийшла процесія назустріч, привезли хрест і вдруге закопали, де він стояв перед тим".

Греко-католицькі священники були постатями високодуховними, які намагалися залучити людей не тільки до релігійного, але й до активного національного життя, дбали про розвиток освіти та культури мешканців села.

В 1906 р. отець Павло Чужак заснував на Перевозі "Молоде церковне братство", яке зобов'язалося вести боротьбу з пияцтвом серед молоді.

В 1905 р. сини о. Івана Проскурницького, Степан та Роман (Степан був священником на Перевозі), разом з Марком Каганцем заснували в Коропці першу читальню "Просвіти".

В 1907 р. отець Володимир Крохмалюк засновує в містечку "Українську громадську спілку" (касу), залучаючи тим самим коропчан до кооперативного руху. В міжвоєнний період парохами були: о. І. Проскурницький, о. Малкович, о. Фіголь, о. Сивак, о. Антін Борса, о. Галабарда, о. Скорохід, о. Кирило. Під час німецької окупації священником на Перевозі був Михайло Вовчук.

Отець Антін Борса, який був священником в центрі села на початку 30-х рр., спричинився до активізації культурно-освітнього життя Коропця. Завдяки його старанням були організовані хор і мандоліновий оркестр, причому хором він диригував сам. Тісно співпрацював з читальнею "Просвіти". За його підтримки та участі проводились різноманітні святкування, фестини, Шевченківські дні.

Дбаючи про освіту, о. А. Борса організував в Коропці дитячий садок для українських дітей. Дім священика — це було місце, де коропецька патріотична молодь знаходила відповіді на питання, які її хвилювали. Діяльність отця особливо тривожила польські власті, і він змушений був виїхати з Коропця, уникнувши таким чином свого арешту. (Дожив до глибокої старості у США, дочекався незалежності України і завжди цікавився життям Коропця.)

Таким же патріотом свого народу був отець Михайло Вовчук, який був парохом за часів німецької окупації. Він намагався донести до кожного коропчанина ідею української державності, усвідомлення єдності в боротьбі за незалежність. В його промовах поєднувалися релігійні та національні питання, щоб донести до свідомості людей розуміння того, що релігійна людина має бути і національним патріотом.

В кінці 40-х років були заарештовані о. Скорохід та о. Вовчук, ув'язнення відбували в сибірських концетраційних таборах.

Коропець в роки Другої світової війни

Ще повністю не загоїлися рани Першої світової війни, як наприкінці тридцятих років стало зрозуміло, що світ на грані нової війни.

У другій половині серпня 1939 р. польська адміністрація вжила цілий ряд заходів з підготовки до можливого нападу Німеччини. Було оголошено мобілізацію запасників 1899-1915 рр. народження. Також в Коропці оголосили збір господарів, які мали гарних коней, що стояли на спеціальному обліку, і нові вози. І коні, і вози були оголошені мобілізованими. За них платили чималі гроші, тож люди не дуже шкодували за втраченим. Українці, ненавидівши польську окупаційну адміністрацію, йшли на війну, розраховуючи взяти зброю і повернути її проти окупантів.

1 вересня 1939 р. розпочалася Друга світова війна. Війська фашистської Німеччини перейшли кордон Польщі. Военні дії розвивались не на користь Польщі, уряд якої не міг організувати ефективну відсіч переважаючим силам німецького вермахту. Щоправда, в окремих місцях частини польської армії чинили упертий опір ворогові, та гітлерівські війська швидко просувалися на схід. В цих умовах, реалізуючи радянсько-німецький договір про ненапад від 23.08.1939 року і таємний протокол про розмежування радянсько-німецького державного кордону, підписані Молотовим і Ріббентропом, частини Червоної армії 17 вересня перейшли радянсько-польський кордон і вступили на територію Західної України.

Вже вранці 17 вересня люди в церкві пошепки передавали новину про те, що москалі перейшли кордон.

Багато хто з коропчан мав радіо, то про цю новину зразу ж стало відомо. Діти на вулиці сперечалися, хто прийде, одні кричали — москалі, інші — совіти. 18 вересня загони Червоної армії з'явилися у Коропці. **С. Мельник згадує:** "Червоноармійці підійшли до помешкання бургомистра Мілевського. Бургомістр вийшов, віддав воєнну честь. Відбулася між ними розмова. Пан Мілевський зайшов до оселі, повернувся і віддав ключі від гміни та печатку. Через кілька днів його з сім'єю вивезли до Сибіру".

Перше знайомство з визволителями принесло і перші розчарування.

"Пам'ятаю, як 1939 р. прийшли радянські солдати. Тоді я вперше побачив Червону армію, то була кавалерія. В них були такі маленькі коні ніби їх ніколи не годували. Солдати були в шапках з гострим шпичаком, — згадує **Б.Гаврилишин.** — Та кавалерія виглядала перестрашиливо, в ній були люди з різних республік, але найбільше було з мусульманських. Все це виглядало як монгольська навала. Перше інстинктивне, необдумане враження від того було таке, що це повернулася орда на Україну. В той час ми вже дещо чули про голод на Україні, про радянську дійсність, але прямого контакту з усім тим не мали".

В. Равлюк, житель Горигляд, згадував: "Що то була за армія! Вона ні в яке порівняння не йшла ні з польською, ні з німецькою. Бідність червоних солдатів мене здивувала. Вперше за своє життя почув нецензурну мову, яку вони принесли з собою на наші землі".

А потім у Коропці був мітинг. **Зі спогадів В. Маркевича:** "З приходом більшовицької армії у селі відбувся мітинг, на якому виступав інженер Микола Дуткевич, лісничий пана, колишній старшина УНР. Він зазначав, що Червона армія визволила Західну Україну, хай живе товариш Сталін, хай живе командир українського фронту

товариш Тимошенко. Говорив ще жид, що Польща гнобила нас, що хай живе вождь і пролетарі. Виступав також Михайло Мельник, який дякував Червоній армії за визволення. Мітинг відбувся на площі, де щовівторка відбувався ярмарок. За мітингом стежили працівники НКВС. Наступного дня знову відбувся мітинг, на якому було обрано тимчасове управління. Головою став Микола Маркевич, секретарем — Степан Гнатюк, головою сільської ради — Онуфрій Сагівський”.

Після возз'єднання на місцях створювалися тимчасові управління, які розгорнули роботу по підготовці виборів до Народних Зборів Західної України.

22 жовтня 1939 р. на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні відбулися вибори до Народних Зборів Західної України. Від Тернопільщини депутатами Народних Зборів було обрано 330 чоловік. З Коропця посланцями були Ілько Максимів та Євстахій Петришин.

Народні Збори Західної України, що пройшли у Львові 26-28 жовтня 1939 р. прийняли Декларацію про встановлення Радянської влади на Західній Україні, Декларацію про прийняття Західної України до складу СРСР і включення її до складу УРСР.

Коропець увійшов до Тернопільської області, яка утворилась 4 грудня 1939 р. Із січня 1940 року більшовики ввели новий адміністративний поділ. Бучацький повіт було поділено на чотири райони: Бучацький, Монастирисьький, Коропецький та Золотопотіцький.

“Тимчасове управління ліквідували. Коропецький райвиконком очолив товариш Борисенко із Великої України, секретарем районного партійного комітету став Антонюк, також зі Сходу. Адміністрація району урядувала в палаці графа С. Бадені. Коропецький район налічував 22 сільські ради. Невдовзі сільську раду очолив

І. Максимів, але через стан здоров'я залишив цю посаду. Головою стає Іван Рожнів, який з 1920 р. проживав на східній Україні, повернувся до Коропця і Борисенко наказав йому перебрати цю посаду.

На селі почалася колективізація. На початку 1941 року було засновано сільськогосподарську артіль, що об'єднала 100 бідняцьких господарств, їй передано 405 га землі, 15 коней і деякий сільськогосподарський інвентар.

Бандяк М. І. 1923 р. н., коропчанин, зазначає: *"Земля для колгоспу в 1941 р. була забрана панська, і він створювався на базі панського господарства графа Бадені. Людських земель не брали, хіба у тих, хто добровільно вступав до колгоспу. Коні та корови забирали у тих, хто у 1939 р. їх забрав з панського господарства. Ще весною 1940 р. частину поля із землі графа Бадені роздали бідним та безземельним. Першим головою колгоспу у Коропці був Олекса Василик із Вагнірівки. Період існування цього колгоспу був дуже коротким, оскільки незабаром розпочалася війна".*

Були націоналізовані українська та польська молочарні, млини, хмілярня. В селі почав діяти фельдшерський пункт, вперше населення отримало безплатну медичну допомогу. Семирічна школа переходила на українську мову навчання.

У вересні 1939 року ввели радянські карбованці. Деякий час в обігу були ще й польські злоті. Але згодом оголосили, що в Бучачі в банку обмінюватимуть польські гроші на радянські. Люди їздили в Бучач, вистоювали в чергах, але обмін так і не відбувся.

Ще одним розпорядженням радянської влади була вимога до всіх крамарів негайно здати увесь товар. Приватна торгівля була припинена. Багато євреїв, боячись обшуку, відносили свій крам до селян. Згодом, під час німецької окупації, цей товар вони таємно продавали або обмінювали на продукти харчування.

В селі почала функціонувати державна кооперативна торгівля. Але вже навесні 1940 року людям бракувало товарів першої необхідності, особливо одягу та взуття.

Але вже перші кроки нової влади показали, що більшовики мають намір насадити на західних землях той же режим, що існував на Наддніпрянській Україні.

Із возз'єднанням прийшов і терор. Більшість тих, хто з радістю зустрів радянську владу, був знищений. Вже восени 1939 р. почалося в Галичині так зване "очищення міст і сіл від ворожих елементів".

Каральні заходи розповсюджувалися на всі категорії верств населення, включаючи членів їх сімей, родичів, знайомих. Це були службовці колишнього держапарату, поліції, осадники, колишні військовослужбовці польської армії, заможні селяни, представники інтелігенції, учні-старшокласники.

Органами НКВС були розгромлені всі політичні партії й громадські об'єднання, у тому числі особливо шановані населенням "Просвіта", "Луг", "Сокіл". Їхніх керівників та значну кількість членів оголосили "ворогами народу" й ув'язнили. Особливо ретельно енкаведисти вистежували членів ОУН.

В Коропці арешти проводились під керівництвом товариша Пугіля, начальника Коропецького НКВС. В Коропці першими були заарештовані поляки: лікар Чижевський Й.М. з дружиною, поліцейський пастерунку Тимохович Казимир, директор школи Квецень Йосиф, член підпільної польської організації "Стшельци", бургомістр Мілевський з сім'єю та інші. За доносами восени 1939 р. — взимку 1941 р. в селищі було ув'язнено до 30 чоловік. Перші арешти почалися в кінці вересня і досягли своєї апогею в грудні 1940 р. Приміщення польської поліції стало резиденцією НКВС, польська тюрма — червоною тюрмою.

Без пред'явлення звинувачень, без слідства і суду заарештованих тримали у переповнених в'язницях, а потім вагонами для худоби разом із членами сімей переправляли до східних районів СРСР.

“Зразу ж після возз'єднання був ув'язнений Яворський Володимир, військовослужбовець польської армії, – згадував П. Гаврилишин. – Він розповідав, що в 1946 р., що у радянських тюрмах застосовували фізичні тортури. Після арешту страшно били і вимагали признатися скільки вбив червоноармійців. Коли не було вже сили не тільки терпіти, а й жити, вирішив сказати, що вбивав. Хай більше не мучать, а вб'ють. На запитання скільки вбивав, відповідав, що не пам'ятає. В справі записали: “Убивал многих, числа не помнит”. Засудили на вісім років тюрми. В 1941 р. опинився в Сибіру. Коли утворювалась дивізія ім. Т. Костюшки, записався добровольцем, щоб воювати проти фашистів. Так вдалося вижити. Зразу ж після розмови, В. Яворський виїхав до Польщі, бо знав, що за правду можуть знову запроторити до Сибіру”.

Інший випадок стався з Олексою Овчариком, жителем села Вістря. Свідомий селянин, він за свої національні погляди (член ОУН) сидів в тюрмі за польської влади. У вересні 1939 р., з приходом Червоної армії, звільнений. А в жовтні 1939 р. заарештований уже представниками радянської влади під час робіт у полі. Начальник НКВС товариш Пугіль, зайшовши до жінки Олекси, сказав, що чоловік заарештований. Жінка в плач, як заарештований, він за Польщі сидів, а це прийшли брати... На що енкаведист відповів: “Я тебе не брат, я русский”. Овчарика було вивезено в Перм. Він уже ніколи більше не повернувся додому. У серпні 1941 р. прийшло повідомлення про те, що О. Овчарик захворів і помер. Насправді, як стало відомо пізніше, його було розстріляно.

Разом з Овчариком були заарештовані і вивезені в Перм Куриляк Михайло, Олексюк Михайло, Заболотний Петро.

В 1941 р. за доносом були заарештовані коропчани, які входили в оунівське підпілля:

1. Каганець Василь Іванович — 1910 р.н., активний член "Просвіти", господар, член ОУН. Подальша доля невідома;

2. Гаврилишин Володимир Васильович — 1914 р.н., повітовий керівник ОУН, директор школи у селі Сеньків. Суду не було. Ст. 54-2, 54-11 УРСР. Реабілітований 4.06.1996 р. прокуратурою Тернопільської обл. Подальша доля невідома;

3. Садівський Онуфрій Андрійович — 1899 р.н., керівник ОУН Коропця. Справа в суді не розглядалася. Розстріляний 21.07.1941 р. за вказівкою наркома УРСР у зв'язку з початком воєнних дій. Реабілітований;

4. Делявський Петро — 1911 р.н.; районний провідник, член ОУН, розстріляний в Умані;

5. Садівський Василь — 1910 р.н., подальша доля невідома;

6. Василик Євстахій Якович — 1907 р.н., член ОУН. Справа в суді не розглядалася. Розстріляний 22.07.1941 р. у зв'язку з початком воєнних дій. Реабілітований;

7. Петрів Андрій — 1910 р.н., житель с. Вербки, секретар сільради, член ОУН;

8. Петришин Володимир — член "Просвіти", заможний селянин, член ОУН.

В живих не залишився ніхто. Усі вони були знищені в тюрмах у 1941 р. під час відступу більшовиків. Мати В. Гаврилишина їздила в Білу Церкву, де було вбито її сина, і впізнала тільки свою вишивку на рештках синові сорочки, — так дізналася про останній земний притулок свого сина. Проте і зрадника знайшла розплата.

Взимку 1940 р. за причетність до ОУН заарештовують Гнатюка Романа, сина Степана. **Рідна сестра Гнатюк (Вацлавів) Марія Степанівна згадує:** "Мій брат був веселий, любив співати й грати на гітарі, а ще вмів гарно малювати. Учився в Тлумачі в художній школі. Мої батьки дуже пишалися ним. Але в 1940 р. сталося горе з моїм братом, його заарештували. Мама два дні проплакала біля тюрми в Тлумачі, нічого не дізнавшись, з болем у серці допленталась додому. Але через деякий час моєму братові допомагають його друзі втекти з в'язниці. Брат прийшов додому вночі. Його неможливо було впізнати, весь був в синяках. Роман розказував як знущалися над ним енкаведисти, як босий стояв на холодному бетоні. Але недовго довелося бути моєму братові вдома. Батьки навіть не встигли розпитати, за що його заарештували. Двадцять озброєних енкаведистів удерлись до хати, схопили його і повели до машини. Братові не дали навіть одягтися, сказали, що скоро він прийде, але Роман більше не повернувся. В 1958 році батьки померли, не дочекавшись сина".

В 1941 р. в армії знищують Павлюка Степана, сина Павла Павлюка, Вовка Миколу, Петра Шмигельського і Михайла Рожніва за те, що співали українські патріотичні пісні і критикували радянську дійсність. Засуджено до вищої міри покарання. Ст. 17-54-1"б", 17-54-8, 54-11 КК УРСР. Розстріляні 6.08.1941 р. в Одесі. Хлопці самі викопали яму, над якою їх було розстріляно. Реабілітовані в 1994 р. військовою прокуратурою західного регіону України. В 1941 р. перед початком війни енкаведисти вели на розстріл коропчанина Мельника М.Ю. та бучаччанина Винника. Винник був убитий, а Мельник — дивом врятувався.

Інколи розправам надавали видимість законності. Робилося це переважно для того, щоб залякати

населення, зламати його опір. У січні 1941 р. у Львові НКВС організував гучний процес над 59 членами ОУН. Підсудними на цьому процесі були в основному студенти та учні, наймолодша серед яких — 15 літня дівчина. Лише один із підсудних не витримав тортур і дав свідчення проти товаришів. Після триденного процесу 42 особи, в тому числі 11 дівчат, були засудженні до смертної кари, інші — до десятилітнього ув'язнення.

В останньому пункті кримінального вироку Львівського обласного суду зазначалося: "Беручи до уваги, що майже всі підсудні заявили, що не хочуть припинити ворожу діяльність проти Радянської влади і будуть продовжувати ворожу роботу за будь-яких умов. Львівський обласний суд, надаючи оцінки цим показам, вважає примінити до всіх підсудних сувору міру покарання".

Підсудним по цьому процесу проходив уродженець Коропця Мирослав Гаврилишин, учень Львівської торговельної школи.

Професор Богдан Гаврилишин згадує: *"У 1940 році заарештували мого брата Мирослава, якому було 17 з половиною років. Це трималося у таємниці, і до нас тільки доходили чутки, що начебто був суд, на якому п'ять десятків молодих студентів засудили до десяти років концентраційних таборів. Ми розуміли, що нас можуть вислати в Сибір. Як тільки розходилася чутка, що на вокзалі в Бучачі стоїть багато вантажних вагонів, йшли ховатися на ніч. Багато ночей я спав не вдома, а в полі, взимку — в стайні наших сусідів, мого доброго приятеля Михайліва...*

...На другий чи третій день після свого приходу німці відкрили Лонську в'язницю. Повитягали з підвалу трупи, по яких можна було зрозуміти, що ці люди зазнали нелюдських тортур. Це було влітку. Тіла розкладалися, стояв страшний сморід. Я ходив між тими тілами, шукав свого брата. Ця

погія справила на мене важке психологічне враження, я би дуже хотів забути, але таке забути неможливо..."

В 1944 р. сім'я Гаврилишиних емігрувала на Захід. *"Мама залишилися чекати на заарештованого Мирослава, якого вона сподівалася ще побачити живим..."*

Мирослав Гаврилишин був засуджений на десять років концентраційних таборів, на 5 років заслання та на 5 років позбавлення громадських прав з конфіскацією майна. Він помер вісімнадцятилітнім, 29 листопада 1941 р., на засланні в Колимі. Батьки так і не дочекалися сина. Правду дізнався брат Гаврилишин Богдан на початку 90-х років, коли Україна стала незалежною.

22 червня 1941 р. розпочалася німецько-радянська війна. Наш край в перші ж дні війні відчув її подих. В напрямку Монастириськ-Бучач оборону тримав 753 полк 26 армії. Але через неготовність до оборонних боїв частини Червоної армії відступали. Упродовж останніх днів червня й початку липня 1941 р. німецькі війська окупували західні терени України.

Про початок війни жителі Коропця дізналися вранці 22 червня. Була неділя, відбувалось Богослужіння в церкві, люди пошепки передавали один одному новини, які почули по радіо. Повертаючись з церкви, стали свідками, як спішно з Коропця виїжджали працівники радянських, партійних органів, НКВС.

Очевидці згадують, як через Коропець на Бучач відступали колони червоноармійців. Стомлені, поранені, вони ледве йшли. Хто відставав, того розстрілював з нагана комісар на коні. На відтинку дороги при в'їзді і виїзді з Коропця комісар-чекіст розстріляв 14 своїх солдат. Усі вони були з Дрогобиччини.

Декому вдалося врятуватися, зокрема лейтенанту Петру Фільчишину з Дніпропетровщини, який прожив у Коропці до 1944 р., а згодом подався на Захід. А ті

безневинні жертви на кошти сільської управи та церковної громади з усіма християнськими почестями були захоронені в спільній могилі біля церкви. У 1945 р. могилу зруйнували за вказівкою МДБ. Сьогодні на цьому місці встановлений хрест, і щорічно відправляється панахида по убієнних.

Відступаючи, радянські війська знищили військовий склад, який знаходився на території колишньої колгоспної комори. Два тижні населення жило тривогою та надією. Багато людей в Західній Україні покладали на німців великі сподівання, що визволять їх від комуністичного режиму. Але ці ілюзії розвіялись вже в перші місяці війни. 7 липня до Коропця ввійшли гітлерівці.

Політичні події розвивалися дуже швидко. Ще 30 червня 1941 р. керівництво ОУН обнародувало в Львові "Акт проголошення відновлення Української держави" та благословення митрополита А.Шептицького. Тобто, була зроблена спроба поставити німців перед довершеним фактом — існування української державності. На місцях українці створювали свої органи самоврядування, загони самооборони, які намагалися взяти під свій контроль головні установи.

"...З Бучача приїхало керівництво проголосити Маніфест Української Народної Республіки. Три тисячі голосів, а один звук — слава! Мені надали слово. Я говорив, як умів, бо переді мною стояло 12 вдів із сиротами, в яких НКВС забрав чоловіків, батьків і синів.

Того ж дня обрали новий уряд громади і Коропецького району". (Зі спогадів І. Максиміва).

Війтом у Коропці обрали Максиміва Ілька. Після нього за німців вйтували Маркевич Дмитро, Павлюк Павло. Маркевич Дмитро вйтував менше року. Через те, що захищав селян перед окупаційною владою, був побий німцями і залишив головування. Сільська управа

знаходилася в приміщенні колишньої польської молочарні (сьогодні приміщення селищної ради).

Однак Берлін не допускав ніяких незалежних утворень – центральна німецька влада не визнала українського уряду в Львові. Західноукраїнські землі, і Коропець в їхньому складі, на правах окремого дистрикту (округу) під назвою "Галичина" були включені до складу генерал-губернаторства, що охоплювало польські землі з центром у Кракові. 9 липня був заборонений український уряд у Львові. 15 липня 1941 р. німці змусили зняти український герб – тризуб в сільській управі і почепити фашистську свастику.

Фашистські окупаційні власті заборонили діяльність всіх політичних і громадських організацій, крім "Українського допомогового комітету" (УДК). За порядком в Коропці наглядав загін української поліції із 5 чоловік з Тернополя. Спочатку ним керував Ганушкевич, опісля – Крутяк. Комендатура знаходилася в приміщенні по вулиці Січових Стрільців, 4. З боку німців влада була представлена гітлерівським офіцером Ціклером, біля якого завжди був перекладач – поляк у німецькій формі і ще один гітлерівець.

Люди все більше розуміли, що німці прийшли не визволяти, а швидше уярмлювати, що нова влада нічим не краща від попередньої. Економіка нашого краю ставилася на службу вермахту. На місці колгоспів, МТС почали утворюватися так звані "лігеншафти". Центр лігеншафту в Коропці знаходився у колишньому маєтку графа Бадені. Селян примушували виплачувати 12 різних видів податків, серед них – "контингент", за яким більшу частину зерна врожаю землероби здавали окупаційній владі: 5-8 центнерів з 1 га. **Собків М.М. розказує:** *"Наш двір мав згати 8 центнерів зерна, 40 кг м'яса, 40 яєць, 500 л молока. Зерно доводилося ховати, інакше загрожував голод. Чоловік*

виконав яму посеред городу, і трохи зерна закопали там, а також зробили подвійну стіну в курникові і її переховали. Ось так рятувалися від голоду”.

В липні-серпні 1941 р. німці провели реєстрацію всіх мешканців Коропця. Кожній людині видавалось посвідчення (кінкарта) в якому вказувалось прізвище, ім'я, по-батькові власника, рік народження, адреса і ставився відбиток пальців.

Почалася агітація та вербування молоді на роботу до Німеччини в сільське господарство, на шахти, військові підприємства. Спочатку, в 1941 р., коропчани виїжджали добровільно, в наступні роки німці вивозили молодь примусово.

Зі спогадів Делявського Романа Михайловича, 1924 р.н., який був насильно вивезений на роботу до Німеччини: *“В 1942 р. у Коропці при гміні знаходився остербайтзан. Мене, Володимира Куриляка і Петра Мочкодана забрали до Німеччини. Потрапили ми у місто Освенцім (Польща), табір №5. Везли нас у вагонах-товарняках. По дорозі я захворів. Від табору до лікарні було 7 км. Працював я 2,5 роки у бугівельній фірмі “Ганцман”, якою керував німець Дальмінср. За годину платили 54 феніки. Працювали по 9 годин щоденно. У неділю, як правило, працювали. За 2,5 роки я заробив 3 тисячі марок. З цієї суми утримували на одяг, харчування, житло. Лише мізерні суми міг вислати рідним, поки були німці. В 1945 р. повернувся додому. Як остербайтер у 90-х роках отримав з Німеччини грошову доплату”.*

Всього за період німецької окупації вивезли на примусові роботи до Німеччини — 240 коропчан. Та найстрашніше, що пережили мешканці Коропця, було масове винищення єврейського населення. За даними мемуарного збірника “Бучаччина”, в 1939 р. в Коропці проживало 240 чоловік єврейської національності, у Вістрі — 15 чол., Стінці — 40 чол., Гориглядах — 15.

В липні-серпні 1941 р. частину єврейського населення було виселено до Монастириська та Бучача. Під кінець осені певна кількість єврейських сімей за наказом окупаційних властей, які боялися спалаху епідемії тифу, повертається з Монастириська до Коропця. Кілька разів через наше село гнали великі групи євреїв. Куди — невідомо. Одні старожили вважають, що на Буковину, де нібито румунський уряд обіцяв дати їм притулок, інші — вважають, що це була просто пропаганда, а насправді їх перепроваджували до Бучача, де гітлерівці створили гетто. Йшли вони завжди дуже покійно і приречено.

В Бучачі в 1942 р. число євреїв зросло до 15 тисяч чоловік. Восени 1942 р. почалося масове винищення єврейського населення повіту. Винищення коропецьких євреїв проводилося у кілька етапів.

Зі спогадів Петра Тимківа, який був свідком цих подій:
"В 9-річному віці я був серед євреїв, коли німці вели їх на розстріл. Близько обіду, повернувшись додому, я побачив, як ведуть групу євреїв. Німці були одягнені у військову форму, озброєні гвинтівками і розмовляли німецькою. Євреї йшли мовчки. Серед них були жінки, чоловіки похилого віку та кілька молодих чоловіків, які були одягнені у чорне вбрання. Я продовжував слідувати за ними. Коли ми минули церкву, єврей, який йшов зі мною поруч, дивно глянув на мене, немов би прощаючись. Мене це страшенно здивувало. На повороті до яру я відлучився і побіг додому. Вдома розповів про побачене батькам. Через якийсь час ми почули постріли. А наступного ранку в яру я побачив розстріляних євреїв".

Із 240 єврейських жителів було врятовано десять. Про це повідомила Ора Шікрур, донька Якова Фасрштайта, яка відвідала Коропець в серпні 2003 р. Із шести членів сім'ї Фасрштайтн врятувався лише найстарший син Яків.

Пізніше він виїхав до Палестини, але зберіг щирі почуття до тих місць, де народився. Заповів дочці відвідати Коропець. Згідно плану, намальованого батьком, Ора зразу ж знайшла будинок в якому пройшли його дитячі та молоді роки (зараз приміщення музичної школи). Відвідала колишній єврейський цвинтар та місце масового розстрілу єврейського населення. Зустрілася з мешканцями селища Мельник Стефанією та Садівським Романом.

Врятувався також один з братів Штігліців — Маєр Штігліц, він переживався на хуторі Баришки (поблизу с. Бариша) у своєї наймички. Виїхав до Ізраїлю. В сім'ї монастирського священика знайшла притулок Естер Штігліц, донька Мошка Штігліца.

Розправа над єврейським населенням була черговою спробою залякати місцеве населення.

Восени 1941 р. Коропець пережив страшну повінь, саму найбільшу в ХХ ст., рівень води в Дністрі піднявся на 11 м. Вода сягнула центру села, затопивши багато будинків. Глиняні селянські хати були знесені. Повінь зруйнувала читальню "Просвіти" на Перевозі. Потерпілі від повені жили у своїх родичів, в єврейських сім'ях.

На допомогу потерпілим прийшов "Український допомогивий комітет". Серед населення краю він провів акцію пожертви людям, які постраждали від стихії. В Коропці потерпілим сім'ям надавалася допомога лісом для зведення нових будівель. Звичайно, поміч була неповною, але для селян у той воєнний час вона була досить вагомою. Серед головним завдань УДК була допомога дітям, хворим, біженцям, інвалідам. В Коропці організувалась українська захоронка (в приміщенні теперішньої поліклініки), в якій працювало 4 черниці. Вони опікувались дітьми-сиротами, дітьми з багатодітних сімей, залучали до праці. Більше 20 дітей було привезено з гірської місцевості Станіславщини.

За підтримки комітету в селі почала діяти читальня "Просвіти", відновились діяльність аматорського гуртка, працювала, хоча з перервами, школа. На кошти УДК коропецькі хлопці та дівчата навчались в Бучацькій гімназійній школі.

Ще один цікавий факт із життя воєнного Коропця подає **М. Собків**: *"Влітку 1941 р. біля Нижнівського мосту був скинутий парашутний десант для диверсії – підірвати міст. Але всі радянські парашутисти були схоплені. Полонених привели до гміни. Їх дозволено було забрати селянам. Цілу війну вони жили в сім'ях коропчан П. Мельника, Г. Фегоріва, К. Гаврилишин, І. Данчука, І. Мочкогана та ін. Влились в ряди Червоної армії влітку 1944 р., коли та вступила на територію Коропця".*

Територією Коропця проходили загони партизанського з'єднання С. Ковпака в кінці липня 1943 р. Їхніми провідниками стали жителі села С.М. Вовк, С.В. Мороз та інші.

Програвши битву на Волзі й під Курськом, німецьке командування погодилося на формування національних військових частин і стало заgravати з українцями. Воювати за Німеччину нікому не хотілось, але потрібна була зброя і військовий вишкіл. Тому молодь вирішила навчитися й озброїтися за німецький рахунок. А воювати? А воювати за Україну.

Із Коропця в I і II українські дивізії було забрано близько 200 чоловік. Більшість з них додому не повернулася. Підготовка дивізійників проходила в спеціально обладнаному таборі в місті Нойгамер. Досить добрий вишкіл пройшла перша дивізія, в яку потрапили коропчани Й. Мельник, В. Кіндрат, Я. Садівський. Її готували цілий рік, а потім кинули на радянський фронт у районі м. Бродів, де вона була оточена і понесла сильні втрати. Багато стрільців загинуло, потрапило в полон, бажуючі перейшли до лав УПА, їм допомагав В.

Гаврилишин, який в 1944 р. був зв'язковим УПА. Я. Садівський загинув під Бродами, а коропчани-дивізійники Й. Мельник, В. Кіндрат потрапили в полон і були засуджені до смертної кари, яку замінили 15 рокам концтаборів в Сибіру. Повернулись в кінці 50-х років, за хрущовської відлиги.

2-га дивізія була кинута на Східний фронт під весну 1945 р. в Словаччину, Австрію. Тих, хто потрапив до американського полону забрали в табір біля італійського міста Ріміні. В таборі був порядок: навіть було налагоджено навчання, починаючи з ремісничих професій і завершуючи студіювання за програмою вищих навчальних закладів. Весь навчальний процес здійснювався силами самих дивізійників. Випускалася сатирична газета "Оса". Була створена країнами-переможницями спеціальна комісія, яка мала визначити становище дивізійників у післявоєнному світі. Радянська делегація у цій комісії кваліфікувала їх як підсобників фашистів і вимагала видачі для суду. Три інші (американська, англійська, французька) визнали дивізійників жертвами фашизму і відкинули домагання радянської сторони.

В 1947 р. табір розпустили. Ті, які здалися радянським властям, повернулися в Україну, відбули 10-12 років каторги, зокрема Д. Кіндрат, П. Максимів, М. Садівський, В. Садівський.

В березні 1944 р. наше село стає прифронтовою зоною. Червоноармійці наступали з боку гори Пастівник, німці та угорці спішно відступали. Над Коропцем літали кукурузники і скидали бомби. Одна бомба впала біля церкви на Перевозі, інша в урочищі Чиста, ще одна на Підтемне.

Фронт був прорваний і майже три тижні Коропець перебував в руках радянських військ. Але німцям вдалося стабілізувати ситуацію, радянські війська були

відкинуті, і в Коропець ввійшли німецько-угорські солдати. Вбитих німецьких солдатів звозили зі всієї округи і захоронювали неподалік тих місць, де побудований Народний дім "Галичина". Людей виганяли з їхніх осель. Багато коропчан змушені були жити в стодолах, коморах, ночувати навіть біля худоби. Угорці або мадяри, як називали їх в Коропці, проводили насильницьку мобілізацію коропецької молоді до війська.

Маркевич Ганна Дмитрівна зазначає, що в червні був розміщений в Загнильці в саді сім'ї Вовк табір для мобілізованих коропчан. Їх було понад сто чоловік. Табір охороняли озброєні угорські солдати.

"Як тепер пам'ятаю, 28 червня 1944 р., – говорить Мельник Стефа Миколаївна, – наші хлопці словами з пісні "Прощайте ви, ріднії села, і ти, найдорожча, прощай" в супроводі озброєних мадярів залишали Коропець. Більшість з них не повернулися до рідного дому. Гірка доля розкидала їх в різні кінці світу, багато хто загинув на війні. А хто повернувся – того чекали сибірські табори."

21-22 липня без особливо великих боїв німецько-угорська армія відступила. 22 липня 1944 р. в Коропець ввійшли радянські війська.

Знову в селі відбувся мітинг з нагоди визволення. Минув тиждень і почалася мобілізація вже в Радянську армію. До військкомату викликали людей 1890-1927 року народження. На фронт забирали чоловіків 1900-1926 р.н, інших брали на різні роботи. З Коропця на фронт було мобілізовано 125 чол., 44 з них не повернулися додому. 88 чол., вихідців із Коропця, відзначено різними нагородами, уродженцям сіл Горигляди і Пужники Івану Дворському і Анелії Кживонь посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Діяльність ОУН-УПА

Історична довідка

УПА, Українська повстанська армія, створена ОУН восени 1942 р. Офіційною датою створення УПА пізніше було визначено 14 жовтня 1942 р. — свято Покрови. Кістяк армії становили загони "Поліської Січі" Т. Боровця. З весни 1943 на Волині і Поліссі цілі райони були звільнені від гітлерівських окупаційних властей і повністю контролювалися вояками і політико-адміністративними структурами УПА.

З кінця 1943 р. центр УПА переноситься до Галичини, де тривала боротьба проти німецького терору. В липні 1944 створена Українська Головна Визвольна Рада (УГВР) як політичний провід УПА. УГВР як і УПА очолив генерал Роман Шухевич (Тарас Чупринка). На 1944 р. УГВР контролювала територію у 150 тис. км² із населенням 15 тис. чоловік.

Із звільненням території України від німецьких окупантів УПА продовжувала вести героїчну боротьбу. На її розгром було кинуте великі з'єднання НКВС і прикордонних військ. З боку УПА у цій боротьбі брали участь до 100 тис. чоловік. А всього за роки боротьби, яка тривала до середини 50-х років, у лавах повстанців перебувало понад 400 тис. чол. З лютого 1944 р. до липня 1945 р. у боях загинуло 92,8 тис. бійців УПА.

9 травня 1945 р. війна закінчилася, але радянському режимові було ще далеко до повного контролю над регіонами Західної України.

"Якби я мав таку армію, як УПА, то німецький чобіт не топтав би французької землі". Ці слова генерала Шарля де Голля дають коротку і влучну оцінку Українській повстанській армії.

У складний час боротьби двох тоталітарних систем діяльність збройних формувань в Україні виділялась суттєвим феноменом історії.

І до сьогодні в розпорядженні дослідників є мало історичних джерел. Часто вони неповні і навіть суперечливі. Багато документів знищили самі повстанці, інші, коли потрапили до рук радянських органів, заховувались у секретних архівах або трактувались однобічно, а спогади очевидців не завжди об'єктивні.

Серед сотень тисяч борців за волю було і чимало наших земляків. Одні з них полягли на полі бою, інші замордовані в тюрмах і розстріляні без суду і слідства або не повернулися зі "сталінських таборів".

На території Коропецького району, як і повсюдно, з липня 1941 р. ОУН перейшла на нелегальне становище. Вона не припинила своєї діяльності, а втілювала на практиці ідею "накопичення" сил для подальшої боротьби. Великих антинімецьких виступів не проводила, щоб не спровокувати арешти і репресії проти місцевого населення. Члени ОУН проводили збір інформації, залучали до організації нових людей, створювали загони народної самооборони.

Так, секретарем сільської управи і перекладачем працював Шмигельський Петро Якович, засновник "Лугу", член ОУН – направлений на цю роботу з метою збору інформації для потреб організації, оскільки він вільно володів німецькою та польською мовами.

За причетність до оунівського підпілля був заарештований гестапо Дмитро Пілецький, ув'язнення відбував у тюрмі Монтелюппе в Кракові.

Багато коропецької молоді в 1941-1943 рр. навчалось в середніх та професійних школах м. Бучача, після закінчення яких частина з них поповнила ряди оунівського підпілля: Мельник Петрина, Гладка Гелена, Сенчук Анастасія, Пілецький Дмитро та інші.

Настав 1944 р., Коропець було звільнено, фронт поступово відходив все далі на Захід. Здавалося, тільки б мало починатись вільне, спокійне життя, але знову почалось винищення української еліти, колективізація, облави, переслідування та виселення в Сибір. Все це спричинило нове протистояння, люди були втягнуті у жорстоку боротьбу, що несла за собою страшні жертви.

В Коропці, як районному центрі, розміщуються каральні органи. В приміщенні, де зараз знаходиться селищна рада, розмістився гарнізон МВС (тепер — музична школа, по вул. Січових Стрільців, 4). Підвали цих будівель служили камерами для ув'язнених. Масові арешти та облави, що чинила нова влада, призводили до того, що підвали завжди були переповнені. Житель Горигляд Підгірний Федір згадував, як його заарештували під час облави в 1944 р. і кинули в підвал музичної школи. Людей було так набито, що його ноги не торкалися землі, і він, стиснений з усіх боків, висів цілу ніч на плечах ув'язнених. Дихати не було чим, люди вмлівали, стоячи. Щоночі тривали допити, на яких застосовували фізичні тортури. Наругу над нашими людьми, їхніми поглядами, національними цінностями здійснювали органи МВС під керівництвом Мітрофанова, Проніна, Барткова, органи МДБ під керівництвом Курінного, Сафронова, Світи, Щеглова.

Активну боротьбу проти нових порядків провела ОУН-УПА. В бідному на ліси нашому краї могли діяти тільки невеликі групи повстанців. Центр боротьби перемістився в золотопотіцькі ліси і в місцевість північніше Коропця, яка була багатшою на лісові насадження.

В сільській місцевості була створена густа мережа підпільних боївок. Повстанці нападали на сільради, приміщення НКВС, окремих партійних діячів, сільських активістів, поширювали листівки.

Дві акції було здійснено повстанцями на Коропець в 1946 р. Підпілля, крім зброї, потребувало харчів, одягу, взуття. Влітку 1946 р. боївки "Сірка" та "Волоса" із Золотопотіччини і Станіславщини здійснили напад на маслозавод з метою вилучення продукції і передачі її для голодуючого підпілля. В цій небезпечній і ризикованій операції були задіяні місцеві підпільники, до півсотні вояків УПА та селяни з Вадови (Світле): Петро Вовк, Степан Василик, Дмитро Калиняк, Михайло Рожнів, Василь Кушнір та Іван Петришин. Операція проводилась чітко за планом, оперативно та безшумно і обійшлася без жертв. Було здобуто до 40 центнерів масла, яке переправили через Дністер на Станіславщину для потреб діючих частин УПА.

Подібна акція була вчинена восени 1946 р. на товарну базу Коропецької райспоживспілки. План захоплення бази був дуже ризикованим, оскільки база знаходилась за кілька десятків метрів від гарнізону МВС. В операції була задіяна чота командира "Лютого" із сотні "Вихора", окремі боївки під командуванням "Сірка" із Золотопотічської зони та "Волоса" з Тлумацького району. Допомогу надавали коропчани, які добре знали кожну стежину в довколишній місцевості. Операція закінчилась успішно, але повстанці втратили одного стрільця на псевдо "Верховинець". Юнак залишився навечно в Коропецькій землі. В кінці вересня – на початку жовтня 1946 р. через Коропець на Захід проходив один з підрозділів УПА.

"Це була велика колона солдат, більше ста чоловік у військовому обмунди-руванні, озброєні. З'явилися вони з боку Горбів і йшли до Дністра, а там переправлялись на другий бік ріки", – згадує С. Мельник.

Саме в цей час керівництвом УПА організовувались рейди на Захід – в Словаччину, Чехію, до Німеччини і саме із західних окраїн. Метою їх було висловити перед

народами світу протест проти більшовицьких злочинів над українським народом. Ймовірно один з таких підрозділів проходив Коропцем. Можливо, готувалася воєнна акція в Карпатах і був оголошений збір воїнів УПА. В околицях Коропця в 1945-1948 рр. діяла сотня Бистрого.

Багато коропчан надавало посильну допомогу українському підпіллю інформацією, одягом, продуктами харчування, в обладнанні криївок. Серед них: Фільчишин Ольга, Пилип'юк Іван, Гакало Розалія, Герасимів Євгенія, Каганець Анастасія та багато інших.

Коропчанин Довбенко Степан Федорович, працюючи у військкоматі, діставав для підпільників необхідні документи та довідки. Багатьом таким чином врятував життя. Під час знищення однієї з криївок, документи потрапили до рук органів МВС. Довбенка в 1949 р. засудив Військовий трибунал до 25 років таборів.

В 1947-1948 рр. при Коропецькій школі утворюється молодіжна націоналістична організація, в яку увійшло 10 чоловік, серед них Я. І.Петрів, М. В.Тимків, Я. Ф.Кушнір та ін. Арештовані в 1953 р., відразу попали під звільнення в зв'язку зі смертю Сталіна і припиненням репресій.

Національно-визвольний рух на наших теренах у воєнні та післявоєнні роки потребує детального вивчення, дослідження та осмислення.

В Коропецькому районі боротьба тривала до 1952 р. Остання боївка була ліквідована енкаведистами в Яргорівському лісі.

В цій тривалій міжособній боротьбі, в яку втягнув українців сталінський режим народ поніс страшні жертви.

У важких умовах німецької та більшовицької окупації ОУН-УПА була єдиною силою, яка протягом цілого десятиліття, без будь-якої допомоги зовні, тільки завдяки

підтримці свого народу, вела боротьбу за державну незалежність. Виховані ОУН через такі легальні організації, як "Просвіта", "Луг", "Сокіл" ці молоді люди поклали на вівтар Вітчизни найдорожче — своє життя. В нерівному бою з переважаючими силами ворога вони героїчно билися і тільки останню гранату, останній патрон залишали для себе і вмирали зі словами "Слава Україні".

Навіть над тілами мертвих повстанців продовжували знущатися проніни, курінні, щеглови та їм подібні. Вбитих привозили зі всього району і роздягнених кидали під мури в центрі села, пильно слідкуючи за живими, кому ставало погано, хто зблід, заплакав, щоб заарештувати і вислати до Сибіру.

С.М.Мельник згадує: *"Коли привезли вбитого Мургана Дмитра, його мама хворіла, але знайшла сили прийти до сина. Сіла мовчки біля нього і, коли вартовий відвертався, ніжно гладила синове обличчя, руки, все тіло. Після цього злягла і більше не піднялася".*

"Сестра Гелена пішла в УПА після закінчення середньої школи в Бучачі. Тата забрали в Архангельськ і там він помер з голоду. Нас залишилося четверо дітей з мамою. Того ж року криївка, де знаходилася сестра з повстанцями, була викрита і оточена. Вони не хотіли здаватись і знищили самі себе. Їх привезли до Коропця і кинули в жолоб. Мама, коли дізналася, то втратила свідомість. Ми не ходили дивитися. Нас врятувало те, що сестру не впізнали, але щочочі ми ховалися, бо боялися, що вивезуть в Сибір" — **розповідає Храновська (Гладка) Марія Іванівна.**

Тіла вбитих не видавали батькам для захоронення. Хто вночі таємно зміг забрати, то похоронив. По лісах і ярах бродили бездомні собаки. Ось на поталу цим голодним псам і викидали кадебісти тіла вбитих повстанців.

У національно-визвольному русі ОУН-УПА брали участь уродженці Коропця та його околиць:

1. Гладка Гелена Іванівна, 1926 р. н. Псевдо "Христя". Розстріляна в криївці неподалік Коропця в 1946 р.

2. Мельник Петрина Миколаївна, 1925 р. н. Загинула у криївці неподалік Коропця у 1946 р.

3. Мар'яш Дмитро Сафатович, 1925 р. н. Псевдо "Сурмач". Загинув у Велесневі, підірвавшись гранатою.

4. Мурган Дмитро Васильович, 1923 р. н. Псевдо "Кобзар", районний провідник пропагандистської референтури. Загинув у селі Залісся 1946 р. у бою з кадебістами.

5. Зозуляк Петро Іванович.

6. Андрієшин Стах.

7. Сенчук Іван Ількович, 1928 р.н. Загинув в 1943 р. на Волині.

8. Штипуляк Максим Петрович, 1903 р. н. Псевдо "Береза". Загинув 16 січня 1945 р. в бою з кадебістами під Космирином.

9. Петрів Степан Йосипович, 1922 р. н. Загинув у 1948 р., підірвавши себе гранатою

10. Садівський Василь Панькович, 1923 р. н. Загинув у лісі біля села Вербка 1948 р. в бою з кадебістами.

11. Мельник Михайло Петрович.

12. Семеньків Мирон Дмитрович, 1928 р. н. Загинув 1946 р. на Бучаччині в селі Пушкарі.

13. Василик Михайло, 1948 р. н. Псевдо "Морозенко", надрайоновий провідник ОУН Бучаччини. Загинув у лютому 1946 р. у селі Добромишль.

14. Довбенко Омелян, 1925 р. н. Псевдо "Дунай". Загинув 1946 р. у селі Добромишль.

15. Заболотний Михайло, 1923 р. н. Загинув 1949 р. неподалік Коропця.

16. Облещук Михайло, 1921 р. н. Псевдо "Лівий". Загинув 1949 р.

17. Облещук Степан, 1928 р. н. Псевдо "Правий". Загинув 1949 р.

18. Гарасимович Іван, 1920 р. н. Псевдо "Ем". Загинув в с. Лядському 1928 р.

19. Олексюк Василь Андрійович, 1923 р. н. Загинув в селі Ода біля Горигляд в бою 1947 р.

20. Олексюк Михайло Андрійович, 1925 р. н. Загинув 1946 р.

Активні учасники національно-визвольних змагань, репресовані та виселені за співпрацю з українськими підпільниками:

1. Басистюк Дмитро Данилович, 1890 р. н., член ОУН. Засуджений до 20 років таборів з конфіскацією майна. Помер у 1945 р.

2. Василик Ганна Стахівна, 1896 р. н. Засуджена до 25 років таборів. Померла 1952 р.

3. Вовк Софія Миколаївна, 1928 р. н., член ОУН. Засуджена до 25 років таборів. Звільнена 1956 р. Реабілітована в 1992 р.

4. Гаврилишин Богдан Дмитрович, 1926 р. н., зв'язковий УПА в 1943-1944 рр. Проживає в Швейцарії.

5. Герасимів Євгенія Петрівна, 1920 р. н.

6. Гнатюк Анастасія Михайлівна, 1922 р. н. Репресована 1951 р. Звільнена 1956 р.

7. Гринчишин Петро Якович, 1925 р. н., член УПА.

8. Грицак Іван Васильович, 1928 р. н. Репресований 1948 р. Звільнений 1954 р.

9. Дмитрик Іван Михайлович, 1927 р. н. Засуджений 1950 р. Звільнений 1954 р.

10. Довбенко Дмитро Гнатович, 1914 р. н. Засуджений 1948 р. Звільнений 1956 р.

11. Довбенко Степан Федорович, 1925 р. н.

12. Каганець Анастасія Іванівна, 1914 р. н. Заарештована в 1941 р.

13. Калиняк Дмитро Пилипович, 1904 р. н.
14. Кіндрат Софія Михайлівна, 1919 р. н.
15. Константюк Петро Іванович, 1889 р. н., зв'язковий УПА.
16. Куриляк Степан Михайлович, 1908 р. н., член ОУН.
17. Кушнір Ярослав Федорович, 1931 р. н., член молодіжної організації ОУН "Юні друзі".
18. Маркевич Михайло Йосипович, 1902 р. н. Репресований 1948 р. Звільнений 1955 р.
19. Мар'яш Євгенія Іванівна, 1927 р. н., зв'язкова УПА. Заарештована 1946 р. Засуджена до 10 років таборів. Звільнена 1955 р. Реабілітована 1991 р.
20. Мельник Ольга Іванівна, 1927 р. н., зв'язкова УПА.
21. Мороз Антон Васильович, 1899 р. н.
22. Петрів Ярослав Петрович, 1932 р. н., член молодіжної організації ОУН "Юні друзі".
23. Пилип'юк Іван Степанович, 1886 р. н., зв'язковий УПА.
24. Пуртак Захарій Лук'янович, 1896 р. н. Заарештований 1947 р. до 10 років таборів.
25. Самборський Йосип Іванович, 1921 р. н.
26. Тимків Ольга Іванівна, 1926 р. н., член ОУН.
27. Тимків Микола Васильович, 1931 р. н., член молодіжної організації ОУН "Юні друзі".
28. Тимків Микола Войткович, 1908 р. н., член УПА.
29. Фільчишин Ольга Михайлівна, 1922 р. н. Репресована 1948 р. Звільнена 1956 р.
30. Шмигельська Анастасія Дмитрівна, 1920 р. н., член ОУН, станична.
31. Шмигельський Дмитро Антонович, 1922 р. н.
32. Штипула Василь Іванович, член ОУН. Репресований 1949 р. Звільнений 1957 р.
33. Яворський Владислав Іванович, 1910 р. н., служив в УПА.

34. Яворська Олена Фрузентовна, 1922 р. н.

35. Яворський Михайло Іванович, 1898 р. н.

36. Гакало Розалія Дмитрівна, 1926 р. н. Репресована в 1951 р.

37. Сенчук Анастасія Микитівна, 1926 р. н., зв'язкова УПА. В 1949 р. під чужим прізвищем виїхала до Львова, уникнувши репресій.

Каральні репресивні органи дотримувались принципу колективної відповідальності. Якщо хтось з членів сім'ї був у підпіллі, наказували всю сім'ю. Як правило, їх вивозили до Сибіру.

Зі спогадів Мар'яш Єви Іванівни, 1932 р. н., онуки Каганця:

"Моя сестра Євгенія навчалась в Бучачі на кошти УДК, вчителювала на Діброві, була зв'язковою УПА. В 1946 р. криївку було викрито. Під час бою трьом підпільникам вдалося врятуватися, троє загинуло, а документи не встигли знищити. Сестру відразу заарештували. Тримали в тюрмі, де зараз знаходиться музична школа. Катували, волосся на голові рвали, голки заганяли під нігті, але сестра нікого не видала. В 1946 р. всю родину вивезли в Челябінську область. Був пізній вечір, коли приїхали гарнізонівці, оточили хату і наказали за 1 годину зібратися. Сестрі Ганні, яка була на вулиці в цей час, вдалося втекти. Нас везли на залізничну станцію. В Глибокій Долині, біля Бучача, скориставшись тим, що конвоїр відвернувся, сестра штовхнула мене в рів. Цілий день я пролежала в рові, боячись підвестися. Йшов сніг, я не чула ні рук, ні ніг, лише просила Бога і маму, щоб забрали мене до себе. Ввечері, фірман Святий Стефан, забрав мене звідти і завіз до першої хати. Півтора року я жила на хуторі Весела в чужої жінки, чоловік якої був засуджений на 25 років, пасла корову і бавила дитину до тих пір, поки батько не повернувся з війни і не відшукав

мене. Жити не мали де, бо хата була конфіскована. Батько влаштувався столяром на роботу в МТС, позичив 600 крб. і викупив у держави свою хату. В кінці 1955 р. повернулася сестра з Сибіру. Вона була вже тяжко хвора і лежала в лікарні, коли проголосили незалежність, але щоразу розпитувала мене, коли я її відвідувала, про зміни, які стаються в Україні і все повторювала, що дожила таки до тих часів, коли наша Україна стала незалежною”.

Сенчук Остап Микитович і його сім'я теж не уникали сталінських репресій.

Зі слів Сенчука Остапа:

“Родина Сенчука Микити Ільковича, 1898 р. н., була національно-свідомою. Сенчук Данило Ількович, 1900 р.н., був січовим стрільцем, брав участь у боях за волю України під Проскурівим. Сенчук Іван Ількович, 1918 р.н., в 1940 р. служив в рядах Радянської армії, втік з німецького полону і вступив в УПА, загинув 1943 р. на Волині. Сенчук Анастасія Микитівна, 1926 р. н., була зв'язковою в підпіллі на теренах Бучацького, Золотопотіцького, Тереховлянського районів до 1949 р. В 1949 р. під чужим прізвищем їде до Львова, рятуючись від арешту. Зараз живе з родиною там.

23 жовтня 1947 р. ми вже знали, що буде виселення. Вночі під'їхала підвода і була команда зібратися за годину. Тато з мамою поїхали, а ми з сестрою Ольгою і бабцею втекли і два роки ми переховувались по чужих людях, тому що нашу хату конфіскували.

В 1950 р. хтось доніс, що я і Куриляк Михайло Степанович, 1931 р. н., зустрічаємося з повстанцями. Нас відправили в м. Копейськ, на шахту “Красная горнячка”. Умови праці були тяжкі, та важчі ще були умови життя. Жили в землянках, при температурі -40°C , продуктів не вистачало, посилок не дозволяли одержувати. В 1955 р. повернулись додому. До 1960 р. скитались по чужих кутках.

В 1960 р. викупили свою хату у "своїї" держави. В 1992 р. Сенчук Микита Ількович, Сенчук Параска Остапівна були реабілітовані посмертно".

У грудні 1947 року були вивезені такі коропецькі родини: Зозуляків, Вовк Олени, Куриляк Катерини, Грицак Анастасії, Гринчишина Яцка, Вовка Миколи з Лугів, Мар'яш Анастасії, Каганця Івана з Підтемного, Самборського Якуба зі Стігли, Мельник Юстини з хутора Додатки.

Мельниченко-Грицак Євгенія Петрівна згадує:

"Після закінчення війни прийшли "визволителі". Мені було 9 років як я побачила майоріння червоних прапорів. Не могла зрозуміти, що сталося, а мати моя палає цінні українські книжки, символи, оскільки за подібні речі вже арештовували.

Двоюрідного брата Сем'яніва Дмитра вели з хутора Кізя, обмотаного колючим ґротом – 15-річного школяра. Під час зустрічі з братом була безпідставно вбита молода дівчина Герасимів Анастасія, в лісі застрелений Куриляк Михайло. 22 жовтня 1947 р. прийшов до нас мамин брат і повідомив, що чув, що нас будуть виселяти на Сибір. І вже вдосвіта завітали до нас. Маму з 3-річним братом під дощем і снігом повезли до станції в Бучач, а звідти в товарних вагонах до Сибіру. Тіснота, не було де стати ногою, сніг згрібали з вагону, щоб втамувати спрагу. В Копейську людей поселили в овочесховище. Умови жахливі, щури лазили по людях і з'їдали хліб, одержаний на картках. Працювала мама на поверхні шахти. Українців, після денної зміни на шахті примушували вночі розвантажувати вагони лісу.

А ми поневірялись по людях, нас по одному розібрали рідні. Промучившись без мами (мене навіть до школи не прийняли, як дитину ворога народу), вирішили їхати до неї. І так моя мама пробула на каторзі 21 рік за те, що звинуватили чоловіка, що він бандерівець".

У 1948 р. масово засновувались колгоспи. Добровільно-примусово записували до них, вели строгий нагляд за людьми. Все, що було приватною власністю, забирали. Людям було дуже важко змиритися з цим. Були й інші політичні репресії. Так, Петришина Василя Петровича, 1915 р., який перебував в таборі репатріації №199 в Угорщині за намагання перейти в американську зону окупації засудили на 25 років таборів в 1945 р., звільнений був у 1964 р.

Маркевича Дмитра засудили за те, що був війтом під час німецької окупації.

В 1946 р. були репресовані поляки – члени політичної організації ОЗН – Мацьків Петро Томкович, Лукасевич Михайло Франкович, польський ксьондз Сорис Франко, який керував осередком ОЗН в Коропці.

Житель села Вістря Олексюк Михайло Ількович, 1920 р. н. розповідає:

“Протягом 1945-1953 рр. у с. Вістрі, як і в наших селах, відбувалися жахливі речі. До Сибіру було вивезено сім'ї Мостового Андрія, Гарасимовича Олексі, Маркова Микити за те, що їхні сини перебували в рядах УПА. Всю сім'ю Куриляка Ілька Максимовича (5 чоловік) вивезли за те, що син Михайло висловив своє незадоволення службою в Радянській армії, хотів втекти та приєднатися до лав УПА. В Сибір вивезли Облещука Йосипа з дружиною і дітьми за те, що їхні три сини були в УПА. За зв'язок з підпіллям заарештували і засудили на 10 років таборів Гуцман Марію Яківну, Куриляк Євдокію Іванівну, Стельмаха Івана Даниловича.

Шинкарчука Івана Яковича було ув'язнено на 5 років за те, що взяв з колгоспного поля 5 кг картоплі в голодний 1946 р. Також на 5 років тюрми заарештували В. Грицака, який взяв у колгоспі кілька кілограмів вівса.

Безпідставні арешти, вивезення в Сибір, розстріли різко припинились з приходом до влади Хрущова”.

Українсько-польське протистояння

Інформацію надали С.М.Мельник,
В.І.Бандяк, С.М.Тимків

В роки Другої світової війни загострились українсько-польські відносини. Центром польського протистояння стали Пужники – село, заселене колоністами, ветеранами військової, державної служби. Якщо в самому Коропці відносини між поляками і українцями були досить толерантними, існувало багато мішаних шлюбів, то в Пужниках проводилась яскраво виражена антиукраїнська діяльність. Село було добре укріплене, обнесене ровом та дротом. На в'їзді до нього стояв вартовий і жоден українець не мав права з'явитися в Пужниках, навіть поштар залишав пошту вартовому. З 1942 р., коли Е. Недзівецький сформував воєнний загін, що систематично нападав на Луги і тероризував населення, українці Коропця змушені були організувати загони самооборони для допомоги мешканцям Лугів.

Конфлікт призвів до людських жертв з обох сторін. Але зрозуміло одне: не було б польського шовінізму в 30-х рр., польських нападів на початку 40-х, не були б спалені Пужники в 1945 р. Сьогодні зайві взаємні звинувачення. Через 60 років після тих страшних подій пора усвідомити, наскільки важливе взаємне примирення і прощення, щоб в майбутньому більше не повторювались такі трагедії.

Акція переселення

9 вересня 1944 р. уряд УРСР і Польський комітет національного визволення підписали договір про обмін населенням. Поляки, які проживали на Україні,

евакуйовувались у Польщу, а українці з Польщі переселялися в УРСР. Практично, ці акції розпочалися після укладення 6 липня 1945 р. угоди між урядом СРСР і Тимчасовим урядом Польської республіки.

Ці події торкнулися також і Коропеччини. До середини 1946 р. з Коропця було евакуйовано польські сім'ї Гудзовського Михайла, Яворського Людвіга, Яворського Михайла, Яворського Яна, Собкових, Казевих; з Горбів — сім'я Лукаsevича, з Лугів — Мацькових; з Центру — родина Собкових, Яворських, Мацькових, Гудзовських; з Вагнірівки — Тимкових та багато інших.

Хоча евакуйованим надавали транспорт (фіри) для перевезення майна до залізничної станції в Пишківцях, але трагедії і розпач супроводжували переселення. Люди залишали землю, на якій родилися, і яка стала для них рідною, залишали свої домівки, іноді і рідних і виїжджали в невідоме. Одночасно на наші терени прибували українські родини з Польщі.

За домовленістю між державами українські селяни в Польщі повинні були здавати властям свої будинки, посіви зернових, картоплі для обліку й оцінки, щоб згодом була можливість провести взаємні міжурядові розрахунки і відшкодувати переселенцям втрачене майно. Насправді ж, не рідко були випадки, коли українці приїздили без майна і документів. До негайного виїзду їх змушували неодноразові напади на українські села підпільних загонів Армії Крайової, в цих акціях часто брала участь польська поліція. На територію Монастирищини українські родини прибували з Лемківщини.

Коропчанка Добрянська Ганна Іванівна, згадуючи ті події, не стримує сліз: *"Історія жорстоко розпорядилась людськими долями. Тоталітарні режими не питали згоди ні в українців, ні в поляків, а вимагали в найкоротший термін з'явитися на збірний пункт, прихопивши із собою*

лише найнеобхідніше. Переселення тривало з 9 вересня 1944 р. до 1946 р. Всього було переселено більше як 200 тис. чоловік. А на даний час залишилось живими близько 76 тис. переселенців. Людей силоміць виганяли з рідних домівок.

Під це переселення попала і наша сім'я. В квітні місяці 1946 р. до нашої хати ввійшли польські жандарми, сказали батькові, що за дві години треба вибратися з хати і їхати до товарної станції, а звідти на Україну. Плакали діти, плакав тато. Мама, прощаючись, впала на погвір'ї і цілувала землю, знаючи, що ми вже ніколи сюди не повернемось. На станції нас погрузили в товарні вагони і повезли на Україну. Нашу сім'ю направили в Тернопільську обл., в с. Коропець, де і зараз живемо. З нашого села Щербаківка, Лиського повіту, Жошевського воєводства. є в селі багато переселенців. Це родини Кролицьких, Фесьо, Подоляків, Соболевських, Кастраниців, Салагорників та інші.

Прибули ми до Коропця в голодні роки (1946-1947 рр.). Поселили нас в порожній хаті, їсти не було що. Рятувало те, що привезли з собою корову. Мама ходила збирати лободу і варила з неї їжу. Бідували страшно. Батьків ніколи, особливо маму, не покидала надія, що ми повернемось назад. Але Коропець став нашою гругою батьківщиною. Місцеві жителі називають нас лемками, але цією назвою ми пишаємось. Місто Монастирицьк — це лемківська столиця. Щороку лемки організують свої фестивалі, співають лемківські пісні, створено лемківський хор, який славиться на всю Україну".

Переселенці, які прибули на станцію Джурин, а звідти направлялись в наш район на поселення, впродовж майже двох тижнів жили під відкритим небом поблизу станції, в лісі. Вони, як правило, не отримували рівнозначної компенсації і, хоча звільнялись на два роки від сплати податків, продпоставок, тривалий час бідували і жили в злиднях.

Післявоєнна відбудова

Коропець в 1944-1959 рр. був районним центром. В колишньому маєтку графа Бадені розміщувалися державні, партійні органи та інші районні організації. В Коропецький район входили 22 сільські ради: Коропецька, Баранівська, Велеснівська, Бобрівницька, Вербківська, Вістряньська, Дубенківська, Задарівська, Заліська, Комарівська, Коростятинська, Красіївська, Лазарівська, Луцька, Лядська, Межигірська, Низькокозівська, Новосілківська, Пужниківська, Тростянецька, Устя-Зеленська і Яргорівська.

Одним із першочергових завдань радянської влади на наших теренах було проведення суцільної колективізації селянства, боротьба з "куркульством". Однак швидкому здійсненню цього завдання більшовицької партії перешкождали підрозділи ОУН-УПА, які вели активні воєнні дії.

Державні органи вдавалися до різних засобів, щоб загнати селян в колгоспи: було збільшено на 50% норми поставок сільськогосподарської продукції, на 1-3 місяці скоротили терміни здачі, було введено підвищене оподаткування доходів залежно від розмірів господарств. Робилося все, щоб селянам було не вигідно працювати на своїй землі. Наприклад, контингент в 1945 р. з 1 га — 5 ц зерна, 30 кг м'яса, 250 л молока і т. д.

В краї кілька повоєнних років тривав терор. Люди не могли спокійно спати і працювати, бо ніхто не знав, коли за ким прийдуть. Коропчан продовжували виселяти до Сибіру, Казахстану, на Далекий Схід.

В 1948-1949 рр., коли національно-визвольний рух пішов на спад, почалася масова організація колгоспів по всій окрузі. На Перевозі утворився колгосп 30-річчя Радянської армії, голова Куриляк Федір Михайлович. У

Вадові — "Червона зірка", голова Малий, у центрі — ім. Леніна, голова Рожнів, на Дуброві Коропецькій головою став Сем'янчук.

В селі Вичулки (Гончарівка) була створена МТС, яка мала надавати допомогу колгоспам району технікою.

З утворенням колгоспів в селян забирали не тільки землю, але й реманент, худобу, коні. Розбирали стодоли, комори, і з них будували складські та господарські приміщення. *"В 1948 році наша сім'я вступила в колгосп. В батька забрали віз, коня, плуга, борону для потреб колгоспу, — згадує Довбенко Марія Дмитрівна. — Працювали тато з мамою дуже тяжко, а заробляли мізер. За рік — 48 кг жита, 48 кг пшениці, 20 крб. (20 коп. за трудовень. Державі треба було платити податки: м'яса — 30 кг, 200 яєць, якщо є корова — 200 л молока, здавати картоплю. Крім того, заставляли підписуватись на позику, скільки з колгоспника стягували я не пам'ятаю, а з службовця — на річну позику відраховували місячну заробітну плату. Нас врятувало те, що батько був інвалідом війни і мав пенсію 9 крб. Така конфіскація проводилась у кожному селянському дворі"*.

Селяни почали вирубувати сади, оскільки за фруктові дерева треба було платити податки. У другій половині 40-х — першій половині 50-х рр. сади були масово винищені.

Рівень життя селян в 50-ті роки впав в порівнянні з довоєнним більш, ніж в 3 рази.

Головне джерело існування — присадибна ділянка, розміром 0,20-0,30 га. На тому клаптику селяни намагалися садити все, що можна, щоб прохарчувати себе та ще й дещо продати, щоб мати гроші на дрібні видатки.

В середині 50-х — на початку 60 років відбувається об'єднання колгоспів. Пояснення було просте — у

великих господарствах можна широко масштабно використовувати техніку. В 1954 р. всі чотири колгоспи об'єднуються в одну сільськогосподарську артіль ім. Мічуріна. В березні 1964 р. до неї приєднався колгосп села Горигляди. Господарство назвали іменем уродженця цього села Героя Радянського Союзу І.І. Дворського. В 1975 р. приєднується колгосп "Прогрес" села Вістря.

Колективне господарство спеціалізувалося на вирощуванні продукції рослинництва і тваринництва.

На певному етапі колгоспне господарство завдяки старанням окремих керівників досягло певних успіхів. Так, завдяки наполегливості голови колгоспу С.Г.Кудринського в селі було побудовано будинок культури, кінотеатр, банно-пральний комбінат, колгоспну контору, побуткомбінат, засновано музей.

Але втручання в діяльність колгоспів партійних та державних органів, вказівки — що, коли і скільки садити та сіяти, низька плата праці колгоспників призвели до того, що господарства все більше ставали нерентабельними.

З січня 1979 р. відбувся процес роз'єднання і колгосп в с. Коропці став називатися "Світанок".

В різні роки головами колгоспів у Коропці працювали: Куриляк Федір, Шкунда Юрій, Соляник Степан, Шкляр Степан, Копил Марія, Драпатий Степан, Василик Омелян, Петришин Галина, Бартков Михайло, Кудринський Сергій, Галушка Омелян, Б'єля Олексій, Мочкодан Ігор.

В 1992 р. колгоспи були реорганізовані в селянські спілки. У грудні 1999 р. Президент України Леонід Кучма підписав указ про розпуск колективних сільсько-господарських підприємств. В березні 2000 р. відбулися збори колгоспників. Рішенням зборів колгосп реформований у приватні аграрні підприємства — ПАП "Дністрянський" (Перевіз), голова Д. С. Куриш, ПАП "Коропець" (Луги), голова Г.О.Магера, ПАП "Садове", голова М.С.Гнатківський.

Доля колгоспів вирішена. Їх вже ніхто не відродить. А чи знайде свята наша земля господаря, який з любов'ю прикладе до неї свої руки?

З приходом до влади М.С.Хрущова, безпідставні арешти, вивезення в Сибір, розстріли припинилися. Почалася політика десталінізації, реабілітація репресованих. До села в кінці 50-х років повертаються коропчани, яким вдалося вижити в сталінських таборах.

В 1959 р. ліквідується Коропецький район. З 19.03.1959 по 30.12.1962 р. Коропець входив до Монастириського р-ну, потім до Бучацького р-ну, а з 1966 р. остаточно перейшов до Монастириського району.

На зламі 50-х – 60-х років партійне керівництво СРСР проводить чергову антирелігійну кампанію. Наше село безпосередньо відчуло на собі її наслідки. В центрі Коропця знаходилась церква Святого Миколая (1786 р.), яка ще за Польщі, згідно тематизму Станіславської єпархії, підлягала консервації як архітектурна пам'ятка. В 50-ті роки Інститутом теорії та історії містобудування проводилось комплексне обстеження пам'яток архітектури Західної України. Багато будівель громадського і культового значення було внесено в реєстр пам'яток архітектури республіканського значення. По Тернопільській області таких споруд було 112, серед них і церква Святого Миколая в центрі Коропця. Доктор мистецтвознавства Логвин Григорій Никонович, в складі цієї комісії відвідав Коропець і обстежував пам'ятки села. Особливо вразила його величною красою церква Св. Миколая. Своє захоплення творінням народних умільців він описав в книзі "По Україні". "В Коропці і Монастириськах збереглися високомистецькі зразки дерев'яної архітектури, особливо храм у Коропці, величавий силуеткою, банями оригінального рисунка і капличкою на півдні. Споруда неповторної краси притулилася в затишку вікових лип".

На початку 60-х рр. антицерковна кампанія була в самому розгарі. В 1962 р. істотні зміни було внесено до законодавства. Питання про припинення діяльності храму вирішувалося не в центрі, а виконкомом обласної ради. Культовий об'єкт міг бути закритий на підставі акта технічної комісії та висновку уповноваженого у справах релігії при облвиконкомі. Місцеві партійні органи старалися виконати і перевиконати плани. Не дивлячись, що церква Св. Миколая перебувала на державному обліку як пам'ятка архітектури, вона була знесена у 1964 р. згідно рішення виконкому Тернопільської обласної ради від 8 лютого 1964 р.

В цих роках сільськими активістами були знесені хрести, встановлені в рік ліквідації панщини, хрестипам'ятки на місцях трагічних випадків, капличку в центрі села.

Сумною була історія польського костюлу. Зведений в 1863-1899 р. на видному місці, він був окрасою Коропця, в ньому під час богослужіння звучала органна музика. В 30-х р. минулого століття налічувалося 1289 прихожан латинського обряду. Тривалий час люди приходили сюди помолитися, висповідатися перед Богом. Але в 1944 р. духовну обитель закрили. Її використовували під шкільний спортзал, а в 70-80-их роках як склад магазину "Меблі".

Діючою в 50-80-х рр. залишалась церква Успіння на Перевозі. Священиками цієї церкви в післявоєнний час були:

— Василевич Михайло Йосипович, 1906 р.н., уродженець Брестської обл., репресований 1950 р. Реабілітований 1992 р.;

— Михайлишин Дем'ян Петрович, 1918 р.н., уродженець Львівської обл., закінчив Львівську духовну семінарію. В 1950-1979 р. — настоятель Св. Успенської церкви. Нагороджений 1954 р. наперсним срібним хрестом, 1958 р.

- наперсним золотим хрестом, 1966 р. саном протоієрея, 1971 — палицею, 1976 — хрестом з прикрасами, 1983 — митрою.
- о. Гладяк Ростислав;
 - о. Лисак Дмитро;
 - о. Карпич Богдан;
 - о. Савчук Степан;
 - о. Джиджора Ігор;
 - о. Сухарський Микола;
 - о. Подоба Дмитро — отець-декан;
 - о. Малий Микола — отець-декан — церква Св. Миколая;
 - о. Чвиль Степан — церква Успіння;
 - о. Мохнатий Михайло — отець-декан — церква Св. Миколая.

Історія Коропця тісно пов'язана з історією нашої держави. Цей нерозривний зв'язок тривав з давніх-давен. Історичні події завжди накладали свій відбиток на життя нашого містечка, втягуючи його мешканців в свій круговорот.

Не минули безслідно і ті суспільно-політичні процеси, які відбувалися в Україні в 60-80-х рр. минулого століття. Як наслідок політики десталінізації, лібералізації суспільного життя в кінці 50-х — на початку 60-х рр. започатковується новітнє національне відродження, реальним виявом якого було зародження дисидентського руху.

Дисиденти стали живим втіленням незнищенності українського національно-визвольного руху, прагнення України до кращого життя, створення власної, справді суверенної держави. Цей рух вплинув на формування свідомості короpecької молоді, яка в котрий раз підхопила естафету боротьби за національні права з рук попередніх поколінь українських патріотів.

В 1965-1966 рр. при Коропецькій середній школі утворилась організація "Україна молода", в яку входили: Рожнів Володимир Дмитрович, Мельник Степан

Васильович, Михайлишин Мирон Дем'янович, Петришин Володимир Михайлович, Петришин Петро Михайлович, Козубаш Марія Володимирівна, Василік Степанія Михайлівна, Попів Ярослав, Свята Оріся Степанівна.

Керівником організації був Рожнів Володимир. На уроках історії та суспільствознавства учні ставили досить сміливі на той час питання: чому в нас існує тільки одна партія, чому Україна не може сама вирішувати питання державного життя, раз в Конституції записано, що вона незалежна та інші.

Своїми руками вони зробили радіостанцію, входили в місцеву мережу, розповсюджували листівки національно-патріотичного змісту. Дівчата пошили синьо-жовтий прапор, який планувалось вивісити на жовтневі свята над костюлом — на самому видному місці Коропця. Але на початку листопада 1966 року почалися арешти. В. Рожніва заарештували, під слідством він сидів в Чортківській тюрмі. В січні 1967 р. обласне керівництво КДБ, партійні органи провели виїзне показове судове засідання в актовому залі Коропецької школи-інтернату. Підсудним висунули головне обвинувачення — антирадянська пропаганда. На захист виступив голова колгоспу Кудринський Сергій Гаврилович. Учасників організації було взято на поруки колективом колгоспу.

В кінці 70-х рр. населення Коропця знову відчуло на собі наслідки радянської політики. Кожна родина, чії сини служили в рядах армії СРСР просила Бога, щоб оберіг їхню дитину від Афганістану.

Опівдні 25.12.1979 р. перші бойові підрозділи Збройних сил СРСР перетнули державний кордон і ступили на афганську землю. Жахлива статистика тих недалеких часів: за неповних десять років інтернаціональний обов'язок примусово виконувало близько 150 тис. українців, з війни не повернулося 3360 наших співвітчизників, 2729 матерів втратили синів, 505 жінок стали вдовами, 711 дітей залишилося без батьків.

Не обминула ця війна і Коропеччину. Через її шалене пекло пройшли: Баб'юк Ігор Михайлович, Влазін Олександр Миколайович, Німащук Михайло Михайлович, Василик Степан Володимирович, Гринчишин Ярослав Іванович, Іваник Ярослав Степанович, Штипула Богдан Петрович.

Загинув на війні у ході бою, виносячи пораненого товариша з-під вогню противника, Ступ'як Дмитро Михайлович (1964-1985). Нагороджений орденом Червоної Зірки (посмертно). В бою з афганськими бойовиками, організовуючи своїх товаришів для відсічі ворога, від кулі снайпера загинув сержант, замкомандира взводу Куриляк Андрій Мирославович (1968-1987). За відмінне виконання службового обов'язку нагороджений двома орденами Червоної Зірки (одним — посмертно). Одна з вулиць Коропця носить його ім'я.

Півтора десятка літ тому полегло зібрано матері в українських сім'ях. Закінчилася безглузда війна, яка не принесла ні почестей, ні слави, але лише гіркі втрати та розчарування. Відтоді наші діти не гинуть у воєнних конфліктах.

У воєнних діях на Кавказі брав участь коропчанин Андрій Остафійчук. В одному з боїв, рятуючи спецкора газети "Комсомольська правда" прийняв на себе вибух гранати. За проявлену мужність нагороджений урядовими відзнаками Російської федерації.

Час зарубцьовує рани, але не вигоює біль серця і не притуплює пам'ять.

В 1984 р. Коропець стає селищем міського типу. В цей час воно має досить розвинуту інфраструктуру. Крім колгоспу "Світанок" в селищі діяли: цех № 2 заводу "Індуктор", цех Монастирської швейної фабрики "Смерічка", лісництво, побутокмбінат, відділення зв'язку, ветлікарня, автобусна станція, рембуддільниця, дирекція промислових і продовольчих товарів, громадського харчування, дільниця Монастирського РЕМ, заклади торгівлі і побутового обслуговування.

Коропець у роки незалежності 1991-2004 рр.

Події, які відбувалися на Тернопіллі в період з кінця 80-х років, займають вагоме місце в історії заключного етапу національно-визвольного руху в Україні, становлення демократії та незалежної держави. Жителі Коропеччини були активними учасниками державотворчих процесів 1989-1991 рр.

В 1989 р. на виборах до Верховної Ради СРСР коропчани підтримали кандидатуру Романа Гром'яка, професора, доктора філології Тернопільського педагогічного університету, програма якого містила вимоги близькі кожній українській людині: затвердження державного статусу української мови, проголошення суверенітету республіки, згортання атомної енергетики на Україні.

В 1989 р. в Коропці створюється осередок Народного Руху України за перебудову (керівник М. Демницький), Товариство української мови ім. Т.Г. Шевченка (голова Петрів Я.П.).

Головна увага новостворених організацій була спрямована на поширення ідей самостійності, проголошення суверенітету республіки, захисту прав людини і громадянина, вирішення мовної проблеми. Молоддю Коропця був вивішений синьо-жовтий прапор над книжковим магазином "Кобзар" восени 1989 р., що викликало чималий переполох серед районного компартійного керівництва. Цього ж року в селищі створюється осередок Української Гельсінської Спілки (керівник Петрів Я.П.). Пізніше Товариство української мови переросло у "Просвіту", а осередок УГС трансформувався після установчого з'їзду Української Республіканської партії в осередок УРП (керівник Петрів

Я.П.). В УРП входили: Бойко Степан, Козакевич Петро, Мороз Михайло, Шмигельський Петро, Тужеляк Василь та багато інших.

Осередок підтримував програмні цілі УРП: оголосити КПУ поза законом, як злочинну організацію, розпуск КДБ і створення національної Служби безпеки, утвердження державної символіки, перехід до ринкової економіки тощо.

Відновилось щорічне відзначення роковин пам'яті знаного громадського діяча Коропця Марка Каганця.

Національно-свідомі коропчани підтримували тісні контакти з патріотичними організаціями Івано-Франківська, Тернополя. Вони брали активну участь у багатьох республіканських акціях народно-демократичних сил.

Так, Тужеляк Василь Миколайович в складі делегації від Івано-Франківська їздив на святкування 500-річчя українського козацтва (1989 р.) на о. Хортицю. Зупиняючись по дорозі в селах Черкащини, Запоріжжя, Кіровоградщини, наші земляки пропагували ідеї незалежності та суверенності нашої держави. Взимку 1991 р. – на відзначення пам'яті героїв Крут.

Наші односельчани Демницький М.І., Грицак І.В., Мельничук П.Ф., Мейків С., Петрів Я.П. були учасниками пікетування Верховної Ради УРСР в 1990-1991 рр.

Розгортання політичної боротьби в нашому краї поставило на порядок денний вирішення релігійного питання: все частіше почала звучати думка про необхідність легалізації діяльності української греко-католицької церкви.

Віруючі коропецької громади взяли участь у зібранні прихильників греко-католицької церкви 17.05.1988 р. у Зарваніці. Зібрання висунуло кілька вимог, серед яких – визнати українську греко-католицьку церкву.

Особливо релігійне питання загострилося на початку 1990 р. 26 квітня 1990 р. в Коропці вперше відбулося вшанування жертв Чорнобиля. Після богослужіння велика демонстрація коропчан направилася з церкви на Перевозі до стели. Відбувся мітинг, проведення якого взяли в свої руки національно-патріотичні сили, навіть не надавши слова радянським та партійним керівникам. На ньому знову прозвучала необхідність відновлення УГКЦ в Коропці.

Після відмови реєструвати греко-католицьку громаду у виконкомі селищної ради та райвиконкомі, ініціативна група на чолі з Петрівим Я.П. провела місцеве опитування. В бюлетень входило два питання: релігійне — про відкриття греко-католицької церкви в Коропці, відкриття УАПЦ, збереження російської православної церкви і друге — про знесення пам'ятника Леніну.

Більшість коропчан проголосували за відкриття УГКЦ (за російську православну — тільки кілька голосів) та знесення пам'ятника Леніну.

Невдовзі після цих подій в нашому селищі була зареєстрована греко-католицька церква і першим греко-католицьким парохом після відновлення став священник Ігор Джиджора.

На виборах 1990 р. до Верховної Ради УРСР мешканці Коропця підтримали кандидатуру Л. Горохівського, співголова обласного осередку НРУ, що виступав за незалежність України.

В серпні 1990 р. після проголошення Декларації про державний суверенітет України, керуючись результатами опитування, коропчани демонтували пам'ятник Леніну.

17 березня 1991 р. населення Коропеччини бере участь у референдумі щодо збереження СРСР. Галицькою асамблеєю було запропоновано виборцям відповісти ще

й на запитання щодо повної незалежності України. Опитування мешканців селища засвідчило, що вони підтримують нові демократичні сили, проголосувавши позитивно щодо повної незалежності. Так висловились близько 86 % коропчан. Велика делегація Коропця в складі демократичних сил Тернопілля пікетувала Верховну Раду України 19-24. 08. 1991 р., висловлюючи протест проти нерішучих дій керівництва республіки щодо категоричного невизнання ДКНС (Державного комітету з надзвичайних ситуацій в Москві).

1 грудня 1991 р. проводиться референдум щодо підтвердження Акта проголошення незалежності України. Згідно результатів референдуму близько 92 % наших односельчан проголосували за свою незалежність. Перед селом постали серйозні випробування: жити і працювати в умовах розбудови незалежності, самим творити свою державу, своє життя.

На початку 90-х років величезне духовне піднесення охопило всі верстви населення. Люди почали відновлювати пам'ятні знаки, хрести, поруйновані на початку 60-х рр. На місці знищеної церкви Св. Миколая було збудовано в 1994 р. капличку, також капличку було зведено в центрі села, біля Народного дому "Галичина".

Коропецький поет Шмигельський Петро написав прекрасний вірш "Хрести".

*Ігу полями чи селом мангрую,
Весна чи осінь, літо чи зима,
Повсюди бачу, як хрести біліють —
Цей край мій рідний, батьківська земля.
Були часи, коли хрести валили,
Тягли з дороги, кидали в рови,
І на роки людей осиротили,
Як стиглу вишню люті зими.
Тепер вернулись, наче ті лелеки,*

*Прийшли годому з подихом весни.
І люди йдуть і зблизька, і здалека,
Тривожно шепчуть: "Боже, нас прости".
Тривожно шепче молодий і дужий,
Зігнув коліна, в кого сивина.
Далекий космос над хрестами кружить,
Горить вогнями неба глибина.
Хрести губові, кам'яні, залізні,
До вас іде і молиться весь рід.
Ви — наче руки, що в години пізню
Нас бережете від всіляких бід.*

Хрестами та обелісками відзначені місця поховань та загибелі українських патріотів. В центрі села, куди звозили вбитих повстанців встановлено пам'ятний знак:

"Життя без свободи є ніщо.

***Синам України, які загинули в боротьбі з
більшовиками за волю народу.***

Вічна Вам слава і пам'ять" 1992 р.

Громада Коропця до 50-х роковин УПА

В 1992 р. відбулося освячення музичної школи, в приміщенні якої в кінці 40 на початку 50 рр. ХХ ст. була установа НКВС.

Після того як Україна стала незалежною державою церковна громада нашого містечка на загальних зборах (1992 р.) вирішила приступити до будівництва нової церкви Святого Миколая. Це стало важливою подією в житті селища. Новий храм зводився за рахунок пожертв жителів містечка, а також уродженців Коропця, які проживають у діаспорі. Крім них будівництво церкви підтримували організації, підприємства та установи. Церква зводилась на новому місці, де починалося її будівництво в 1938 р. Активними фундаторами церкви були коропчани. Родина Гаврилишин із Швейцарії,

Михайло Кіндрат (Мельник) з США, Марія і Дмитро Федорів (США), Гелена Мельниченко (Англія), Ганна і Богдан Садівські (Канада), Стелла і Федір Андрієшин (Англія), Марія і Іван Козел (Канада), Федір Савчук (Англія), Михайло Данчук (Німеччина), Михайло Василик (Аргентина), Василь Чемний (Австралія), Петро Гриник (Англія), Ярослава Яворська (Франція), Володимир Галушак (Англія), Володимир Вовк (Канада), Андрій Гуцман (Англія), Йосип Куликовський (Англія), Ян Бадені (Англія), Михайло Василик (Канада), Василь Максимів (Німеччина), та багато-багато інших.

Збором грошей серед українців на будову церкви у Коропці активно займалися: Федір Андрієшин (Англія), Дмитро Сем'янів (Австралія), Марія Василишин і Леонід Носов (США), Петро Тимків (Польща).

Церква будувалася згідно проекту архітектора Чирського з Тернополя. Але в ході будівництва були внесені деякі зміни.

На храмове свято Святого Миколая 19 грудня 2002 р. відбулося перше богослужіння в присутності отця-декана М. Малого та священників Коропецького деканату.

В 1993-1994 рр. зареєстрована громада римокатолицького обряду і відновлено богослужіння. Почалися ремонтні роботи по відновленню костюлу.

З вересня 1994 р. через багато років відновило свою діяльність товариство "Союз українок". 1.09.1991 р. відбулося його перше засідання за участю Віри Жук із Монастириська. Не всі присутні наважились стати членами "Союзу". Був тоді ще такий час, що люди боялися зробити вибір. Головою товариства вибрано Куйловську Ганну Петрівну, Николин (Максимів) Мирославу Михайлівну скарбником. Членами новоствореного товариства стали: Максимів Юстина Василівна, Василик Ганна Мартинівна, Мар'яш Марія

Іванівна, Куликовська Євгенія Луківна, Куриляк Тетяна Степанівна, Кіндрат Ольга Михайлівна, Шмигельська Анастасія Яківна, Кушнір Катерина Михайлівна, Мельник Марія Данилівна, Хмарна Ганна Григорівна, Герасимів Ростислава Антонівна, Мельник Анастасія Михайлівна, Василик Ганна Петрівна, Петришин Ольга Олексіївна, Мочкодан Марія Дмитрівна, Ремінник Євгенія Андріївна, Гушніт Оксана Іванівна, Мельник Марія Степанівна, Чемна Євгенія Михайлівна, Гнатюк Ганна Михайлівна, Недільська Анастасія Іванівна, Мельниченко Ганна Степанівна, Сем'янчук Юстина Мартинівна, Федорів Софія Михайлівна.

Впорядковували могили українських патріотів, організовували вечори, де своїми виступами нагадували всім, що ми українці і в нас є своє минуле. Коропчани неодноразово слухали патріотичні пісні у виконанні цього колективу. На свято Миколая товариство шляхом власних пожертв закупило солодоці і вручило подарунки дітям нашого селища.

В кінці 1994 р. в організації відбулися певні зміни. Головою "Союзу українок" обрано вчительку Львівську Любу Миколаївну. Разом з нею в колектив ввійшли нові члени: Басистюк Галина Василівна, Гладка Марія Іванівна, Куриш Марія Петрівна, Шмигельська Софія Іванівна, Николин Софія Мартинівна, Грицак Ольга Степанівна, Гринчишин Ольга Гнатівна, Герасимів Юстина Гнатівна, Подоляк Анастасія Дмитрівна, Старик Галина Петрівна, Козакевич Ганна Олексіївна, Садівська Оксана Романівна, Піцьків Юстина Василівна.

Були налагоджені зв'язки із коропецькою діаспорою, надавалася допомога селищній раді у підготовці містечка до ювілею, у зборі коштів на зведення пам'ятника Тарасу Шевченку.

Під час святкування 575-річчя Коропця товариство організувало зустрічі із представниками діаспори, відтворило для них українські вечорниці.

З 1997 р. товариство "Союз українок" очолює Николин Мирослава Михайлівна.

Хочеться побажати цим жінкам, які зберегли любов до своєї землі, подолати всі незгоди, які трапляються в їхньому житті, сили та наснаги в майбутньому працювати в ім'я пам'яті та збереження нашої України.

Ще на перших засіданнях Товариства української мови ім. Т.Г. Шевченка було вирішено збудувати великому Кобзареві пам'ятник у Коропці. Члени товариства звернулися до своїх земляків – внести пожертви на це будівництво. Представники коропецьких земляцтв за кордоном підтримали це рішення і звернення. Було створено оргкомітет на чолі з Петрівим Я.П., почався збір коштів. Відкриття пам'ятника приурочили до 575-літнього ювілею Коропця. Його авторами стали львівські митці – архітектор Володимир Турецький та скульптор Роман Романович (автор пам'ятника Роксолані у Рогатині).

У ході підготовки до святкування 575-річчя нашого містечка необхідно було відновити символіку Коропця. Коропецька селищна рада народних депутатів звернулася із запитом до Українського Геральдичного Товариства, як до громадської організації, яка займається науково-дослідницькою роботою й популяризацією геральдики, прапорництва та емблематики. Товариство провело пошукову роботу у справі давньої символіки Коропця. Даних про герб містечка виявити не вдалося. Вдалося віднайти тільки громадські печатки з ХІХ ст., оскільки Коропець на той час підупав і був звичайним селом, то й на печатці фігурують сільськогосподарські знаряддя.

Очевидно гербом давнього Коропця був родовий знак його засновників — князів Бучацьких — "Абданк": "на червоному тлі срібний усічений двічі переламаний пояс".

Товариство запропонувало створити новий герб Коропця. Володимиром Максимівим, Володимиром Турецьким та Андрієм Гречилом (науковий співробітник Інституту української археології та джерелознавства НАНУ) були розроблені та опрацьовані проекти символіки Коропця. Новий герб Коропця був розроблений на підставі давніх геральдичних традицій, характерних для українських міст.

Митець Богдан Тихий із Бережан вніс певні корективи у проекти Геральдичного Товариства. Остаточний варіант герба і хоругви був затверджений у жовтні 2000 р. на сесії селищної ради.

Герб: темно-синє поле щита, розділене хвилястою срібною смугою, що символізує річку Коропець. У верхній частині щита — золотий хрест, під яким срібний півмісяць ріжками догори. У нижній частині — золота риба (короп). Герб вписаний у декоративний картуш, увінчаний срібною міською короною.

Хоругва розміром 68x68 см майже повністю повторює сюжет герба, за виключенням декоративного картуша.

В 1996 р. перегорнута нова сторінка в історії селища — 575-річниця від першої письмової згадки про його існування. Три дні коропчани відзначали ювілей. Це було велике свято пам'ятних подій, незабутніх зустрічей, переповнене змістовною культурно-мистецькою та спортивною програмами.

У святкуванні взяло участь багато гостей з Монастириська, Тернополя, сусідніх районів, Івано-Франківської області. Серед них — уродженці села, які нині проживають у Швейцарії, США, Канаді, Франції,

Англії... зі своїми сім'ями, немов птахи до рідного гнізда, злетілись вони на землю, що їх породила.

Урочини розпочалися 12 липня після богослужіння. ...Звучать позивні. Сивий Кобзар (артист обласного театру виходець із Коропця, Михайло Данчук) в задумі перебирає струни, співає "Думи про Україну". На фоні бандури уривки з вірша Т.Г. Шевченка "Перебендя" читає ведучий актор драматичного театру, артист кіно, заслужений артист України В'ячеслав Хім'як. Його доповнює диктор, уродженка с. Вербки, заступник директора обласного палацу "Березіль" Катерина Стельмах. А відтак в образі актора В'ячеслава Кирилова, немов сам Тарас Шевченко з'явився серед присутніх і заклично промовляє:

...Свою Україну любіть.

Любіть її... Во время люте.

В останню тяжкую минуту

За неї Господа моліть...

Пролог супроводжують пісні у виконанні народної самодіяльної хорової капели районного палацу культури та чоловічого хору Коропецького Народного дому "Реветя стогне Дніпр широкий", "Думи мої, думи мої", "Заповіт"...

Почесне право перерізати стрічку дали заступнику голови облдержадміністрації М. Скибньовському, голові райдержадміністрації П. Дроню, голові Коропецької селищної ради В. Басарабу, почесному гостю іноземному члену НАНУ, члену правління Римського клубу, видатному економісту, соціологу, уродженцю Коропця Б. Гаврилишину, депутату облради, голові оргкомітету зі спорудження пам'ятника Я. Петріву, депутату райради, голові оргкомітету з проведення свята В. Гаврилишину.

Спадає біле полотнище. і у всій своїй величі постає пам'ятник Тарасу Шевченку.

Отці І. Джиджора, М. Бойчук, Д. Подоба, Г. Петришин, М. Малярчук освячують пам'ятник. З Божою проповіддю звертається до присутніх отець Г. Петришин.

Зі словами привітання виступили П. Дронь, М. Скибньовський, Б. Гаврилишин, Я. Петрів, В. Гаврилишин, скульптор зі Львова, автор пам'ятника Р. Романович, голова обласного товариства "Просвіта" Б. Головин, член міжнародного фонду "Відродження" Б. Будзан із Києва, вчителька коропецької ЗОШ І-ІІІ ст. ім. М. Каганця М. Мужів та багато інших.

13 липня відбулася урочиста Академія Всесвітнього з'їзду коропчан. Насиченою була програма Академії. Висвітлювалися питання виникнення і заснування Коропця, велися дискусії, линули спогади. Зокрема, виступили академік Р. Гром'як з Тернополя, професор Б. Гаврилишин. Про зв'язок академіка Володимира Гнатюка з Коропцем розповідав завідувач Велеснівським етнографічно-меморіальним музеєм О. Черемшинський...

Незабутнє враження справили на гостей народні вечорниці, які відбулися цього ж вечора (керівник О. Садівська). Старші люди відтворили звичаї і обряди 50-річної давності.

14 липня гості Коропця відвідали історико-краєзнавчий музей. Заключним акордом свята став гала-концерт у парку. В ньому взяли участь місцеві аматори, зокрема естрадний духовий оркестр, солісти Софія Б'єля та Людвиг Яворський, студент Львівського вищого музичного інституту Ігор Шмигельський, чоловічий хор та інші. Щирі оплески дарували глядачі заслуженим артистам Мирославу Коцюлиму та

Володимиру Ячмінському, артистам Марії Яковчук, Леоніду Корженевському, Ігорю Жигайлу, Івану Равлюку, Олегу Герману, Марії Перс, Ігорю Яцентову, гуртам "Літопис", "Тернове поле" з Тернополя.

Цікаву програму підготували гості з гурту "Гусятинське козацтво". Не залишили байдужими своїм виступом народні самодіяльні колективи: хорова капела, камерний ансамбль, народні музики, солісти районного палацу культури Тетяна Довбенко та Алла Павлік. До темного вечора Коропець полонила музика і спів.

У понеділок, 15 липня у селищній раді відбулася зустріч членів виконкому з гостями із зарубіжжя. Священик І. Джиджора вручив подяки жертводавцям будівництва храму Святого Миколая. Подяки від виконкому та "Просвіти" за поміч у зведенні пам'ятника Т. Шевченку вручив колишній голова товариства Я. Петрів.

Велику допомогу у святкуванні 575-річчя Коропця надали заслужені працівники культури України М.Ю. Курилюк — головний режисер постановки святкового концерту та О.Ф. Табачук — заступник начальника обласного управління культури, М.О. Франків — директор Тернопільського обласного методичного центру народної творчості та В.Д. Баран — завідувач Монастириським районним відділом культури.

12 липня 1998 р., на День містечка і в рік 545-річчя, встановлено пам'ятний знак-стелу Магдебурзькому праву, яким в середні віки володів Коропець.

На свято прибуло багато гостей. Урочисту частину відкрив голова селищної ради Коропця І.М. Гнитка, виступили голова райдержадміністрації В.В. Сосницький, голова райради М. Курило, заступник голови Чернівецької облдержадміністрації з питань

економіки Петро Квітень, наш земляк. У святкуванні взяли участь аматорські колективи Коропця, району. З Чернівців на урочистості прибув дует "Писанка". Автором пам'ятного знаку Магдебурзькому праву є тернопільський архітектор Іван Сонсядло.

На стелі викарбувані слова: "Нащадку, знай! Коропець – місто галицької землі – вперше згадується в історичних пам'ятках 1421 року. В 1453 р. одержав Магдебурзьке право. Руйнували місто татаро-турецькі орди...Але український Коропець вижив і житиме вічно!"

5 травня 2002 р. в Коропці перебував Надзвичайний і Повноважний посол Швейцарії в Україні пан Каммер Жан Франсуа. Мета приїзду: відкриття комп'ютерного класу в профтехучилищі, обладнання для якого було придбано за кошти швейцарського посольства, а також відвідання батьківщини професора Б. Гаврилишина. Делегація з Києва відвідала також Коропецьку ЗОШ I-III ст. ім. М. Каганця, де професор особисто подарував три комп'ютери для кабінету інформатики, історико-краєзнавчий музей, хату, в якій народився Богдан Гаврилишин. Відбулася зустріч з громадою Коропця біля пам'ятника Т. Шевченку.

Сьогодні, оглядаючись назад, багато хто з нас ставить собі болючі питання: "Чому так сталось? Чи змогли ми справитись зі всіма труднощами і проблемами переходу від існування в умовах тоталітарної держави до розбудови своєї незалежності, використати всі можливості?"

Оцінку цьому періоду і всім нам дадуть прийдешні покоління. Але вже зараз з упевненістю можна сказати, що багато було упущено, особливо в питаннях господарського життя селища. Влада різних

рівнів не використала могутнього потенціалу національного піднесення початку 90-х рр. А може не хотіла?

Хочеться вірити, що наші спадкоємці зможуть подолати всі негаразди і повернути Коропцю колишню його славу і велич.

Освіта

Освіта населення є своєрідним показником рівня його розвитку в різні часи.

Той тривалий час, коли землі нашого краю знаходились під владою іноземних держав, наш народ майже на мав доступу до освіти.

В середні віки, як відомо, у селах Галичини, в тому числі і в Коропці, існували церковно-приходські школи. Дяк був основною фігурою в справі навчання і виховання дітей. Архівні відомості про цей час дуже фрагментарні і не дають повної картини про освіту на селі і про стан школи в Коропці зокрема.

Ситуація дещо змінюється в кінці XVIII ст. — на початку XIX ст. згідно цісарського указу 1774 р. на Галичині створюються школи трьох типів: парафіяльні — однокласні, де навчалися читати, писати, рахувати рідною мовою; тривіальні — трикласні і нормальні — чотирикласні, в яких викладання велось на німецькій мові і частково на польській. Відомо, що з початку XIX ст. у Коропці діє парафіяльна школа.

В 1849-1850 рр. міністерство освіти Австрії визнало українську мову за обов'язковий предмет навчання в Галичині. Але коштів для утримання освіти виділялось дуже мало. Згідно свідчення Омеляна Мельника, в XIX ст. у селі було дуже мало грамотних людей, хіба священик і дяк. При дяківці була школа неграмотних, у якій учив дяк, так званої тоді, руської мови. Назва "українець" тоді ще не набула поширення, тільки з початком XX ст. ця назва проникає в село.

В 1869 р. прийнято закон про шкільництво в Австрії. Він передбачав обов'язкове навчання для дітей віком від шести до чотирнадцяти років. Створення шкіл передбачалось всюди, "де в околиці години ходу і згідно п'ятирічного перепису знаходиться більше 40 дітей, котрі

мусять відвідувати школу більше, ніж півмилі віддалеку". Обов'язкові предмети викладання: релігія, мова, рахунки, важливі знання з науки природи, землепису й історії, письмо, наука геометричних форм, співи, тілесні вправи (фізкультура). Дівчата мали навчатися також ручної праці та ведення домашнього господарства.

В 1870 р. в Коропці функціонує одна однокласна школа. В 1873 р. навчальний рік тривав з 1 вересня до 15 липня.

Поступово відбуваються прогресивні зміни в освіті згідно закону 1869 р. В середині 90-х років в Коропці діє чотирикласна школа з поступовою доповнюючою освітою.

На I ступінь дитина ходила рік, на II ступінь — також рік, а на III і IV — по два роки, іншими словами — I ступінь — 1 рік навчання, II ступінь — 2 рік навчання, III ступінь — 3 і 4 роки навчання, IV ступінь — 5 і 6 роки навчання. А також вводились два роки доповнюючі, де учні отримували фахові навички.

Шкільне приміщення знаходилося на Перевозі (вул. А. Куриля, 6).

Ілько Максимів у своїх спогадах так описує тодішню школу: *"Було мені більш сім років і я вже був школяр. Та до школи чогось не дуже-то кортіло, але що ти? Мусів, то нема ради! Правда, в школі, як в пуделку, лавки рівні, рівненько зложені, стіл на підвищенню, на столі поважний прут лозовий, а за столом в кріслі пан професор з бородою.*

Ми хлопці позаду на лавках, напереді — дівчата. В школі часом було весело, а часом, то не дай Бог, шкіра терпла. Ходив я до школи вісім літ, на чотири класи. Три класи примусово законом, а четвертий клас — доповнюючий... Перші роки була школа на Перевозі, в Янцевого Ілька, а потім перенесли з Перевозу на Горішнє в центр села)... А в школі на доповнюючі, то ми вчилися ремеслу, хто до чого мав хист. В школі було чотири столярські верстати і

токаря гарна, у мене була охота на токарні точити і я добре точив. Професор хвалив, що з мене буде токар і дав мені матеріал, щоб я для професорки обточив тачівку до пирогів та макогін до маку. Я обточив не зле, бо професорка похвалила".

Автор спогадів подає цікаві дані про систему оцінювання, зокрема, що в шкільнім свідоцтві про успішність вписувалось такі оцінки: "достаточо", "добре", "дуже добре".

Ймовірно на межі XIX-XX ст. в Коропці функціонувало три школи, 2 початкові — на Перевозі і Лугах, одна нормальна — в центрі села.

Згідно реформи 1893 р. школи нижчого типу вважались трикласні з шестирічним навчанням, а вищого типу були міські чотирикласні з доповнюючою освітою.

Учні, які закінчували однокласні школи на Перевозі і на Лугах могли продовжувати навчання в центрі. Але дозволити собі таке навчання дітей могли тільки заможні родичі, діти з бідних родин допомагали батькам по господарству, бо ті наймалися на заробітки.

Окремі заможні селяни, духовенство посилали своїх дітей і до гімназії для здобуття середньої освіти і тільки одиниці українських дітей могли отримати вищу освіту.

До Першої світової війни вищу освіту мали коропчани Михайло Данчук, (але, щоб отримати роботу прийняв римокатолицьку віру), Михайло Павлюк, (син Павла, вчитель, загинув на фронтах Першої світової війни в легіоні Січових Стрільців), Роман Проскурницький (син священика).

Середню освіту отримали Микола та Ольга Курцеби (діти дяка Стефана Курцеби з Перевозу). М. Курцеба продовжував навчання в духовній семінарії отців Василіан в Жовкві, але залишив його і переїхав до Львова, де поринув у політичну боротьбу. Пізніше став головним редактором часопису "Українське слово" у Львові. Ольга Курцеба працювала у товаристві "Просвіта" у Львові у відділі "Сільський господар".

В 1914 р. разом з митрополитом Андреем Шептицьким Миколу Курцебу вивозять російські солдати до Сибіру. Миколу як небезпечного українського патріота-революціонера запроторили аж за Байкал, де він помирає в 1916 р. Так далека сибірська земля стала останньою домівкою для сина Коропця.

Серед селянських дітей середню освіту за австрійських часів здобули Сем'янчук Анастасія та Мельник Микола Юрійович, які закінчили Коломийську гімназію. Дочка Мельника М.Ю. Мельник С.М. згадує, з розповіді своєї бабці, як щотижня в суботу батько пішки приходив додому з Коломиї, а в неділю повертався назад, щоб в понеділок бути на заняттях. Бабця завжди давала йому хліб на дорогу. І так з року в рік. Але бажання вчитися було більшим за всі труднощі. Крім гімназії М.В.Мельник мав два класи семінарії.

У роки Першої світової війни навчання велося з перервами через обставини воєнного часу.

Створена на західноукраїнських землях, ЗУНР в числі основних питань державної політики велику увагу звертала на становлення національної школи. Було прийнято ряд прогресивних законів щодо організації освіти на наших землях, серед них і закон про зрівняння шкільних вчителів із державними службовцями, що покращувало їх матеріальне становище (на жаль такого закону не може прийняти наш уряд сьогодні, майже через сто років після цих подій), але здійснити задумане не вдалося, оскільки наш край окупувала Польща.

Після входження Західної України в склад Польщі, всі сили польського уряду були спрямовані на колонізацію українського населення, причому школі тут відводилась вирішальна роль.

31 липня 1924 р. прийнято закон про мову навчання, за яким від третього класу народної школи запроваджувалось навчання польською мовою.

Законом 1932 р. про устрій шкільництва встановлювалися початкові школи трьох ступенів: першого (чотирикласна), другого (шестикласна), третього (семикласна). В Коропці на Лугах і Перевозі діяли школи першого ступеня, в центрі — третього ступеня "Семикласова початкова школа".

Зі спогадів Куриляка Василя, який закінчив початкову школу на Лугах: *"В 1932 р. в школі на Лугах було 4 класи. В 1 і 2 класах викладали українську мову і читанку, рахунки, в 3 і 4 класах уже була ботаніка, історія, арифметика, польська мова. Навчання проходило в одній кімнаті, коли один клас виконував письмове завдання, то вчитель пояснював нову тему другому класові і навпаки. Всіх вчив один вчитель — Ситник Йосиф, колишній інвалід УСС. Усе навчання проходило українською мовою, тільки на уроці польської мови говорили виключно на польській, також був урок релігії, який проводив священник".*

В центрі директором школи був Квецень Юзеф. Вчителями працювали: Квеценьова Вінтенцина, Пелехова Ядвіга, Жуковська Софія, Корчинська Людвіга, Волкува, Кривоніс.

Навчання в семикласній школі проходило польською мовою. Тільки з другого класу вводились уроки української мови — 1 год. на день. Два рази на тиждень проводились уроки релігії. Релігії українських дітей навчав греко-католицький священник, а польських — римо-католицький. У школі разом навчалися діти українців, поляків, євреїв. До вчителів звертались не по імені і по батькові, а "прошу пана професора". На Перевозі функціонувала чотирикласна школа.

"В 1931 р. в першому класі було 20 учнів, — ділиться спогадами Делявський Роман Михайлович, 1924 р.н., — викладання велось на польській та українській мовах. Вчителі були поляки: Людвіга Корчинська, Волкува,

чоловік якої був комендантом поліції, (пізніше перейшли працювати до семикласної школи в центрі), Байгерова, чоловік якої працював агрономом у пана Вишневського в Гориглядах".

В кінці 30-х років в школі на Перевозі почала працювати Стефанія Франчук, українка.

В Коропці в міжвоєнний період, в 30-х рр. також був організований гурток "Рідної школи" (Українське Педагогічне Товариство).

Історична довідка

"Рідна школа" — це товариство виникло у Львові в 1926 р. Мета — допомога українському народові в справі освіти, дошкільного і позашкільного виховання молоді; захист українських вчителів, піднесення культурно-освітнього рівня українців. Офіційною мовою товариства була українська мова. Товариство друкувало книги, часописи, статті. Функціонувало на членські та добровільні внески.

Важливою ланкою його роботи в Коропці була організація сезонних дитячих садків. В літньо-осінній період, коли селяни працювали на полі чи наймались, щоб підробити якусь копійку, їхні діти залишались без догляду і опіки, що часто вело до трагічних наслідків. Велику допомогу в організації дошкільного закладу надав священик А. Борса.

Приміщення для дитсадка спочатку винаймали в селянина Довбенка Гната, батька Гринчишин Ольги. Заняття проводила від початку заснування вчителька Крушельницька Марія з Бучача.

Спогадами про дитячий садок поділилися його вихованці: М.Д. Довбенко, С.М. Мельник, О.Г. Гринчишин. Діти вчилися декламувати вірші, співати пісні, танцювати народні танці. Вихованці брали активну участь в різних фестинах, які тоді досить часто проводилися. Як правило, виховання носило патріотично-релігійний характер.

"Гей ви, малії школярі,
Діви Марії лицарі,
Нам сила пекла не страшна,
Бо ми "Марійська дружина".
Діво Маріє, поможи,
Як підемо до боротьби.
За справу Церкви, за наш край,
О, Мати Божа, помагай."
"Ми чемні діти —
України квіти.
Шануєм Бога, правду і добро.
Любим свою хату, хоч і небагату.
За народ своє життя дамо."

До цих пір пам'ятає ці вірші С.М. Мельник. В кінці 30-х рр. дитячий садок розміщувався на Підтемним, в садибах селян Максимових та Каганця.

На Перевозі в кінці тридцятих років в дитячому садку вихователькою працювала пані Ганушевська, яка крім роботи з дітьми вела заняття із господинь секції "Сільського господаря", а також організувала різні курси для господинь.

Українське педагогічне товариство "Рідна школа" спіткала та сама доля, що і решту українських організацій. Більшовицький прихід 1939 р. призупинив їх діяльність.

Життя і побут польського люду Коропця мало чим відрізнялося від українського. Але вони мали ідеологічні переваги. Їхніми дітьми, як дошкільного віку, так і дітьми-сиротами, з малозабезпечених, багатодітних сімей опікувалася польська "охронка", яка розміщувалася в приміщенні, де зараз знаходиться поліклініка. Вихованням дітей займалися польські монахині. Старших вихованців вони навчали крою та шиття, в'язанню, вишиванню. Польська "охронка" отримувала допомогу від своєї держави.

Багато коропчан прагнуть дати дітям середню освіту, тому посилають їх до гімназії. Для вступу до якої треба було мати знання за шостий клас народної школи, але можна було і зовсім не ходити до школи, бо до гімназії зараховували тільки після успішного складання вступних іспитів.

Тлумачьку гімназію за Польщі закінчили Максимів Василь, Петрів Дмитро, Давидів Михайло, батько якого продав поле, щоб син здобув середню освіту. В Бучачі в гімназії навчались Гаврилишин Володимир, Мельник Ганна, Сенчук Анастасія, Пілецький Дмитро, Герасимів Анастасія, Федоріві Василь, Ганна, Дмитро, Настя та інші.

В Бучацькій гімназії був сильний підпільний осередок ОУН. Учні старших гімназійних класів або входили до його складу, або були під впливом оунівських ідей. Навчання в гімназії та спеціалізованих школах сформувало патріотичний світогляд багатьох коропчан, які в майбутньому поповнили ряди повстанців проти німецького та більшовицького свавілля.

В 1939 р. з приходом комуністів семирічна школа переходить на українську мову навчання. Українські вчителі замінюють польських. Багато педагогів приїхали зі Східної України. Школу очолив Ситник Йосиф, який раніше працював на Лугах. Був він вихідцем з Тереховляниці. На працю до Коропця прибув після Першої світової війни, ймовірно в 1919-1920 рр., в роки ЗУНР.

В роки окупації 1941-1944 рр. школа продовжувала функціонувати, але заняття проводились нерегулярно через воєнні негаразди. Директором школи залишався Ситник Йосиф, вчителями працювали: Гордієвська Єлизавета — вчитель математики, яка приїхала в 1940 р. працювати до Коропця; Максимів Василь — вчитель початкових класів, Мельник — української літератури і мови, Яроцький — німецької мови.

Замість польської "охронки" діяла українська захоронка, організована за сприяння УДК. Вона у воспії

роки опікувалася дітьми-сиротами, дітьми з найбідніших верств населення. Працювали в захоронці українські монахині. До сьогодні вихованці захоронки згадують сестру Немидору, яка з любов'ю ставилася до своїх підопічних, намагалася прищепити їм любов до праці.

В 1944 р., відступаючи, німці спалили приміщення школи, оскільки літом 1944 р. його використовували під склад зерна. Заняття в перші повоєнні роки проходили в будинку захоронки (в теперішній поліклініці). Семирічні школи були в центрі і на Перевозі, початкова – на Лугах. Роки були важкі, зошити шили із німецьких паперових мішків, але бажання вчитися було великим.

В 1952 р. свій перший випуск робить середня школа. Навчання проходило у дві зміни, оскільки стара школа не могла помістити всіх учнів.

У першій половині 50-х років збудовано нове приміщення, пізніше до нього прибудовано спортзал.

Директорами Коропецької середньої школи були:

1944-1946 рр. – Тунік Зоя Миколаївна;

1946-1947 рр. – Анетченко Ганна;

1947-1966 рр. – Величко Олексій Іванович;

1966-1967 рр. – Давидюк Галина Петрівна;

1967-1974 рр. – Ковальчук Іван Зосимович;

1974-1996 рр. – Батьківець Василь Павлович;

1996-2000 рр. – Мацьків Дарія Степанівна;

2000-2002 рр. – Кіндрат Мирон Володимирович;

з 2002 р – Дмитрів Іван Степанович.

В 1992 р. відзначено 40-річчя Коропецької загальноосвітньої школи I-III ступенів. На зустріч з'їхалися колишні її випускники з різних куточків нашої держави та за її межами, перший директор Величко О.І.

Вчителями в Коропці працювали в 50-і – 2001 рр.: Петрів Стефанія Карлівна, Петрів Антоніна Єфремівна, Герасимів Ганна Антонівна – старший вчитель, Герасимів

Ігор Михайлович, Дмитрів Ірина Іванівна — вихователь-методист, Наконечна Софія Олексіївна, Гринчишин Іван Васильович, Луцик Анісія Гнатівна, Тужеляк Марія Дмитрівна, Лабунь Валентина Зосимівна, Бурак Іван Ількович, Нич Галина Михайлівна, Кіндрат Оксана Михайлівна, Львівська Люба Миколаївна, Кравцова Оксана Іванівна, Собків Марія Михайлівна, Петришин Єва Михайлівна, Гриник Ольга Володимирівна, Ковбас Рома Антонівна, Басараб Петро Григорович, Басараб Володимир Михайлович, Гуменюк Орест Петрович, Гуменюк Надія Миколаївна, Садівська Ярослава Василівна, Петришин Єва Миколаївна, Мельник Марія Степанівна, Дяченко Марія Іллівна, Бойко Стефа Михайлівна, Довбенко Марія Костянтинівна, Мельничук Марія, Тимків Євгенія Петрівна, Шевчук Людмила Павлівна, Боднар Євгенія Петрівна, Лось Стефа Іванівна, Підгірна Зеновія Михайлівна та інші.

Працівники Коропецької ЗОШ І-ІІІ ступенів 2002 р.: Дмитрів Іван Степанович, Яцина Наталія Зеновіївна — вища категорія, Мар'яш Любов Михайлівна — вища категорія, Гаврилишин Тетяна Юліанівна — старший вчитель, Мужів Марія Михайлівна, Лукасевич Віра Михайлівна, Колодницька Ірина Михайлівна, Шевчук Галина Миколаївна — вчитель-методист, Шевчук Іван Іванович, Корчинська Ганна Михайлівна, Гринчишин Надія Євгенівна, Дмитрів Степан Іванович, Собків Єва Михайлівна, Петришин Андрій Михайлович, Стефаняк Любов Володимирівна, Василюк Віра Миколаївна, Мацьків Мирослава Степанівна, Куриш Ольга Петрівна, Куриляк Ольга Петрівна, Тужеляк Галина Василівна, Швагла Надія Леонідівна — вища категорія, Скришник Петро Євстахович, Батьковець Валентина Антонівна — вчитель-методист, Нетреб'як Марія Дмитрівна, Руда Галина Петрівна, Бойчук Роман Миколайович, Коропецька Оріся Володимирівна, Бойчук Ольга Дмитрівна — вища категорія, Одуд Тетяна

Михайлівна, Б'єля Оксана Олексіївна, Кіндрат Ольга Іванівна, Демницький Мар'ян Іванович – старший вчитель, Жиляк Мирослава Ярославівна, Мар'яш Михайло Дмитрович – вчитель-методист, Мельничук Ігор Степанович, Куриляк Михайло Володимирович, Кіндрат Мирон Володимирович, Гуцман Ольга Володимирівна, Николин Ольга Ярославівна, Капітан Марія Ярославівна, Кіндрат Марія Михайлівна, Скрипник Оксана Іванівна, Семчишак Ганна Семенівна, Коропецька Оксана Володимирівна, Куриляк Ганна Стахівна, Гудзовська Ганна Степанівна, Данчук Наталія Зеновіївна, Мочкодан Лілія Володимирівна, Мар'яш Ольга Володимирівна, Предко Євгенія Дмитрівна, Гаврилишин Роман Михайлович.

Вчителі, які працюють в школі є фахівцями своєї справи, віддані роботі з дітьми. Вони завжди прагнули дати учням глибокі і змістовні знання.

За 50 років свого існування Коропецька школа видала близько 3000 атестатів зрілості.

Тільки з 1975 по 2004 рр. 94 випускники нагороджені срібними та золотими медалями.

Учні школи є переможцями районних та обласних олімпіад, конкурсів. 1996-2004 рр. призерами обласних олімпіад були О. Сон'як, І. Марчук, О. Храновська, О. Лисий, М. Костів.

Одинадятикласники М.Я. Гуцман у 1998 р., П.М. Гаврилишин у 2004 р. брали участь в республіканських олімпіадах з історії. Робота з природних матеріалів четвертокласника Б.В. Гаврилишина експонувалась на виставці учнівських робіт у Києві.

Понад тисячу коропчан здобули вищу і середню спеціальну освіту і працюють у різних галузях народного господарства країни.

А випускники школи П.М. Мельник, Р.М. Гарасимчук, М.В. Делявський, В.Л. Коржов, В.М. Садівський, М.В. Довбенко, І.Д. Іванців, В.І. Пілецький, Б.І. Ковбас стали кандидатами і докторами наук і тепер працюють на

викладацьких роботах у вищих навчальних закладах Івано-Франківська, Луцька, Львова, Кисва.

Серед випускників є ті, хто обрав військову професію: Я.В. Мостовий — полковник, Цибенко — полковник, В.Г. Мар'яш — підполковник, М.П. Штипула — підполковник, І.І. Недільський — майор та десятки інших.

1 вересня 1992 р. 108 коропецьких студентів отримали від Б. Гаврилишина грошову винагороду премії Антоновичів у сумі 5 000 доларів США. Її він особисто вручив кожній молодій людині, яка навчалася у вузах, середніх спеціальних закладах. Ставши лауреатом премії, Богдан Дмитрович вирішив передати її для надання стипендій студентам Коропця. (Відомі громадські діячі діаспори Омелян і Тетяна Антоновичі у 80-х рр. встановили щорічні премії на сприяння розвитку літератури, науки в Україні. Перший лауреат — В.Стус, серед лауреатів — І. Дзюба, Л. Костенко, В. Шевчук, І. Драч, З. Бжезінський).

В 2002 р. при Коропецькій загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів ім. М. Каганця створено фонд ім. Теодозії Гаврилишин (із родини Садівських). Фонд заснований вченим Б. Гаврилишиним. Його метою є: сприяння розвитку освіти, підвищення знань і відзначення учнів та вчителів, які досягли певних результатів в роботі, а саме переможців і призерів районних, обласних і республіканських олімпіад та конкурсів з базових навчальних дисциплін. В 2003 р. 18 учнів школи за досягнуті успіхи були нагороджені премією фонду.

На рубежі століть українська школа переживає нелегкі часи. Це зумовило проведення в 2000-2001 рр. шкільної реформи. Але єдиним наслідком, який відчули на собі вчителі та школярі стало введення 12 бальної системи оцінювання навчальних досягнень та вмінь учнів, тематичного оцінювання та зміна структури навчального року. Навчально-матеріальна база школи і надалі

залишається відсталою. Держава спромоглася на три комп'ютери для кабінету інформатики. Завдяки зусиллям проф. Б. Гаврилишина, він протягом 2002-2003 рр. поповнився ще дев'ятьма.

Низьким є рівень оплати праці вчителів. Педагоги змушені залишати школу і, намагаючись втекти від бідності, емігрують до Італії, Португалії, Ізраїлю. З Коропця виїхало 8 педагогічних працівників. Хто не має змоги виїхати закордон, їде на сезонні роботи в Росію, Польщу. Як це не прикро, але таке наше сьогоднішня.

Якою є сьогодні школа — такими завтра будуть наше суспільство і держава.

В стінах школи формується найбільша цінність світу — людина. Тут вона повинна відчути муки свого народження і велич злету. Чи є такою школа?

Окремо треба сказати про Коропецьку школу-інтернат, відкриту в 1959 р. В різний час приїздили сюди переймати досвід роботи вчителів з інших областей України, Болгарії. Спочатку школа мала назву Коропецька загальноосвітня середня школа-інтернат. У 1978 р. на основі загальноосвітньої школи-інтернату звичайного типу було створено Коропецьку обласну восьмирічну школу-інтернат для дітей-сиріт, дітей, які залишились без опіки батьків. У 1985 р. школа була реорганізована в Коропецьку середню школу-інтернат для дітей-сиріт і дітей, які залишились без піклування батьків (рішення управління освіти Тернопільського облвиконкому № 197 від 01.07.1985 р.). Таку назву і статус школа носила до 1 вересня 2001 р. З цього часу вона має назву обласної комунальної середньої школи-інтернату для дітей-сиріт і дітей, які залишились без піклування батьків.

Методи педагогічної і виховної роботи, досягнення у трудовому вихованні учнівської молоді висвітлювались на Виставці досягнень народного господарства в м. Києві та Москві.

За роки існування школи її закінчили близько 2,5 тис. учнів. Відмінники навчання одержали 20 золотих і 26 срібних медалей. Колишні випускники школи М.В. Гончар – професор, доктор наук (працює у Львівському університеті та в Інституті біохімії НАНУ). Я.Ф. Гап'юк – кандидат наук (Тернопільський педуніверситет).

Директорами працювали:

1. Ксенік І.А. – 1959-1987 рр. – заслужений вчитель України.

2. Семчишак І.І. – 1987-1994 рр.

3. Пиндюра С.М. – 1994-2002 рр.

4. Мацелюх Я.Є. – з 2002 р.

Перший директор школи І.А. Ксенік доклав чимало зусиль для її розбудови. Сьогодні це ціле містечко-школа. У ній працюють 55 вчителів та вихователів, психолог, логопед, 2 лікарі, 4 медсестри. Всі педагоги мають вищу освіту. У школі навчається 226 вихованців – дітей-сиріт і дітей, які залишились без піклування батьків. Всі учні проживають у затишних кімнатах.

Ази знань учні здобувають у 25 класах, кабінетах та лабораторіях. У школі є актовий зал, спортивний зал, спортивна школа. Є підсобне господарство, навчально-дослідна ділянка, їдальня, ізолятор, бібліотека (із книжковим фондом – 42 тис. 118 примірників), читальний зал.

Школа розташована на території колишнього панського маєтку графа Стефана Бадені. Хто хоч раз побував у цьому мальовничому куточку, повік його не забуде. У спадок школі дісталася архітектурна споруда – палац. Навколо палацу розкинувся старовинний парк з рідкісними екзотичними та віковими деревами, площею 3 га. Йому надано статус пам'ятки природи місцевого значення. Неподалік від палацу знаходиться став, який місцеві жителі називають озером. На жаль, час нещадний, і з роками став руйнується.

Сам палац є справжнім скарбом для школи-інтернату. Він не тільки прикрашає територію школи, а й використовується як приміщення для швейних майстерень, духовної кімнати, бібліотеки, кімнати-музею, для дискотеки і т.д.

Педагогічні працівники школи-інтернату: Мацелюх Я.Є. — директор, Грабовський М.М. — заступник директора з навчальної роботи, Грабовська Г.О. — заступник директора з виховної роботи, Василик М.М. — педагог-організатор, Ільчишина Л.Р. — вчитель, Балюк М.В. — вчитель, Василик Л.М. — вчитель, Чинчик О.Д. — вчитель, Бандяк В.І. — вчитель, Терпелюк Л.В. — вихователь, Жичицька О.Д. — вихователь, Ганішевська Е.З. — вчитель, Махно В.М. — вихователь, Киричук Г.С. — вчитель, Іваник Г.В. — вчитель, Капкова А.Л. — вчитель, Соловій І.М. — вчитель, Мигаль І.В. — вихователь, Кутиська Г.М. — вихователь, Марчук Г.М. — вихователь, Яремчук Ю.М., Яремчук О.С., Мельничук М.М., Пізюк С.М., Пиндюра Н.М., Ковбас О.В. — вчитель, Герасимчук Я.І. — вчитель, Василик С.В. — вчитель, Марчук Є.Ю. — вчитель, Грицак С.П. — вчитель, Бойків Т.І. — вчитель, Садівська Л.О. — вчитель, Соловій Г.Д. — вчитель, Іваник Я.С. — вчитель, Діхтярук Л.В. — вчитель, Гріх В.Г. — вчитель, Озарко О.І. — вчитель, Штипула Г.М. — вихователь, Воронцова М.А. — вихователь, Двораківська Л.Р. — вихователь, Куриляк Х.Я. — психолог, Куриляк Н.В. — вихователь, Данчук Д.С. — вчитель, Мацьків Н.З. — вихователь, Жижак М.Д. — вчитель, Литвинців Г.П. — вчитель, Фецак О.О. — логопед, Жичицький І.І. — вихователь, Лиса Н.П. — бібліотекар, Миськів Т.В. — керівник танцювального гуртка, Садівська Н.І. — лаборант, Мурган О.О. — лаборант, Осадець І.М. — секретар-друкарка, Бойчук О.Р. — юрист, Мар'яш О.В. — вихователь.

З 1994 р. в селищі функціонує професійно-технічне училище № 34.

В Коропецькому ПТУ-34 професійне навчання проводиться за професіями: бухгалтер, оператор комп'ютерного набору, оператор комп'ютерної верстки; кухар, кондитер, кравець, столяр (виробництво художніх меблів).

В 2004 р. контингент учнів складав 386 чоловік. В училищі працює 36 педпрацівників, які здійснюють навчально-виховний процес учнів згідно визначених професій. З них: 23 викладачі, 10 майстрів виробничого навчання, 3 вихователі. 33 педпрацівники з вищою освітою, 3 — з незакінченою вищою. Відповідно до кваліфікації: 10 — вища категорія, 11 — I, II категорії, 7 — спеціалісти. Майстри виробничого навчання: 6 — з максимальним посадовим окладом, 4 — із середнім посадовим окладом. Відповідно по званнях: "Заслужений працівник освіти" — 1, "Старший викладач" — 1, "Старший вчитель" — 1, "Відмінник народної освіти" — 2.

Педколектив училища молодий, енергійний, з невеликим стажем роботи, проте організований, працьовитий, який бачить перед собою завдання на перспективу, живе сьогоденним днем з думкою про майбутнє. Так, в основному зі стажем роботи від 3 до 20 років складається педколектив училища, хоча 3 педпрацівники працюють вже понад 20 років на педагогічній ниві.

Керівний склад училища

1. Ксенік Іван Афанасійович — директор;
2. Мацьків Дарія Степанівна — заступник директора по навчальній роботі;
3. Гладкий Ігор Степанович — заступник директора по навчально-виробничій роботі;
4. Довбенко Любов Миколаївна — помічник директора.

Викладачі загальноосвітніх предметів: Яворська Ірина Кирилівна, Лукасевич Марія Володимирівна, Підгірна Галина Михайлівна, Задорожна Роксолана Ігорівна, Сем'янів Ганна Володимирівна, Василик Віктор Степанович, Маркевич Любов Петрівна, Гнатюк Ірина Ігорівна, Мочкодан Ольга Миронівна.

Викладачі спецпредметів та майстри виробничого навчання кухарської справи: Сорочин Софія Михайлівна, Мельник Галина Михайлівна, Василик Наталія Михайлівна, Федорів Надія Степанівна, Куриляк Наталія Михайлівна, Мельничук Олена Михайлівна, Маркевич Марія Іллівна, Пілецька Світлана Михайлівна.

Викладачі спецпредметів та майстри виробничого навчання швейної справи: Федорів Зіновій Володимирович, Мельник Галина Степанівна, Гладка Тетяна Василівна.

Викладачі спецпредметів та майстри виробничого навчання столярної справи: Луцик Вадим Олександрович, Оленич Ігор Іванович.

Викладачі спецпредметів та майстри виробничого навчання бухгалтерської справи: Павлів Ольга Миронівна, Паращук Ігор Богданович, Довган Світлана Людвігівна, Федів Галина Василівна.

Викладачі спецпредметів та майстри виробничого навчання по спеціальності "Оператор комп'ютерного набору; оператор комп'ютерної верстки": Минок Ігор Володимирович, Калиняк Ірина Володимирівна, Калиняк Ігор Михайлович, Підгірна Оксана Михайлівна.

Вихователі гуртожитку училища: Пілецька Тетяна Михайлівна, Кіндрат Оксана Михайлівна, Довбенко Оксана Зіновіївна, Солодка Галина Володимирівна.

В 1980 в Коропці відкрито семирічну музичну школу. Коропецька державна музична школа створена згідно наказу № 189 від 07.08.1980 р. обласного управління культури та наказу № 38 від 07.08 1980 р. Монастирського райвідділу культури. До 1980 року це був 4-х річний філіал Монастирської музичної школи. З 1980 р. по 2003 р. школа випустила більше 260 учнів, понад 40 випускників закінчили середні та вищі учбові заклади.

Гордістю музичної школи є випускники, які працюють в ній викладачами, це Людвіг Яворський, Микола

Безтільний (клас духових інструментів), Оксана Шевчук; Оксана Грицак (клас фортепіано), Тетяна Мацьків та Світлана Садівська (клас скрипки) Ірина Мар'яш (клас баяна, керівник хору, завуч), Наталія Марчук (теоретичні дисципліни).

Коропецька музична школа пишається своїми випускниками, які працюють в професійних колективах України та за кордоном, це такі як Іваник Володимир (регент Свято-Покровського кафедрального собору м.Рівного), Ярема Садівський (артист симфонічного оркестру Львівського оперного театру ім. С. Крушельницької, аспірант Львівської консерваторії), Андрій Садівський (артист естрадного оркестру цирку Залевських в м. Варшаві), Степан Гарасимчук (соліст військового оркестру м. Тернополя) та багато інших.

У школі працюють такі відділи: фортепіанний, струнно-смічковий, народний, духовий, образотворчого мистецтва, хореографічний. Створено 12 учнівських та вчительських колективів, а естрадному (керівник Петро Садівський) та духовому (керівник Людвіг Яворський) оркестрам в 1994 році присвоєно почесне звання "Народні аматорські колективи". Педагогічний колектив з 18 викладачами та контингентом учнів 125 чоловік очолює випускник Харківського інституту культури, директор школи Петро Степанович Садівський. Попередниками його були Петро Іванович Хом'як та Василь Михайлович Пилатюк.

Учні Коропецької державної музичної школи щорічно показують хороші результати на обласних конкурсах "Творчість юних", теоретичних олімпіадах – Олена Шевчук, Надія Кіндрат, Володимир Чемеринський, Всеукраїнських конкурсах "Таланти твої Україно" – Назарій Садівський.

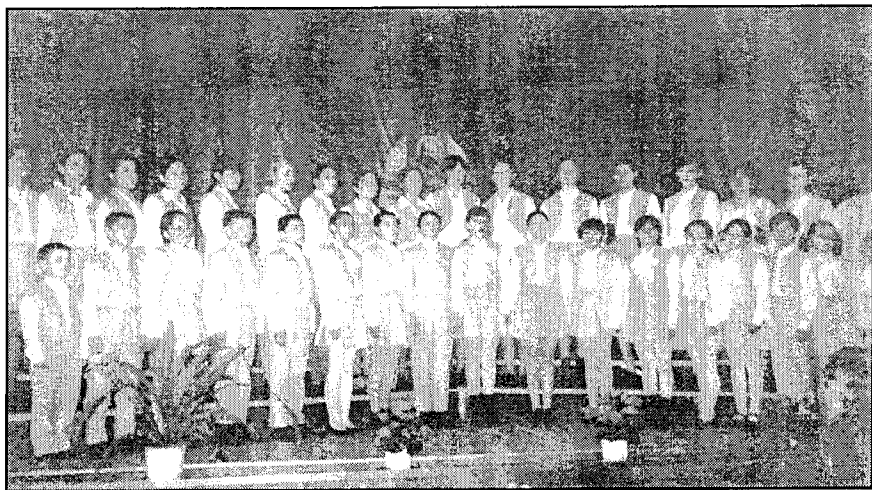
Коропецька державна музична школа відноситься до кращих шкіл Тернопільської області.

Жодне святкування в Коропці не обходиться без участі вихованців музичної школи. На різноманітних виховних заходах вони демонструють свої таланти співу та вміння гри на музичних інструментах.

В 1950 році було засновано два дошкільні заклади в с.Коропці. Це Коропецькі дитячі яслі та Коропецький дитячий садок, де завідуючими були Снегир М.В. та Каретник А.Г. 20 листопада 1962 року Коропецькі дитячі яслі та Коропецький дитячий садок об'єднано в єдину дошкільну установу – Коропецький дитячий ясла-садок, де завідуючою призначено Каретник Анастасію Григорівну.

До 1969 року завідуючими ще були Сорокіна Лариса Іванівна та Савчук Галина Юхимівна. З 1962 року по 1992 рік садочок очолювала Данчук Стефанія Михайлівна. З 1992 року і до сьогодні очолює заклад Старик Галина Петрівна. 1 грудня 1986 року відкрито нове приміщення дитячого ясел-садочка на 136 місць. Сьогодні тут виховуються дві різновікові групи, їх обслуговують 4 вихователі, музкерівник та 10 працівників обслуговуючого персоналу.

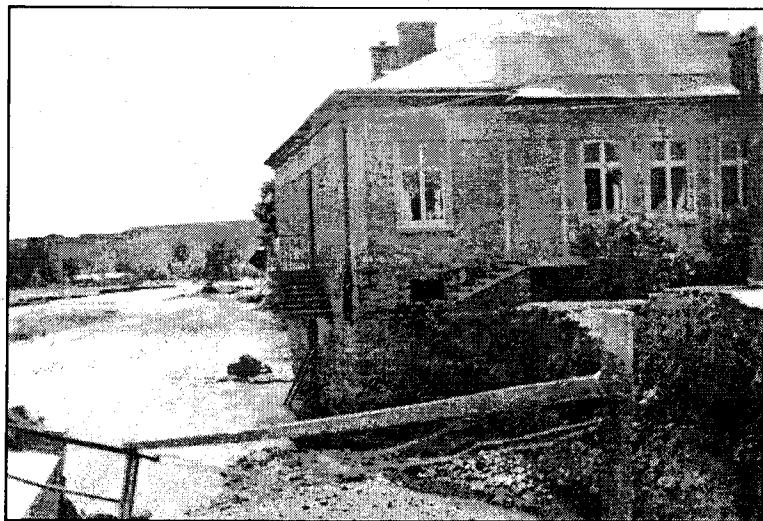
Слід віддати належне вихователю Довбенко Марії Костянтинівні, поварам Петришин Галині Йосипівні, Тимків Галині Степанівні, няні Мочкодан Ганні Михайлівні, завгоспу Бойків Марії Дмитрівні, які понад 30 років працюють у садочку.

Хор Коропецької обласної комунальної середньої школи-інтернату для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без опіки батьків. 2003 р.

*Коропецькі вечорниці. Керівники —
Оксана Сагівська, Галина Старик. 1996 р.*

Повінь у Коропці. 13 червня 1957 р.

*Зустріч випускників Коропецької середньої школи
1954 р. через 30 років після закінчення школи.
Коропець, 1984 р.*

Церковний хор церкви Св. Миколая у Коронці (керівник С.М.Пігірний). На передньому плані отець Роман Гончарик та отець-декан Микола Малий. Коронець, 2003 р.

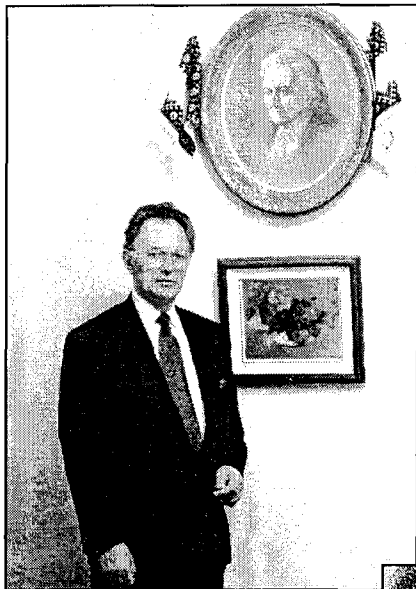
Церква Святого Миколая. Під час богослужіння. Коронець, 2004 р.

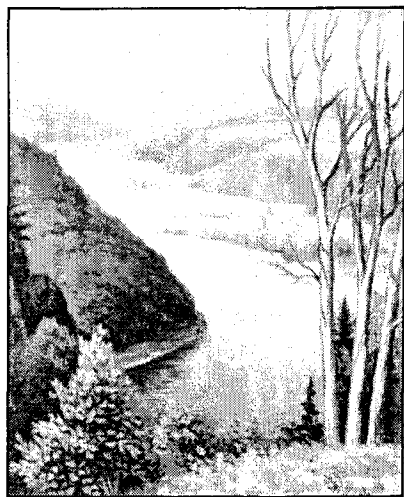
Артист Тернопільського академічного драматичного театру ім. Т.Г.Шевченка Михайло Данчук. 1982 р.

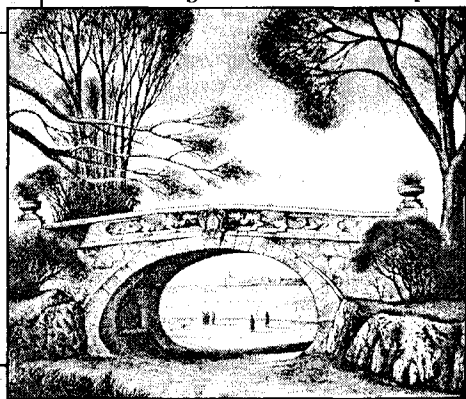
Знімальна група Одеської кіностудії під час зйомок кінофільму "Квартет Гварнері". Коропець, 1977 р.

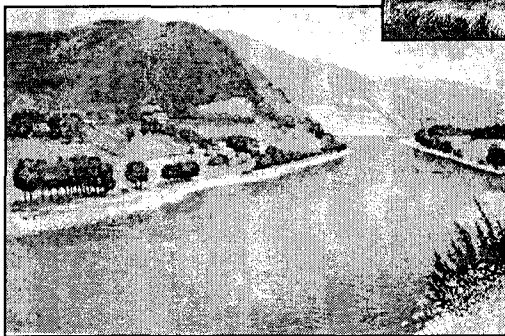
*Художник Степан
Мельниченко біля
портрету його матері
під час персональної
виставки в Едмонтоні.
Канада, 1995 р.*

*Картина "Дністровські
кручі". Художник
З.Р.Садівський. 2000 р.*

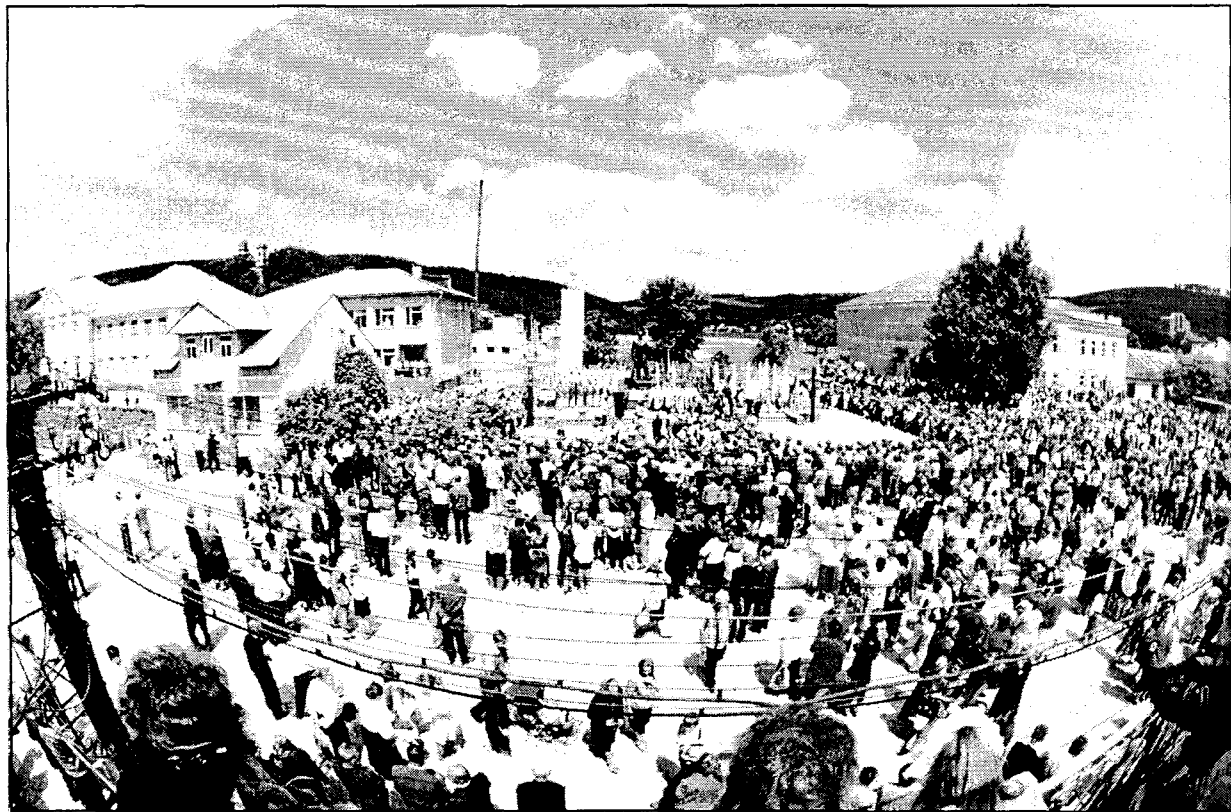
*Картина "Місток".
Художник Я.Миськів.
1985 р.*

*Ріка Дністер біля
містечка Коропець.
Художник
С.Мельниченко. 1987 р.*

*Учасники і члени оргкомітету Всесвітнього з'їзду коропчан біля
пам'ятника Тараса Шевченка. Коропець, 12 липня 1996 р.*

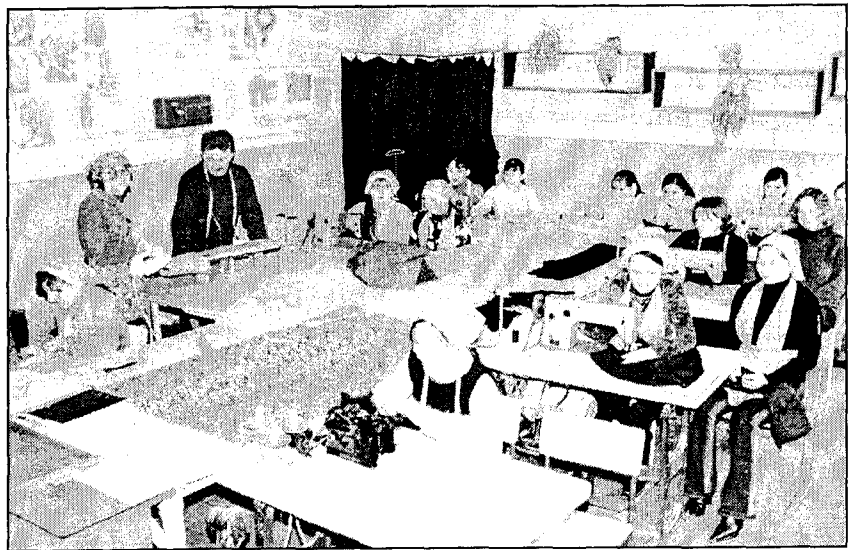
Коропець святкує 575-річчя від першої історичної згадки. 12-14 липня 1996 р.

Коропець святкує 575-річчя від першої історичної згадки. 12-14 липня 1996 р.

*Працівники поліклініки Коропецької міської
комунальної лікарні. 2003 р.*

*Коропецьке ПТУ-34. Майстер виробничого навчання
швейної справи Федорів З.В. під час заняття. 2004 р.*

*Коропчанин
Степан Куриляк – майстер спорту
міжнародного класу, другий призер
чемпіонату світу серед
спортсменів-інвалідів з
порушеннями органів слуху.
Швеція. 2003 р.*

*Футбольна
команда
"Дністер" –
володар кубка
області. 1969 р.*

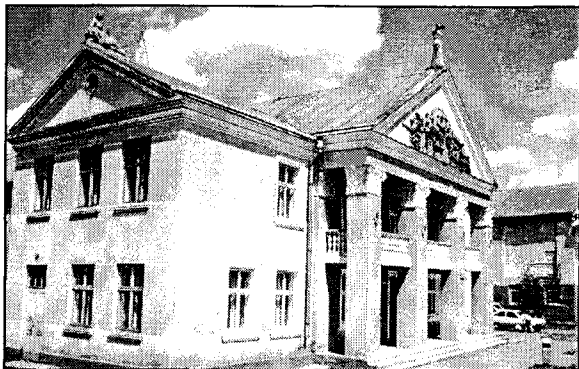
*Волейбольна команда дівчат Коропця
(тренер М.І.Дерницький) – неодноразовий призер
Всесоюзних і переможець республіканських та
обласних змагань. 1984 р.*

Футбольна команда ветеранів Коропця. 1970 р.

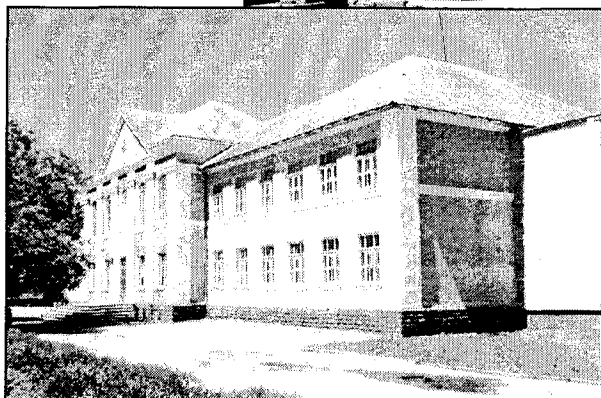

*Футбольна команда Коропця. Другі призери
Всеукраїнських змагань з футболу серед дитячих
команд (1984 р.н.) шкіл-інтернатів України. 2000 р.*

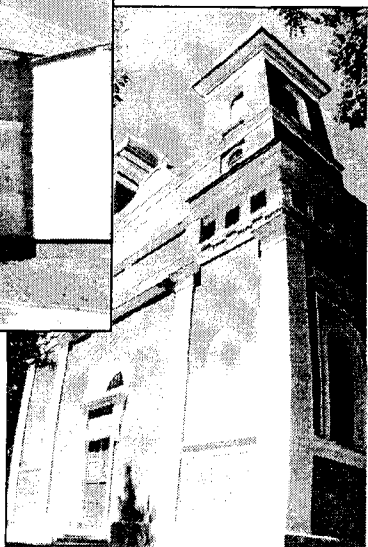
*Народний дім
"Галичина",
2002 р.*

*Палац графа
Стефана
Багені, 2003 р.*

*Коропецька ЗОШ
ім. Марка Каганця, 2002 р.*

*Костьол римо-
католицької
громади, 2002 р.*

Відкриття пам'ятника Т.Г.Шевченку. 1996 р.

*Матірня церква Успення Пресвятої Діви Марії
на Перевозі, 2003 р.*

*Пам'ятний знак
Магдебурзькому
праву.
Встановлений у
1998 р.*

*Пам'ятник Марку
Каганцю. 2002 р.*

*Учасники національно-визвольних змагань.
Зліва направо: Ярослав Петрів, Іван Рудницький,
Мар'ян Демницький, Іван Грицак. 2001 р.*

Учасники Другої світової війни. 1975 р.

*Марко Каганець
(1881-1908) —
організатор і
політичний діяч
Коропеччини.*

*Ілько Максимів
(1884-1954) — член
Української
Державної Ради у
Станіславі.
Франція, 1953 р.*

Медицина

Бідність і злидні завжди породжували хвороби. Серед населення лютували такі хвороби як туберкульоз, висипний тиф, рахіт, дизентерія, трахома, від яких вмирало багато людей, особливо дітей. Без власних лікарень і організованого медичного персоналу не було належного догляду за людьми. Лише за першу половину 1937 р. в Коропці померло 170 людей, з них 99 дітей.

Послуги лікаря коштували дуже дорого. Саме життя змушувало людей в ті часи шукати лікарські засоби, вчитися мистецтву зцілення. Коли хворіли на інфекційні захворювання очей, горла, кишечника використовували чай із рум'янку, звіробою від наривів використовували листки подорожника (бабки) чи насіння льону, коли боліли суглоби використовували відвари із живокості (чорного кореню).

Були в Коропці і народні знахарі-цілителі, які надавали допомогу. Із трав вони готували відвари, настойки на горілці, різні мазі на маслі, топленому свинячому жирі.

В наших околицях найбільшу популярність мали народні цілителі Катерина Куриляк (Стрільчиха), Петришин (Корунь). Також мешканці навколишніх сіл зверталися за допомогою до сестер-монахинь Нижнівського монастиря, які вміли лікувати травами. Жінкам під час пологів надавала допомогу акушерка Гелена Гудзовська. При психічних травмах, стресах широко застосовували виливання воску, олова, обкурювання. З лікувальною метою використовувався мед.

Медичну допомогу коропчанам надавав Сем'янчук Іван (Дячок), під час Першої світової війни він служив санітаром у австрійському шпиталі. Як людина кмітлива, допитлива та спостережлива він набув певних навичок, які пізніше використав на допомогу людям: вправляв

вивихи, рвав зуби, вмів полегшити біль, різні хвороби лікував зіллям.

Такі засоби самодопомоги і взаємодопомоги полегшували страждання хворих, допомагали організму побороти недугу, але цього було недостатньо, — люди помирали.

Кваліфіковану (у теперішньому розумінні) медичну допомогу мешканці нашого містечка та околиць стали отримувати в 1930-х роках, коли в Коропці працювали три приватні лікарі: український — Зубик, польський — Сандурський (після нього Чижовський Йосиф), єврейський — Кромбек. Через високу вартість медична допомога була не всім доступна. Так, за прийом до лікаря треба було заплатити 3-4 злотих, за виклик — 5 злотих. А за місяць роботи в пана люди могли заробити 7 золотих. Лікарі надавали тільки терапевтичну допомогу.

Тепло старожили згадують українського лікаря Юревича, який працював у с. Незвисько, що на Станіславщині. Бідніші люди Коропця і навколишніх сіл їздили в Незвисько, щоб потрапити на прийом до нього. Був він прекрасний діагност і допоміг не одній людині, яка зневірилась у ходінні по лікарях. До нього зверталися як до терапевта, хірурга та гінеколога і знаходили потрібну поміч.

Вперше безплатну медичну допомогу населення отримало в 1939 р. В Коропці почав діяти фельдшерський пункт.

Становлення Коропецької дільничної лікарні розпочалося в 1944 р. на 25 ліжок. Хворих обслуговували три медсестри і лікар Гречко, який два рази на тиждень доїжджав з Устя-Зеленого. Керував лікарнею санітар австрійської армії Сем'янчук Іван Леонтійович, який до 1948 р. працював і фельдшером.

Першим лікарем у дільничній лікарні в 1947 р. була Рихлік Марта Василівна.

В 1948 р. в Коропці був організований районний відділ охорони здоров'я, яким завідувала Петренко Галина Семенівна. Цього ж року кількість лікарняних ліжок зросла до 50. В 1949 р. лікарня була розширена до 60 ліжок.

Головними лікарями в Коропці працювали: Рихлік Марта Василівна (1947-1949 рр.), Павлов Антон Прокопович (1949-1959 рр.), Вощинкін Микола Герасимович (1959-1962 рр.), Лисик Іван Павлович (1962-1970 рр.), Іванців Микола Михайлович (1970-1972 рр.), Нетреб'як Зеновій Миколайович (1972-1987 рр.), Тріщук Іван Дмитрович (з 1987 р.). За головування Нетреб'яка З.М. було відкрито у Коропці пункт швидкої допомоги та добудований головний корпус лікарні.

В різні роки в Коропецькій лікарні працювали лікарями: Клочуряк М.М. — терапевт, Антошків Р.М. — терапевт, Кочмар О.В. — акушер-гінеколог, Буда А.С. — акушер-гінеколог, Хлопецький Я.М. — педіатр, Мокрецький О.І. — стоматолог, Кочмар П.І. — хірург, Герета Р.О. — педіатр, Мадонов В.І. — педіатр, Березний І.М. — педіатр, Столярський Є.Й. — педіатр, Юрків С.П. — хірург, Мокрецька Н.І. — акушер-гінеколог, Уханова О.І. — педіатр, Тимків М.Ф. — акушер-гінеколог, Осадець М.П. — акушер-гінеколог, Грицак В.Я. — терапевт, Яцина О.І. — терапевт та інші.

В даний час працюють: Тріщук П.В. — терапевт, Андрущак О.М. — педіатр, Куриляк О.П. — педіатр, Василюк Ю.П. — стоматолог, Дворський С.С. — стоматолог, Остафійчук В.Г. — хірург, Юхим І.Б. — терапевт, Юхим В.В. — акушер-гінеколог, Боднар Л.Й. — стоматолог.

Середній медперсонал, термін праці яких понад десять років у лікарняному закладі: Бандяк Я.І., Пизюк М.О., Василик Є.П., Олексюк Г.А., Луцик О.А., Мочкодан Г.М.,

Галушак В.А., Басистюк Г.В., Петрів З.Й., Сенчук О.М., Мужів Г.А., Мацьків О.В., Боднар Й.І., Собків Л.С., Демницька О.П., Куриляк М.Ф., Герасимів Г.М., Вовк В.І., Пілецька Л.П., Пілецька З.С., Мар'яш О.Г., Мурган С.І., Михайлишин Д.І., Сем'янків Є.П., Сем'янків М.М., Коржова Д.Я., Тимків М.М. та інші.

Багато коропчан закінчили медичні інститути і стали лікарями: Мороз М.А., Сем'янчук І.Й., Дмитрашко Є.О., Гаврилишин М.П., Гнатюк З.І., Мельник М.Д., Данилів С.В., Василюк М.Ю., Василюк С.Ю., Василюк О.Ю., Василюк Г.Ю., Осадець Л.М., Петришин С.Я., Мельник Д.С., Мельник О.С., Максимів Б.В., Данчук О.ф., Михайлишин П.М., Тріщук В.І., які працювали і працюють у різних куточках України та за її межами. Що ж до фармацевтичної служби, то в Коропці до послуг людей є дві аптеки: аптечний кіоск від Глумацької районної аптеки (Гаврилишин Г.М.) та приватна аптека (Бойко Н.М.).

Пройшовши, за більш як півстолітній відтинок часу, складний шлях становлення, росту і розквіту, медицина в Коропці переживає непрості часи кризи. Так, з 90-х років рівень медичного обслуговування став погіршуватися. Кількість лікарняних ліжок в 2004 р. становила 20. У лікарню госпіталізуються тільки хворі у важкому стані, із за давніми формами хвороб. Зупинився розвиток матеріальної бази, технічно застаріла медична апаратура й обладнання. Але в лікарні залишається найцінніше – її спеціалісти: лікарі, середній та молодший медичний персонал, які багато років свого життя віддали справі охорони здоров'я людей. Всі, хто тут працює, вірять у кращу перспективу і сподіваються, що ці труднощі тимчасові.

Ветеринарне обслуговування в Коропці

Розповідає Мацьків Михайло Іванович

На жаль, письмових згадок про існування ветеринарної служби на території Коропця до кінця XIX ст. не знайдено в доступних історичних джерелах.

Відомо, що лише на початку XX ст. сільська громада одержувала кваліфіковану ветеринарну допомогу в організації запобіжних заходів проти заразних хвороб худоби з боку ветеринарної служби, яка була при повітових земствах. Таку роботу на території с. Коропця і сусідніх сіл проводив лікар ветеринарної медицини Бучацького повітового земства.

Старожили розказували, як в Коропці проводились запобіжні заходи при захворюванні худоби правцем (ящур). Приїздив земський ветлікар і за участю представників місцевої влади, поліція проводив огляд худоби, яку селяни виводили в призначене місце (на леваду чи за рікою).

А організація карантинних заходів проводилась представником сільської влади і поліцаєм (жандармом), які діяли згідно відповідної письмової інструкції складеної ветеринарним лікарем. До порушників виконання інструкції карантинних заходів місцева влада приймала адміністративні покарання у вигляді штрафів, що добре діяло, враховуючи безгрошів'я сільського господаря.

В житті все було. Тварини хворіли поодиноці на різні незаразні хвороби і дуже небезпечні, такі як сказ, отруєння після укусу змії. Хворіли тварини від перекорму при поїданні кормів, що утворювали гази в шлунку. Часто в таких випадках допомагала народна мудрість, яка передавалася з покоління в покоління. Майже в кожному селі був свій дід чи баба, до яких йшли за порадою люди, і вони давали раду хворій тварині.

В Коропці (розказувала мені моя мати) в період розрухи, після Першої світової війни найбільша надія була на таких знавців народної медицини. Рідко хто з сільських газдів міг собі дозволити привезти ветеринара з Бучача.

В Коропці (на Лугах) був такий дід Михайло, який і людям радив, і хворим тваринам допомагав. Дід робив мазі для людей і хворих тварин при ураженні шкіри коростою й іншими шкірними хворобами.

Мати розказувала, коли вона була ще підлітком, їхню лошицю вкусила в губу змія. У лошиці голова розпухла, очей не видно, важко дихає з хрипом. Батько посилає дочку, як старшу з дітей, і каже: "Біжи на Горби до баби Стрільчихи, там тобі люди покажуть де баба живе, і скажи, що лошицю вкусила змія на колір руда, я її бачив". Баба Стрільчиха зварила в глечичку зілля і дала випити лошиці мірку цього відвару, а рештою помила голову і шию. Лошиця через деякий час встала на ноги, очі розкрила, спухлина з голови зійшла, дихати стала легко.

На території села був маєток графа Бадені, в господарстві якого утримувалося стадо порідної худоби до 200 голів корів, також вирощувалися коні для потреб армії, вівці і птиця. Пан міг собі дозволити оплачувати роботу ветеринарного лікаря. В господарстві пана Бадені з початку століття працював ветеринаром Гринчишин Павло. Напевно, він був першим ветеринаром, уродженцем Коропця.

Гринчишин народився в 1875 р. в селі Коропець Бучацького повіту. Він закінчив парафіяльну школу, яка почала діяти в Коропці з 20 років XIX ст. Кмітливий юнак читав книжки, які йому були доступні в той час, мав інтерес до господарської науки і до ветеринарної медицини. Очевидно, він закінчив ветеринарні курси, після чого і постійно працював штатним ветеринаром в господарстві графа С. Бадені.

Зі спогадів його дочки Євгенії Павлівни відомо, що зоною праці її батька були сусідні з Коропцем села — Делева, Будзин, Кутищі, Нижнів, Порохова, Стінка, Вістря, Горигляди, Вербка. В Гринчишина П. Була велика сім'я — 8 дітей. Він багато читав, був добрим знавцем своєї справи і на той час досить освіченою людиною. В маєтку пана він працював до самої смерті в 1935 р.

Працюючи в маєтку пана, Гринчишин Павло залучав до ветеринарної праці свого сина Олексія, який закінчив сільськогосподарські курси при філії Краєвого господарського товариства "Сільський господар" в Коропці по годівельно-ветеринарній спеціальності. Гринчишин О.П. працював в господарстві графа С. Бадені ветеринаром до 1939 р.

Ветеринарні курси були організовані при філії Краєвого господарського товариства "Сільський господар". Серед слухачів були поважні газди і молоді хлопці з Коропця і ближніх сіл. Між ними були такі коропчани: Мельник Микола, Максимів Ілько, Василик Омелян, Василик Володимир, Коропецький В.І., Федорів М.О., Гринчишин О.П. Кілька з них вибрали справу ветеринарії, як свою основну професію на все життя.

Краєве господарське товариство "Сільський господар" у Львові організувало і надавало матеріальну допомогу кормами і кошггами селянам в розведенні кращих порід великої рогатої худоби і свиней в Галичині. Так, товариство на території Коропця в господарствах селян допомагало в розведенні високопродуктивної породи великої рогатої худоби м'ясо-молочного напрямку. Ця порода добре пристосована до місцевих умов, невибаглива до кормів, стійка до інфекційних хвороб, особливо до туберкульозу.

З приходом радянської влади у вересні 1939 р. у Коропці було організовано державну ветеринарну служ-

бу, відкрито ветеринарну лікарню. При земельному відділі працював ветлікар з вищою освітою, який організував державну ветеринарну службу в районі. Ветеринарну лікарню очолив ветеринарний фельдшер Борзов М.І., який народився 24.02.1915 р. в с. Філімоново, Брейтовського району, Ярославської області. Після шестикласної школи він закінчив дворічну зооветеринарну військову школу. Брав участь у карелофінській війні 1939 р., працював у військовому ветеринарному (кінному) шпиталі. В 1941 р. приїхав в Коропецький район. Працюючи завідуючим ветлікарні, він приїздив в села Коропецького району для організації огляду коней і підготовки конепоголів'я для армії.

Борзов Микола Ілліч заслужив велику повагу у жителів і довір'я місцевої влади Коропця і сусідніх сіл, що допомогло йому зберегти своє життя під час окупації аж до 1944 р.

В 1944 р. з приходом радянської влади Коропець став районним адміністративним центром, після чого в селі були створені відповідні державні установи і організації. При райвиконкомі діяв земельний відділ, де працював ветлікар Тарасенко до початку війни.

Завідуючим ветлікарні в Коропці в 1944-1950 рр. знову стає Борзов М.І. В цей час в Коропецькій ветлікарні працювали на посаді ветфельдшерів і ветсанітарів Корченкова М., Куликовський А.К., Федорів М.О., Гринчишин О.П.

З 1950 р. по 1953 р. завідуючим ветлікарнею в Коропці працював ветлікар Гуменюк Борис Данилович, який закінчив ветеринарний факультет Краківської академії.

В 1951 р. закінчено будівництво нової районної ветлікарні і приміщення стаціонару для лікування тварин. Ветеринарна лікарня збудована за державні кошти.

Завідуючими ветлікарні працювали: в 1953-1954 рр. — Бойко А.М., в 1954-1957 рр. — Дронь О.К., в 1957-1961 рр. — Дняк І.І.

З 1961 р. на посаду завідуючого Коропецькою ветдільницею прийнятий ветлікар Мацьків М.І., який перед цим, після закінчення в 1959 р. Львівського ЗВІ, працював на посаді ветлікаря Чортківської районної ветлікарні.

Мацьків М.І. працював 29 років в Коропецькій дільничній ветлікарні. В цей час ветлікарня обслуговувала 3 колгоспи і 9 населених пунктів.

За короткий період працівниками ветлікарні оздоровлено громадську худобу від туберкульозу. За 29 років роботи в зоні Коропецької дільничної ветлікарні не було допущено захворювання худоби ящуром. Коропецька дільнична ветлікарня вважалася однією із кращих ветеринарних установ Монастириського району.

Мацьків М.І. користувався заслуженим авторитетом серед сільськогосподарських спеціалістів району. Він брав активну участь в громадському житті селища Коропець, обирався депутатом селищної ради 6-ти скликань, нагороджений грамотою республіканського управління ветеринарії при Міністерстві сільського господарства за участь у мистецькій виставці працівників ветеринарної служби на честь 70-річчя ветеринарної служби України.

Мацьків М.І. працював в Коропецькій дільничній ветлікарні до 06.08.1990 р. і звільнився у зв'язку з обранням його заступником голови Коропецької селищної ради.

Вважаємо за потрібне згадати всіх ветеринарних спеціалістів, які працювали в свій час в колгоспах та в державній ветеринарній сітці селища Коропець. Федорів Михайло Олексійович, Коропецький Василь Іванович, Куликовський Андрій Купріянович, народився в с. Коропці

14.03.1905 р. Закінчив ветеринарні курси в с. Космирині Бучацького повіту, працював з 1944 по 1966 рр. ветфельдшером в Коропецькій ветлікарні. В колгоспі ім. Мічуріна з 1960 р. до 1966 р. працював ветфельдшером Борзов М.І.

Починаючи з 60-х років ХІХ ст. багато молодих коропчан закінчили середні спеціальні і вищі ветеринарні заклади і пішли працювати в колгоспи і державні установи різних міст України. Перший уродженець Коропця, який здобув вищу ветеринарну освіту в Львівському ЗВІ в 1959 р. був Мацьків М.І. Ковбас Петро Іванович після 10 класу Коропецької середньої школи поступив у Бучацький зооветеринарний технікум, який закінчив в 1960 р.

З серпня 1961 р. працював ветеринарним фельдшером Коропецької ветдільниці. В 1966 р. перейшов у колгосп ім. Дворського на посаду ветеринарного лікаря, де працював до липня 1977 р. За успішну роботу в колгоспі відзначений медаллю "За трудову відзнаку" Указом Президії Верховної Ради СРСР від 08.04.1971 р. Помер після тяжкої хвороби 17.07.1977 р.

Петришин Ярослав Володимирович закінчив в 1979 р. ветеринарний факультет Львівського ЗВІ. З 1981 р. працював головним ветлікарем колгоспу "Світанок" в смт. Коропець до 2000 р.

Чайківський Мирон Володимирович, Мацелюх Богдан Степанович, уродженець Зборівщини, Яцків Володимир Степанович, Мудрик Дмитро Никифорович, уродженець Хмельниччини, Герасимчук Ярослав Михайлович з 1975 р. працював на посаді ветфельдшера Коропецької дільничної ветлікарні до 1988 р. З 1988 р. по 2000 р. працював в колгоспі ім. Дворського с. Вістря.

Гушпіт Степан Михайлович житель с. Світле. Після закінчення Львівського ЗВІ, з 1989 р. по 1993 р. працював завідуючим Коропецької дільничної ветлікарні.

Собків Петро Андрійович, уродженець Коропця, з 1993 р. по 2001 р. працював лікарем-епізоотологом Коропецької дільничної ветлікарні. Скрипник Степан Євстафіївич, уродженець Коропця, з 1993 р. по 2002 р. працював на посаді завідуючого Коропецької дільничної ветлікарні.

В нових умовах, коли колгоспи були ліквідовані (в останні роки ХХ ст.), а новостворені ПСП різко зменшили кількість сільськогосподарських тварин, необхідно було провести вимушену реорганізацію ветеринарної служби на Україні, зменшити штат працівників державних установ і змінити пріоритети і форми обслуговування сільськогосподарських тварин. В цей час з 2002 р. завідуючою Коропецькою лікарнею ветеринарної медицини працює ветеринарний фельдшер Мочкодан М.М., яка з 1971 р. працювала ветсанітаром, а потім ветфельдшером Коропецької дільничної ветлікарні.

Стан обслуговування сільськогосподарських тварин, які знаходяться у власності селян Коропецької селищної ради незадовільний по причині відсутності штатних ветспеціалістів в необхідній кількості та відсутності спецавтотранспорту в Коропецькій лікарні ветеринарної медицини. Вказана установа обслуговує 9 населених пунктів п'яти сільських рад. В таких умовах праці і в одній особі завідуючої дільничною лікарнею ветмедицини фізично неможливо надати навіть мінімальну ветеринарну допомогу всім хворим сільськогосподарським тваринам. Є надія, що стан обслуговування тварин, які знаходяться у власності селян, найближчим часом зміниться.

Ремесла і господарське життя Коропця

Славилися коропчани в околиці і як добрі ремісники. Особливо багато було шевців, які повністю задовольняли потреби місцевого люду. Старожили пам'ятають шевців: Володимира Гнатюка, Івана Бояновського, Івана Вовка, Івана Мочкодана, Петра Максиміва, Дмитра Данчука, Романа Куликовського, Петра Дворського. Кравецьким фахом володіли: Петро Гринчишин, Михайло Герасимів, Михайло Гринчишин, Михайло Куриляк, Михайло Соляник, Степан Петришин, Анастасія Куриляк, Зеновій Федорів, Катерина Вінтоняк.

Як стельмахи були знані: Григорій Садівський, Василь Петрів, Михайло Тимків, Онуфрій Василик. Добрими ткачами були: Володимир Делявський, Іван Чемний, Дмитро Мороз, Іван Андрущак. Майстрами-будівельниками були: М.М. Мацьків, І.М. Мацьків, Г.П. Чемний, С.І. Тимків, В.І. Тимків. Дуже вміло і якісно виправляли шкіри чимбарі: Володимир Тимків, Остап Мельниченко, Онуфрій Садівський. Бондарем був Іван Бандяк.

Коропецькі ковалі були справжніми майстрами своєї справи, а саме: Степан Садівський, Гаврило Садівський, Степан Куриляк, Євстахій Дмитрашко, Володимир Дмитрашко, Степан Куриш, Михайло Куриш. Кушнірством з успіхом займалися Едуард Раєвський та Остап Мельниченко. Свою олійню тримала родина Садівських на Підтемному.

Знаними пасічниками в Коропці були: Онуфрій Василик, Євстахій Максимів, Казимир Мацьків, Володимир Василик, Онуфрій Чемний, Іван Соляник,

Петро Максимів. Цю традицію коропчан гідно підтримують сьогодні Володимир Андрієшин і Ярослав Овчарик.

А масарі Петро Гаврилишин, Василь Коропецький, Петро Маркевич та Євстахій Кіндрат високоякісно виробляли м'ясо-ковбасну продукцію.

Близькість містечка до р. Дністра відкривала можливість заробляти на прожиття і рибальством.

Коропець мистецький

Коропецька земля завжди була багата на народні таланти. Перебуваючи в різні часи під іноземними окупаціями, незважаючи на утиски у духовній сфері, коропчани постійно організовували свої народні свята, фестини, театральні постановки, доказуючи всім, що пам'ять народну, народні звичаї, традиції, нашу мову знищити неможливо.

Культурне та мистецьке життя в першій половині ХІХ ст. зосереджувалось довкола читалень "Просвіти".

Перший аматорський гурток було організовано в 1910 р. на Перевозі. Дієву участь у його створенні взяв Ілько Максимів та товариство "Січ". *"Режисерство дали кошовому, суфлерку взяв січовий писар Павло Павлюк, диригентом хору був січовий сурмач Михайло Сагівський (Габар)", — згадує у своїй книзі Ілько Максимів. Того ж року гурток дав першу виставу "Ой не ходи, Грицю".*

Воєнні лихоліття перервали аматорську діяльність, бо учасники воювали на фронтах Першій світової війни.

Як тільки життя більш-менш налагодилось читальня "Просвіти" і товариство "Луг" організовують аматорський театр на Перевозі при читальні. Керівництво в свої руки взяв Ілько Максимів. Саме він визначав творче життя містечка в ту пору, суттєво впливаючи на всі інші сторони життя Коропця. Заснований у 1926 р., місцевий театр уже в 1934 р. мав у своєму репертуарі понад 20 постановок. Серед них "Мартин Боруля", "Дай серцю волю", "Назар Стодоля", "Пошилися в дурні", "Украдене щастя", "Хата за селом", "У Різдвяну ніч", "Ніч на Івана Купала", "Матинаймичка", "Мотря" та інші. Деякі з цих постановок, з якими коропчани успішно виступали на аматорських конкурсах і на театральних сценах сусідніх сіл, залишилися в пам'яті любителів театру ще й сьогодні. На сцені

проявився талант простої сільської дівчини Ганни Куриш. Будучи неписьменною, але маючи феноменальну пам'ять, вона вивчала ролі при допомозі інших і так грала, ніби закінчила театральну школу. Старожили Коропця і до цього часу пам'ятають постановку "Наталки Полтавки", де головну роль виконувала Ганна.

Микола Мельник, Пилип Попів, Михайло Максимів – активні аматори коропецької сцени. Керував у 30-і роки драматичним гуртком Михайло Садівський, режисером був Володимир Мельник. В кінці 30-х років аматорські гуртки організовуються в Центрі і на Лугах.

При читальнях в різні роки працювали і самодіяльні хори, в репертуар яких входили українські народні пісні. Диригентами хору на Перевозі були Михайло Садівський, Пилип Попів, Іван Довбенко, в Центрі – отець А. Борса, дяк В. Мельниченко.

Цікавою сторінкою мистецького життя Коропця була діяльність мандолінового оркестру, який здобув собі авторитет і визнання у багатьох святкових імпрезах (керівник Леонід Борса).

Хочеться відзначити, що наступні покоління коропчан підтримували цю славну традицію. Так, в 1965 р. самодіяльні митці дільничної лікарні та села поставили музичну виставу "Шумить Дніпро" у місцевому Будинку культури.

Майстерно зіграли ролі Карпа-пожежника завідуючий клубом Дмитро Данчук, Моті – художній керівник на громадських засадах Степан Підгірний, Олени Марківни – медсестра Єва Садівська, Андрія – лаборант Ярослав Бандяк, Романа Тарасовича – хірург Петро Кочмар, Прісі – медсестра Оріся Юрків, матері Романа Тарасовича – санітарка Чеслава Пророк.

В 90-х роках самодіяльні аматори селища в Народному домі "Галичина" на осуд глядачів винесли п'єсу Ольги Кобилянської "У неділю рано зілля копала".

Вистава мала великий успіх і декілька разів йшла не тільки в Коропці, але і в Монастириську та довколишніх селах.

Якщо зупинитися на особистостях, які внесли свою частку в розвиток самодіяльного мистецтва Коропця, то це художні керівники та директори Будинку культури: Дмитро Данчук, Євген Шевчук, Федір Герасимів, Василь Гринів, Ярослав Герасимчук, Богдан Тимків, Ярослав Гладкий та інші.

Велику частку в розвиток самодіяльного мистецтва в Коропці вклав Степан Підгірний. Народився 04.04.1937 р. в селі Чехів Монастириського району. Закінчив Івано-Франківське музичне училище, а пізніше — педагогічний інститут. Протягом 45 років керував аматорським хором, який був переможцем районних і обласних конкурсів, а його пісню "Наддністрянська моя сторона" співають діти і дорослі.

*В Наддністрянськiм краю нiч прийшла неждано,
В вiдблиску багрянiм нiжитьсья рiка, —
Нiби десь у туманi, у шляхи невпiзнанi
Лине, ген, над водою пiсня до Днiстра.*

Приспiв:

*І луно вiдбивають гори
Вдалину — аж у синє море,
Свої води несе славна рiчка,
Моя рiчка,
Мiй Днiстер, мiй Днiстер.*

*Скелi прибережнi скрились пiд водою,
Нiби криють тайну пройдених вiкiв.
І лiски недалеко — явiр поруч з сосною,
Нiби хтось там розкидав мережу вiнкiв.*

Приспiв:

*У сагах весняних, в зелені розмаю
І в красі величній Коропець встає –
Дітвора гомінлива, люди тут працювоті,
Наддністрянський мій краю, щастя ти моє.*

Приспів:

Співають цю пісню і на забавах, і на весіллях. Відомі його пісні "Навіки, Тарасе, ти з нами", "О, Україно, я твій син", "Ти навчав Україну любити" та інші.

Степан Підгірний і нині, у свої 67 років, керує самодіяльним аматорським народним хором при міському Народному домі "Галичина", з яким виступає перед мешканцями району й області. Плідно працює у розвитку драматургії. За останні три роки написав три п'єси: "Настане день", "Яблуневий цвіт" та "Воююча сторона". П'єса "Настане день" мала величезний успіх у мешканців Коропця та с. Вістря. Драматичні твори автора висвітлюють боротьбу людей нашого краю за свободу, героїчне минуле простих людей, що не скорились в часи терору та диктату з боку поневолювачів. У 1996 р. створив церковний хор, який обслуговує божественні літургії у церкві Св. Миколая. Високе мистецьке виконання духовної музики було відзначено, і хор запрошувався на святкову відправу до Зарваниці. На відкриття нової церкви написав величальну пісню "У храмі Святого Миколая". Тридцять один рік віддав С. Підгірний педагогічній роботі в Коропецькій школі-інтернат для дітей-сиріт, працюючи вчителем музики.

З 1980 по 1985 рр. був головою виконкому селищної ради. Працюючи на цій роботі, керував своїм хором, не зрадив мистецтво. В багатогранній роботі С. Підгірного багато віршів, гуморесок, записаних фольклорних творів, казок для дітей. Степан Підгірний вірить, що його твори будуть видані окремими книжками.

На початку 90-х рр., в період патріотичного піднесення, на сцені Народного дому "Галичина" виступали Назарій Яремчук, Лілія Сандулеса, Оксана Білозір, Микола Болотний, хорова капела із Києва та багато інших.

Щорічно на Великодні свята давала звітні концерти музична школа.

У гуртках художньої самодіяльності селища сьогодні беруть участь понад 200 чоловік, які горді тим, що з їхнього середовища вийшли артисти-професіонали Михайло Данчук – актор Тернопільського драмтеатру, Ігор Шмигельський – соліст оперного театру ім. І. Франка у Львові.

Колективи художньої самодіяльності досягають успіхів, виступаючи на обласній та республіканській сценах. Так, у 1988 р. народний духовий оркестр Коропецької дитячої музичної школи (керівник П.С. Садівський) за відмінний виступ на обласному огляді-конкурсі та марш-параді духових оркестрів нагороджений Дипломом обласного оргкомітету.

У республіканському огляді-конкурсі в м. Рівному естрадний оркестр Коропецького міського будинку культури був нагороджений Дипломом лауреата.

За велику організаційну роботу по підготовці та проведенню творчого звіту-концерту майстрів мистецтв та аматорських художніх колективів Тернопільської області, який відбувся 11.11.2000 р. в Національному Палаці "Україна" м. Києва, присвяченого 10 річниці Незалежності України, одержав грамоту-подяку Тернопільської облдержадміністрації і управління культури. П.С. Садівський – керівник ансамблю трембоністів Будинку культури.

Переможцями районного етапу Всеукраїнського конкурсу "Таланти твої, Україно" є дитячий хор Коропецької загальноосвітньої школи I-III ступенів

(керівник Куриляк М.В.). Назарій Садівський брав участь у заключному етапі конкурсу.

Здійснюють свою почесну місію і бібліотеки Коропця. Перша бібліотека була створена при читальні "Просвіти" Підтемне. В 1908 р. в ній нараховувалось 220 книг. Роман Проскурницький передплатив два часописи за власний рахунок до бібліотеки, а також поповнив бібліотеку своїми книгами. Вечорами сюди сходилися люди і слухали читання газет. Пізніше, коли був збудований новий будинок для "Просвіти" в центрі, бібліотеку перенесли теж туди. З газет, часописів читальня виписувала "Діло", "Народну справу", тижневик християнського напрямку "Правда", газету "Руське слово". Домашніх бібліотек селяни не мали, тільки в заможних міг бути "Кобзар" Шевченка. Книги релігійного спрямування були у священників.

Сьогодні в трьох бібліотеках Коропця налічується близько 45 тисяч примірників художньої, науково-технічної, політичної літератури. Незважаючи на труднощі комплектування, бібліотеки мають тепер велику кількість книг на тему українського національного відродження, боротьби за свою незалежність, про що раніше навіть не можна було мріяти. Багато коропчан мають власні бібліотеки.

У 1980-і роки в селищі був магазин-книгарня "Кобзар" та, на жаль, його закрили.

В різні роки в бібліотеках Коропця працювали: Іванюгіна Л.Т., Корчова Д.М., після: Гап'юк С.Ф., Данчук О.П., Фесьо Л., Рожнів Д.Д., Ільків Є.А., Гринів М.Д., Кіндрат Є.В., на Перевозі — Николин Я.Ф., Куликівська Г.Я.; на Лугах — Куриляк О.І., Скрипник О.І.

При Народному домі "Галичина" діє історико-краєзнавчий музей, створений за ініціативою С.Г. Кудринського на початку 1970-х років. До 575-річчя Коропця

його повністю було реорганізовано та поповнено новими експонатами. Здійснити це стало можливим завдяки пожертві професора Б. Гаврилишина. В ньому створено 6 експозиційних відділів, які охоплюють історію коропецького краю від найдавніших часів до сьогодення (завідувач музеєм – Гаврилишин В.П.).

Історія, краса Коропця оспівана в багатьох віршах і піснях місцевих митців поетичного слова Петра Шмигельського, Й. Боднара, Володимира Маркевича, Ольга Глафірова (Шеїна) юних поетів – Ігоря Мочкодана та Світлани Дрозд. Володимир Маркевич, який сьогодні проживає в Києві видав чотири збірки своїх поезій. В 2004 р. у тернопільському видавництві "Воля" побачила світ перша книжка І. Мочкодана під назвою "Рай душі". Мріє видати свої вірші Петро Шмигельський, поки що він друкується у районній газеті. Його поезії глибоко патріотичні за своїм змістом:

Будуть жити вічно

*Осінь золотиста лине понад краєм.
Відлетіло літо, і роки летять,
Вже багато хлопців серед нас немає,
Та проте в шеренгах їх брати стоять.
Трохи постаріли, трохи посивіли
Від ночей безсонних і важких доріг,
Від вітрів холодних там, де ночі білі,
Їм сріблястий іній та на скроні ліг.
На Волині сурми грали-вигравали,
Бо в ярмі ходити наш народ не звик.
Тут Шухевич й Бистрий за свободу стали,
І Степан Бандера – волі провідник.
Літаки літали, нашу землю рвали,
Курявою вкриті поле і шляхи.
Скільки їх лежати юних залишилось,
Знають лиш діброви та старі батьки,*

Синьо-жовтий прапор, тризуб гордо сяє,
Тільки в ветерана мучиться гуша.
Це людська байдужість вірне серце крає,
Точить, мов залізо сточує іржа.
Не плакаєм мову, розгубилась пісня,
Що до бою звала і до праці теж.
Бережім рідненьких, щоб не було пізно,
Бо чужа «шарманка» швидко проросте.
Час настав сьогодні для важкої праці,
Кожний мусить бути вчасно у строю.
Не барись ніколи, поспішай, юначе,
Зберегти Вітчизну на віки свою.
Ті, хто в дні свавілля й грозову годину
Захищав свободу рідної землі,
Будуть жити вічно в нашій Україні
Світлом непогасним ранньої зорі.

Лелеки

Жоли по осінньому чорному степу
Гуляли холодні вітри,
Летіли у вирій далекий лелеки,
Прощально махали крильми.
В гаю жовтий лист замітало снігами,
Стояла тополя сумна,
Та знову ми бачим птахів над полями,
Як тільки минула зима.
Куди ви, куди ви від теплих просторів,
Чи довгий здолаєте путь?
В нас снігом покриті смереки і гори,
І пальми в садах не цвітуть.
Та клич вожака підганяє скоріше
Всю стаю над схилами круч.
І серце стучить, як побачиш, сильніше
Тужливий під хмарами ключ.

Все ближче і ближче до близьких і рідних
Озер і старого гнізда,
Туди, де зелена трава на підгір'ї
І чиста роса, як сльоза.
Летять і лунає їх радісний клекіт,
І будить річок береги.
До отчого краю вернулись лелеки,
Надію й весну принесли.

Коропець

Біля річки Дністер, оповитий лісами,
Наче в морі зеленім, чудний острівець,
Поміж схилами гір й затишними садами
Розкинулось наше село Коропець.
З каплички монахів село починалось
Між берегом річки та підніжжям скали.
Тут панство вельможне не раз полювало
Оленів прудких чималі табуни.
Летіли роки, заклопотані днями,
Хатини в низині помало росли,
І перші стежки односельців ланами
Весняним світанком, травою лягли.
Орали, садили і сіяли жито,
Співали пісні і хрестили дітей,
Боролись з ордою у спекотне літо,
Що гнала в неволю невинних людей.
Віки над селом перейшли-пролетіли
І радість, і горе — усе тут було.
Козацькїї шаблі у бою гзвеніли,
І Каганець кривдї підставив чоло,
Щоб світлом пшениць колосилися ниви,
І жайворон в небі співав свій сонет.
Підняли вівтар боротьби побратими,
Коли на свободу почався багнет.

Під грона калини стрільці січовії
Від плуга й землі у шеренги прийшли.
За волю у серці горіла надія,
Стрілою летіла з глибин давнини,
З полів вогняних у двобої імперій
Немало на рідний поріг не прийшли.
Дороги снігами й барвінком застелить,
Та путь їх завжди пам'ятає село.
А там у дібровах, де зорі намистом
Повисли на гілках берези й сосни,
Стояв вірний лицар України — "Бистрий",
Як промінь ранковий нової доби.
В негоді осінній засмучені ниви,
Від праці важкої не було добра,
Мої земляки, ви усе пережили,
Дорога важка і терниста була.
На вулиці кожній у нас майстровії —
Сорочку пошиють й костюм до лиця,
Добротно будують по всій Україні
Робочії люди села Коропця.
О краю! Вже сонце зійшло золотаве,
І вільно лунають повсюди пісні,
І квіти лягають на пагорби слави
Для тих, хто загинув в нерівній борні.
Піднялися церкви й видзвонюють дзвони,
І стяги свої синьо-жовті цвітуть.
Нам більше не треба чужої корони —
Ми добре пізнали ціну їй і суть.
Коли гляне місяць у річку серпанком,
І ясна засвітить у небі зоря,
Прийде в теплий вечір сюди коропчанка,
Де грає весни чудодійна струна.
Де ніч шелестить на світанку лозою,
І білий пливе над водою туман,

*Завжди ця земля буде поруч з тобою,
Її не заступить життя океан.
А тільки побачиш з важкої дорogi
На обрії тихім ранкове село –
Обніме і серце, і душу тривога
І все пригадаєш, що було давно.
Ігу через поле, а трави пахучі,
В долині біліють будинків ряди,
Дністер, наче срібло, блищить попід кручі,
З роси тобі, рідне, з роси і води.*

В Коропці живе і працює місцевий художник Зіновій Садівський, картини якого експонувалися в Монастирських, Тернополі, Києві, Москві. Такі його твори, як "Копиці над Дністром", "Осінь на перевалі", "На пасовищі", "Осінь", "Ранок над Збручем" закупив обласний краєзнавчий музей.

Не обминули увагою Коропець і кіномитці. В 1977 р. під час постановки двосерійного телевізійного фільму "Квартет Гварнері", зйомки проводились у Коропці. Тут, в колишньому графському маєтку, були відзняті окремі фрагменти цього фільму за участю народних артистів Юрія Соломіна та Михайла Кузнецова. Постановку здійснювала Одеська кіностудія, режисер постановки – заслужений діяч мистецтв Вадим Костроменко.

Важливою подією культурного життя Коропця став фільм "Коропецька Швейцарія або Великдень з Богданом Гаврилишиним", знятий у 2002 р. співробітниками кіностудії "Кіноматографіст" Національної спілки кінематографістів України (автор сценарію О.Рожен, режисер А.Рожен, оператор Є. Тимлін, композитор В.Губа, генеральний продюсер С. Степаненко).

Фільм присвячений людині, розум і життя якої належить не тільки їй, а й Україні, Швейцарії й усьому

світові. Фільм — про землю, яка дала світові цю людину, про Коропець і його мешканців, про їхнє минуле та сьогодення. На цій землі 19 жовтня 1926 р. побачив світ Божий, зробив перші кроки на довгому-довгому життєвому шляху Богдан Гаврилишин. Тут мати посіяла в його серці зерна доброти і любові, від неї прийшло до нього мудре, сумне і пристрасне слово Шевченка, з'явилась в серці любов до рідної мови і пісні, яку співала йому, лишивши цей співочий дар в спадок.

Тому завжди навідується він до отчого порогу, до батьківської домівки, до рідної маминої могили. Згадати все, набратися сил і знову в дорогу, у життєві клопоти, до справ. Фільм створений за фінансової підтримки "Українського союзу промисловців і підприємців".

Спорт

Хоча Коропець — містечко невеличке, проте воно не раз заявляло про себе на престижних спортивних змаганнях. Ця традиція продовжується і в наші дні. Молодь селища поєднує навчання і працю зі спортом. В її розпорядженні стадіон, два спортзали. Діють секції місцевої і Монастириської ДЮСШ. Вихованці спортивних шкіл мають на вибір секції з футболу, волейболу, легкої атлетики, баскетболу. Відвідують спортивні школи понад дві сотні дітей.

Особливо в 70-х роках в селищі набув популярності волейбол. Волейбольна команда школярів середньої загальноосвітньої школи (тренер М.І.Демницький) в 1962-1966 рр. тричі була чемпіоном України і один раз третім призером. А, виступаючи на Всесоюзних іграх серед сільських школярів, коропчанки тричі вигравали срібні медалі. Волейболістки Коропця не один раз ставали чемпіонами району, області, переможцями різних турнірів і змагань.

За десятки років праці у школі вчитель фізвиховання Мар'ян Іванович Демницький прищепив дітям любов до фізкультури і спорту, в результаті чого десятки волейболісток закінчили вищі і середні спеціальні фізкультурні заклади і нині працюють вчителями фізкультури і тренерами у різних куточках країни.

До цього можна додати і успіх жіночої волейбольної команди в першості ДСТ "Колос" України, яка проходила у 1966 р. в м. Берегово Закарпатської області, де колишні вихованки М.І. Демницького здобули срібні нагороди.

В 1966 р. і юнаки Коропця стали чемпіонами України (тренер Я.Ф. Федірко). Особливо популярними в ці роки були волейбольні турніри серед жіночих команд присвячені пам'яті Героя Радянського Союзу Анелії

Кживонь, а серед чоловічих – присвячених пам'яті Марка Каганця. В турнірах брало участь багато команд з Тернопільської, Івано-Франківської, Хмельницької та Львівської областей.

Добивалися успіхів у різних змаганнях і футболісти. Футбольна команда "Дністер" (тренер В.М. Басараб) десятки років брала участь у першості області серед команд першої групи разом із юнацьким складом і успішно захищала спортивну честь селища. В 1969 р. футболісти "Дністра" стали володарями кубка області з футболу ім. Героя Радянського Союзу І.І. Дворського. В 1970 р. вже юнацька футбольна команда (тренер В.В. Петришин) стає чемпіоном Тернопільщини. Третіми призерами обласної першості ДСТ "Колос" в 1968 р. і 1999 р. стала футбольна команда Коропця.

Великого успіху у 2002 р. досягла футбольна команда Коропецької ДЮСШ для дітей-сиріт (директор Д.В. Калиняк), яка на Всеукраїнських змаганнях з футболу серед дитячих команд (1984 р.н.) шкіл-інтернатів України в м. Очакові Миколаївської області зайняла друге місце і нагороджена срібними медалями Асоціації аматорського футболу України.

А у 1998 р. коропчани у віковій групі (1986 р.н.) стають чемпіонами області Всеукраїнських змагань на приз "Шкіряний м'яч".

Як видно із успіхів, плідно і результативно працюють тренери і працівники школи: Д.Б. Яворський, М.М. Куриляк, А.М. Бойко, М.М. Сем'янів, Н.С. Делявська, В.М. Коржов, Н.П. Калиняк.

Ветерани футболу заслуговують особливої уваги за довгі роки виступів у різних змаганнях: Петро Михайлишин, Степан Мельник, Ярослав Мар'яш, Степан Кіндрат, Петро Василик, Ярослав Шевчук, Ігор Сем'янчук, Ігор Куриляк, Володимир Мигаль, Михайло

Василик, Зеновій Кіндрат, Михайло Сем'янів, Ярослав Андрієшин, Ярослав Мужів, Роман Сак, Степан Василик, Мирон Мельник, Ігор Мельник, Віктор Довбенко, Володимир Мельник, Мирон Бандяк, Володимир Куриляк та багато інших.

Багато коропчан у різні роки виступали за різні команди майстрів та колективів фізкультури у Всесоюзних та республіканських змаганнях. Це: Ярослав Куриляк ("Зірка" Перм), Петро Шкварилюк ("Прикарпаття" Івано-Франківськ), Петро Василик ("Нафтовик" Долина), Зеновій Садівський, Михайло Соляник, Михайло Гаврилишин, Ярослав Коржик ("Енергетик" Бурштин), Володимир Гаврилишин ("Карпати" Брошнів), Володимир Басараб, Володимир Петришин ("Колос" Бучач).

Відродно, що футбольні традиції підтримує і молода команда коропчан "Студент", яка стала чемпіоном і володарем Кубка району 2003 р.

Багато любителів шахів є у Коропці. В останні роки систематично проходить першість селища і різні турніри. В різні роки переможцями ставали: Володимир Ковбас, Степан Кіндрат, Мар'ян Демницький, Іван Шевчук. В 2004 р. чемпіоном селища став Микола Плаксієв. Для любителів шахів діє шаховий клуб (президент – лікар Олександр Яцина). В селищі вже всьоме проводиться традиційний шаховий турнір присвячений пам'яті багаторічного директора Коропецької ЗОШ ім. Марка Каганця, палкого любителя шахів, уродженця Кременеччини В.П. Батьківця. У 2004 р. започатковано шаховий турнір присвячений пам'яті колишнього директора школи-інтернату Степана Пиндюри. Цей турнір має стати теж традиційним.

В планах шахового клубу – проведення товариських зустрічей між командами Коропця і шахістами Монастирська, Бучача, Глумача, Тисмениці, Івано-Франківська.

Заслуговує на увагу і багаторічна праця вчителя фізвиховання Коропецької обласної комунальної школи-інтернату для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків Є.Ю.Марчука. Вихованець факультету фізвиховання Тернопільського педагогічного інституту, в недалекому минулому легкоатлет (ядро, спис), десятки років плідно працює з юними легкоатлетами. Його вихованці неодноразові переможці і призери районних та республіканських змагань.

В 2003 р. в "Артеку" вихованці школи брали участь у Всеукраїнській спартакіаді серед учнів загальноосвітніх шкіл-інтернатів для сиріт з легкоатлетичного багатоборства і стали третіми призерами. А в 2004 р. в м. Івано-Франківську у змаганнях з легкоатлетичного чотириборства стали переможцями Всеукраїнської спартакіади. Команда і тренер нагороджені медалями і грамотами Міністерства освіти і науки та Комітету з фізвиховання та спорту України.

Ведучи мову про коропчан, які досягли успіхів у спорті, в першу чергу слід згадати директора ДЮСШ м. Долини Івано-Франківської області П.Ф.Василика, після смерті якого школа носить його ім'я.

На добре слово заслуговує і лікар-тренер збірної команди України з велоспорту М.Є.Куликовський.

Враховуючи любов коропчан до фізичної культури і спорту, аналізуючи їхні успіхи у змаганнях, віриться, що вони впишуть ще не одну яскраву сторінку у спортивне життя селища.

Наші славні земляки

Багатий Коропець народними талантами і непересічними особистостями.

Родинними витоками пов'язаний з коропецькою землею вчений-етнограф **Володимир Гнатюк**.

Марко Каганець (1881-1908) — організатор громади і політичний діяч, співзасновник читальні товариства "Просвіта". Загинув від рук австрійських жандармів під час виборчої боротьби до австрійського сейму 6.02.1908 р.

Ілько Максимів (1884-1954) — засновник читальні "Просвіти" на Перевозі, товариства "Січ", "Луг", один з організаторів кооперативного руху в Коропці, член Української Державної Ради в Станіславі 1919 р. автор книги про Коропець. Помер у Франції.

Дмитро Пілецький (1925-1973) — інженер, громадський діяч, учасник оунівського руху. Початкову освіту здобув у Коропці, середню у Бучачі, Станіславі, Авсбурзі, диплом Дормитаджського політеху американської університетської студії з інженерії. Кількакратний голова Союзу українських товариств Америки, член Організації державного відродження України, Української видавничої спілки, каси "Самопоміч", батьківського комітету при школі Св. Миколая в Чикаго. Помер в США.

Петро Тимків (м. Вроцлав, Польща) — громадський діяч, голова Українського спільно-культурного товариства. За фахом інженер.

Ведучи мову про коропчан, які проживають в діаспорі, хочеться згадати про професора Вашингтонського університету О.М. Гаврилишина та редактора газети "Бразилія енерго" Ю.М. Гаврилишина.

В Канаді проживає художник **Мельниченко С.Д.** (13.07.1941 р.), спеціалізується в галузі живопису,

графіки, дизайну. Після закінчення середньої школи в Коропці, здобуває вищу освіту у Львові в Інституті прикладного та декоративного мистецтва. Опісля працює 5 років викладачем кафедри малюнку. Від 1960 р. експонує свої роботи на Україні і за кордоном. Особливо успішно пройшла виставка в Канаді в 1980 р. і 1989 р. Серед 57 робіт останньої виставки 5 присвячено рідному селу: "Різдвяна ніч у селі Коропець", "Дівчина на кладці", "Коропець зимою", "Річка Коропець з мого дитинства випливає", "Краєвид Дністра біля с. Коропця".

В Криму живе і працює митець **Ярослав Миськів** (1953 р.н.). Народився у Коропці, художню освіту здобув у Львові (Інститут прикладного та декоративного мистецтва). Член Спілки художників України. Учасник республіканських та закордонних виставок. Його твори є в музеях Львова, Севастополя, Києва, галереях і приватних колекціях Німеччини, Канади, Англії, Італії, Франції, США. Гість святкування 575-річниці Коропця, подарував для історико-краєзнавчого музею 9 своїх праць. Відвідувачі музею мають змогу бачити ці унікальні картини.

Вихідцем із Коропця є відомий на Рівненщині хірург-уролог **М.А. Мороз**. Після закінчення медінституту в Івано-Франківську працює у м. Рівному. Вперше на Рівненщині організував урологічну допомогу. Винахідник і раціоналізатор. У його творчому доробку 49 винаходів і майже 80 раціоналізаторських пропозицій, ним опубліковано 124 наукові статті. Про М.А. Мороза 6 разів згадується у різних томах медичної енциклопедії. Досвідом роботи ділився на міжнародних конференціях з медицини в Києві, Москві, Пловдиві (Болгарія).

Певні здобутки на державній, науковій, культурній ниві мають коропчани: **В.Д. Данчук** — редактор газети "Новини Виноградівщини", **В.Л. Коржов** — кандидат

технічних наук, автор понад 70 наукових статей, 5 винаходів, завідуючий лабораторією та заступник директора УкрНДІ Гірліс в м. Івано-Франківську.

М.В. Довбенко – директор Інституту відкритої політики, доктор економічних наук, автор книги про нобелівських лауреатів-економістів "Видатні незнайомці".

Життєвий шлях і діяльність Богдана Гаврилишина

"...скільки Україна за свою історію дала людей, які з найнижчого соціального стану піднялися до вершин життя й інтелектуальної творчості – тільки завдяки власній природі та власним зусиллям. А скільки ще може дати, коли будуть створені сприятливі умови для всіх, не лише запланованих кимось на елітарність.

Життя Богдана Гаврилишина зразок самореалізації людини, доказ необмежених можливостей української людини".

І. Дзюба

Народився Б. Гаврилишин 19. 10. 1926 року в селі Коропець Монасти-риського району, Тернопільської області. Коли Богдану виповнилося чотири роки, сім'я переїхала на хутір Глибока Долина (3 км. від м. Бучача), де батько купив поле і побудував будинок. Освіту почав у Жизномирі – початкову трикласну продовжив у м.Бучачі, потім в Чортківській гімназії.

В 1937-1938 рр. відпочивав в пластових таборах в Остодорі на р. Лімниці, де мав щастя зустріти митрополита А Шептицького. "Це була перша людина, яка виглядала мені як Бог. У нього було якесь особливе обличчя, борода, проникливі очі. Тоді я зрозумів, що серед людей є особистості майже надлюдського типу".

В 1943 -1944 рр. Богдан Гаврилишин – зв'язковий УПА, допомагає воякам дивізії "Галичина" переходити до лав

УПА. Продовжує здобувати середню освіту в м.Дрогобичі, вивчає німецьку, латинську, грецьку, російську мови. В 1944 році батько разом з дітьми Богданом, Катрею, Михайлом виїжджає за кордон. Мама залишається в Коропці чекати із ув'язнення сина Мирослава, сподіваючись побачити його живим. Померла в 1956 році.

Богдан разом із сім'єю пережив лихоліття воєнних подій, які то розкидали їх в різні сторони, то знову зводили.

В німецькому місті Карлсфельді в репатріаційному таборі Гаврилишин Б. закінчує українську гімназію, яку zorganizували вчителі для дітей, щоб ті могли закінчити середню освіту і продовжувати навчання. Є неймовірний факт, що з тих 106 випускників 103 скінчили університети в п'ятнадцяти різних державах. *"Ми вчилися в тому таборі в страшних обставинах, не мали підручників, мусли вчитись в університетах на різних, нами до того незнаних, мовах, але було бажання пробитися в життя"* – згадував пізніше Б. Гаврилишин. Тут розпочинає навчання англійської мови і набуває перших кроків з менеджменту.

31 серпня 1947 р. разом з іншими українцями ступає на канадську землю. Працює лісорубом в надзвичайно важких умовах 10 місяців. Потім деякий час безробітний, врешті-решт знайшов місце бармена в маленькому українському готелі і готується до вступу в університет. *"Те, що я почав життя в Канаді на найнижчому щаблі суспільства, себто як лісоруб, опісля працював офіціантом, те, що мав тяжке до вимови прізвище, з якого насміхалися, що деякі дивилися на мене, як на людину з гіршої раси, скріпляло мою рішучість пробитися на верхи, довести свою питому вартість"*.

Згадуючи ті часи, професор напише: *"Тепер, коли я тут в українській пресі читаю про "цивілізований світ"*

і про те, чого нам треба навчитися від нього, я на це маю алегорію, бо вже з першого досвіду в тому "цивілізованому світу" бачив, як багато наших хлопців, що виїхали з села, потрапили на роботу до німецьких фермерів або до таборів, потім відразу до Канади в лісоруби, поводитися надзвичайно культурно в порівнянні з людьми "цивілізованого світу".

В 1948 р. Б. Гаврилишин вступає до Торонтського університету, на відділ інженерії. Через чотири роки, коли закінчив його, був першим із 96 випускників. Тут визначає і своє подальше місце в тому новому світі: *"...я ще в студентські роки вирішив, що на ізоляцію я не піду, асиміляція також не для мене, а єдиний підхід що може бути, — це інтеграція. Я збережу свою ідентичність, свою українську специфіку, але ввійду в канадський світ, як активний член суспільства".* Працює інженером. Бере активну участь в українському молодіжному русі. Як представник СУМу бере участь в міжнародних конференціях в Дакарі (1952 р.), в Західному Берліні (1956 р.).

В силу обставин працює в групі консультантів на інженерному факультеті Торонтського університету. Здійснив технічний винахід, комерційно дуже успішний, захистив магістерський диплом. Мав дуже багато вигідних пропозицій з США, але Канади не залишив, мріяв повернутися до Європи. Стає інженером міжнародного підприємства "Алкан", знаючи, що вони посилають своїх кращих працівників на різні студії до Женеви. Там він вносить раціоналізаторські пропозиції і, вигравши конкурс серед 108 кандидатів, потрапляє в 1957 р. до Женеви.

Про ті часи Б. Гаврилишин згадував так: *"Підсвідомо у мене виробилося таке наставляння, що як я мав особисті успіхи — то це не був мій особистий успіх, а*

був успіх українця. Дуже часто я думав, що найкращі залишилися там, в Україні. Якби вони мали ту саму можливість, як я, вони би досягнули більше”.

З 1957-1958 рр. він — слухач Женевського міжнародного інституту менеджменту. Через 6 місяців навчання Б.Д. Гаврилишина призначають директором з навчання. В 1966-1986 рр. він очолює інститут. Випускники інституту працюють директорами міжнародних підприємств, прем'єр-міністрами, керівниками урядових установ. Зустрічався з відомими політиками світу, шведськими та іспанськими королями, останнім претендентом на корону Габсбургів Отто фон Габсбургом, королевою Голландії, майбутнім королем Бельгії Філіпом, прем'єр-міністром Норвегії п. Брунтланд, прем'єр-міністрами Швеції К. Більмом і Голландії — Лаберсом, канцлерами Німеччини Г. Шмідтом і Г. Кодем, президентами Ж д'Естеном, прем'єр-міністром Італії Д. Андреоті, з одним із керівників Китаю Лі Пеном, з Індірою Ганді та Маргарет Тетчер, провідними філософами, економістами світу.

Б. Гаврилишин — автор 40 наукових праць, серед них “Дороговкази в майбутнє” (1979 р.), де він передбачив розпад Радянського Союзу, “Час глобалізації: сценарії для України і Росії — загрози і шанси”, “Виховання керівників: методичні питання”.

Працюючи в західному світі, будучи на вершині світових процесів не забуває про свою Батьківщину. *“Україна для мене завжди існувала, хоча б і в думках. Де б я не був, що б не робив, я завжди думав про те, що можна було б корисного зробити для України..., духовно я ніколи не почував себе надто далеко від України”.*

Коли почалися перебудовчі процеси, в 1988 р. Б. Гаврилишин відвідує Україну. І зразу відгукується на прохання створити спільно з Академією наук України Інститут

менеджменту, залучає міжнародну фінансову допомогу — до 600 тис. доларів. Завдання її — готувати кадри для керівництва цивільними підприємствами в нових економічних умовах. Засновує фонд "Відродження", мета якого — допомогти відтворенню громадянського суспільства, створювати відкрите суспільство. Від купівлі мобільної економічної лабораторії до створення культурного центру імені Леся Курбаса в Харкові, від надсилання людей на навчання або стажування за кордон, до фінансування подорожей науковців та членів Верховної Ради, щоб відвідати різні парламенти — такий широкий діапазон акцій фонду за цей період.

В 1991 р. за сприяння Б. Гаврилишина створено консультативно-дорадчу раду при Верховній Раді України, мета якої допомогти процесові і змістові законодавчої праці. Професор Б. Гаврилишин залучив до праці в ній міжнародних фахівців, які мали державний досвід роботи в законодавчих і виконавчих органах, а також інтернаціональний досвід. Він є головою Міжнародного Центру перспективних досліджень.

Сьогодні академік Б. Гаврилишин бере активну участь в суспільному житті України, багато працює на ниві подальшої наукової розробки концепції перебудови. Він є радником прем'єр-міністрів України від В.А. Ющенко до В. Януковича. Характеризуючи майбутнє України в інтерв'ю газеті "День" від 11.04 2001 р. № 66, вчений прогнозує: "...інтеграція України в ЄС — єдино корисний шлях для України та Росії. Для України найбільш бажаним майбутнім є справжнє поєднання суверенності, політичної свободи, економічної ефективності і соціальної справедливості, себто приблизно шведська модель. Це вимагало б злиття партій в 5 чи 7, децентралізації влади, закінчення економічних реформ, впровадження інструментів прямої демократії. Це дало

б людям можливість нарівні районів чи областей спонтанно вирішувати питання, які є життєво-важливі для них, але не для цілої країни. Це вимагало б теж і інакшого розподілу бюджетних ресурсів. Це був би добробут для всіх, а не для вузького кола людей, легкий доступ до освіти, до якісної охорони здоров'я. Це не є утопія, бо кілька європейських, особливо північно-європейських країн доводять, що це є можливо. Для України це не є утопія, бо людські і природні ресурси, ностальгія за егалітаризмом уможливили б такий вибір. Це вимагало б реструктуризації політичного життя, владнання законодавства, кращої долі. Цей сценарій бере під увагу, як samozрозуміло, збереження повних громадських прав усіх меншин, їхніх культур і мов, але це означає теж повне "право громадянства" української мови, культури. Це вимагає і колективного вилікування з комплексів меншовартості українців-малоросів, це самоповага до свого рідного, особливо мови і культури, бо в світі шанують тільки тих, хто себе і своє шанує. Порівняння успіхів, досягнень України українців за світовими стандартами, а не тільки у відношенні до Росії. Реалізація такої візії можлива тільки через інтеграцію в ЄС."

Богдан Дмитрович ніколи не забуває про свою малу батьківщину. Коли випадає вільна хвилина він завжди відвідує Коропець, могилу матері. Щиро переймається проблемами селища, його майбутнім. Премію Антоновичів, якою нагороджений, вносить для навчання студентів Коропця, на його кошти реорганізовано місцевий історико-краєзнавчий музей. Богдан Дмитрович надав значну допомогу в спорудженні пам'ятника Т. Шевченку та церкви Св. Миколая. При його сприянні обладнано комп'ютерний клас в Коропецькій ЗОШ I-III ст., створено фонд ім. Теодозії

Гаврилишин для кращих учнів школи, переможців олімпіад, конкурсів. Також він залучив посла Швейцарії Жана Франсуа Каммера для обладнання комп'ютерного класу в профтехучилищі.

Приємно відзначити, що під час проведення регіональної акції "Галицький лицар-2002" у м. Львові, у номінації "Галичанин поза Галичиною" переможцем став коропчанин, економіст зі світовим ім'ям Богдан Гаврилишин.

Внесок Богдана Гаврилишина у світовий господарський розвиток відзначений золотою медаллю Президента Італії, його обрано почесним доктором права Йоркського та Альбертського університетів Канади, членом Виконавчого Комітету Римського клубу. Б. Гаврилишин є членом редакційних рад 6 журналів на п'яти континентах. Його праці надруковані десятима мовами світу.

Установи та організації Коропця

Пошта та зв'язок

Поштовий зв'язок у Коропці існував вже на початку ХХ ст. оскільки в Коропці була "збіюрова кміна" (волосна управа), то й було поштове відділення, начальник якого називався "почміщ". Як працювали поштові відділення за австрійської окупації — не вдалося встановити, але швидше за все їхній стиль роботи зберігся і в 20-30-х рр. ХХ ст.

Завідуючим поштовим відділенням в той час був Прохніцький. Кореспонденцію для громадян, офіційні державні розпорядження, гроші одержували на залізничній станції в Нижневі. Система доставки пошти була дуже чітко розроблена: фіра з поштою виїжджала з Коропця рівно о 9 год., в точно зазначений час мала прибути в Нижнів і так само о 13 год. повернути назад. Поштар мав револьвер, але найголовніше — на цю фіру не можна було брати нікого, навіть рідних. Привозив у село листи, газети для читальні "Просвіти" і для священика. Певного числа кожного місяця ветерани та інваліди австрійської війни, вдови отримували пенсію. Так, Куриш Марія отримувала пенсію за чоловіка, який загинув в роки Першої світової війни. Пенсію сплачувала австрійська держава. Розмір — 39 злотих. Її ж вона отримувала в роки німецької окупації.

Начальником пошти в 1941-1944 рр. був Дзюба Василь із Золотої Липи. Листоношами працювали: Мельник Степан, Василик Михайло, Садівський Ярослав. Коли хлопців забрали в українську дивізію, носити пошту почали Тимків Федір, Галушак Іван, Гнатюк Степан. Поштове відділення знаходилося в будинку на вул. Горішній (зараз вул. Каганця, 26).

З 1944 р. по 1986 р. пошта, телефон і телеграф знаходилися в приміщенні теперішнього будинку № 22 по вул. Каганця.

Телефонний зв'язок в часи Другої світової війни був із Нижнівим. За німців було 5 телефонів (пошта, комендатура, лігеншафт).

В 1947 р. в Коропці вже нараховується 29 телефонних номерів. Телеграф працював на азбуці Морзе. Телефоністками в цей час працювали: Попова Г.А., Максимів Ю.В., Яворська М.М, телеграфістками — Куриш К., Мельник С.М.

З кінця 40-х років телеграф почав працювати системою букв і знаків. У 70-х роках телеграф змінили телетайпом. У 90-х роках телетайпи замінили телефаксами. В 1989 р. збудовано нове приміщення пошти та телекому. Зараз в Коропці відкрита нова автоматична телефонна станція. Кількість телефонів у селищі — 512. Відділення зв'язку має підключення до мережі Internet.

Начальниками пошти в 1944-2004 рр. були: Шепель Іван Григорович із Сумщини, Сметанко Василь Спиридонович із Кіровограда, Репецький Петро Іванович із Тереховлі, Хом'як Василь Денисович зі Збаража, Куриляк Іван Степанович, Гушпіт Оксана Михайлівна, Николин Мирослава Михайлівна. Керівниками зв'язку: Бойко С.В., Коржов І.Л., Петрів М., Соловій А.

Коропецьке лісництво

Лісові насадження є окрасою коропецької землі. Ліси, як і селище, мають свою довгу історію. За Польщі їх володарем був граф С.Бадені. В його розпорядженні знаходилось до 913 га лісу. Граф дбав про ліси, адже вони були джерелом його статків. Свій маєток збудував на базі природного лісового масиву, про що свідчать вікові дерева — липи, дуби, сосни, насіння яких у наші

краї завезене з американського континенту. Згодом цей ліс було впорядковано у паркову зону, де крім дерев, які здавна росли у цій місцевості, були посаджені декоративні рідкісні породи дерев та кущів — тюльпанове дерево, платани, коркові дерева, гінкго та інші, розбиті квітники (граф навіть збудував для цього оранжерею), насаджені сади.

За квітниками доглядав коропчанин Соболев С.Л., за садами — огрудник Хоміцький. За станом лісів і парку слідувала спеціальна служба: егері, на чолі з лісничим. Лісничим у пана працював колишній старшина армії УНР інженер Микола Дуткевич. В лісах водилося багато звірів: диких кабанів, лисиць, вовків, зайців, траплялися олені. На полювання до графа приїжджали гості зі Львова, Станіслава, Тернополя, Кракова. З утвердженням радянської влади ліси стають надбанням народу.

Коропецьке лісове господарство було створене в 1939 р. на базі графських, громадських та церковних лісів. Відновило господарство свою роботу з 1947 р.

На сьогодні коропецьке лісництво є частиною Бучацького держлісгоспу об'єднання "Тернопільліс" і знаходиться в південно-західній його частині на території Монастириського району.

В 60-х роках відбувається розширення лісових насаджень. Для цього використали схили пагорбів, що були не придатними для сільськогосподарського виробництва. Всі землі були передані лісництву, і на них почали висаджувати сосни. Велику допомогу лісникам надавали старшокласники Коропецької середньої школи. Так була заліснена гора Лиса, пагорби вздовж річки Коропець. Зараз це сосни тридцяти-метрової висоти. Вони відіграють важливу роль в довкіллі — врятували пагорби від вітряної та водної ерозії, та й ліс, захищений широкою смугою лісових

насаджень, краще переносить різні природні катаклізми, зокрема буревії.

Загальна площа лісового фонду — 4014 га. Він поділяється на: ліси, які мають важливе значення для захисту навколишнього середовища, захисні смуги вздовж доріг, експлуатаційні ліси.

Клімат нашої місцевості сприяє росту таких деревних і чагарникових порід як: дуб, бук, ялина, ясен, граб, клен, береза. Хвойні насадження розміщені на площі 480 га, дуб — 2750 га, бук — 620 га, граб — 160 га, ясен — 105 га.

Багато років Коропецьке лісництво очолював Микола Сафронович Шевчук. Ця людина була закохана в ліс. В тому, що у володінні лісництва є модрина і чимало букових, дубових насаджень — його заслуга.

Зараз в лісових розсадниках поряд з деревними культурами вирощують самшит, туї тощо. Саме ними стали прикрашати люди свої садиби. З гордістю коропецькі лісничі показують гостям стежку, яка пролягла від Велеснева до Коропця між грабняково-дубових дерев і називають її Гнатюковою, бо саме нею великий академік ходив провідувати до Коропця свою стареньку бабусю.

На жаль, наше сьогодення накладає на ліси свої негаразди та труднощі. Але лісівники вишуковують ресурси, щоб подолати їх, щоб не рідшали ліси і милували нас своєю красою.

Коропецькі лісничі: 1947-1954 рр. — Йонич Іван Федорович; 1955-1961 рр. — Кравець Роберт Миколайович; 1962-1984 рр. — Шевчук Микола Сафронович; з 1984 р. — Шевчук Ярослав Миколайович.

Влада Коропця

За Австро-Угорщини і Польщі Коропецьку сільську громаду очолював вїт.

Історична довідка

Вїт — керівник місцевого самоуправління в XVI-XVIII ст. в Україні, яке ґрунтувалося на Маґдебурзькому праві. У Галичині в складі Австро-Угорщини вїт очолював сільську громаду, а в 1921-1939 рр. на українських землях, окупованих Польщею, був керівником найменшої адміністративно-територіальної одиниці — гміни. Посада вїта була виборною.

За Австро-Угорщини на посаду вїта коропчани обирали українця: *"Селяни дивилися, щоб газда був, горїлки не пив, із жінкою гарно жив, щоб діти були виховані, не цуралися роботи"*, — **говорить Собків М.М., 1913 р.н.**

За української влади 1913-1920 рр. вїтува Ілько Максимів. *"За Польщі вїтом був поляк. А якось вибрали на вїта українця Дмитра Маркевича, то староста не затвердив його і назначив поляка. В нашому селі зробили збірну громаду — волость. На голову волості назначили поляка. Був це маленький ростом, колишній старшина польської армії. Він був аж до розвалу Польщі, а прийшли більшовики — забрали його до Сибіру"*, — **згадував Володимир Маркевич.**

Після звільнення Коропця від німців у липні 1944 р. у селищі встановилась радянська влада, відновлено довоєнне управління — рада депутатів трудящих. Кожних два роки проводились вибори до тодішньої сільської ради, з числа депутатів обирався голова виконавчого органу, який одночасно був головою сільради.

Головним їх завданням було виконувати вимоги вищих владних органів — райкому, райвиконкому —

щодо обов'язкової заготівлі від населення молока, картоплі, яєць, м'яса та іншої сільськогосподарської продукції. Крім того перші голови повинні були насильно організовувати колгоспи, спрямовувати молодь на навчання у ФЗУ (фабрично-заводські училища). За таких умов виконавчі органи та їх голови майже не займалися питаннями роботи установ, організацією робіт з благоустрою, упорядкуванням села. Крім того, голови змушені були збирати серед населення позику, допомагати репресивним органам вивозити в Сибір жителів, причетних до підпільного руху. Саме тому голови сільрад не хотіли довго працювати, була велика плинність.

В середині 50-х років працювати стало дещо легше: були відмінені позики, колгоспи вже були організовані, частково були відмінені поставки продукції, крім молока.

В роки "відлиги" був прийнятий Закон про Ради, де чітко визначалися обов'язки виконавчих органів влади. Велика увага в 60-х роках надавалася розвитку населених пунктів, їх впорядкуванню.

У 1959 р. Коропецький район було ліквідовано. Як тоді вказували — з метою вдосконалення і більш ефективного управління всіма сферами життя. Сільська рада стала виконавчим органом місцевої влади. Всі "привілеї" райцентру, які ще залишалися, поступово переходили до Монастириська. У цей період повністю призупинилося державне житлове будівництво, а також тривала централізація селищних установ та організацій, які поступово підпорядковувались районним організаціям.

В різні роки головами сільської ради (а з 1984 р. — селищної) були: С.Ф. Куриляк, Ф.Я. Тимків, О.Петришин, Д.Куликовський, В.М. Герасимів, О.М. Василик, І.М. Піцьків, В.Р. Василик, І.М. Куликовський, Я.Д. Василик,

Г.О. Петришина, С.О. Лесів, О.А. Луцик, С.М. Підгірний, С.О. Лесів (вдруге), С.С. Герасимів, Я.П. Петрів, В.М. Басараб, І.М. Гнитка, С.Є. Скрипник (з 2002 р.).

Слід сказати, що на початку головами сільської ради в Коропці були переважно прості люди без вищої і середньої-спеціальної освіти. І цілком зрозуміло, що через брак знань і недостатню обізнаність з роботою виконавчих органів, голови сільради не зуміли скористатися виділеними коштами.

Пізніше, у 70-80-х роках, коли радою керували представники партійної номенклатури, маючи підтримку з боку райкому та райвиконкому, їм вдалося дещо розвинути інфраструктуру селища.

У цей час основна робота із забезпечення санітарного порядку в селах лягла на плечі колективних господарств. Формально керувати цим мали ради, але кошти були в руках колгоспів. Тому вони займалися всіма питаннями життєдіяльності селища. Все це строго контролювалося райкомом та райвиконкомом.

Потрібно наголосити, що у ці роки велася наполеглива атеїстична пропаганда серед населення, насаджувалися нові обряди і свята. Котрий керівник цього не дотримувався — не міг бути головою селищної ради.

З 1991 р. Україна стає незалежною державою. Починається період перебудови суспільства. Почалася приватизація підприємств, організацій, що призвело до занепаду і ліквідації багатьох з них. Безконтрольність і всездозволеність призвели до зловживань. Не обминуло це і Коропець.

Внаслідок такого курсу призупинили роботу швейний цех Монастириської фабрики "Смерічка", цех заводу "Індуктор", який у 2003 р. розібрали повністю, магазини споживчої кооперації стали нікому не потрібні, державне житлове будівництво взагалі не велося протягом останніх

20 років, відколи Коропець став селищем, почалося роздержавлення земель колективного господарства.

В ці роки, хоч повільно, але Коропець проводить земельну реформу. Тут, як і в інших регіонах держави є прихильники різних форм господарювання, але абсолютна більшість селян за те, щоб земля була у приватній власності. Проведено паювання землі. А вже селяни вирішуватимуть чи обробляти її колективно, чи віддати в оренду, чи господарювати одноосібно – по-фермерськи.

Різко знизилось виробництво товарів народного споживання, продуктів харчування та товарів першої необхідності. Людям стали видавати картки споживача на основні товари, тобто фактично була введена карткова система. Все це супроводжувалося повсюдним скороченням на підприємствах та в організаціях, що стало причиною безробіття. Молоді люди у пошуках роботи виїжджають за кордон: у Польщу, Чехію, Італію, Грецію, Португалію, Іспанію, Англію, Росію...

У ці роки через відсутність коштів погіршилося пенсійне забезпечення літніх громадян, різко знизилось фінансування бюджетних установ, внаслідок чого вчителі, медики та працівники культури місяцями не отримували зарплати.

Та, незважаючи на це, селищні голови Коропця С.С. Герасимів (1991 р.), Я.П. Петрів (1992 р.), В.М. Басараб (1993-1998 рр.) та І.М. Гнитка (1998-2002 рр.) у своїй роботі особливу увагу приділяли відродженню селища й залученню громадськості до всіх селищних справ: духовного відродження, відзначення історичних та релігійних свят, активізації діяльності товариств "Просвіта", "Союзу українок" – центрів ідейно-патріотичного виховання населення, вшанування пам'яті борців за незалежну Україну (відновлення і спорудження

могил), впровадження в побут українських свят та обрядів. Для впорядкування селища стали залучати кошти меценатів, збирати добровільні внески громадян.

В перші роки незалежності в Коропці починають утворюватися приватні підприємства торгівлі. Піонерами цієї справи стають ПП "Консул" (В.Д. Рожнів, Р.В. Рожнів) та МП "Явір" (О.П. Гуменюк, Н.М. Гуменюк). В даний час в селищі діє близько десяти таких підприємств.

У 1993-1998 рр., коли селищну раду очолював В.М. Басараб, активно проводилась газифікація селища (Перевіз), була поновлена високовольтна лінія електропередач, електрифіковано новобудови по вулиці Незалежності, відновлено освітлення центру селища і стадіону. Багато роботи було виконано по благоустрою селища, тривало будівництво церкви Св. Миколая.

У 1998-2002 рр. під керівництвом І.М. Гнитки селищна рада, її виконком працюють над завершенням газифікації селища (Луки, Рогачів), будівництва церкви Св. Миколая. Коропець стає членом Асоціації міст України. У ці роки у селищній раді запроваджено звання "Почесний громадянин Коропця", що присвоюється тим громадянам, які своєю діяльністю зробили вагомий внесок у розвиток селища. Першими таким громадянами стали Б.Д. Гаврилишин (Швейцарія) та І.А. Ксенік – директор Коропецького ПТУ-34.

Говорячи про представницьку і законодавчу владу потрібно сказати, що багато коропчан під час виборів у різні роки обиралися депутатами до місцевих рад та Верховної Ради України не тільки на своїх виборчих округах, а й в інших регіонах держави. Так, Гринчишин Є.П. була обрана депутатом Верховної Ради УРСР (1947-1951 рр.), депутатами Тернопільської обласної ради були: Кудринський С.Г., Петрів Я.П. (1994-1998 рр.), Гаврилишин В.П. (1998-2002 рр.), а Квітень П. – депутат

Чернівецької обласної ради, Максимів В.П. — депутат Львівської міської ради.

Сотні коропчан за роки, які минули від обрання першої сільської ради, були обрані виборцями до сільської, селищної, районних рад. Багато з них брали активну участь в засіданні сесій, виконкомів і цим самим сприяли розвитку інфраструктури селища і району.

У Коропці станом на 1 січня 2002 р. мешкало 3752 чоловік. З них - 1680 чоловіків і 2072 жінки. У селах Стігла — 317 чоловік, Світле — 319 чоловік.

Як показує життя, у майбутньому діяльність селищної ради має ґрунтуватися на залученні всіх мешканців селища до тих заходів, що проводяться селищною радою. Це стане запорукою формування селищної ради як органу місцевого самоврядування та виконання нею вимог сьогодення.

Стає очевидним, що органи місцевого самоврядування для здійснення своїх повноважень повинні мати в своєму розпорядженні фінансові ресурси. Їх централізація у вищі державні органи не дає можливості вирішувати всі поточні проблеми життя територіальної громади. Саме тому не розвивається інфраструктура в селищі. Важко налагодити нормальну роботу закладів освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, побуту, торгівлі та комунальної служби. А це знижує життєвий рівень людей, негативно позначається на всіх сторонах життя селища.

Уклін тобі, колиско мого дитинства!

На землю спадав вечір. Тихий, вересневий. На листя дерев, пелюстки пізньорозквітлих квітів опускалися крапельки роси. Я люблю ці заворожені красою осіннього зоряного неба вечори. Люблю бродити берегами рідного Дністра і спостерігати як починають засинати стомлені гаї, садки, високі вільхи, розлогі верби з ледь пожовтілими листочками. На що не гляну, все мені тут рідне, моє. Адже я тут народилася, на березі тихоплинного Дністра, тут живуть мої батьки, найдорожчі для мене люди. Це моя маленька батьківщина, мій рідний Коропець. І нехай є на світі тисячі великих міст, сотні інших країв, але я ніколи не проліняла б їх на цей чудовий куточок мого дитинства, неповторних днів юності. Бо що миліше людині за рідний край, землю, на якій вона народилася, навчилася вимовляти перше слово "мама".

Наддністрянський край. Золота чарівна сторона. Погляньте навколо – милують око неповторні краєвиди: рівнинні городи змінюються порослими соснами та ялинами горами, зелені гаї ніжно пестять коси плачущих беріз. Природа щедро обдарувала Коропецьку землю. Серединою селища протікає дзвінкоголосий Коропчик, змушуючи перехожого зупинитись і помилуватись його красою. А прекрасний він у всі пори року: і навесні, коли стікаються до нього з гір пухлякі струмочки, і він швидкоплинно, бурхливо несе свої води у могутній Дністер, і влітку, коли віддзеркалює у своєму лоні ніжні віти плачущих верб, і восени, коли затихає природа і неповторна глибокість неба завмирає у його безодні. А вийдеш на пагорб – зелене море лісів. Ще з дитинства я люблю ходити в ліс, не так за грибами чи ягодами, як напитися чистої джерельної води із лісової кринички, що загубилась десь під старим дубом. І де

не глянеш, куди не повернешся – скрізь милує око чарівна краса рідного краю.

Земле моя Коропецька! У віршах місцевих поетів, піснях композиторів оспівана твоя неповторна чарівність, велич, багатвікова історія. Останніми роками у різних місцях селища піднялися хрести, як пам'яті про борців за волю і незалежність мого рідного краю. Молоде покоління свято шанує імена і славу тих, хто, не вагаючись, гордо піс крізь смерть, тюрми, Сибір жовто-синій прапор української свободи.

Прикрашає моє селище пам'ятник Тарасу Шевченку, який височить у скверику, біля середньої школи. Я згадую ту хвилину, коли проходило його урочисте відкриття. Був літній липневий день. Коропець відзначав своє 575-ліття. Тисячі односельчан, гостей з інших сіл, міст України та з-за кордону зібралися в центрі селища на честь незабутньої події. Лунали хвилюючі промови, виступи аматорів. І ось завису знати. І вознісся над моїм рідним Коропцем великий син українського народу, наш духовний батько, вдивляючись в кожного присутнього.

Свято шанують коропчани свого земляка, борця за волю і права народу Марка Каганця. На подвір'ї школи – погруддя герою, біля нього завжди живі квіти.

На високій горі до недавнього часу самотньо стояв старовинний костял. Але останнім часом завиривало навколо нього життя. Відреставровано цю прекрасну пам'ятку архітектури. Збудована в селищі і нова церква, блискучі куполи якої нагадують нам, що повертаються ті неповторні джерела духовності, без яких немислиме саме життя.

Окрасою Коропця є і старовинний парк, на території якого розміщена школа-інтернат для дітей-сиріт. Я часто люблю приходити сюди, помилуватися красою старих рідкісних дерев, розглядати старовинний палац графа Бадені – архітектурну пам'ятку 19 століття. Придивляючись

до його майстерно оздоблених стін, ніби відчуваю відромін історії, бачу перед собою тих майстрів-цмільців, які залишили згадку про себе у красі цієї неповторної споруди.

Так, у слові "Коропець" є щось справді для мене святе. Тут жили мої діди і прадіди, тут живуть мої батьки, тут корінь мого роду. Це моя земля, мій рідний, до болю милий край з мальовничою природою, чарівною піснею і мудрими талановитими людьми. Тут мені найяскравіше світить сонце, найголосніше заливаються співом птахи, найяскравіше цвітуть квіти, найдухмяніше пахнуть скошені трави.

Мій Коропець – мій рідний край,

Він є найкращим на землі.

Моє село – маленький рай,

Лиш тут так хороше мені.

Лише у нас, у Коропці,

Таки поля, такі сади.

Село встає у всій красі,

І хочеш крикнути: "Сюди!"

І щоб почула вся земля,

Що це село – і є той рай.

Він там, де ти живеш і я,

А зветься просто – рідний край.

Не найкращі часи переживає зараз моє селище, так як і вся Україна. Але хочеться вірити, як писав Іван Франко, що настануть "дні весняні, дні відродження народного", і не будуть мої односельчани їздити на заробітки за кордон, а будуть працювати тут, на рідній землі, прославляючи і збагачуючи її новими здобутками. Я впевнена, моє покоління відновить давню славу Коропця, все зробить для того, щоб розцвітав мій рідний край, колиска мого дитинства.

**Світлана Дрозд, учениця 10-А класу
Коропецької ЗОШ I-III ступенів.**

**PAŃSTWOWE
MUZEUM
AUSCHWITZ-BIRKENAU
w Oświęcimiu**

ul. Więźniów Oświęcimia 20
32-603 Oświęcim 5
NIP 549-000-55-49

Tel 033/843 20 22
033/843 20 77
Fax 033/843 19 34
033/843 22 27

Oświęcim, 20 czerwca 2003

L. dz. 1-Arch-1/835/6477/03

Pan
Roman Deliauskij
bul Dworskiego 27
Koropec
Monastiriskogo r.
Ternopilska obl
48370 Ukraina

ZAŚWIADCZENIE

Zgodnie z art. 217 i 218 k.p.a. Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu zaświadcza, że we wsi Dwory k/ Oświęcimia w okresie od kwietnia 1941 do stycznia 1945 znajdowała się fabryka pod nazwą IG Werk Auschwitz, będąca pod zarządem niemieckiego koncernu IG Farben Industrie AG

Przy w/w fabryce istniał tzw. Lager V w którym przebywali m.in. Polacy, Rosjanie, Chorwaci

W posiadanym zespole akt SS-Hygiene Institut figuruje nazwisko:
DELAWSKYJ Roman (bliższych danych personalnych brak),
Wpis w aktach: 7.4.1944 r. - IG Farben Industrie AG Werk Auschwitz.
Innych danych o w/w brak.

Zaświadczenie wydano na podstawie
Dokumentów zgromadzonych w Archiwum
Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau
w Oświęcimiu

W dalszych poszukiwaniach Muzeum radzi zwrócić się do:
Internationaler Suchdienst
Grosse Allee 5-9
34444 Bad Arolsen
Deutschland

DYREKTOR

mgr Jerzy Wróblewski

SK
SzK

*Довідка музею в Освенцимі про
остербайтера Р.М. Делявського.*

Szkic sytuacyjny kniei koropieckiej.

Skala: 1:23040.

Oznaczniki:

1. Kohutowa
2. Poharyla dolna
3. srednia
4. a. b. gorna
5. Berenowa dolna
6. srednia
7. gorna
8. szkolka
9. Fastowa dolna
10. srednia
11. gorna
12. Pod-Nowosiolka, kole kaplicy
13. dolna
14. gorna
15. Smierczyna dolna
16. srednia
17. gorna
18. Pohary gorne
19. dolne
20. Wysoki Garb gorny
21. dolny
22. Malinniki gorne
23. srednie
24. dolne
25. Polaiskie str. ubocz
26. przykra ubocz
27. dolne
28. gorne
29. Swiniarki
30. Perelisania

--- Linje Rzeki - - - Drogi — Granice

Картохема — земля вологінь графа Стефана Багені в 20-х рр. XX ст. у Коропці.

906

33899

38 74
16

Високе ц. к. Намістництво!

Підписані члени громади *Коропець пов. Бучак.*
наміряють заложити у себе Читальню „Просвіта“, що подають до
відомости Високого ц. к. Намістництва по мысли §. 4. закона а дна
15. надлиста 1867., В. з. д. 134. а предлагаючи статут сего То-
варства в п'ятьох прикінках під 1) 2) 3) 4) і 5) просить:

Високе ц. к. Намістництво зважить се донесене wraz з статутом
приняти до своєї відомости.

в *Коропці* дна *28. лютого 1906.р.*

Осередки:

По жєли §. 44 статута Товариства
свѣта* призначено на заснованє Читальні
свѣта* в *Коропці*
Бучацькій повіті.
За *Половний* Виділ Товариства
свѣта* в *Ісваві*
дна *7. марта 1906*

Марко Карачиц.
Іван Бірмонак.
Басіткі, Мороз.
Ілієсфак Шиньків.
Петро, Сагібський.
Гриць, Мороз.
Стефаній, Маршків.
Іван, Марамуца, дна.
Гриць, Сагібський.
Михайла Гладкий.

[Signature]
Секретарь

[Signature]
Секретарь

Starosta Buczacki.

Nr. B 45

Spółdzielnia p. w.
"Ukraińska Rajonowa
Garbarnia" - koop. z ogr.
odp. w Koropcu.

Buczacz, dnia 16. sierpnia

Urząd Wojewódzki

w T A R N O P O L U

Donoszę, że na podstawie zawiadomienia Sądu Okręgowego jako Handlowego w Stanisławowie z dnia 29/9.1933 r. Nr. 516/33wpisałem do katastru spółek zarobkowych spółdzielnię p. w. Ukraińska Rajonowa Garbarnia koop. z ogr. odp. w Koropcu jako następną przy gminie Koropiec.

Członkami zarządu są:

- 1/ Inż. Zenowij Koropecki,
- 2/ Dmytro Karkiewicz,
- 3/ Andrij Dowbenko.

Zastępcami członków zarządu są:

- 1/ Michał Maksymiw,
- 2/ Dmytro Sadowski, -

Data wpisu do rejestru Sądu Okr. w Stanisławowie pod Nr. spółdzielni 779. -

Powyzsza spółdzielnia ulega wpływowi UNDO. -
Wskazany wyżej spółdzielni mieści się w Koropcu. -
Starosta powiatowy:
wz.

Sewarski

/-/ Mr. praw Lewartowski
Wicestarosta powiatowy.

Urząd Wojewódzki Tarnopolski
Weszło dnia 20 SEP 34
zał. 2
Nr. 00

Лист до Управління воєводського про відкриття української районної гарбарні в Коропці, 1933 р.

УКРАЇНА
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА
АДМІНІСТРАЦІЯ

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

282000 м. ТЕРНОПІЛЬ, вул. Сагайдачного, 14
тел. (03522) 2-44-95, факс (03522) 2-86-18

27.01.97 № 20

На № _____

UKRAINE
TERNOPIL REGIONAL STATE
ADMINISTRATION
STATE ARCHIVES
TERNOPIL REGION
282000 Ternopil, 14, SAHAYDACHNY St.
Phone: (03522) 2-44-95, fax: (03522) 2-86-18

сmt. Коропець
Селищна Рада народних депута-
тів

АРХІВНИЙ ВИТЯГ

з протоколу № 3 засідання
виконкому Тернопільської
обласної Ради депутатів
трудящих від 8 лютого 1964 року.

Рішення виконкому Тернопільської обласної Ради депутатів
трудящих № 107 від 8 лютого 1964 року.

" Про недіючі церковні будівлі."

Розглянувши... клопотання виконкому Буцацької районної
Ради депутатів трудящих про розборку недіючої церковної
будівлі в с. Коропець, виконком обласної Ради депутатів
трудящих, -

Р І Ш А Б:

...2. Дозволити виконкому Буцацької районної Ради
депутатів трудящих недіючу церковну будівлю в селі Коропець
розібрати, як аварійну.

Заст. голови виконкому
Тернопільської обласної Ради
депутатів трудящих

О. Дебелий

Секретар виконкому
Тернопільської обласної Ради
депутатів трудящих

В. Голий

Підстава: ф.р. 1833, оп.7, опр.1004, арк.1,85.

Директор

Ст. науковий працівник

Б, Хаварівський

О. Савчин

01.13.159

19.03.99р.

ГОЛОВІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

п. БОЙЧУКУ І.В.

Управління містобудування та архітектури облдержадміністрації підтримує звернення Коропецької сільської ради від 28.02.1997 року № 40 та інформує, що згідно тематику станіславської єпархії у м.Коропці було дві дерев'яні церкви. Матірня церква Успення Пресвятої Діви Марії на Перевозі, збудована в 1785 році і дочерна св. Миколая у місті, збудована в 1786 році. Згадується що церква св.Миколая підлягає консервації, як архітектурна пам'ятка.

Перед другою світовою війною громадою міста було розпочато будівництво нової церкви на старому цвинтарі /на горбі/. До 1939 року було побудовано лише фундаменти.

Дерев'яна церква св.Миколая /1786р/ до знесення перебувала на державному обліку, як пам'ятка архітектури, знесена у 1964 році згідно рішення виконкому Тернопільської обласної Ради депутатів трудящих від 8 лютого 1964 року № 107.

Постанови Ради Міністрів УРСР про виведення пам'ятки з державного списку та дозволу на знесення церкви не було.

Додаток: ксерокопії світлин церкви св.Миколая 1960-1961рр. - 5 аркухів.

Начальник управління містобудування та архітектури облдержадміністрації

 О.Ю.ЗАЛИШУК.

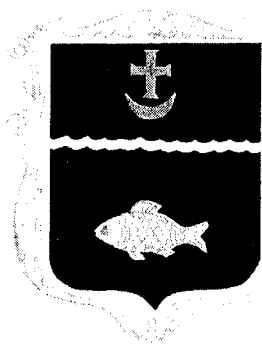
вик.Пелехатий Я.О.
т.22-95-17.

ЗАПРОШЕННЯ

1421-1996

Коронівець

Вельмишановні пані

*Запрошуємо Вас взяти участь
в урочистостях
з нагоди 575-ліття
від першої історичної згадки
про Коронівець
та Всесвітнього з'їзду коронівець,
які відбудуться
12-14 липня
1996 року.*

У ПРОГРАМІ:

- 12 липня *Відкриття пам'ятника
Тарасу Шевченку*
- 13 липня *Урочиста Академія
Всесвітнього з'їзду коронівець*
- 14 липня *Культурно-мистецькі
та спортивні заходи*

Орськомітет

Використані джерела

1. Про закладання королем Владиславом парафіяльного костьолу в Коропці. *Slownik geograficzny*. — Т. IV. — S. 414. *Dabkowski P. Podrial administracujny wojewodztwa Ruskiego i Belzkiego w XV wieku*. — Т. V. — S. 34, L. — 1939.

2. Про розбудову Коропця в XV ст. — *Akta grodzkie i ziemskie*. — Т. XII. — S.1453.

3. Про Коропець як власність подільського воєводи Яна Сенінського. — Т. VI. — С. 68. — Державний архів Тернопільської області. Ф. Р. 3140. — Оп. 1. — Од. зб. 19. — Арк. 97.

4. Про розвиток господарства в Коропці в 1664 р. ЦДІА України у Львові. — Ф. 5. — Оп. 1. — Од. зб. 156. — Арк. 162-163.

5. Про неможливість сплати податку селянами Коропця через бідність. — ЦДІА України у Львові. — Ф. 5. — Оп. 1. — Од. зб. 156. — Арк. 1084, 1085.

6. Францисканська метрика. — ЦДІА України у Львові. — Ф. 20. — Оп. 6, — спр. 80. — Арк. 150-163.

7. Йосифинська метрика. — ЦДІА України у Львові. — Ф. 19. — Оп. 6, — спр. 100. — Арк. 14-20.

8. Про відробіток селянами Коропця панщини. — ЦДІА України у Львові. — Ф. 5. — Оп. 1, — спр. 222. — Арк. 517-520.

9. Про збитки завдані Коропцю від повені 1820 р. — ЦДІА України у Львові. — Ф. 20. — Оп. 6, — спр. 80. — Арк. 3,4,6,8-10.

10. Про володіння Коропця С. Бадені. — ДАТО. — Ф. 322. — Оп. 1, — спр. 231. — Арк. 37-38,41-103.

11. Про геральдику польських родів. — *Parowski V. Herby gycerstwa polskiego*. — S. 217.

12. Дані Бучацького повітового староства про греко-католицькі парафії, єврейські гміни і секти, що знаходилися на території повіту. — ДАТО. — Ф. 231. — Оп. 1, — спр. 467.

13. Тернопільське воєводське управління. Про заснування "Просвіти" в Коропці; Лист до Управління воєводського в Тернополі про відкриття гарбарні в Коропці.

Збори товариства "Просвіти" в селі в 1924, 1925, 1934, 1935, 1936, 1938, 1939 рр. — ДАТО. — Ф. 231. — Оп. 2, — спр. 265.

14. Довідка музею в Освенціумі про остербайтера Р. Делявського. — Art 217, 218 k.p.a. Panstwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau. L. Dz. I-Arch-i / 835/6474/03.

15. Про знесення церкви Св. Миколая в Коропці. — ДАТО. — Ф. 1833. — Оп. 7, — спр. 1004. — Арк. 1, 85.

16. Про церкву Св. Миколая як архітектурну пам'ятку. — ДАТО. — Ф. 3240. — Оп. 1, — спр. 97. — Арк. 20.

17. Про участь коропчан в сільськогосподарському страйку в 1937 р. — ДАТО. — Ф. 288. — Оп. 1, — спр. 159. — Арк. 13.

18. Про заснування сільськогосподарської артлі в Коропці. — ДАТО. — Ф.Р. 1833. — Оп. 5, — спр. 421. — Арк. 158.

19. Про організацію колгоспів в Коропці. — ДАТО. — Ф.Р. — 1833. — Оп. 2, — спр. 2112. — Арк. 21-23.

20. Книга пам'яті Тернопільщини. — Тернопіль.

21. Книга "Реабілітовані історією". — Тернопіль.

22. Сулковська-Курас І., Курас С. Збір документів Малопольських. — Док. № 2006.

23. Бучач і Бучаччина. Історико-мемуарний збірник. — Нью-Йорк — Лондон — Париж — Сідней — Торонто. — 1972.

Література

1. Бадені С. Szczesliwe dni. — Krakow — MCM xxx.
2. Бадені С. A stranger to hell. — Great Britain, 1988.
3. Гаврилишин Б., Дзюба І. — Діалог. — К., 1995.
4. Голобин Б. Молода Просвіта: минуле, сьогодення, перспектива Тернопілля. — Регіональний річник. — Тернопіль: Збруч, 1990.
5. Грабовецький В.В. Заселення Галицької землі в XV ст. — "Прикарпатська правда", 20.06. 90р.
6. Грабовецький В.В. Нариси історії Галича. — Тернопіль., 1997.
7. Історія міст і сіл Тернопільської області. — К., 1973.
8. История Украинской ССР. — К., 1984. — Т. 1.
9. Книга пам'яті "Афганістан: 1971-1989". — Тернопіль, 2002.
10. Комар Л. "Процес-59". Мемуарна бібліотека. — НТШ. — Л., 1997.
11. Куртяк Є. Губернаторські вали. — Л., 1981.
12. Луципів Д. Дуб, під яким стратили Тараса Бульбу... // Тижневик "Галичина" від 2.07.1999.
13. Lenczewski T. Genealogie Rodow Uytitulowanych w Polsce. — Vol. 1. W. 1995.
14. Максимів І. Книга про Коропець. — Абондан, 1953, самвидав, Франція.
15. Ониськів М. Громом вість пронеслася. // "Вільне життя" від 5.08.2002.
16. Петрів Я.І. Для голодуючого підпілля. // "Вісті Предністров'я", — № 34, № 44, 2003 р.
17. Прокопчук М. Коропець і Горигляди ровесники. // "Вісті Придністров'я" від 09.05.2003.
18. Тиліщак В. Свідчать пам'ятки історії. // "Вісті Придністров'я". — № 21. — 2001.
19. Ступарик Б.М. Шкільництво Галичини (1772-1939). — Івано-Франківськ, 1994.
20. Хоткевич Г. Трое. — Л., — 1991.

Зміст

Слово до читача	4
Вступ	9
Походження назви смт. Коропець	13
Гідронім Дністер	14
Гідронім Коропець	14
Топонім Стігла.....	15
Топонім Луги.....	16
Топонім Підтемне	18
Топонім Вагнірівка	18
Топонім Перевіз	18
Назви полів	19
Назви лісів	20
Археологічні дослідження та знахідки	21
Коропеччина в історичних документах та спогадах	34
Під гнітом Польщі	34
Коропець за часів австро-угорського панування ..	41
Коропець в роки Першої світової війни	67
Коропець в роки польської окупації (1920-1939 рр.) ..	73
Господарське життя	79
Громадське життя	92
Релігійне життя	98
Коропець в роки Другої світової війни	102
Діяльність ОУН-УПА	120
Українсько-польське протистояння	133
Акція переселення	133
Післявоєнна відбудова	136
Коропець в роки незалежності 1991-2004 рр.	144
Освіта	158
Медицина	177
Ветеринарне обслуговування в Коропці	181

Ремесла і господарське життя Коропця	188
Коропець мистецький	190
Спорт	202
Наші славні земляки	206
Життєвий шлях і діяльність Богдана Гаврилишина	208
Установи та організації Коропця	215
Пошта та зв'язок	215
Коропецьке лісництво	216
Влада Коропця	219
<i>Уклін тобі, колыско мого дитинства!</i>	225
Використані джерела	237
Література	239

Літературно-художнє видання

Т. Гаврилишин, В. Гаврилишин

Жоронець

Історія і спогади

Редактор Володимир Залецький

Технічний редактор Леся Клочак

Літературний редактор Наталія Гаврішко

Художник Наталія Позняк

Комп'ютерний набір Світлана Станько

*У книзі використані світлини
Євгена Куликовського (Молдова),
Романа Петрива (Канада),
Володимира Садівського,
Михайла Мацьківа,
Ігоря Герасиміва,
Володимира Лукасевича,
Михайла Мар'яша,
Степана Герасиміва.*

Формат 84x108/16. Папір офсетний. Друк офсетний.

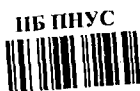
Гарнітура Baltica. Тираж 1000 прим. Зам. 239.

Книжково-журнальне видавництво «Воля»

46008, м.Тернопіль, вул.Живова, 11.

Тел. (0352) 25-07-54, 25-47-29.

№1542 від 24.10.2003 р.

679978

ББК 84(4Укр) — 444(2)

Г — 52